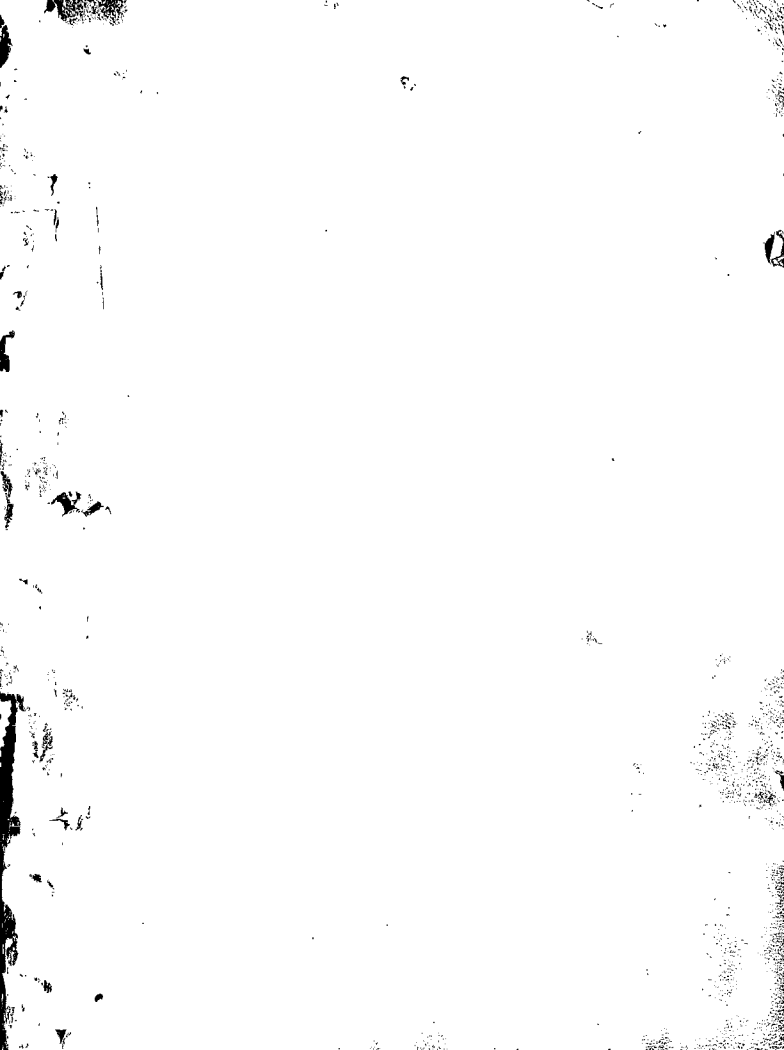

SIGNATURA:

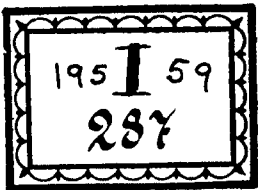
I 287

J-59

26-3

N 995

†. Vetus xps. †

liber Ad Vsti orationem dominice per rucā emp. ceter
Anno 1490. mensis Februarii 21. A librario Dulpho noie: Alig
brary Socie. Noie Georgii. et omnino ad et. in. Parte sua
tu et moribz et vicia. Vbiq. p. d. i. s. s. i. m. s. de. q. u. o.

1-3e

*Agelro Claudio monacho
Seminarij adiu. Bernardi*

Tractatus vel si maius expositio in symbolum Quicūqz vult vna cum textu editus per fratrem petrum de castrouol famatissimum sacre theologie professorem.

Et o tu religator nō
q. tabula i fine huius opus posita a ff. 82. b.
est parte prudentes antepone da
p. p. h. h. g. libri ut. p. p. d. i. s. s. i. m. s. f. a. c. e. d. e. l. d. e. n. n. f. e. i. t. h. p. o. r. t. 29.

Agelro
N. 19.845

CASTROVOL, Pedro de

Tractatus super Symbolum Athana-
sii quicumque vult.

Pampilonae, Arnoldus Guillen de
Brocario, c.1495.

86 h. 4°

Inic. grab. maderia.

Haebler, 134.

1. 1. 1.

Incipit tractatus super psalmum quicquid vult nomina-
tum qui alio nomine dicitur symbolus Athanasii Episcopi
alexandrie. Compilatus per fratrem Petrum de castro vol
ordinis fratrum minorum: ac sacre theologie magistrum,

Quamuis michi laboriosus

sicut tamen tui studij me cogit caritas carissime:
ut sic libris philosophie naturalis deservui: ita
circa divina mysteria nec non et articulos fidei
ab Athanasio Episcopo alexandrie in suo sym-
bolo scriptos: aliquod breve propeudium scribere proposui,
Et circo istud opus circa psalmum quicquid vult nominatum
ab Athanasio compositum scribere decreui. ut quia circa divina
mysteria in predicto psalmo compta perlegi vestigia docto-
ris subtilis Johannis scoti inheredo: hic posita tibi sine la-
bore oblata sint. Et istis intellectis absque labore ad senten-
tias magistri Petri lombardi accedere possis. Tamen ut dixi in
oibus scriptis philosophie naturalis si nonnulla minus be-
ne dicta iuxta veritatem catholicam quam firma fide consisteo:
hic assero: aut aliter fortassis quam formanda propono caritas
christi me sufferendo toleret: atque indulgeat. et talia reuo-
co: et pro non dicta confirmo: subiciens me determinationi
sancte matris Romane ecclesie. Denique et si aliqua aliorum
doctorum dicta hic posita fuerint: illa tanquam consona dictis
doctoris subtilis Johannis scoti hic conscribo.

Et antequam ad ea que dicenda

sunt de articulis fidei in simbolo athanasii preteritis
deveniā de causa efficiēti: et de causa finali huius sym-
boli dicendum est. Causa efficiens huius symboli fuit
Athanasius episcopus civitatis alexandrie. qui anno trecente-
simo quinquagesimo a natiuitate christi persecutione Con-
stantij imperatoris heretici filij constantini (qui constantinense
patrimonium dedit ecclesie) fugiens in treueris: a beato agra-
rimo episcopo civitatis fuit receptus. ubi symbolum istud

8 ij

Sancta trinitas
vnus deus. mise-
rere nobis.

... quod ad effectum...
... ultima beatitudo...
... perfectione...
... quodam...
... in...
... quodam...
... in...
... quodam...
... in...

etiamque vult nominatum composuit. quod symbolum postea ab ecclesia fuit receptum et approbatum. In quo Athanasius articulos fidei quos sabellius et arriani negabant scripsit ut impietati eorum resisteret. ac eorum heresim exprobraret. Quod quidem symbolum distinguit per versus, et cantatur in choro ad modum psalmoz. Sic psalmus communiter appellatur. Cuius autem huius symboli fuit resistere impietati hereticorum et precipue sabellii et arrianorum. de quorum numero erat constantius imperator supradictus. qui iter alia dicebant non esse eandem essentiam trium personarum, et similiter dicebant filium et spiritum sanctum esse creaturas: negabant etiam in eisdem easdem perfectiones esse sicut in patre. Quorum secta est dicuntur duravit plusquam quingentos annos.

Quicumque vult salvus esse ante omnia opera est ut teneat catholicam fidem. Quas nisi quisque integrum inviolatamque servaverit absque dubio in eternum peribit.

In isto enim simbolo athanasius tria facit: primo ponit veritatem fidei quo ad effectum. in principio ibi: quicumque. Secundo ponit veritatem quatuor ad ea que pertinent ad fidem catholicam quatuor ad unitatem divinitatis et distinctionem personarum. ibi: fides autem catholica. Tertio vero ponit ea que pertinent ad fidem catholicam quantum ad christum humanatum. ibi: sed necessarium est. Circa primam partem que est de veritate fidei quo ad effectum determinat Athanasius quomodo sine fide catholica nullus potest salvari. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum quod natura rationalis cum habeat immediatum ordinem ad deum eius perfectio non solum consistit in eo quod ei competit secundum suam naturam: sed etiam in eo quod ei attribuitur ex quadam super naturali perfectione divine bonitatis. que

1. a. p. 3. a.
2. a. p. 9. b.
3. a. p. 2. b. b.
C. p. 7.
N. c.
p.
1. a.
2. b.

ca. v. de. X. tunc. fidei. quoad. eis. effectum. q. 7

estylis beatitudo hominis que consistit in quadam supernaturali dei visione et perfecta fruitione. ad quam quidem visionem et perfectam fruitionem homo pergere non potest nisi per modum assidui scientis a deo doctore. sicut illud quod dicitur. Jo. vi. omnia que audit a patre et didicisti veni ad me. huius autem discipline fit homo praeceptor non statim et successively secundum modum nature sue. Quis autem talis ad discendum oportet quod credat ad hoc ad perfectam scientiam perveniat. quod oportet etiam secundum philosophum ad discendum credere. Et sic ad hoc quod homo perveniat ad perfectam visionem et fruitionem beatitudinis praeexigitur quod credit deo tanquam discipulus magistro docenti. Secundo est notandum quod primum fundamentum ad consequendam vitam eternam est fides catholica. ut dicit ad hebraeos. xi. fides est substantia rerum sperandarum argumentum non apparentium. Dicitur enim fides argumentum non apparentium. quod sicut argumentum syllogisticum facit assentire conclusioni: sic fides illuminat intellectum et facit assentire intellectui rebus non apparentibus. Causa huius est quod cum intellectus noster ut dicit philosophus sit ligatus virtute naturali ad sensibilia: et deus et omnia que sunt in eo sunt supra naturalia: et a sensibus nostris remotissima non potest in ipsa nisi illustretur lumine fidei: quod est lumen supernaturalis. Dicitur enim fides substantia id est fundamentum rerum sperandarum scilicet gratie et bonorum eius que speramus. Secundo patet per illud quod dicit Augustinus: quod fides est virtus et auriga omnium virtutum. virtus quidem est: quod habentem perficit et omne opus eius bonum reddit. hoc enim est de esse virtutis. secundum philosophum. ii. ethicorum. Est enim auriga omnium virtutum ut dicit Augustinus: quia quicquid est meriti: quicquid vere beatitudinis anima susceptura est: ex illa procedit et quolibet operis licet bona videantur nulla sunt: si ab ipsa soliditate disiunguntur. Tertio patet per illud quod dicit bernardus ad eum genium: fides est rectitudo vite et regula iusticie captivans nostrum intellectum ut subiaceat summe veritati. ut affectus subiciatur summe bonitati. Non enim potest esse anima recta nisi intellectus assentiat summe veritati propter se et super omnia: et affectus seu voluntas subiciatur summe bonitati.

2. quodam dicitur...
... infirmitates...
... per naturaliter...
... Job. 6.
... No. 2...
... heb. 11...
... Argumentum...
... CA...
... Substantia...
... A. p. 9...
... 2. ethy...
... Auriga omnium...
... ber. ad Eugenium...
... 1. intellectus...
... 2. voluntas...

et hoc facit fides. et sic dicitur fides necessaria ad consequendam vitam eternam. **C**onstitutis presuppositis pono istam conclusionem qd fides catholica est ita necessaria ad salutem qd de lege comuni nullus pot saluari sine ea. ut dicit Athanasius in principio symboli quincunq; vult saluus ee ante omnia opus est. ut teneat catholicam fidem. Quam nisi quisq; i tegram inuolatam suauerit absq; dubio in eternum pibit. **I**sta conclusio pbat. Et prio p dictu xpi abar. vltio. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit. qui vero no crediderit condēnabitur. Super q dictum xpi dicit Augustinus in li. de verb dñi. fides catholica est. q peccatores homines saluat. fideles iustificat. penitentes reparat. et eterna hereditate collocat. **S**cdo pbat conclusio p dictu Dau. ad heb. xi. sine fide impossibile e placere do. s sine h q hō placeat do nlls pot saluari. et p hō sine fide catholica nullus potest saluari. **T**ertio pbat conclusio p ratios sic. nullus pot saluari si non diligit deū. sed sine fide nullus potest diligere deū. ergo rē. maior nota est. ut pater per dictum xpi lu. xix. vbi dicitur. q christus dixit cuidam iuueni qui euz interrogauit quid faceret vt vitam etnam possideret. Respondit christus ei. diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo. mior vero p batur per dictum Augu. inuisa quidem diligere possumus. incognita vero minime. sed deum sine fide non possumus cognoscere sicut est trinus et vnus et huiusmodi ergo rē. **P**rimo enim dicit Athanasius q quicunq; vult saluus esse id est saluari. h est ire ad vitam eternam. ante oia opus est vt teneat catholicam fidem. p hoc qd dicit ante omnia opus est. dicit necessitatem no necessitate absolutam. que conuenit rei scdm suam naturam. nec necessitatem coactionis. s dicit necessitatem medij. sicut dicimus qd qui vult transire mare. necesse est qd habeat nauem. sic est in pposito. q quicunq; vult saluus esse id est saluari. necesse est eū habere fidem catholicam. i. vniuersalem. catholicum enim grece dicitur latine vniuersale. **C**ū fides catholica dicit vniuersalis propter duo. **P**rimū est. qz omnes obligat vt patz p dictu xpi supius allegatum. **S**ecundum est. qz e oiu3 articuloz

p. 9. q. 7
p. 12. q. 1. l. 2. d. 20
h. b. 11.
n. 3.
Luc. 19.
Aug.
Ala
conuictio
medij

na ad diuitate qua ad humanitate xpi ptenetiū. Ratio e ista qz os articuli fidei eqliū artat ad sentiēduz et equalit se hnt ad fidē credētis. quauis ptenētes ad diuitate artēt pmo. et ptenētes ad humanitate artēt nō prio. **P**robat istud a simili de obediētia. nā sic obediētia e respectu pceptoz. ita fides respectu credēdoz. sed obediētia vera e respectu oiu3 pceptoz. vt dicit ad galathas. v. testifico omni hōi circūciden. si se qd sit debitor ois legis faciēde. Et similis Jacobi. v. dicit qd q tota legē suauerit. si offendat in vno factus est omnium reus. ergo et fides oiu3 credēdoz. quia non erit vera fides. nisi assentiat omnibus articulis. **E**tia pbat a simili d caritate. Nā sicut se hz caritas ad diligibilia sic se hēt fides ad credibilia. caritas qstūcunq; pura sit. et i quocunq; sit. facit amare omne amabile ex caritate. s. deū. seipm. et proximū. ergo pari rōne vera fides qstūcunq; pura sit. et facit credere oēs articulos fidei. et h e q dicit Athanasius i scdo xpi. quā nisi qd q integrā. rē. declarauit q fides fidelium dicit ee oiu3 articuloz. qz alii credēs pibit. Et p h aut q dixit inuolatam suauerit. oñdit q nō e itelligēdu alii d articulis fidei qz ecclia fidelium itelligit. h aut dixit heticos. rē. capue p arrianos. qz alii itelligebat scriptaz sacra qz ecclia fidelium q e ecclia romana itelligit. Nā illd dictu xpi. Jo. xiiij. p maior me e. ecclia itelligit qd xps e mior p se scōz humanitate. et nō scōz ditatē. **A**rrius itelligebat qstū ad suū totū ee. qz dicebat filium ee purā creaturā. **E**tia illud dictu xpi. ma. xxiiij. d die aut illo nemo scit nec filius s solus pater. ecclia fidelium itelligit q filius dicit nescire. ppter h qz noluit nob oñdere. et sic noluit dicere q nō sciebat illū diē. s. diē iudicij. vt nob illū oñderet qñ erit. **E**tia ecclia itelligit illud dictu sic. nā xps dixit se nescire illuz diē. vt daret nob itelligere. q nō sciebat illū diē a se. s a patre. quia sicut esse filius habet a patre. ita et scire habet a pte. **N**am pater cōicando sibi essentiam. cōmunicat sibi omnē perfectionē. Et ppter h dixit vt habet. Jo. viij. doctrina mea nō est mea. s eius. qui me misit pater. **A**rrius vero et sui sequaces i pnatia erroas cōstituti i hac itelligētia assētre noluerūt. et sic in eternū perierūt hū sine fine. **C**onstat ptra istam a iij

gal. 9.
Ala 2. 2. 2. 2. 2.
Joh. 12.
07. 24.
Joh. 7.
Joh. 8.

conclusionē z cōtra dictū Athanasi. Et pbat qd sine fide omniū articuloꝝ fidei q̄ dicitur fides catholica. i. vniuersalis potest aliquis saluari. Et p̄io sic nā p̄ueri baptisati si moriuntur anteq̄ habeant iudiciū ratiois in actu saluatur. s̄ tales p̄ueri nō habēt fidē catholicā q̄ ē respectu omniū articuloꝝ ergo r̄. maior nō ē. minor patet. q̄z secundū Aplum ad roma. x. fides est ex auditu. ¶ Secundo sic nāz multi in lege nature / z in lege scripture salui facti sunt qui nō habuerūt fidē oīū articuloꝝ s̄ r̄. ¶ Tertio sic nā si fides catholica esset necessaria ad salutē de necessitate pauci essent qui saluarentur. hoc patet q̄z pauci sūt nisi sint bene p̄iti in theologia qui sciāt articulos simboli apostolorū z alios qui nō cōtinētur ibi bene distinguere z numerare. Et p̄ cōsequēs si omnes tenerētur habere fidē omniū articuloꝝ oēs tenerentur scire omnes articulos. z sic pauci saluarentur q̄z valde crudele dicere. ¶ Respondeo ad ista. ¶ Ad primū dico vt dicit scotus li. iij. di. xxiii. q̄ duplex est fides. s̄. infusa et acquisita. Fides infusa datur fidelibus a deo in sacramento baptismi. Fides vero acquisita est illa que habetur ex auditu. s̄ qua intelligit dictū pauli. z sic dico q̄ p̄ueri saluatur nō p̄ fidē acquisitā. s̄ p̄ fidē infusam quā receperūt in baptismo / z si querat si iste due fides sint eiusdem rationis dico vt dicit petrus de aqua li. iij. di. xxiii. q̄ non sunt eiusdem rationis ex eo quia si essent eiusdē ratiois altera supflueret. quia scōz philosophū. i. phisicoꝝ. frustra fit p̄ plura q̄ potest fieri p̄ pauciora. Etia si eēt eiusdē rationis sequeretur q̄ sicut fides acquisita pōt acq̄ri naturaliter. ita fides infusa q̄ ē fallū. ¶ Ad scōz dico vt dicit Augustin⁹ ad optatū eadē fides q̄ nos saluat saluos ātiquos faciebat. Omnes enim credebant que nos credimus. z si nō explicite saltem implicite. Dico omnes scilicet qui salui facti sunt patriarce enim et prophete et alij legis periti nō solum credebant implicite que nos credimus. sed etiaz explicite. Licet aliqua aliter crederent quā nos. vt dicit ibi dem Augustinus quia aliqua credebant d̄ futuro que nos credimus de preterito. ¶ Ad tertium dico quod credere

Ro. 10.

So. ad. 7. 3. di. 23.

per de aqua. 3. di. 23.

i. ph. 7.

Aug. ad optatū.

ad. 3. ubi.

fuit duo
 1. ad pontē ephraim dicitur dicitur. sicut. sicut dicitur scriptura
 2. bonavent. 2. 3. di. 24.
 3. responder ad arg. 3. ubi. Et sic dico ad

ca. v. m. ad. 7. 3. di. 23. ut infra. s. de complexione. ca. 7. de veritate fidei qd ad ea que veritate ad fides catho. ca. 7. ad. 7. et distinctione p̄ ubi. fidesat. c. 4. et c.

omnes articulos fidei potest esse tripliciter vt dicit sanct⁹ doctor seraphicus bonaventura li. iij. di. xxv. quia aut omnes explicite. aut oēs implicite. aut aliqs explicite et aliqs implicite. Credere aut oēs implicite est fidei diminute q̄ fides non sufficit ad salutē habentibus vltimū rationis. ex eo qm̄ noticia quorūdam articuloꝝ manifesta est tam ex predicatione quā etiam ex ecclesiastico vsu z consuetudine. sicut est de vnitāte dei. et trinitate personarū. quam possunt christiani cognoscere ex actu signatiōis. dicendo in nōie patris. et filij. z spūs sancti. Etiam sicut est de natiuitate xpi. et de passione. z huiusmōi. quos scire possūt ex ipis solennitatibus quas ecclesia celebrat ab istorū cognitiōe nullū rationē vt̄s excipitur. nec aliqua ignorantia excusatur. q̄z nō potest esse talis ignorantia sine negligentia z cōtemptu dei. et sue salutis. Credere autem quosdā explicite z quosdā implicite est de necessitate fidei ad salutem. hoc enim potest sufficere fidei simplicium. ad illos enim tenent explicite credēdos quos manifestat eis predicatio: z ecclesiasticus vsus z cōsuetudo. Credere enī implicite voco. vt in generali credat homo vniuersalr. q̄ credit sc̄a mater ecclia: ita q̄ in p̄ctici a nullo illoꝝ dissentiat. nec aliquē articuloꝝ discredat. ¶ Credere vō oēs articulos fidei explicite z distincte est fidei iam p̄ucte. z hoc nō est de necessitate fidei. nisi illis q̄ i cognitiōe fidei proferunt. z maxime illis qui fidem explicare et manifestare tenentur alijs. vel in ecclesia officium predicandiz docendiz assumunt sicut sunt habentes curā animarū. et predicatorē verbi dei. et doctores sacre scripture. Et sic dico ad argumentum. quod omnes fideles possunt saluari. licet non habeant fidem explicitam. nec sciant distictē distinguere articulos. sufficit enim fidelibus maxie simplicibus quod aliquos articulos credant explicite. et aliquos implicite. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur d̄ veritate fidei quo ad effectum ipsius) dicta sufficiant.

Fides autē catholica hec est. vt vnū deum in trinitate et trinitatē in vni-

ad. 2. ubi. 2. di. 14. 1. ad. 2. ubi. 2. di. 14. 1. ad. 2. ubi. 2. di. 14.

de illis que ueritate fides catho.

Sim. doctor. S. graphy. li. 3. di. 24.

1. ad. 2. ubi. 2. di. 14.

1. ad. 2. ubi. 2. di. 14.

1. ad. 2. ubi. 2. di. 14.

1. ad. 2. ubi. 2. di. 14.

1. ad. 2. ubi. 2. di. 14.

1. ad. 2. ubi. 2. di. 14.

tate veneremur. Neq3 confundētes psonas: neq3 substantiā separantes.

Postquā Athanasius determinavit de veritate fidei quantum ad effectum eius. Consequenter determinat de illis circa que versatur fides catholica. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum secundum quod dicit magister sententiarum li. iii. di. xlii. quod fides accipitur tripliciter. Primo pro eo quo creditur. et hoc tamen merito. et isto modo fides est habitus in anima informatus caritate. mediante quo credimus merito. et ea que non videmus summe veritati adheremus. Dico autem informatus caritate pro tanto. quia caritas est perfectio virtutis sine qua nulla est vera opus ad eum merendi. Secundo modo accipitur fides pro eo que creditur. et non merito. et isto modo etiam est habitus existens in anima. non tamen informatus caritate. mediante quo habitus mali christiani adheret summe veritati. istis duobus modis non intellexit Athanasius in suo simbolo de fide. Tertio modo accipitur fides pro eo que creditur. et sic fides accipitur pro articulis fidei. et isto modo accepit Athanasius fidem in suo simbolo. Secundo est nondum quod obiectum fidei (quod est illud quod creditur) potest accipi dupliciter. Uno modo pro illo circa quod ipsa fides que est habitus versatur. tanquam circa illud quod creditur esse verum sive illi assentiat propter se sive propter aliud. et isto modo obiectum fidei non solum est verum increatum. sed etiam multa facta que a vero increato dictantur. quia intellectus non tamen pro fide adheret ipsi divine veritati. sed etiam hijs que sibi ab ea dictantur. Alio modo potest accipi obiectum fidei secundum propria acceptionem. scilicet pro obiectum habet per se rationem motiui. et sic obiectum fidei est verum increatum. Tunc ipsa veritas summa dupliciter movet intellectum pro fide illuminatum. Uno modo pro se sicut est in articulis fidei spectantibus ad ipsum deum secundum divinitatem. Alio modo movet ut est unita creature sicut est in alijs articulis respicientibus deum in humanitate sua assumpta. vel in operatione ab ipsa creata: sicut est in creatione et glorificatione et huiusmodi. Istis presuppositis pono istam conclusionem. scilicet fides catholica ut ea accipit Athanasius in suo simbolo. scilicet pro illo que creditur. et pro ut habet rationem motiui pro se sunt.

Eni.
p. no. le
ca. 1. de xpo p. 2
2. p. no. le
3. p. no. le
2. no. le

articuli spectantes ad ipsum deum secundum unitatem divinitatis et trinitatem personarum. ut dicit Athanasius expresse in simbolo. fides autem catholica hec est ut unum deum in trinitate. et trinitatem in unitate veneremur. nec confundentes personas nec substantiam separantes. Ista conclusio probatur. Et primo sic. Nam fides ut est habitus in anima est virtus theologica. scilicet omnis virtus theologica habet idem pro obiecto et fine. sed finis virtutis theologice est quid increatum et non quid creatum ergo fides ut est virtus theologica versatur circa deum trinum et unum pro et principaliter quod est quod increatum. Secundo sic. fides est virtus quia assentit ipsi credito propter se et super omnia. sed nulli vero est propter se et super omnia assentiendum: nisi quod est summum verum et verum increatum. et istud verum est deus trinus et unus. ergo etc. Tertio probatur conclusio per determinationem sancte matris ecclesie que est maxima auctoritas: ut dicit Augustinus in epistola fundamenti. ubi dicit quod euangelio non crederet nisi quia ecclesia illud approbavit. Unde de summa trinitate et fide catholica in capitulo firmiter credimus. dicitur. firmiter credimus et simpliciter confitemur quod unus est solus verus deus pater et filius et spiritus sanctus. tres quidem persone sed una essentia omnino. Pro hoc enim dicit Athanasius quod fides catholica hec est. id est res pertinens ad fidem catholicam sunt iste que sequuntur. Hic accipit Athanasius fides pro articulis fidei et non pro habitu fidei quo credimus: ut declarat ultra scilicet ut unum deum in trinitate: id est unum deum in tribus personis et trinitatem in unitate: id est tres personas in uno deo veneremur. Generari enim deum trinum et unum: est non solum credere corde: sed etiam ore confiteri. unde dicit Paulus ad Romanos. corde enim creditur ad iustitiam. ore autem confessio fit ad salutem. Et ideo dicit Athanasius veneremur. quia non solum debemus corde credere sed etiam ore confiteri unum deum in trinitate: et trinitatem in unitate. Secundo declarat quomodo debemus credere trinitatem in unitate: et unitatem in trinitate. Dicit non confundentes personas: nec substantiam separantes. sed ut dicit Augustinus credamus patrem et filium et spiritum sanctum unum esse naturaliter de-

in 2. p. 2

10.

Aug. 1. epi. fundam. in de summa de arti. ca. m. c. firmi credimus. Ath. 1.

1. p. no. le
2. p. no. le
3. p. no. le

Quoniam non tamen ipsum patrem esse quasi filium nec filium esse qui pater
 vel spiritus sanctus est. nec spiritus sanctum esse qui pater vel filius
 est: sed esse unam essentiam patris et filii et spiritus sancti. Contra
 dicitur enim personas esse eas non distinguere. sicut faciebat
 sabellius hereticus: qui dicebat quod in deo non erant tres per
 sone. sed unica persona tantum. et dicebat quod illa nomina
 pater et filius et spiritus sanctus erant nomina sinonima: sicut sunt
 ista marcus. tullius. ciceron. Contra quem sabellius hereticus est
 illud quod dicit beatus Johannes in prima canonica capi
 tulo. v. tres sunt qui dant testimonium in celo: pater et ver
 bum et spiritus sanctus. et sic in eternum perijt ipse sabellius cum
 suis sequacibus. Et ideo dicit Athanasius. ne cuius sabellio in
 eternum pereamus. nec confundentes personas: dicit ultra
 nec substantiam separantes. id est nec essentiam diuidentes:
 sicut faciebant arriani qui filium dicebant alium in essentia a
 patre et a spiritu sancto. et spiritus sanctum similiter dicebant ali
 um in essentia a patre et filio. et sic perierunt in eternum. Nos
 vero ut dicit athanasius. ne pereamus cum arrianis. non di
 camus essentiam esse distinctam in personis. Sed dicam
 quod dicit beatus Johannes quod hi tres unum sunt. Noniat
 enim athanasius essentiam substantiam ex eo quia essentia
 diuina multis nominibus appellatur. Dicitur enim diuinitas. dei
 tas. essentia. natura. et substantia: Licet enim et dicit Augu
 stinus libro septimo de trinitate. et magister sen. li. vii. di.
 xxiii. nomen substantie apud grecos cum absolute significet
 substantiam: ut est suppositum: sed tamen apud latinos si
 gnificat substantiam communem: que est essentia diuina.
 In fuit ut tres hypostases grece absolute dicuntur tres sbe
 Sed latine non tres sbe sed tria supposita et tres subsistentes
 et magis specialiter tres persone dicuntur. Instatur contra
 conclusionem et contra dictum Athanasii. Et probatur quod fides
 catholica non sit aliquis articulorum fidei. nec ut dicit athana
 sius in littera. Et primo sic: vti augustinus definiens fides
 dicit: quod fides est virtus qua creduntur que non videntur.
 et persequens si est virtus est habitus et in alia. et non est
 articulus fidei. Secundo sic. nam Damascenus definiens fides

11. ad 2. contra 2. p. 1.
 Sabellius hereticus
 1. Job. 9. cor.
 Sabellius hereticus
 Athanasius
 ubi sup.
 Essentia
 Natura
 Substantia
 Aug. 7. de t. et o. 2.
 p. 2. 2. p. 2. 1.
 Ob.
 Damasc.

dicit. quod fides est inquisitio consensus circa primam veritatem: et ar
 ticuli fidei non sunt consensus inquisitio ergo. Tertio sic. nam apo
 stolus ad hebreos. xi. definiens fidem dicit. quod fides est substantia re
 rum sperandarum argumentum non apparentium. sed articuli fidei
 non sunt tale argumentum ergo. Quarto sic. nam hugo li. de sa
 cramētis dicit. quod fides est certitudo quodam de rebus absentibus
 supra opinionem et infra scientiam constituta. et articuli fidei non
 sunt illa certitudo. sed certitudo illa est habitus per quem habetur
 noticia de eis ergo. 2. ad 2. Respondeo ad ista: et dico quod fides
 a diuersis diuersimode consideratur. et sic diuersimode ea acci
 piuntur et definiuntur. Et sic dico ad primum quod Augustinus considerauit
 fidem quantum ad habitum proprium. et sic definiuit eam dicens
 quod fides est virtus qua creditur que non videntur. Ad secun
 dum dico quod Damascenus considerauit eam quantum ad actum
 proprium. et sic dixit quod fides erat inquisitio consensus circa
 primam veritatem. Ad tertium dico quod Apollonius considerauit
 eam quantum ad habitum proprium et quantum ad finem ultimum. et sic
 dixit quod fides est substantia rerum sperandarum. et hoc quantum ad finem
 et argumentum non apparentium. quantum ad habitum. Ad
 quartum dico quod hugo considerauit eam ut est habitus distin
 ctus a scientia et opinione. et sic dixit quod fides est certitudo quod
 dam de rebus absentibus supra opinionem et infra scientiam con
 stituta. Preter istas considerationes. Athanasius considera
 uit eam quantum ad res que creditur que sunt articuli fidei et res que
 important per illos. Ideo dixit quod fides catholica hec
 est ut unum deum in trinitate. et hec dicta de isto capitulo
 in quo tractatur de fide quantum ad illa que creditur sufficienter.

3.
 2.
 50.
 hebre. ii.
 hugo. li. de sac.
 2. ad 2.
 August.
 Damasc.
 2. ad 3.
 Apollonius.
 1. ad 2. ad 1.
 2. ad 2. ad 1.
 hugo.
 Athanasius.
 2. p. 2. 1.

Quia est enim persona patris.
 alia filii: alia spiritus sancti:
 Postquam athanasius determinauit quomodo fides
 catholica primo consistit circa articulos fidei per
 tinentes ad unitatem diuine essentie et distinctionem personarum.
 Consequenter determinat quomodo persone inter se sunt di
 stincte: ita quod una non sit alia sicut dicebat sabellius hereticus.

1. p. 2. 1.
 Sabellius hereticus.

no. p. Pro quo sūt aliq notāda. Et pmo ē notādū q̄ in diuini-
 ter essentia sūt aliqua q̄ dicunt essentialia. z aliq q̄ dicitur p-
 sonalia. Essentialia enī sūt illa q̄ cōpetūt tam essentie quā
 omnibus trib⁹ personis ratione essentie eque z equaliter.
 Et ista sunt in duplici differentia: quia quedam sunt per
 modum quantitatis. vt sunt immensitas. et eternitas. Et
 quedam sunt per modum qualitatis. vt sunt bonitas sapiē-
 tia z cetera attributa. Personalia vero sunt que cōpetunt
 psonis z nō essentie. Et ista sunt in triplici differētia: quia
 tres sunt q̄ dicitur pprietates psonales. z quatuor relati-
 ones. z quinqz notiones. Tres pprietates psonales sūt pa-
 ternitas. filiatō. pcessio passiuā: quaz quibet pstituit vnā p-
 sonā. z facit eā distingui ab alia. Quatuor relatiōes sunt q̄
 bus psona referunt adinuicē: q̄ sunt tres pprietates perso-
 nales supradicte. z spiratio actiua: que est cōmunis patri z
 filio. Ista enī relatio non dicitur pprietas personalis: ex
 eo quia non cōstituit aliquā personā. Sed aduenit patri z
 filio iam pconstitutis. tamē pater z filius referunt per eam
 ad spiritū sanctū: z sic dicit relatio sicut alie tres pprieta-
 tes. Quinqz vero notiones sunt ille quib⁹ psona diuine
 notificantur: q̄ sūt quatuor relatiōes supradicte. Et inna-
 scibilitatē: pvt ingenitum dicit non esse ab alio. Proprieta-
 tes enī psonales dicunt quia p eas psona cōstituitur et
 distinguitur. Dicuntur vero relatiōes quia per eas perso-
 ne referuntur adinuicem. Notiones autem dicunt quia p
 eas persone notificantur. Secūdo est notandum quod
 inter essentiam et pprietates personales seu relatiōes
 est nō ydempritas ex natura rei. quam nō ydempritatem
 quidam vocāt distinctionē modālē. Scotus vero dicit eā
 nō ydempritatē formalem libro pmo distinctione secūda
 patet hoc pmo quod persone conueniunt in essentia. et
 distinguntur pprietatibus relatiuis. Secūdo quia essen-
 tia nō multiplicatur. et relatiōes sic. Tertio quia essentia
 est in qualibet psona. z non quelibet relatio. q̄ tamen non
 essent ista vera nisi aliqua nō ydempritas ex natura rei esset

as
 - pprietates
 - relatiōes
 - Notiones

scotus. l. 1. d. 2.

no. q. 7. dicitur
 (p. Damascus) sicut

aliqua q̄ dicit essentia q̄ cōpetūt
 tā cente p̄ oib⁹ trib⁹ psonis tā cente
 eque et equaliter. z sicut b. h. 1. d. 1.
 q̄ n. sūt q̄ modū immensitas
 quatuor. vt p. d. eternitas.
 et b. h. 1. d. 1.
 q̄ n. sūt q̄ modū bonitas
 sapientia
 et cetera attributa.
 tres q̄ dicit pprietates
 paternitas
 filiatō
 pcessio passiuā.
 relatiōes q̄ p̄ dicitur adinuicē
 q̄ n. tres p̄ dicitur adinuicē
 spiratio actiua. q̄ ē cōmū p̄ dicitur filio.
 notiones sūt q̄ p̄ dicitur non esse ab alio
 x. relatiōes sūt p̄ dicitur et p̄ dicitur
 q̄ n. cōueniunt in essentia. accipiunt vnā
 p̄ dicitur p̄ dicitur non esse ab alio.

inter essentia z pprietates. Ex isto. n. sequit q̄ opinio illo-
 rum qui dicunt q̄ essentia z pprietates reusunt omnib⁹ mo-
 dis idem: z solū distinguntur scdm rationē intelligibilē: per
 intellectū n̄m est falsa. Et si dicatur q̄ tūc sequeret q̄ rela-
 tiones essent creature. ex quo nō sūt omnib⁹ mōis idēz cū
 essentia ex natura rei. Secūdo sequeret q̄ esset in deo cō-
 positio ex re z re. Dicendū est. q̄ p̄mum nō sequeret dicit.
 Scotus ex eo: quia licet essentia z relatiōes sint nō idēz
 formalit: sunt tamen idem realiter et essentialiter. Nec se-
 cundum sequitur q̄z cū prius possit esse sine posteriori: et
 distinctio sit prior p̄positione potest bene stare aliqua disti-
 ngui: et non facere cōpositionē vt dicit Petrus de aquila li.
 1. di. 1. 1. nec est ibi res z res. sed res z modus formal.
 et licet res z res faciāt cōpositionē nō t̄m res cūz modo for-
 mali. Et si dicat vltra. q̄ cum omne ens sit reale aut ratio-
 nis: scdm philosophū ois distinctio dicitur esse real. aut ratio-
 nis. cū distinctio sit passio entis. Dicitur t̄m nec ista ratio valz. ex eo
 quia ens reale habet latitudinem cū accipiatur tam pro re
 fundamentali quā pro modo formali entis. z secundum q̄
 fit multiplicatio modorum formalium: ita fit multiplicatio
 nō ydempritatū seu distinctionū. Tertio est notandū
 q̄ duo faciunt pprietates personales. P̄mū est quia cōsti-
 tuunt psonas in esse personali. Secūdum est quia faciūt
 personas distingui vna ab alia. vt patet per Damascenū
 li. primo vbi dicit q̄ omnia sunt vnū in deo p̄ter genera-
 re z generari z spirari. quibus ab inuicē differūt tres ypo-
 stases. Hoc etiam dicit. Boeci. li. de trinitate q̄ essentia cō-
 tinet vnitatem. relatio multiplicat trinitatē. Et si dicatur
 q̄ si relatio distinguit z constituit personā: sequeretur quod
 distinguitur realiter ab essentia. sicut forma a materia. Ad
 hoc dicendum est quod relatio non est in essentia: sicut a-
 ctus in potentia scilicet sicut forma in materia. quia rela-
 tio nō determinat seu distinguit essentiam. sicut forma de-
 terminat materiam. s̄ determinat ip̄am personam. quā cō-
 stituit. vt dicit Damascen⁹ et sic non sequitur illud. nam p-
 prietates personales dicuntur actus personales: et nō act-

Cor. 7.

ob. 1.

Scotus dicitur.

reph.

52.

faciunt

Dam. li.

Boeci. de t.

ob.

50.

9. essentie. Istis p̄suppositis pono istam cōclusionē. q̄ in diu-
 nis sunt tres p̄sone realiter distincte ab inuicem. ita q̄ vna
 p̄sona non est alia. quaz vna est pater. et alia
 sp̄s sanctus. vt dicit Athana. in symbolo. alia est enī p̄sona
 patris. alia filij. alia sp̄s sancti. Ista p̄clusio pbatur. primo
 per dictū Xpi. Ath. ultimo. vbi dicitur q̄ Xps dixit disci-
 pulis suis. ite et p̄dicare baptizantes om̄s gentes: in nomi-
 ne patris et filij et sp̄s sancti. Secūdo probatur p̄clusio per di-
 ctum Iohannis in canonica. j. capi. v. vbi dicit. tres sunt q̄
 testimonium dant in celo pater. et verbum. i. filij. et sp̄s
 sanctus. Tertio probatur conclusio per determinatiōes
 ecclesie. vt habetur de summa trinitate et si. catho. capi. fir-
 miter credim⁹. vbi dicit. q̄ firmiter credimus et simplr cōfite-
 mur q̄ vnus est solus d̄s pater et filij et sp̄s sanctus. tres qui
 dem p̄sone. s. realiter distincte. vt dicit Augusti. q̄ nec pater
 est filius. nec sp̄s sanctus. nec filius est pater nec sp̄s sanctus.
 nec sp̄s sanctus est pater nec filius. Dicit enī Athana. q̄
 alia est enī p̄sona patris. Pro quo est Sciendum q̄d pa-
 ter aliqui essentialit̄ dicit de tota trinitate. vt habet. Ath. vj.
 vbi dicitur. pater noster qui es in celis sic nō accipitur
 hic. Aliqui d̄z p̄sonaliter vt hic dicit Athana. alia ē enī per-
 sona patris. Et notāter dicit aliaz non aliud: quia aliud in
 neutro dicit diuersitatez in natura. alij in masculino et alia
 in feio dicit diuersitatez in suppositis. Et sic pater est alia
 persona a persona filij. et non aliud. Dicit vltra et alia sp̄s
 sancti. Pro quo sciendum est q̄d nomē sp̄s sancti nomē est
 totius trinitatis. q̄z quilibet persona est sp̄s sanct⁹. s. qz ter-
 tia persona in trinitate. innominata erat. noiatur noie cō-
 muni. s. sp̄s sanct⁹. Et alie due p̄sone nominantur nōibus
 pprijs. qz vna dicitur pater. et reliqua filius. Et si queratur
 quare attribuitur istud nomē sp̄s sanctus tertie p̄sone
 cum sit commune omnib⁹ p̄sonis. Dicēdū est vt dicit Pe-
 de tharantasio. li. p̄ri. di. x. qz ideo tertie p̄sone attribuitur h̄
 nomē sc̄tus qz sanctitas ē p̄ditio volūtatis. et ip̄a terna p̄-
 sona cum sit amor patris et filij. vt dicit Aug. p̄cedit p̄ actū
 rectū volūtatis et sic pprie dicitur sanct⁹. Hoc nomen sp̄s

Athana

1. 2. 3.

7. 10. 11.

3.

De h̄is et c. f. c. h̄is et c. d̄m.

Athana

5. 6.

17.

2.

50.

e. de tharantasio. li. p̄ri. di. x.

attribuitur illi vt dicit Richard⁹ in eadē di. qz sp̄s d̄z a sp̄-
 ratione. et spiratio in corpe ē act⁹ vitalis. et tertia p̄sona in tri-
 nitate cū sit amor patris et filij p̄cedit p̄ spirationē. q̄ ē signus
 vite: et sic d̄z sp̄s. Instat ista p̄clusio. et d̄z dicit Atha.
 Et pbatur q̄ in dō nō pōt eē pluralitas p̄sonaz. cū sc̄bz dita-
 tem nō sit nisi vn⁹ de⁹. Et p̄mo sic. q̄ cū vn⁹ et eidē simplr
 sunt idē in se sūt omnino eadē. s. p̄sone diuine sūt oino sim-
 plicit̄ idē eēntie diuine. q̄ est oino in se simplr eadem. s. 22.
 maior p̄z qz p̄ illā r̄saz tenet ois forma illogistica. m̄ior p̄z
 qz essētia diuina p̄ suā simplicitatē est qcquid h̄et. Et sc̄do
 sic essentialit̄ et accitale diuidit totū ens. ideo quicquid ē in
 aliquo: aut ē idē sibi essentialit̄ aut idē sibi accitraliter. sed
 illud q̄ distiguit p̄sone nō est accis essentie. qz nichil sibi ac-
 cidit: ergo est idē sibi eēntialit̄. sed qd ē idē eēntialit̄ eēntia
 multiplicat: etiā multiplicat eēntia. qz si eēntia nō multipli-
 catur. et illud qd ē in ea. sic videt qd eēntia et illud distiguit
 realit̄. et p̄sone si sūt p̄sone p̄sone. et p̄sone relatiōes reale ēt plu-
 res eēntie. Tertio sic. nō possūt eē plura necesse esse. se-
 cūduz Auicēnā in. j. sue metha. s. p̄sone diuina ē necesse esse
 nō possūt eē p̄sone p̄sone in diuis. maiorē pbatur Auicēnā vbi
 supra sic. n. sūt plura necesse eē q̄ro. qd formalit̄ distiguit
 et sint a. et b. aut ille rōes qd formalit̄ distigunt sūt necesse
 esse. aut nō. et si sūt necesse eē cū i aliquo cōueniāt et in aliq̄
 differāt: aliqd est necesse eē per duas rationes quod est in-
 conueniens quia altera remotat̄ nichilominus ē necesse eē.
 Si aut ille rōes quib⁹ realiter distigunt non sunt necesse
 eē: ergo necesse eē in sua ratione includit possibile esse. qd
 est incōueniens. Quarto sic. nichil est ponēdū in entib⁹
 maxime in sūmo bono: quo non posito nichil p̄fectōis de-
 ficit in vniuerso. s. aliq̄ p̄sona diuina nō existente in eēntia
 diuina: nichil p̄fectōis deēt vniuerso: ergo plalitas talij
 nō est ponenda in deo. maior patet. minor vero pbatur.
 Si enī secūda p̄sone nō eēt quicquid p̄fectōis eēt in ea eēt
 in p̄ma. et ita nichil p̄fectōis deēt vniuerso. Et si dicat
 q̄ non sub omni modo quicquid p̄fectionis est in vna p̄-
 sona est in alia. Contra. nā iste mod⁹ habendi vel essendi

Aut. 1. sue mecha.

idē. vbi. p̄ri.

ob.

replem.

b j

ant e pfectois. aut no. si sic eēt in deo. 7 p p̄s p̄ma p̄fōa nō
 eēt simplr pfecta. nisi hēat illū modū. Si nō stat scōz q non
 existēte scōa p̄fōa manet tota ei p̄fectio in p̄ma. **C** R̄ndep
 ad ista. **C** Ad p̄mū dicitur dicit Scot⁹ li. p̄i. di. ii. q. vltia) q
 maior ē va saluar duab⁹ p̄ditōib⁹. **P**ria ē identitas mediū
 in se. Et scōa idēntitas formalis extremoz cū medio v̄ saltē
 vni⁹ extremi. qz p̄ncipiū s̄logisticū tenet v̄bicūqz eis aditis
 s̄ nūc mior ē falsa. qz p̄fōe diuine nō sūt idē eēntie: idēntita-
 te formali. **P**ret istas duas p̄ditōes ē alia cōditio scilicet
 qz mediū regulē p̄ dici de om̄i q nō ē in deo. qz nō om̄e q
 ē de⁹ v̄ eēna diuina ē p̄f. Et si dicat q licet nō sint idē foat̄r
 vel saltē ex identitate reali extremoz ad essentia p̄dude
 tur vera idēntitas realis p̄sonarum inter se. **A**d hoc respon-
 det Scotus⁹ si p̄sone essent cum essentia edem idēntita-
 te subsistentie posset cōcludi idēntitas p̄sonarū qua subsi-
 stent inter se. sed hoc ē falsum. quia licet essentia habeat
 vnicam existēntiam non tamē hēt vnicam subsistentiam qua
 sint p̄sone eedem. qz subsistentia q est ratio supposita dicit
 duplicē in cōicabilitatē. essentia vero ē cōicabilis trib⁹ sup-
 positis. 7 ideo non pōt cōcludi idēntitas realis inter se. qz
 media non sunt eadez subsistentia. Et si q̄rat quomodo sub-
 sistētia q ē ratio suppositalis dicit duplicē in cōicabilitatē. 7
 dicitur dicit Scot⁹ li. p̄i. di. ii. qz aliqd d̄r cōicabile alteri
 dupli⁹. **O**no mō per idēntitatem sicut natura cōicat suppo-
 sitis. vel vniuersale singularibus. **A**lio modo p̄ informatio-
 nem sicut dicim⁹ qd forma cōicat materie. ratio. n. suppositi.
 nullo istoz modoz ē cōicabilis. qz nec p̄ idēntitē vna p̄-
 sone cōicat alteri. s̄ bñ eēna cōicat p̄sonis p̄ idēntitē. sicut
 natura suppositis. nec etiam p̄sone cōicat alteri p̄ informati-
 onē. sicut nec essentia tali mō cōicat p̄fōis. et sic ratio sup-
 positalis dicit cōsistere in dupplici cōicabilitate. **C** Ad se-
 cundū dico qd accitiale si accipiat p̄prie p̄eo qd ē de gene-
 re accitnis. sic accipiēdo accitiale nō diuidit imediate om̄e
 ens. Si aut accipiat accitiale p̄ extraneo. qd ē extra ratōez
 alio mō q accipit accitiale in falsa accitnis. 7 sic dicitur q
 differētia est accitialis generi qz est extra rationem generis
 sic bene cōcedo qd est extra rationē eēntie q̄libz ratio seu

Sd. ad 7. 1. di. 2. q. 1.

Scotus

ad 3.

ad 2.

Scotus li. 1. di. 2.

ad 2.

pprietas p̄sonalis. sic stat qd sint idē eēntialit. sed non de
 eēntia. 7 vni esse extra rationē alteri. **E**t ad illud qd dicit
 qd si vni multiplicat et reliquū debet multiplicari. si vnus
 est eēntiale alteri. **D**ico q hoc tenet v̄m si esset de essentia
 eius. i. de ratōe quiditativa ei⁹. qd tñ nō ē sic hic. **E**t ad il-
 lud quod dicitur qd seq̄ret qd eēntiaz relatio distiguerent
 realit si eēntia nō multiplicat 7 relatio sic. **D**ico q dicit Pe-
 trus de aq. li. p̄i. di. xxiii. qd licet eēntia diuina 7 relatioes
 sint idē realit tñ p̄p̄ illā nō idēntatē formale q ē inter eēn-
 tiar 7 eas: aliquid pōt p̄petere eēntie q nō p̄petit relatioib⁹.
 et sic bene pōt stare qd eēna de se dicat p̄fectioez simplicit
 et non relatio. 7 eēna sit immultiplicabilis. et relatio non.
 eēna vna numero cōicet pluribus. 7 nō relatio. **C** Ad terci-
 um dico q illa ppria qd p̄sone distinguūt necesse esse p̄
 eadez necessitatē eēndi. nō p̄ diuersaz. sicut imaginat **A**ui-
 cēna de duob⁹ dijs eēnalit distinctis. etiā realitōes nō sunt
 foat̄lit necesse eē. s̄ tñ idēntice. nec seq̄. s̄ sūt formalit pos-
 sibile eē. qz relatio formalit abstrahit a necesse eē. 7 a pos-
 sibile esse. **C** Ad quartū dico q argumētū p̄suppōit im-
 possibile. suppōit. n. q nō s̄t̄n̄t̄ vna p̄sona in diuis. sicut
 dixit. **S**abel. ideo isto impossibile p̄oito sequerent m̄lta i-
 possibilis. 7 sic argumētū nō valet. **P**etr⁹ de aq. 7 Jo. sco.
 dicūt q cōcessa maiore pōita possibilitate. mior ē falsa. 7 i-
 possibilis. qz si scōa p̄sona deesset in diuinis s̄mū bonuz
 et s̄ma p̄fectio deesset. qz deēt n̄ta cōicabilis. **E**t si dicat
 q illa s̄ma p̄fectio eēt in p̄e. **D**ico q si illa p̄fōa deesset. s̄-
 ma p̄fectio deesset in p̄e. qz si illa deesset. p̄ez eē includit cō-
 tradictōez. **E**t hec de isto capitulo in quo tractat de disti-
 ctione p̄sonarum dicta sufficiant. **S**ed patris 7 filij 7 sp̄s sci vna ē di-
 uitas. eqlis glia. coeterna maiestas.
Postq̄ **A**tha. de m̄iauit quō p̄fōe erāt p̄les s̄ Sabellū ho-
 reticū. **L**oseq̄nt de m̄iat de v̄nitate eēntie triū p̄sonaz. p̄-
 p̄ter h̄ne forte **S**abel. heretic⁹ 7 sui seq̄ces putaret. qz sicut
 erant tres p̄fōe in diuis realit distincte. qz ita putarent esse
 tres eēntias. **P**ro q sūt aliqua notāda. **E**t p̄io ē nōndū
 b ij

de aq. li. 1. di. 23.

ad 3.

ad 2.

de aq. li. 1. di. 23.

ad 2.

Eme.

11. No. metha. p. 7.
8. eth. 7.

¶ Pbs in xi. metha. dicit qd p[ro]p[ri]etas principatus nō ē bōa.
 et cōcludit in fine lib[ri] qd vn[us] ē p[ri]nceps tot[us] vn[ive]rsi. Et in
 viij. ethicoz dicit qd regnū est optia pollutia ex eo qd in re-
 gno p[ri]ncipat vn[us]. meli[us] ergo est vn[ive]rsio eē vn[us] p[ri]nceps
 qd p[ro]p[ri]etas. Ex istis dicitis p[ro]bi p[ro]t inferri vnū eē deū. z p[ro] con-
 sequens nā tū eē eēngz dinā. Auicē. vō. j. metha. ca. vj. dicit
 qd erat ipossibile. v[er]ū ē necesse eē sit p[ro]par aliud necesse eē.
 et vocat necesse eē deū. Et ix. metha. ca. j. dicit qd vn[ive]rsi-
 tas h[ab]et p[ri]ncipiū. z subdit qd ē vn[us] mōtū nō ē cōicās et ali-
 ud nullo mō in suo eē qd ē eiz p[ro]p[ri]etate h[ab]et unitatē ē ipar. Ex qd
 bus dicit Auicē. satis dare patz qd nō ē nisi vn[us] d[eu]s. z si nō
 est nisi vn[us] d[eu]s nec ē nisi vna eēntia. ¶ Scōdo ē nōndū qd ali-
 quid d[icitu]r cōicāble alteri dupl[ic]i. Vno mō p[ro] idēntitatē z sic na-
 tura cōicācat suppositis. Alio mō p[ro] informatōez sicut dicim[us]
 qd forma cōicācat materie. p[ri]mo mō dicit p[ro]fectioez. scōdo mō.
 nō. Eēna diuina nō cōicācat p[ro]p[ri]etatis p[ro] informatōez. sicut na-
 tura cōicācat suppositis. s. p[ro] idēntitatē. ¶ Tertio ē notādū qd
 quīs eēntia diuina cōicēat suppositis diuinis p[ro] idēntitatē nō
 tū cōicācat illi sicut natura specifica cōicatur suis suppositis
 seu singlarib[us]. hoc enī p[ro] qd qū natura cōis specifica cōicācat
 diuersis suppositis d[eter]minat z indiuiduat. vt dicit Sco. p[ro]
 differentias indiuiduales sicut gen[us] specificat et de termi-
 natur per differentias specificas. z hoc dicit ip[ro]fectioez. eēna
 diuina de se ē hec z singlaris qd nec d[eter]minat. nec indiuiduat
 p[ro] relatiōes qd ē p[ro]fectioez. qd vna numero ē in qualibet p[ro]
 sona. relatiōes enī solū d[eter]minat ip[s]as personas. vt dicit Da-
 ma. ¶ Quarto ē notādū qd in deo licz ponātur eēntia z re-
 latiōes. Eēna rōne cu[]m quib[us] p[ro]sa sit de[us]. Relatiōes vō qd
 bus p[ro]p[ri]etatis p[ro]stituit in eē p[ro]sonali nō tū ē imaginādū qd in d[eu]o
 sit p[ro]positio sicut aliqui imaginati sūt. qd dixerūt p[ro]fōas in
 diuinis eē p[ro]positas ex eēntia z relatiōib[us] p[ro]p[ri]is. h[ab] enim
 patz. ¶ P[ri]mo qd deo repugnat h[ab]ere partes z partē. secūdūz
 qd dicit Pbs. iij. phisicoz qd qd infinitū repugnat esse partē.
 qd tūc extra infinitū eēt aliquid. z omne p[ro]positū h[ab]et p[ro]m[et]
 partē. ¶ Scōdo qd omne cōponibile cum altero non habet
 omnē p[ro]fectionē. et eēntia diuina habet de se omnes p[ro]-

Cor. 1. metha. c. 6.

2. qd 1. v. l. h. 6. 7.

2. 2. 1. 1.

7. 7. 3.

5. 7. 7. 7. 7.

2. 7.

3. 7. 7. 7.

Repha.

perfectionē. Et si dicat qd p[ro]suppositū isti[us] ratiōis ē falsū qd
 p[ro]supposit qd simplicitas dicat maiorē p[ro]fectioez qd p[ro]posito. qd
 videt falsū. ex eo qd illd[ic]t de se dicit p[ro]uatiōez nō dicit p[ro]fe-
 ctioez simplr. s. simplicitas dicit p[ro]uatiōez. qz simplex ē fm p[ro]bz
 xi. metha. indiuisibile actu z potētia. et p[ro] p[ro]p[ri]is videt qd nō
 sit p[ro]fectio simplr. ¶ Dicēdū ē ad istud vt dicit Lādul[us] h. p[ro].
 di. vniū qd negādū ē qd simplicitas sit p[ro]uatio. z ad dictū p[ro]bi
 qd dicit qd simplex ē indiuisibile potētia z actu. dicit Lādul[us]. qd
 quāuis ista descriptio sit p[ro]uatiōez fm vocē nō tū simplr ē
 p[ro]uatiōez ē qdā mō[do] idēptatōis sibi ip[s]i positū p[ro]. z p[ro] istū se-
 cūdo sibi sp[ro]pugnat diuidi potētia z actu. vt p[ro]telligat ista
 idēptatō p[ro]uatiōez ad quā seqtur ip[s]a sp[ro]pugnatia negatiua.
 Et si dicat qd si sic eēt. qd simplicitas dicat eētitatē p[ro]uatiōez. q
 entitas dicit p[ro]fectioez. seqretur qd materia dicit maiorē p[ro]
 fectioez quā p[ro]positū. qz materia simplicior ē p[ro]posito. sed hoc
 tū est falsū. et per p[ro]p[ri]as videtur qd simplicitas nō dicit rem
 potētia sed p[ro]uatiōez. Ad hoc ē dicēdū vt dicit Sco. z s[er]m[on]e
 Land. in. di. p[ro]elegata) materia esse imp[ro]fectior p[ro]posito
 p[ro]t puenire ex duob[us]. vel ex simplicitate. vel ex limitatōe
 annexa simplicitati. p[ri]mo. materia nō ē imp[ro]fectior quāz
 p[ro]positū. qz p[ro] simplicitate p[ro]p[ri]e materia absoluit a multis de-
 p[ro]dētis qd nō absoluit p[ro]positū. s. qd materia sit imp[ro]fectior
 cōp[ro]p[ro]ito p[ro]ueit ex limitatione materie. qz cōp[ro]p[ro]itū includit
 actuz z potētia. materia tūc potētia. et per p[ro]p[ri]as claudit in
 fra limitatiōez eētatis imp[ro]fectioris. ¶ Istis p[ro]suppositis po-
 no istā p[ro]clusiōez. qd quāuis indiuisis sint tres p[ro]fōne distin-
 ctē illaz personarū nō sūt tres eētities. s. vna eēntia tūc.
 vt dicit Atha. i simbolo suo. s. patris et filij z sp[ro]p[ro]sacti vna
 est diuinitas et equalis gloria coeterna maiestas. ¶ Ista
 p[ro]clusio probat p[ro]. per auctoritates scripture veteris legis.
 ¶ Ubi deutro. vj. dicit. audi israhel. qz d[eu]s de[us] tu[us] vnus est.
 Et in ps. lxxx. dicit. ego su[us] d[eu]s de[us] tu[us]. qui eduxi te de
 terra egipti z nō erit tibi ali[us] de[us] p[ro]ter me. z p[ro]p[ri]as si nō ē
 nisi vn[us] de[us] nō ē nisi vna eēntia diuina. ¶ Scōdo p[ro]batur p[ro]
 dictū xp̄i Jo. x. vbi dicit qd dixit xp̄s. ego z pater vnū su-
 mus. nō est dicēdū qd intellexit dicere qd erat vnū in p[ro]
 b iij

ob.

So.

2. 1. 1.

ob.

So.

7. 7. 7.

7. 7.

7. 7.

4. 10.

3.
1. 7. 9.
2.
9.

na. s. vnu in essentia. Tertio probatur p dictu Jo. in pma
cano. ca. v. vbi dicitur tres sunt qd testimoniu dant in celo. pa-
ter et verbu et spussanctus. et hi tres vnum sunt. s. in essentia.
Quarto pbat p dictu Augu. in epla. ij. ad cosentiu. vbi di-
cit. teneam in cocussa fide patre et filiu et spussanctu esse tri-
nitatem. et tnyu deu. no qd sit eoz cois quasi qrtia diuinitas.
s. qd ipa est ineffabilis trinitas. Quito pbat p determina-
tionem eccleie. vt hatur de suma trinita. et si. ca. c. firmiter cre-
dimus. vbi dicitur qd firmiter credimur et simpliciter pfitemur. qd
vnu est solus verus deus eternus imensus omnipotens pater et filius
et spussanctus. tres quidem persone s. vna essentia simplex om-
nino. Per hoc. n. qd dicit Athana. s. pater et filius et spussanctus
vna e diuinitas ostendit Atha. vnitatem qntu ad vnitatem essen-
tie in tribus personis: contra Sabelliu qd negabat esse tres perso-
nas. Et contra Arrianos qd dicebant qd hi tres erant vnu. no in
diuinitate s. in voluntate. s. m. qd amici dicuntur esse vnu. ppt
hoc qd idem volunt et idem nolunt. Et sic est error eoz. tam sa-
belliu qd arrianos excluderet dixit athana. s. patris et filii
et spiritus sancti vna est diuinitas. Et sicut vna est diuinitas
ita est eqlis gloria. i. eqlis honor vel laus. s. illis tribus. Et
hoc est qd sicut diuinitas est vna indiuisa in tribus personis: ita
honor debet esse vnu et vna laus trium personarum. Ratio est ista.
qd honor et laus no debetur personis ratione proprietatis per-
sonalis. s. ratione deitatis. Proprietas. n. personalis de se vt
dicit Scotus nec dicit perfectionem nec imperfectionem. Et p
consequens cu essentia sit indiuisa vna in oibus tribus perso-
nis vnu honor et vna laus debent eis tribus. Hoc aut dixit
Athana. contra arrianos qd dicebant qd maior honor et laus
debet patri qd filio et spiritui sancto. Contra que errorem eccle-
sia in fine hymni beate virginis Ave maris stella: dicit ex-
presse tribus honor vnu. Et in oratione sanctissime trinitatis ec-
clesia dicit etne trinitati gloria. i. honores agnoscere et in po-
tente maiestatis adorare vnitatem. Et sequit ultra qd dicit
Athanasius: et coeterna maiestas. i. coeternus principatus vel po-
testas. Dicit. n. maiestas a maiori. et sic maiestas idem est

Scotus.

q maior potestas. Vn in ciuitate potestates et pncipue ma-
iores. maiestates dicuntur. vt maiestas impatoris. vt regia.
Cu eni vna itaq sit essentia indiuisa trium personarum: ratione
cui debetur maiestas vt dicit augustinus. et similis magister
li. pri. di. xix. in deo idem est esse et magnu esse: et esse deus est
necesse. Et cu sit vna maiestas trium personarum no poterit esse
q maiestas vni persone sit ante maiestatem alteri. cuz idem
ante seipm esse no potest. s. patris et filii et spussancti. Et di-
cit Athanasius est vna coeterna maiestas. Et hoc dicit atha-
nasilus contra arrianos qd dicebant qd maiestas patris est ab
eterno. et qd maiestas filii et spussancti est ex patre. Contra
quod dictum hereticorum ecclesia in prephatione misse
dicit. Et in personis proprietates et in maiestate adoretur
equalitas. quam laudant angeli. et c. Non enim dicitur qd
adoretur proprietates personalis ex eo quia proprietates per-
sonalis vt proprietates est non est adoranda pro tanto vt di-
xi superius quia nec dicit de se perfectionem. nec imperfe-
ctionem. Sed dicitur qd adoretur equalitas maiestatis.
Constat contra istam conclusionem et contra dictum
Athanasii. Et probatur qd si in deo sunt plures persone qd
similiter sunt plures essentie et non vna essentia tantum
trium personarum. Et primo sic. nam opposita non pos-
sunt esse similia. sed vnu et plura sunt opposita. ergo si in deo
sunt plures persone: in deo no est vnitatis indiuisa essentia.
Secundo sic. nam plura bona paucioribus bonis sunt
meliora secundum philosophum tertio thopicorum. sed
quecunq sunt meliora sunt ponenda in vniuerso. ergo si
sunt plures persone in diuinis ponende sunt plures essen-
tie diuine. Tertio sic. nam dicit Anselmus in monolo-
gion. capitulo quindecimo. omne quod melius est ipsum
q non ipsum in deo est ponendum. sed melius est esse plu-
res diuinas essentias q non esse sicut patet per dictum
philosophi preallegatum. et per consequens videtur qd
in diuinis si sunt plures persone. qd sunt plures essentie di-
uine. Quarto sic. secundum philosophum quarto
b iij

metheorum tunc unum quodque perfectum est cum potest generare sibi simile. & divina essentia est perfectissima. ergo potest essentiam sibi similem producere. sicut persona producit personam. sicut secundum philosophum. iij. physicorum in propriis non differt esse a posse. & in diuisis si sunt plures persone sunt plures entitatis. Quia sic. ubique est pluralitas ibi sunt plures unitates. sicut in deo est pluralitas. quia ibi sunt plures persone. ergo ibi sunt plures unitates & si sunt plures unitates sunt plures essentie. quia secundum philosophum quarto methaphisicorum. ens & unum conuertuntur. & per philosophum si sunt plures unitates sunt plures entitates & si sunt plures entitates sunt plures entitatis. Et respondeo ad ista. Ad primum. nego quod semper multum & unum opponatur. quia licet opponatur respectu eiusdem non tamen respectu diuersorum. & sic est in deo. quia unitas est respectu entitatis diuine. & multitudo est respectu suppositorum seu personarum que sunt aliquo modo distincte ex natura rei ab eterna diuina et sic potest stare bene unitas entitatis cum pluralitate personarum sine aliquo repugnancia. Ad secundum. dicitur aliqui ad maiorem quam plura bona finita sunt meliora paucioribus bonis finitis non autem plura bona infinita. Alii vero respondent ad maiorem & dicunt. quod illa maior. scilicet quod quicumque meliora sunt ponenda in uniuerso est maxima possibilitate eorum. hoc autem est impossibile esse in diuina essentia. Ad tertium (in quo dicitur quod esset melius ponere plures entitates in diuinis) contra dico quod falsum est quia hoc esset quilibet illarum limitatam & in pluribus bonis limitatis non posset esse. tamen de bonitate quantum in uno bono infinito. Unde philosophus in vii. ut dicit richardus li. pri. di. ij. intelligendum est de pluribus bonis presupposita equalitate bonitatis in quolibet bono plurium: & in quolibet bono paucorum. Petrus vero de aquila in eadem di. dicit quod est intelligendum posita eorum possibilitate ut dictum est in responsione precedenti. Ad quartum dico quod dictum philosophi est intelligendum in generalibus & corruptibilibus. de quibus loquitur ipse. Philosophus ibidem. quia non enim propter hoc dicimus solent esse imperfectum. quia non potest alium solent generaliter & corruptibile: generaliter sibi simile. non sequitur propter hoc quod sit nobilitas in entitate diuina. Et non aliquid est nobilitas in natura inferiori quod non est nobilitas

in natura superiori. Sicut patet ut dicit Dionysius de diuinis nominibus. quod esse iracundum est nobilitatis in cane & tamen non est nobilitas in homine. Ad quartum dico. quod duplex est unitas scilicet unitas eternalis & unitas personalis. et sic procedo in deo sunt plures unitates personales. & nego quod propter hoc sequitur idem sint plures entitates. quia non est ibi nisi una unitas eternalis. Et ad illud quod dicitur quod ens et unum conuertuntur. dico quod verum est de unitate eternali. & sic nichil ad propositum. Et hec dicta de isto capitulo in quo tractatur de unitate entitatis diuine sufficiunt.

Qualis pater: talis filius: talis spiritus sanctus.

Postquam Athanasius determinauit de unitate diuine essentie in tribus personis. Consequenter determinat de perfectionibus personarum et equalitate earum in perfectionibus attributibus. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum quod propter perfectiones personales in personis diuinis. sunt attributa seu perfectiones attributales. ut sunt misericordia. iusticia. sapientia. bonitas. veritas. et huiusmodi. que perfectiones attributales sunt aliquo modo non idez formaliter & ex natura rei cum ipsa diuina essentia ut dicit Scotus li. pri. di. viij. ut patet per rationem Augustini. factam contra maximus li. tertio dicebat enim Athanasius hereticus: qui fuit de secta sabellij: quod deus non erat simplex. si in eo erant tria supposita realiter distincta. Contra quem arguebat Augustinus Si potes intelligere deum magnum bonum. &c. sine oppositione. Quomodo non potes intelligere patrem et filium et spiritum sanctum in una simplici essentia. Ista. n. ratio Augustini non valeret. ymo esset fallacia consequentis. nisi esset aliqua distinctio ex natura rei inter attributa. patet etiam per Damascenum. libro quarto ubi dicit. si iustum: si bonum: et si tale dixeris non naturam dices dei. sed que circa naturam sunt. hoc etiam patet ratione. nam distinctio attributorum est fundamentum emanationum in diuinis. nam filius producitur per intellectum. et spiritus sanctus per voluntatem. et

essentia nō est ratio distinctionis istarum productionum.
cū sit vna nūero in ambabus personis. et simul cōcurrat cū
intellectu et volūate in ratione obiecti. et p consequens
videtur q intellectus et volūtas nō solū inter se. sed etiaz
cū essentia diuina sunt nō idem. nō ē dicendū realiter sed
formalr seu ex natura rei. ¶ Scōdo est notandū q dictum
anselmi i monologio qd est quicqd de sūma essentia dicit
vno mō vna p̄sideratio est. Et sūm dictū Augu. li. de tertio
habitatio qd est. q sapiētia in deo nō est magis sapiētia q̄
bonitas debēt itelligi vt dicit Sco. li. pri. di. viij. de idēpti-
tate fundamētali et nō de idēptitate formali siue modali.
Et si dicat q tūc eēt ibi p̄positio Dicēdū ēvt dixi i penultio
et i āte penultio ca. q nō seq̄t p̄p̄ h̄ p̄positio in dō ex diui-
na eēntia cū illis attributis. qz lz ex re et re fiat p̄positio nō
tū ex re et mō formali. ¶ Tertio ē notādū. vt dicit petr⁹ de
aqla li. pri. di. xxxiij. q ad hoc q inter aliq̄ sit distinctio for-
malis. seu nō idēptitas formalis ex natura rei sine distin-
ctiōe reali requirūtur q̄ttuor. Primū est q vnū nō sit in a-
lio sicut i potētia materiali. qz act⁹ et potētia. s. materia dif-
ferūt realr. Scōz ē q nō sit i alio vtualit. qz alia ē p̄tinētia
vtual et alia p̄tinētia formal. nā cā vtualit p̄tinēt effectū. et cā
et causatū d̄nt p̄ q̄ formalr qz realr et eēntialr. Tertiu q vnū
nō sit in alio sicut in quodā cōfuso. i. nō sit in alio sicut ps i
suo toto. qz ptes si sumātur sū sup̄e sunt de eēntia totū et
nō d̄nt ab eo formalr s̄ solū modalr. seu ex natura rei siue
nō idēptitate formali. si dō accipiat̄ quelibet ps p se respe-
ctū totū. tūc inter totū et talē partē est d̄na realis. vt vide-
tur dicere p̄s p̄ phisicor. Quartū est q vnū nō includa-
tur i p̄ceptu q̄ditatiuo alteri. qz q sic se h̄nt sunt idē forma-
liter distincta solū modalr seu ex natura rei. attributa enīz
nullo istoz modoz sūt in eēntia diuina. ¶ Quarto ē notā-
dū q p̄s. v. metha. facit d̄naz inter relationē idēptitatis
et similitudinis et eqlitatis. Et dicit q illa sūt eadē qz sba est
vna. Similia dō qz qlitas est vna. Eqlia aut qz quāntitas est
vna. qlibet istaz relationū h̄t duo fūdāmēta. s. p̄p̄inquū.
et remotū. Fūdāmētū. n. remotū idēptitatis est sba. Et p

2
pinquū ē vnitas sbe. Fūdāmētū. n. remotū similitudinis ē q̄
litas. Et p̄p̄inquū ē vnitas qlitatis. Fūdāmētū aut remo-
tūz eqlitatis est quāntitas. et p̄p̄inquū est vnitas q̄ntitatis
¶ Istis p̄suppositis pono istā cōclusionem q omnes tres
personae sunt eque perfecte in p̄fectionib⁹ attributalibus q̄
se babent ad mōm qualitatū in ipso deo ratioe quarū per-
sone dicuntur similes vt dicit Athanasius in simbolo. qlis
pater talis filius talis spūs sanctus. ¶ Ista conclusio p̄ba-
tur p̄rio per Augusti. li. viij. de trini. ca. j. vbi dicitur. nec pa-
ter nec filius similis magis aliqd est quā ipse spūs sanctus. Ex
quo dicto patet. q om̄s tres p̄sone sūt eque p̄fecte. ex quo
p̄sone siml nō sunt aliqd magis quā vna. Scōdo p̄bat̄
per rationē sic naz illa sunt eq̄ p̄fecta. q h̄nt eadē p̄fectōes
eque et equalr. s̄ in om̄ibus trib⁹ p̄sonis sunt eadē p̄fectio-
nes attributies. qz eadem sapiētia q̄ est in patre ē in filio et
in spūsctō. et sic de alijs attributis et eq̄ et equalr. s̄ r̄c. ma-
ior nō ē. minor vero p̄bat̄ i. ca. imediate seq̄nti. Tertio p̄-
bat̄ conclusio per determinatiōz ecclesie vt habet d̄ sūma tri-
ni. et si. catho. ca. firmiter credim⁹ vbi dicit q tres p̄sone sūt
vna eēntia simplex om̄io cōsbales et coeqlēs. s. in p̄fectiōi-
bus: scōm q dixit Athana. q qlis est p̄s talis ē fili⁹ talis ē
spūs sanctus hoc aut dixit Atha. p̄tra arrianos q dicebāt q pa-
ter erat melior et sapiētior et iusticior. et huiusmōi p̄fectiōi-
bus. quā fili⁹ et spūs sanctus. Vñ sicut negabāt vnitatē eēntie
ita negabāt eqlitatē p̄sonaz i p̄fectiōib⁹ attributoz. ¶ In
istā cōtra istā p̄clusiōz et d̄ dictū Atha. Et p̄bat̄ q in perso-
nis diuinis nō sunt p̄fectiōes attributales. Et dato q sint.
p̄bat̄ q p̄sone nō sunt eq̄ p̄fecte in eisdez. ¶ Et p̄rio sic. nā
in deo nō ē aliq̄ qlitas de ḡne qlitatis. sed attributa sup̄i⁹
noiata sūt qlitates et de ḡne qlitatis s̄ r̄c. maior nō ē de se.
qz in deo nllz cadit accūs. qz qcqd est in deo ē idē realr q
ip̄e de⁹. minor vero p̄z. qz boitas et sapiētia sunt denoiatiua
p̄ mōz qlē. s̄ talia sūt qlitates. qz qlitas ē scōm p̄hm fm q̄
qlēs eē dicunt. s̄ r̄c. ¶ Scōdo dato q attributa sint in dō p̄-
bat̄ q p̄sone nō sūt eq̄ p̄fecte. et h̄ sic. nā p̄sone diuine sunt nō
eqlēs. in p̄fectiōib⁹. s̄ nō sunt eque p̄fecte. p̄na tenet de se

afis do pbat. vbi nō ē fūdamētū q̄litas ibi nō ē equalitas
¶ in psonis diuinis nō ē fundamentū eq̄litas g. r̄c. maior
nora est. mior vero probat. nā fundamentum equalitatis
secūdm p̄m est quantitas. ¶ quātitas non est in deo. vt
dicit Augusti. li. vi. de trinitate vbi dicit quod deus ē sine
quantitate magnus. ergo r̄c. ¶ Tertio sic. illud quod dicit
imperfionē non est ponendum in deo. ¶ equalitas per-
fectionuz dicit imperfectionem ergo r̄c. maior patet. mior
vero probat. qz q̄ repugnat perfectioni creaturaz dicit in
pfectionē. ¶ equalitas quecunqz sit repugnat perfectioni
creaturarū. ¶ quod dicit Augusti. li. lxxxij. q. vbi dicitur
quod si omnia essent inquit equaliter: iam non essent om-
nia. et per p̄ns equalitas dicit imperfectionem ¶ Quarto
sic. nam vbiqunqz est equalitas aliquozum ibi est commen-
suratio eozum. qz equale alteri est qd nec excedit nec exce-
ditur. ¶ in personis diuinis non potest esse mēsuratio g r̄c.
¶ Quinto sic. naz secundū p̄m. v. metha. capitulo de si-
mili. similia dicūtur quoz equalitas est vna. et p̄ conseq̄s
equalia sunt quozum quātitas ē vna. sed si in diuinis esset
quantitas. illa esset quantitas virtutis. quia molis q̄ntitas
non potest esse in deo. sed quantitas virtutis nō potest eē
in deo. sicut nec quantitas molis. vt patet quia quantitas
virtutis ē virtus. z virtus est qualitas sed qualitas non ē
nec potest esse in deo ergo r̄c. Respondeo ad ista. ¶ Ad
p̄m nego minozē et ad probationem nego. quod licz
attributa que sunt in deo. sicut sapientia. bonitas. et huius
modi. se habeant ad modū qualitātū. qz p̄pter hoc sint rea-
liter qualitates. ¶ Unde est sciendū. ¶ quod dicit Boe. li.
p̄i. de trinitate. quod substantia et relatio reperiuntur in
deo secundum rationē generis. quia ratio generis substā-
tie est subsistere. id est non esse in alio per modum acciden-
tis. que ratio omnibus que sunt in deo conuenit cum nul-
lum eozū sit accis. Ratio generis relationis est esse ad ali-
ud suppositum qz tamen realiter cōuenit personis diuinis
Pater enim refertur ad filium. z pater et filius ad spiritū-
sanctum. Genus vero quātitatis et qualitatis quātum ad

2
19.
rationē generis in deo non sūt realiter scūt sunt substātia
et relatiōes. qz attributa realiter nō qualificāt sicut faciūt
qualitates. nec magnitudo eoz quātificat quātitatē sicut
facit quāntas molis predicamēti quātitatis. ¶ solū sūt i do
ad modū q̄litas z ad modū quātitatis. ¶ in denōiando qz
denōiant ad modū quo q̄litas denōiant in creaturis. Et
ideo Athana. declarādo quō p̄one erāt eq̄ perfecte in per-
fectionibz attributoz. dixit qual p̄f talis fili? talis sp̄s san-
ctus. ex eo qz licet in deo tale et quale nō dicāt qualitates
sicut increaturis. dicunt tamen attributa et perfectiōes. q̄
se habent in denōiando ad modū qualitatum licet non in
essendo. ¶ Nō enī ē intelligendū p̄ hoc qz dixi qz substātia
et relatio sunt in deo scōz ratiōez generis substātie et rela-
tionis. qz p̄pter hoc intelligam dicere qz ponantur in gene-
re scilicet in predicamēto ex eo quia nec deus nec aliqd qz
est in eo ponitur in aliquo genere seu p̄dicamēto. p̄pter illi
imitationē et infinitatē ipsius dei z omniuz que in eo sunt vt
omnes doctores theologi dicunt li. p̄i. di. viij. ¶ Ad secun-
dū. nego antecēdēs. z ad p̄bationē nego miorē. et ad pro-
bationē eius nego. qz in deo non sit fundamentum equalita-
tis. z ad illud qz dicitur qz fundamentū equalitatis est quā-
titas concedo. et ad illud qz dicit qz in deo non est quantitas.
Dico qz quantitas est duplex scilicet quātitas molis z quā-
titas virtutis Dico qz licet in deo non sit quātitas molis ē
tamē quātitas virtutis. ¶ Ad tertū dico qz cōcedo qz illud
quod dicit imperfectionē nō est ponendū in deo si dicit im-
perfectionē de se. non tamē si de se nō dicit imperfectionē
sed per respectū: quia aliquid pōt eē perfectiōis in vno qd
tamen nō est perfectiōis in alio. qd patet quia rationale
est perfectiōis in homine. non tamē in cane: quia destrue-
ret naturaz eius ita in proposito vult Augustinus qz equa-
litas non sit perfectiō in creaturis. qz destrueret naturam
vniuersi. propter hoc. quia creature sunt diuersarum na-
turarum et p̄fectionū. in personis autē diuinis est eq̄litas
perfectiōis: ex eo qz est ibi vna natura numero: z p̄ con-
sequēs eedez perfectiōes numero p̄sequēs illā naturā

**Ad quartū dico q̄ ēq̄litas q̄ ē ex p̄ueniētia in vna quāti-
tate vnitae p̄portōis r̄ nō vnitae numerica cōmēsurati-
onē includit nō aut̄ est sic de ēq̄litate q̄ fūdat̄ sup̄ eandem
quātitatē numero p̄prie loquēdo d̄ cōmēsuratiōne qz cō-
mēsuratō icludit tria scz cōmēsuratōz t̄miatōz r̄ adēq̄tiōez
Terminatio enīz i diuis nō pōt eē. nec etiā cōmēsuratō pro-
prie loquēdo. Equalitas vero d̄ suo significato nō impo-
tat nisi adēq̄tiōnē r̄ ideo i diuis bene ē ēq̄litas q̄uis ibi nō
sit cōmēsuratō. Ad quitū nego qd̄ i diuis nō sit quātitas
virtutis. Et ad illud q̄ dicit̄ q̄ quātitas virtutis cū sit virt̄
est qualitas. Dico q̄ virtus creata bene est qualitas p̄ cō-
paratiōnez ad illud cui⁹ est. tamē per cōparatiōnez ad ob-
iecta in que potest: pōt h̄e modū quātitatis virtus tamē
in deo nō est aliquo⁹ qualitas. cuz sit idem realiter cū ipsa
eēna diuina. licet sint nō idem formalit̄ seu ex natura rei:
vt dicit̄ Scot⁹. ideo s̄ilitudo r̄ equalitas in deo sunt idem.
Licet similitudo dicatur de diuinis p̄sonis ratione attribu-
torum vt habent modum qualitatis in denominādo et ēq̄-
litas dicatur de eis ratione illorum attributorum vt habēt
modum magnitudinis et quantitatis. Et hec de isto capi-
tulo (in quo tractatur de perfectionibus attributibus di-
uinarum personarum) dicta sufficiant.**

ccxiij

Increatus pater: increatus filius: increatus spiritus sanctus.

Postq̄ Athanasius determinauit q̄ persone sunt eque p̄-
fecte in perfectionibus attributibus. Consequenter cōtra
Arrianos determinat q̄ nulla persona indiuisa est crea-
tura nec hēt eē per creatiōnez vt dixerūt Arriani asserētēs
filiū r̄ sp̄m̄ sanctū nō esse similes in perfectionibus attribu-
tibus patri. Pro quo sunt aliqua notanda. Et p̄mo est
notandum q̄ creatio est factio de nichilo. non sic intelligē-
do q̄ nichiluz sit quasi materia de quo fiat aliquid per cre-
atiōnez. sed sic intelligendo q̄ creatio est factio non de ali-
quo. Unde Anselmus in monologion capitulo octauo di-

cit q̄ aliquid fieri de nichilo pōt intelligi tripliciter. Uno⁹
ita qd̄ nullo mō fieret scōm cōsuetudinē qua dicim⁹: q̄ ta-
cens loquit̄ de nichilo. Alio⁹ ita q̄ nichilū sit aliqd̄ exis ex
quo aliquid fiat. Tertio mō cū aliqd̄ sit. r̄ non ē aliqd̄ de q̄
fiat. r̄ vult ibi Anselm⁹ q̄ p̄mo r̄ secūdo mō nō ē intelligen-
dum aliquid creari ex nichilo vel fieri. sed bene tertio mō.
Secūdo est notādū q̄ aliquid p̄duci in esse stat quadru-
plicat̄ q̄daz enī est p̄ductio d̄ nichilo r̄ ista ē creatio. qz crea-
tioni nichil p̄suppōit̄ nec tanq̄ pars nec tanq̄ subiectū nec
aliquid aliud ex q̄ fiat vt p̄ducatur. Alia est p̄ductio de en-
te in potētia ad formā sbalē p̄ naturā. r̄ hec ē ḡnatio sim-
plicat̄ in creaturis. s̄m̄ p̄m̄ p̄ de ḡnatiōe. Alia est p̄ductio
de ente q̄tū ē in potētia ad formā acc̄nalē t̄m̄: et hec ē ḡna-
tio s̄m̄ qd̄ s̄m̄ p̄m̄ ibidē p̄ de ḡnatiōe. siue illa for̄a acc̄nal̄
sit naturalis siue artificialis. Alia ē p̄ductio de ente i actu
quod quidem ens in actu est terminus formalis illius r̄ sic
sunt productiones personarū in diuis taz ḡnatio filij q̄z pro-
ductio sp̄s̄sancti de quib⁹ productionibus et de termino
formali earuz dicam in suo loco scilicet quomō essentia di-
uina est terminus formalis generationis filij et productio
nis sp̄s̄sancti. Tertio est notandum q̄ in diuinis filius
producit̄ a patre de substantia ei⁹. r̄ sp̄s̄sanctus a patre
r̄ filio de eozuz essentia. non intelligendo quod essentia p̄-
supponatur illis sicut materia. vt dixit hereticus. sed vt ter-
minus formalis vtriusq̄ productionis. Et est sensus vt di-
cit̄ Augustinus contra Maximū. q̄ filius originat̄ a pa-
tre cui tamen est cōsubstantialis: r̄ sp̄s̄sanctus producit̄
a patre et a filio quibus est consubstantialis. quorum pro-
ductionum terminus formalis communicatus illis p̄sonis
est essentia diuina. de quo dixi i precedenti notabili r̄ dicā
in suo loco scilicet in illo vsu. deus est ex substantia patris
Et istis p̄suppōitis pono istā p̄clusionē qd̄ nec filius est
a patre p̄ creatiōnem nec spiritus sanctus a patre r̄ filio est
similiter per creatiōnem nec creature dici possunt. vt dicit̄
Athanasius in simbolo. increatus pater increat⁹ filij icre-
at⁹ sp̄s̄sanct⁹. Ista cōclusio patet p̄mo quia filij p̄ducit̄

de eētia patris. et spūssanc^o de eētia p^ris et filij et creati
est aliqd de nichilo fieri. ¶ Secūdo p^rclusio pbat p^r rationem
sic. nā illa q̄ hēnt eē p^rductōes necessario pcedētes creati
onē q̄rūcūq; creaturaz nō hnt eē p^r creatōez: nec illa sūt
creature. sed filij in diuinis et spūssctūs sūt huiusmōi. q̄ rē.
maior nō ē. minor vō pbat. ¶ Et p^rmo sic. pncipiū. n. duarū
pductionū quaz vna ē necessaria: altera ptingēs: prius se
haby ad pductionē necessariā q̄ ad productionē cōtingē-
tem: p^r productio psonaz in diuinis ē necessaria. et pductio
creaturaz ptingēs. q̄ pncipiū in diuis p^r se habz ad pro-
ductionē psonaz q̄ creaturaz. nā pncipiū pductōis filij
est intellectus secūdus. et pncipiū productionis spūssctū
est volūtas/ qui intellect^o et q̄ volūtas sunt pncipiū creatu-
rarū. ¶ Secūdo sic. potētia p^ris fertur supra obiectum p^r-
mariū q̄ supra obiectū secundarium. ¶ Sed p^rmarium
obiectum intellectus et volūtatē diuine est essentia diuina
Creature vero sunt obiecta secundaria. ergo iste potentie
p^ris respiciunt essentiā diuinā q̄ sit pductio creaturarū
sed in illo p^riori ē emanatio psonaz qz intellect^o diuin^o ex-
p^rimit noticiam adequatā sibi cū obiecto. et sic ē noticia ge-
nita ifinita q̄ est filij. eodē modo de volūtatē respectu spi-
ritūssctū. q̄ rē. ¶ Tertio pbat^r cōclusio p dictū Augustini
li. p^ri. de doctrina xpiana vbi dicit. Res q̄b^o fruēdū est q̄s
eternas ac incōmutabiles commemoram^o sūt p^r et filius et
spūssancus. Ex quo dicto Augustini patet expresse q̄ filij
us et spūssancus non sunt creature cum sint eterni sicut p^r
¶ Quarto probatur pclusio. p determinationē ecclesie. vt
habet de sūma trini. et si. catho. ca. firmiter credimus vbi di-
citur q̄ vn^o est solus d^s etēnus p^r et filius et spūssancus.
absq; initio parit ac sine p^r generās. filius nascens. spirit^o
sancus pcedēs. cōsubstātales et coequales. Ex qua de-
cretali habetur expresse q̄ filius et spūssanc^o nō sunt crea-
ture cum absq; initio producātur et sint cōsubstātales p^r et
Et ppter h^o dixit Athanas^o increatus p^r. increatus filius.
increatus spūssanc^o. hoc autē dixit Athanasius vt exclu-
deret errozē arrianoz qui dicebant q̄ filius et spūssancus

erant creature vt dicā in capitulo sequēti. Instat p^r istā
pclusionē et cōtra dictū Atha. et pbat q̄ filij et spūssctūs sit
creature et habeāt eē p^r creatōez. Et p^r sic. nihil pductum ē
ex se necessariū sed quicqd est deus est ex se necessarium
ergo nichil productū est necessariū/ nec deus: sed q̄ nō est
deus et est productū est creatura/ ergo cum filius et spū-
tūssancus sint pducti/ ergo sunt creature. ¶ Secūdo sic.
omne pductū possibile fuit pducī/ sed possibilitas producti
repugnat necessitati: ergo nullū pductū ē necessariū. et per
p^ris erit cōtingens p^r q̄b^o est cōtingēs ē creatura: q̄ filius et
spūssctūs sunt creature. ¶ Respōdeo ad ista. Ad primū.
dico q̄ nego illā ppositōez q̄ nullū pductū ē ex se necessa-
riū quātis nō sit a se necessariū. Cū filij ex se ē necesse eē
formaliter/ licet sit a patre pductiue necesse eē. ¶ Ad s^rm
vero dico q̄ possibile dicitur tripliciter. Vno mō dicit^r pos-
sibile q̄ opponitur impossibili/ et isto modo possibile est de-
um esse. Secūdo modo dicitur possibile/ pro vt diuidit cō-
tra necessariū/ et est cōtingēs/ et istud possibile non cadit
in deo. Tertio modo dicit^r possibile in relatione ad agens
et isto modo omne producibile dicitur possibile. Et sic di-
co ad argumētū q̄ isto tertio modo accipiēdo possibile in
relatione ad agens non repugnat necessario ex se forma-
liter. et sic nego q̄ nullū productū sit necessariū. Et hec de
isto capitulo dicta sufficiant. quia de ista materia in sequē-
tibus capitulis largius dicitur. ¶ ca. 6°

Immēsus pater: immensus filius: immēsus spiritūssancus.

Postq̄ Athanasius determinauit quō nec filius/ nec spū-
tūssctūs sūt create lōseq̄nter dicit^r p^r Arrianos immē-
statē et interiabilitatē pfectōm attributoz eā et eāliter eē
in oibus trib^o psonis s^rm q̄ntitatē dicit^r et magnitudinez
illorū attributoz. ¶ Pro q̄ sunt aliq̄ notanda. Et p^rio est
notādū. q̄ quātitas seu magnitudo ē duplex. Vna ē mo-
lis et ista ē de p^rdicamēto quātitatis/ vt ponit p^rbus. in se-
cūdo de generatiōe/ ca^o p^rmo admirabilis. Alia est quā-

titas virtutis de qua dicit Augustinus li. v. de trinitate quod in his
quae non sunt mole magna id est melius est quod maius est. In deo enim
non ponitur prima quantitas sed secunda scilicet quantitas virtutis.
Secundo est notandum quod perfectio quantitatis seu magnitudi-
nis virtutis stat per distantiam a non gradu: et quanto est propin-
quior non gradui: tanto est minoris perfectio ex eo quod quanto est pro-
pinquior non gradui: tanto magis distat a summo gradu: et
quanto est remotior non gradui: tanto est maioris perfectio-
nis. cum habeat plures gradus perfectionis: et plus appro-
pinquet ad summum gradum. et tunc est simpliciter perfe-
cta quando ei non potest fieri additio ex qua surgat ma-
ior perfectio intensius et essentialiter. Tertio est notandum
quod ad hoc quod aliquid dicatur perfectum simpliciter requiruntur
tria. Primum est quod sibi nichil deficiat. Secundum est quod sibi
non possit fieri additio. Tertium est quod non sit aliquid perfe-
ctius eo. si enim aliqua istarum conditionum defuerit illud est
perfectum secundum quid: et non erit perfectum simpliciter. qua-
ntitas enim seu magnitudo virtutis in deo est simpliciter pro-
fecta continens omnes illas tres condiciones. Quarto
est notandum quod in personis diuinis est equalitas perfectio-
num fundata in quantitate seu magnitudine virtutis. Et non so-
lum in eis est una equalitas: sed sunt in eis plures equalitates. ut
dicit Landulphus et Petrus de aquila li. pri. di. xix. ex eo quod
equalitas pluralitatis in eis secundum pluralitatem attributo-
rum quae sunt plura in deo et inter se sunt non idem formaliter.
Et si dicatur quod in deo est solum unicum fundamentum equali-
tis quod est magnitudo perfectionum quae dicitur quantitas vir-
tutis: et per consequens si fundamentum est unum: relatio quae
est qualitas: videtur quod sit una tantum. Ad hoc est dicendum
(secundum Scotum et Landulfum et Petrum de aquila li.
primo di. xix.) quod licet fundamentaliter in deo non sit nisi una
magnitudo perfectionum: tamen formaliter quodlibet attributum
habet suam propriam magnitudinem: et hec formaliter non est
illa: nam magnitudo perfectionis sapientie non est formaliter
eadem cum magnitudine perfectionis bonitatis. Unde se-
cundum istos supradictos doctores si in deo sunt infinita

attributa perfectionum et infinite erunt magnitudines for-
maliter sumptae. licet fundamentaliter et realiter et essentia-
liter non sit nisi una magnitudo que est magnitudo essentie
diuine. Istis presuppositis pono istam conclusionem. quod
quelibet persona in diuinis habet quantitatem et magnitu-
dinem perfectionum immensam seu sine termino: ut dicit Athana-
sius in simbolo. immensus pater: immensus filius: immensus spiritus sanctus.
Ista conclusio probatur primo per illud quod dicitur in psalmo cxiij.
magnus dominus et laudabilis nimis et magnitudinis eius non est
finis: scilicet magnitudinis perfectionum. Secundo probatur
conclusio per dictum anselmi libro primo soliloquiorum. et etiam
in secundo libro ubi dicitur. quod deus est quod nichil maius cogi-
tari potest. et per consequens magnitudo perfectionum dei est
qua nichil maius cogitari potest. et si nichil maius cogita-
ri potest illa magnitudine: sequitur quod est immensa: et sine ter-
mino: sed cum in qualibet persona sit eadem essentia diui-
na: ergo in qualibet persona est eadem magnitudo perfectio-
num. Et per consequens sicut pater est immensus in ma-
gnitudine perfectionum: et quilibet alia persona est immen-
sa: seu habet illam magnitudinem immensam illarum perfectionum.
Tertio probatur conclusio per rationem sic. nam magnitu-
do perfectionum est simpliciter perfecta que est in qualibus perso-
na sed magnitudini perfectionum simpliciter perfecte nichil
deficit: nec ei potest fieri additio: nec aliquid est perfectius
ea: ergo talis magnitudo est immensa seu sine termino.
Quarto probatur conclusio. per determinationem eccle-
sie ut habetur de summa trinitate et fide catholica capitulo
firmiter credimus. ubi dicitur quod firmiter credimus et sim-
pliciter confitemur quod unus est solus verus deus. immensus
pater: et filius: et spiritus sanctus. Unde Athanasius. immensus
pater id est pater habens immensam perfectionem. et sine ter-
mino. Et sicut filius habet immensam perfectionem sicut et pa-
ter. et spiritus sanctus similiter habet immensam perfectio-
nem. Immensitas enim dicit perfectionem sine termino: in
se. Et quia eadem perfectiones attributales sunt in qua-
libet persona equaliter: cum equaliter eadem eterna sit in omnibus perso-
nis.

nis necesse est quod si pater est immensus quod etiam filius et spiritus sanctus
sunt immensi. Hoc autem posuit Athanasius contra Arianos qui
dixerunt quod pater erat immensus in perfectionibus seu in magnitu-
dine perfectionum. sed non filius nec spiritus sanctus erat immensus sicut
pater. Et fudabant errorem suum in hoc: quod dicebant filium et spiritum sanc-
tum esse puras creaturas et quod solus pater erat increatus. et sic
solus pater habebat magnitudinem perfectionum immensam. Et cum
filius et spiritus sanctus sint creature non habebant nec pote-
runt habere magnitudinem perfectionum. Etiam dicebant
re habere talem magnitudinem perfectionum. Etiam dicebant
alium errorem scilicet quod spiritus sanctus non solum erat creatura
sed etiam dicebant quod est seruus patris et filii. Et sic negabant
omnimodam equalitatem inter personas diuinas. Athanasius
vero ut excluderet pre-suppositum falsum. Arianorum et per
consequens ut excluderet istos errores posuit unum verum
ante istum verum intermedium inter verum illud. Qualis
pater. et et istum verum. scilicet. Immensus pater. et. qui
versus intermedium est. increatus pater. increatus filius.
increatus spiritus sanctus. Unde illud dicitur creari quod de
nichilo producit esse post non esse. ergo cum unum sit idem
esse trium personarum cum sit eadem essentia indiuina in
omnibus tribus: necesse est quod sicut pater est increatus quod
filius et spiritus sanctus sint increati. et per consequens est ne-
cesse quod sint equales: et habeant equaliter magnitudinem
immensam perfectionum seu sine termino. **C**onstat contra
istam conclusionem et contra dictum Athanasii. Et pro-
batur quod in nulla persona diuina sit magnitudo perfectio-
num immensa. Et primo sic. nam in deo nulla est magnitudo:
ergo in deo nulla est magnitudo perfectionum. consequen-
tia nota est. antecedens vero probatur. Et primo sic. nam
magnitudo est quantitas continua. sed quantitas conti-
nua non est in deo. ergo et. **S**ecundo sic. nam magnitu-
do est in rebus per naturam materie. sed in deo non est ma-
teria. ergo nec materialis conditio. ergo et. **S**ecundo pri-
cipaliter probatur sic. nam in deo non est nisi quantitas vir-
tutis. sed quantitas virtutis non est nisi quantitas potesta-

2.
19.
tis. et per consequens in deo non est nisi magnitudo pote-
statis: ergo videtur quod in deo non est nisi magnitudo imensa per-
fectionum. **R**espondeo ad ista. Ad primum nego antecedens et
ad primum probationem dico quod verum est quod magnitudo corporalis seu
molis est quantitas continua et predo quod talis non est in deo quod ta-
lis magnitudo est quantitas molis tamen propter istam magnitudinem
est alia magnitudo spiritualis que non est quantitas continua et istam
ponimus in deo. Et sic dico ad argumentum nam cum dicitur quod magni-
tudo est quantitas continua: dico quod verum est de magnitudine moli-
et non de magnitudine virtutis. Ad secundam probationem (in qua
dicitur quod magnitudo est in rebus per naturam materie) dico quod hoc
est intelligendum de magnitudine moli: talem autem magni-
tudinem non ponimus in deo. Ad secundam probationem (in quo
dicitur quod quantitas virtutis est magnitudo potestatis) dico
quod diuina essentia uno modo comparatur ad durationem sui esse
et sic quantitas virtutis in deo est eternitas seu magnitudo et-
nitatis. Alio modo comparatur ad exteriorum operationem
et sic quantitas virtutis in deo est magnitudo omnipoten-
tie quam Augustinus libro primo distinctionum. xix. nominat
nomine potestatis. Comparatur etiam diuina essentia ad
suam perfectionem et sic quantitas virtutis in deo est im-
mensitas perfectionum: quam Augustinus ibidem libro pri-
mo distinctionum. xix. nominat magnitudinem. Unde quia
perfectio diuine essentie est infinita ideo magnitudo diu-
ine essentie est infinita. Et sic dico ad argumentum quod qua-
ntitas virtutis in deo non tantum respicit diuini esse durati-
onem. nec tantum ipsius dei operationem sed etiam respi-
cit diuini esse perfectionem. Et licet esse dei et potestas et p-
fectio in deo sint idem realiter tamen ex natura rei sunt non
idem formaliter. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur de
immensitate perfectionum diuinarum personarum) dicta
sufficiant.

**Eternus pater: eternus filius: eter-
nus spiritus sanctus: Et tamen non**

tres eterni: sed vnus eternus. Sicut
non tres increati. nec tres immensi:
sed vn^o increatus et vnus immensus.

Postq̄ Athana. determinauit de p̄fectōib⁹ attributibus
diuinarū personarum. et de increabilitate passiuā earum.
et de immensitate perfectionū in oibus trib⁹ p̄sōis. Conse-
quenter determinat de eternitate oīm triū personarū con-
tra arrianos/ qui dicebant filiū et sp̄m̄ sc̄m̄ nō esse et̄nos.
p̄pter hoc qm̄ nlla creatura ē eterna/ et dicebāt filiū et sp̄m̄
sc̄m̄ eē creaturas. P̄o q̄ sūt aliq̄ notāda. Et p̄^o ē notādū
q̄ quattuor sunt genera mensurarū applicando mensurāt
sc̄licet instans. tempus. euum. et eternitas. Instans men-
surat indiuisibilia. sicut sunt subite mutationes et mutata
esse in motu. Tempus enī mensurat motū et mobile dum ē
sub motu et hoc de per se. et quietem mensurat de per acci-
dens ratione motus. et generaliter omnes duratiōes om-
nium rerum habentiū p̄ncipiū et finē. Euum vero est mē-
sura entium creatorum permanentium. in eo q̄ p̄manētia
sunt habentia p̄ncipiū et non finem p̄cisa ratiōe mo-
tus. vel mobilis vel quietis. solum enī mensurat duratiōez
talis rei permanētis. Eternitas autem est mensura diuine
permanentie existentis que est interiabilis taz a parte an-
te q̄ a parte post. C̄ Secundo est notādū q̄ temp⁹ et euum
et eternitas differunt abinuicem. Nam tempus differt ab
eternitate in hoc. quia tempus (secūduz q̄ dicit P̄hus. iij.
p̄h̄sicoz.) mensurat res successiuas secundum prius et po-
sterius. Eternitas vero dicit p̄uatiōē p̄rioritatis et poste-
rioritatis: nam illa res mensurat eternitate que nō potuit
habere p̄ncipiū/ nec potest habere finem: sicut est deus
Tempus vero differt ab euo: quia tempus mensurat mo-
tum et quietem/ et durationem rerum temporalium secun-
dum prius et posterius. Euum vero mensurat duratiōez
rerum permanentium que habuerunt p̄ncipiū et non

habebūt finem sicut sunt intelligentie et anime rationa-
les et huiusmodi. Euum enim differt ab eternitate. qz euum
mensurat durationem rei permanentis non per carentiaz
p̄ncipij/ sed per carentiam finis solum. vt dixi superius.
Eternitas vero mensurat existentiam rerum permanenti-
um seu durationem per carentiam p̄ncipij et finis. non so-
lum actu sed etiam de possibili. C̄ Tertio est notandum (vt
dicit Boecius libro quinto de consolatione) qz eternitas ē
interminabilis vite tota simul et perfecta possessio. Unde
nichil imaginor eternitatem esse nisi ipsuz existere dei h̄ns
simul totam suam permanentiam sine initio et sine fine. hoc
enim patet qz illud proprie est eternum quod est. et tamen
nec incepit esse/ nec p̄t nō esse/ nec potest desinere eē post
esse. nec aliquo modo sibi in essendo succedit esse et existe-
re. sed habet existere et esse cum tota permanentia simul.
huius autem existere est existere dei quia deus nō potest
non esse nec tamen incepit esse. nec aliquo modo potest de-
sinere esse post esse/ nec esse succedit sibi in essendo. Et sic
ipsum existere dei est ipsa eternitas. C̄ Istis p̄suppositis
pono istam conclusionem quod omnes tres persone eque
et equaliter sunt eterne vt dicit Athanasius in simbolo et-
nus pater. eternus filius. eternus spiritus sanctus. Ista cō-
clusio probatur primo per rationes. Et primo sic. quod ca-
ret p̄ncipio et fine illud est eternum. sed omnes tres per-
sone carent p̄ncipio et fine durationis ergo et cetera. ma-
ior nota est. minor vero probatur per dictum Augustini.
libro primo de doctrina christianā. vbi dicitur. res quibus
fruendum est quas eternas ac incommutabiles cōmemo-
ramus sunt pater et filius et spiritus sanctus. C̄ Secundo
sic quorum duratio est vna si vnuz ē eternum et reliquum
est eternum. sed duratio trium personarum est vna. ergo
si pater est eternus et filius et spiritus sanctus sunt eterni.
maior nota est. minor vero probatur: nam quorum est
vnum esse existentie est vna duratio. quia duratio respicit
esse existentie sed patris et filij est vnum esse existentie.
licet non sit vnum esse subsistentie ergo eorum est vna

duratio. siue vna eternitas. ¶ Tertio sic agens ex se sufficiens. in nullo dependens. produces per motum nature et sine motu habet productionem sibi coeuam. et tale agens est deus per respectum generationis filii. ergo habet illam generationem coeuam. sed ipse per se est eternus. et illa generatio est eterna. maior pars. quia si agens non potest habere effectum coeuum hoc est vel quia dependens. vel quia insufficiens. vel quia non agit per motum nature. vel quia agit per motum vel per mutationem. et omnes iste circumstantie excluduntur in maiori. Et quod tale agens sit deus patet manifestum est. ergo habet generationem eternam: sed quod generatur generatione eterna est eternus. ergo filius est coeuus patri. et per consequens eternus sicut pater. per istam rationem potest probari. quod spiritus sanctus est coeuus patri et filio et per consequens est eternus sicut pater et filius. omnes rationes que probant eternitatem filii. probant similiter eternitatem spiritus sancti. excepto quod non dicitur produci per motum nature. ¶ Secundo probatur per doctrinam per determinationem ecclesie ut habet de summa tri. et fide catholice. capi. firmiter credimus. vbi dicitur firmiter credimus et simpliciter confitemur quod vnus est solus verus deus immensus eternus pater et filius et spiritus sanctus. absque initio pater semper generans. et filius nascens. spiritus sanctus procedens. consubstantiales et coequales. ¶ Primo enim dicit Athanasius eternus pater id est pater habet durationem sine initio et sine fine. ¶ Secundo dicit. eternus filius et eternus spiritus sanctus. ex eo quia eandem durationem habent cum patre. Ratio est ista quod filius et spiritus sanctus habent idem esse et existere cum patre. hoc autem dixit contra Arianos qui dicebant quod solus pater erat eternus et non filius et spiritus sanctus. Dicebant enim filium et spiritum sanctum esse creaturas et sic dicebant eos esse ex tempore et non esse eternos. Et ne cogitaret Arianus quod sicut dicebat Athanasius quod omnes tres persone erant eterne quod propter hoc essent tres eterni subiungit Athanasius Et tamen non sunt tres eterni sed vnus eternus: quasi diceret quia sicut non sunt tres essentie diuine. sed vna tantum. in eis non sunt tres essentie. sed solum vna essentia numero indiuisa. ita nec sunt tres eter-

2
nitates sed vna est eternitas trium personarum. sicut non sunt tres essentie habentes eternitatem. sed vna essentia habens vnam eternitatem. et sic sunt omnes tres persone vnus deus eternus. Dicitur ultra Athanasius nec sunt tres increati scilicet tres dii increati. sed vnus increatus id est vnus deus increatus. nec tres immensitates: sed vnus immensus. id est vnus deus immensus. Ratio est ista. quia si omnes persone sunt tantum vnus deus: cui competit esse eternum. et esse increatum et esse immensum non habent nisi vnam eternitatem et non tres eternitates. nec tres immensitates sed vnam tantum. sicut non habent tres essentias sed vnam tantum. Dico vnam immensitatem realiter et fundamentaliter: et respectu cuiuslibet attributi. ¶ Instatur contra istam conclusionem. et contra dictum Athanasii Et primo probatur. quod nulla persona sit eterna. ¶ Et primo sic. in deo non est eternitas. ergo persone diuine non sunt eterne. Consequentia nota est de se. antecedens vero probatur per illud quod dicitur in commento super secundam propositionem de causis. vbi dicitur: quod esse quod est ante eternitatem: est causa prima. quoniam est causa eius. ex quo dicto videtur quod in deo non est eternitas. sed eternitas est aliquid effectum ab eo.

¶ Secundo sic. nam in exodo capitulo quindécimo. dicitur dominus regnauit in eternum et ultra. sed in deo nulla est duratio ultra quam sit alia. et per consequens in deo nulla est eternitas. ¶ Secundo instatur contra conclusionem et contra dictum Athanasii Et probatur. quod dato quod in deo sit eternitas. et quod pater sit eternus quod non propter hoc sequitur quod filius et spiritus sanctus sint eterni. ¶ Et primo sic. vbi est idem esse et duratio. si esse habet principium et duratio sicut habet principium et in filio dei et in spiritu sancto est idem esse et duratio. et esse eorum habet principium. quia esse filii est a patre: et spiritus sancti. est a patre et filio ergo et duratio eorum habet principium et duratio que habet principium non est eterna. ergo filius et spiritus sanctus non sunt eterni. ¶ Secundo sic nam generatio et corruptio sunt mutationes opposite: sed corruptioni necessario precedit esse. ergo ante generationem necessario precedit non esse: sed nullus rationale est eternum ergo. et.

Tertio sic. p̄cipiū ē ante p̄ncipiātū. s̄ p̄ est p̄cipiū fi-
lij. z p̄ et filius sunt p̄ncipiū sp̄s̄cti. s̄ p̄ est p̄ior filio. z
filius ē p̄ior sp̄s̄ctō. z per p̄s̄ nō sunt om̄es p̄sone coet-
ne. **R**ūdeo ad ista z p̄ ad duo p̄ma argum̄ta q̄ p̄bāt
in deo nō eē eternitatē. **A**d p̄mū nego aīcedēs **E**t ad
dictū com̄tī sup̄ secūda p̄p̄sitionē de causis dico q̄ ibi ac-
cipitur eternitas pro euo et sic nihil ad p̄p̄ositum. **A**d
secundum dico ad auctoritatē alegatam q̄ ibi accipitur et
nitas pro sc̄o quod est periodus cuiuscunq̄ durationis fi-
nite: quasi dicat q̄ d̄s̄ regnabit vltra quācunq̄ duratiōez
finitam. volens dicere q̄ durante quacūq̄ re de⁹ durat et
vltra quācunq̄ rem aliam que habet finem et sic nihil fa-
cit ad p̄p̄ositum. **S**ecūdo respōdeo ad alia tria argum̄ta
Ad p̄mū dico q̄ maior ē vera vbi esse geniti p̄cedit nō
esse. ita q̄ ante esse ē nō esse q̄d nō creditur in p̄p̄posito
quia nullo modo est intelligendū in filio nō esse ante esse
Instatur contra istam respōsionē. et probatur q̄d in filio
et in spiritus sancto nō esse p̄cedat esse **E**t hoc sic. nihil ac-
cipit quod iam habet: sed filius accipit esse a patre: z sp̄i-
tus sanctus a patre z filio. ergo filius et spiritus sanctus ali-
quādo non habuerunt esse. sed q̄d accipit esse p̄ nō esse
non est ab eterno genitū nec productū ergo. zc̄. **R**ūdeo
ad istud vt dicit Richardus. li. p̄i. di. ix. q̄ illa maior hēt i-
stantiam in diuinis quia licet in creaturis sit vera non ta-
men in diuinis q̄a filius z sp̄s̄ctus ab eterno hēt esse/ et
ab et̄no accipiūt eē/ z vnū nō fuit p̄ius t̄pe alio: licet secū-
dū rationē intelligēdi possz dici q̄ fuit p̄us accipere esse q̄
hēre eē. **A**d s̄m̄ dico. (vt dicit Scotus. li. p̄. di. ij. et di. ix)
q̄ ḡnatio i creatis duo diē scilicet mutatiōz z p̄ductiōem. z
istorū sūt alie et alie rōes formales ab inuicē sine cōtradi-
ctione separabiles. quia mutatio est actus subiecti muta-
bilis q̄ transit de potentia ad actū/ vt patet per p̄b̄m sex-
to phisicorum. **P**roductio aut̄ est formaliter actus ipsius
termini producti cui accidit q̄ sit cum mutatione. **A**pplicā-
do ista ad p̄p̄ositum dico q̄ generatio non ponitur in di-
uinis sub ratiōe mutatiōis/ q̄ vt sic dicit imperfectionem

2

22

p̄pter imperfectionem āneraz et nihil tale ponēdū ē in deo:
ponit t̄n in diuis sub rōe p̄ductiōis/ vt est actus termini p̄-
ducti z nō sub ratiōe mutatiōis vt ē act⁹ subiecti mutati:
Et sic dico q̄ argu⁹ bene vadit d̄ ḡnatiōe sūpta sub rōe mu-
tatiōis. s̄ nō de ḡnatiōe sumpta sub rōe p̄ductiōis. **E**t isto
mō ponit in deo ḡnatio. s̄. s̄ rōe p̄ductiōis non t̄n sub rōe
mutatiōis. **A**d ter. dico ad ma. q̄ p̄ncipiū et p̄ncipiātum
p̄t cōsiderari dupl̄ vel s̄m̄ illō q̄ sunt vel sub habitudine
p̄ncipiū et p̄ncipiati. **P**rimo in creaturis p̄ncipiū p̄cedit
tempore p̄ncipiātum: in deo autē non quia pater secun-
dum illud quod est non p̄cedit filius duratione: sed in q̄n-
tum p̄ncipiū et p̄ncipiātum pater p̄cedit filium ori-
gine: quia pater est p̄ius origine filio: et filius similiter est
p̄ius origine spiritus sancto et non duratione temporis: nā
in deo cum similitate durationis seu cuz eternitate potest
stare: et stat p̄ioritas et posterioritas originis ē a quo ali-
ud: sicut filius a patre: et spiritus sanctus a patre et filio.
Quidam arguunt contra istam respōsionem z dicunt q̄ ē
falsus in hoc q̄ dicit in deo eē p̄ioritē originis. **E**t probāt
in deo non esse talem p̄ioritatem: sicut nec ē p̄ioritas du-
rationis. **E**t p̄mo sic. q̄ cuiusq̄ repugnat esse possibile:
ei repugnat esse posterius: sed deo et cuiuscunq̄ ad intra in
deo repugnat esse possibile cū sit summe necesse esse. s̄. zc̄.
Secūdo sic. p̄us in q̄tū p̄ius: potest intelligi sine poste-
riori: s̄ pater nullo modo potest intelligi sine filio. ergo zc̄.
Tertio sic. q̄cunq̄ sunt simul naturali intelligētia: nunq̄
vnū ē p̄ius origine alio: sed p̄ et filius originās: z origina-
tum: cum sint relatiua sunt simul naturali intelligentia. er-
go. zc̄. **Q**uarto sic. quecunq̄ habēt vnaz z eādē essentī-
am omnino in diuisam: nullo modo vnū est p̄ius alio:
sed persone diuine habent omnino eandem essentiam pe-
nitus indiuisaz et semper eodem modo se habentēz. s̄. zc̄.
Respondeo ad ista. **A**d p̄mū dico. q̄ possibile accipit
tripliciter. **U**no modo vt opponit impossibili: et isto mō
possibile est deus esse. **S**ecūdo modo pro vt distinguit
cōtra necessariū: et tunc possibile est cōtingens: z isto mō

In deo nō est possibile. Tertio mō dicitur possibile in relatione ad agēs / et isto mō filio et spūscō nō repugnat eē possibile. Et cū dicitur q̄ sūt necesse eē. dico q̄ pcedo q̄ sūt necesse eē ex se s̄ nō a se. Ad scōz pcedo maiores. si p̄ eē absolutū: et si autē est r̄tm nego. qz q̄cūqz nouit vnū / nouit et aliud r̄tm. s̄m p̄bz in p̄dica r̄tatis. Ad tertiu dico q̄ illa q̄ sūt s̄ naturali itel ligētia: ita q̄ vnū nō s̄t pductiuū alteri⁹ vnū nō eē p̄ alio. nūc autē: licet p̄z filii sint s̄t intelligentia: p̄ tū pducit filium. Quid dico q̄ cū s̄tate nature et s̄tate intelligentie stat p̄ ritas originis. sicut p̄dit Auicē. vi. sue metaphi. de cā et cau sato. Ad quartū dico q̄ cū s̄ma vnitate essētie diuine stat trinitas psonaz q̄rū vna est p̄z alia: et sic stat s̄t vnitas es sētie: et p̄ et poster⁹ s̄m origines. Et hec de isto ca⁹ (in quo tractat de eternitate triū psonaz) dicta sufficiant.

ca. 8. **Similiter omnipotēs pater: omni potens fili⁹: oipotēs spūscāct⁹. Et tamē nō tres omnipotentes. sed vn⁹ omnipotens.**

Postq̄ Athanasī⁹ determinauit de eternitate triū psonarū. Lōsequēter Iarrianos deteriat d̄ eqlitate triū psonaz in oipotētia. Pro q̄ sūt aliq̄ notāda. Et p̄mo eē notandū q̄ fm p̄bm v. et xi. metaphisice. potētia sumit̄ q̄druplicat̄. P̄mo p̄ potētia mathematica in geometris sicut mathematici dicūt p̄ctuz eē in potētia ad lineā. Secūdo p̄ potētia logica: q̄ eē nō repugnātia t̄minoz. Tertio mō p̄ potētia obiectiua: q̄ eē d̄ntia entis: sicut p̄dit p̄hus. ix. methaphisice. q̄ ens diuidit̄ p̄ actū et potētiā. et istis trib⁹ mōis nō q̄rit̄ hic d̄ potētia q̄ eē in deo. Quarto mō sūt potētia p̄ncipio alicui⁹ act⁹ seu actōis: et isto mō q̄rit̄ i isto ca⁹ si in deo eē aliq̄ potētia. Secūdo eē nōndū. q̄ potētia supra p̄ncipio alicui⁹ act⁹ seu actōis eē duplex. qz vno mō sumit̄ pro p̄ncipio passiuo: et isto modo dicit̄ impfectionē: ex eo qz q̄ est in potentia ad aliquid q̄ nō habet caret illa p̄fectione. Alio modo sumit̄ pro p̄ncipio actiuo: et isto mō dicit̄ per

fectionē. P̄mo mō scilicet vt p̄ sumit̄ p̄ncipio passiuo nō ponit̄ in deo: ex eo qz in deo nihil ponit̄ q̄ in se dicit̄ impfectionē. Secūdo mō p̄ vt sumit̄ p̄ncipio actiuo p̄dit̄ in deo. ex eo qz in deo ponit̄ offie q̄ dicit̄ de se p̄fectionē cū sit maxie in actu. Tertio eē notādū q̄ p̄ hic supra p̄ncipio actiuo respicit possibile p̄ t̄mio put possibile eē origēs ad extra et q̄ respicit offie possibile t̄e d̄ oipō possibile t̄i accipit̄ dupl̄. Vno⁹ vt oppōit̄ iposibili. Alio⁹ vt oppōit̄ ei q̄ eē necessariuz. et sic possibile eē cōtingēs: potentia autē vt hic sumitur non se extendit ad possibile p̄mo modo. quia illo modo deum esse est possibile / et tamen deus non eē terminus alicuius potētie actiue vt hic sumitur potētia actiua. Extendit se autē potentia actiua (vt hic sumitur) ad possibile. Secūdo modo scilicet pro vt possibile opponitur necessario ex se. Et notanter dico vt potentia actiua sumitur hic p̄pter potētiā generandi. que licet sit potentia actiua nō tamē est potētia actiua vt ei correspondeat: vt dicit̄ Scotus: possibile pro termino vt possibile opponitur necessario / quia possibile tale correspondens potētie actiue dicit̄ impfectionē cum sit cōtingens: terminus vero correspondens potētie generandi in deo est necessarius: et sic potētia generandi in deo est ad filium / non tanq̄ ad possibile / sed tanq̄ ad p̄ncipiātū / seu sub ratione p̄ncipiātū / et non sub ratione possibilis. nisi accipiatur possibile per respectuz ad agēs / vt dixi superius. Tertio p̄suppositis pono istam cōclusionē. om̄s tres p̄sone diuine sunt om̄ipotēs / et eque omnipotentes respectu oim̄ possibilium / vt dicit̄ Athana. in simbolo. Similiter om̄ipotens pater / oipotēs filius / omnipotens spūscāctus. Ista cōclusio p̄bat̄ p̄mo per ratios. Et p̄mo sic. naz pater aut genuit filiu equalem sibi in potentia / aut nō. si sic habetur p̄positum si nō / aut hoc fuit qz noluit: et tūc fuit inuidus / aut qz nō potuit: et sic fuit impotens. Secūdo sic. naz pater ḡiando filiū cōicat sibi quicqd̄ habz preter relatōes originis / vt p̄z per illō dicituz Saluatoris Johan. x. oia inq̄t q̄ patris mei sūt mea sūt. s̄ p̄ h̄t potētiā respectu oim̄ possibilium q̄ nō

dicunt relatōz originis & cōicat eā filio. Ex q̄ rōe arguit
sic. supposita hñtia eādē pōz numero & omnimō habēdi eā
pfecte i ratiōe pncipiū s̄t eāles i pō: supposita diuina seu p̄so
ne diuine sunt huiusmodi & rē. ¶ Tertio sic. sicut pater cōi-
cat filio sapiētiaz ita cōicat ei pōz qz vtraqz dicit pfectōez
attributalē: s̄ pat cōicat filio oēs sapiētia & cōicat ei oēm
pōm: et sic sūt eāles in oipō. ¶ Iste ratiōes possūt fieri de
spūs sancto ex eo qz sicut pater cōicat filio oipotētia ita pa-
ter et filius cōmūcāt spūs sancto omnipotētia. ¶ Secundo
pbat̄ conclusio p̄ dictum Augustini de fide ad petrum lo-
quens de tribus psonis sic ait: nullus inquit horū alius p̄e-
cedit eternitate aut supat potestate: et per cōsequēs sunt
eqnales in omnipotētia. ¶ Tertio pbat̄ conclusio p̄ de
terminatiōz ecclie vt habetur de sūma trini. & si. catho. ca.
firmiter credim⁹ qz vnus est solus ver⁹ deus eternus immē-
ter confitemur qz vnus est solus ver⁹ deus eternus immē-
sus omnipotēs pat̄ & filius & spiritus sanctus consubstan-
tiales & coequales. Unde dicit Athana. similiter om̄ipo-
tens pater oipotens filius oipotens spiritus sanctus. q̄-
si dicat qz sicut pater est oipotens ita filius est om̄ipotens
et ita spūs sanctus est om̄ipotēs. Et causa est ista (secūdam
qz dicit p̄bus. v. metha.) qz potētia dicit seu respicit ope-
ratiōez. operari vero (s̄m qd dicit Augusti. i. li. de tri.) non
cōuenit psonis ratiōe p̄prietatis s̄ rōe nate diuine: q̄ nate
vna indiuisa est in trib⁹ psonis et p̄p̄is vna & eadez potē-
tia est in trib⁹ psonis respectu possibilium Et sic dicit Atha.
si p̄r est om̄ipotēs necesse est qz filius sit om̄ipotēs: et simili-
ter est necesse qz spūs sanctus sit om̄ipotēs. hoc autē dixit
Athanasius p̄tra arrianos qui asserēbant soluz pat̄ez ōi-
potentem. filium et spiritus sanctum dicebāt habere poten-
tiam limitatam. propter hoc qz dicebant eos esse creatas.
Et ne darē occasio errandi ex supiori mō loquēdi subūm-
git Athanasius et tamē non tres om̄ipotentes sed vnus
om̄ipotens: quasi dicat nō sunt tres habentes tres om̄ni-
potentias sed sunt tres habentes vnā om̄ipotētia: ex eo
quia non sunt tres p̄sone hñtes tres essētias s̄ tres p̄sone

2
28
vnā eētia: rōe cui⁹ cōicit eis hñe oipōz. Dicit̄. n. Atha. &
intelligēdū substātiue & nō adiectiue q̄a adiectiue dici pōt
qz s̄t es oipotēs licz substātiue sit vnū oipotēs Et si q̄rat̄
ratio q̄re adiectiue p̄sone diuine possūt dici es oipotēs &
nō substātiue. Dicēdū ē vt dicit Richard. li. p. di. xij. qz adiecti-
ua q̄tū ad mōz significādi accipiūt numez a suis suppositis
substātiua vero a se ip̄is s̄m formā significatam. Et ideo p̄p-
ter p̄silitatem suppositoꝝ pater & filius et spūs sanct⁹ pos-
sunt dici tres omnipotentes: accipiendo adiectiue li oipo-
tens. s̄ p̄pter vnitatez oipotētie q̄ est vna potētia actiua
q̄ p̄sone diuine p̄ducūt possibilis dicunt̄ om̄s tres p̄sone
vnum oipotens. ¶ Unde est sciendum qz quibz adiectiue
om̄s tres p̄sone possunt dici tres om̄ipotēs nō tñ est di-
cendū ne aures pie offendātur ex eo qz non omnes sciūt
facere d̄ram de omnipotentia substātiue sumpta et adie-
ctiue sumpta. ¶ Instatur contra istam cōclusionē & cōtra
dictum Atha. Et pbat̄ p̄ qz persone diuine non sint om̄i-
potentes. Et hoc sic. nam in deo non est omnipotentia & s̄
p̄sone diuine non sunt oipotentes: cōsequētia tenet de se
aīcedēs vero pbat̄. qz om̄ipotētis respicit om̄ipossibi-
le fieri p̄ termino. s̄ sūt mlt̄a q̄ deus nō potest facere q̄ nos
possumus facere vt ābulare comedere & huiusmodi. Etia
non potest facere mūdum infinitū: & p̄ consequēs non hēt
potentiaz infinitā: & si non habet potentia infinitā: nec hēt
oipotētiam. qz om̄ipotētia est potentia infinita. Secūdo
pbat̄ qz dato qz pater sit oipotens non tñ filius est om̄i-
potens nec spūs sanctus. Et. p̄. sic. non possunt esse p̄s
om̄ipotentes: s̄ nec p̄sone eque om̄ipotentes. aīcedēs
vero p̄z per Richardū. li. p̄. de. tri. cōsequētia etia
p̄z qz p̄bat̄ Richardū ita tenet qz nō sūt plures p̄sone eā
om̄ipotēs: ip̄e. n. pbat̄ qz non sunt duo om̄ipotentes.
qz vnus faceret alius nullipotentē. s̄ ita potest argui in p̄-
posito de duab⁹ psonis hñtibz equalē potentia siue om̄i-
potentiaz. ¶ Secundo sic. nam cā p̄ma plus influit quā cā
sc̄da. vt patet ex p̄ma p̄positiōe de cāis sed p̄r est p̄or filio
& filius p̄ior spiritus sancto ergo pater plus influit q̄ filius

z filius q̄ spū sanctus cū sit p̄or eo. **Tertio sic.** q̄ accipit
virtutē ab alio nō hēt eāle virtutē cū illo: s̄ fili⁹ accipit virtutē
a p̄e / z spū sanctus a p̄e z filio: s̄ nō hēt eāle virtutē. **Quarto**
sic nā p̄ hēt p̄m generādi / z nō fili⁹ / pat̄ z fili⁹ habēt po-
tētiā spirādi z nō spū sanctus: s̄ om̄s tres p̄one nō sūt eāles
in potētia. **Respondeo** ad ista: z p̄. Ad p̄m q̄ p̄bat q̄
in deo non est omnipotentia. z dico q̄ ascendens est falsum.
Et a probatiōz dico q̄ cōcedo q̄ deus nō potest facere il-
la: ex eo q̄a nō sunt factibilia ab ip̄o: naz oipotētia nō respi-
cit om̄e factibile / sed soluz factibile possibile fieri et non im-
plicās dictionē nec impediōez. **Et sic** dico q̄ d̄m ē talia
deū non posse facere in se. qz talia: vt dicit Ricard⁹ li. p̄.
di. xxxij: de rōe sui includūt impediōez ex eo qz ista illa
non possunt eē in aliqua re nisi in q̄tū in ea est aliqua im-
p̄fectio. et sic deus in se ip̄o illa non potest facere. licet ipsa
deus faciat in creat̄a. **R̄s̄dit** Abagister li. p̄i. di. xxxij.
ca. iij. q̄ per istas actōes diuine potētie non detrahūt ali-
quid: qz et hoc potest facere omnipotēs deus non in se sed
in creatura: nec potest deus maluz culpe facere / qz tale sic
ri dicit impediōez cum sit potius deficere q̄ aliquid fieri.
Nec etiā potest facere p̄terituz non fuisse. ex eo qz hoc nō
est factibile qz implicat contradictionez. **Nec** potest face-
re mūdum infinitū: qz talem mūdum fieri est repn̄gantia
nō ex p̄te dei sed ex p̄te talis mundi factibilis. **Secūdo**
respondeo ad illa quatuor argumēta q̄ p̄bat q̄ fili⁹ et spū
sanctus non sunt eā oipotētes cum patre. **Ad p̄m** ne
sō cōsequētiā. nec p̄batio aliqd̄ valet. qz ratio Richardi
probat q̄ non sunt duo omnipotētes eēnaliter distincti qui
habent duas virtutes distinctas: sed nō est sic in proposi-
to: qz persone diuine sunt idem in eēna / et hēt eādem virtu-
tem actiuam numero. **Ad secūm** dico q̄ maior habet vir-
tatem quādo causa p̄ma z causa sc̄da habēt alias et aliam
virtutes actiuas. quādo aut̄ habent eandē virtutē actiuam
sicut ē in p̄posito / maior non ē vera. **Ad tertū** concedo
q̄ recipiens virtutē ab alio q̄ nō equatur ei in potētia s̄
recipit virtutē distinctā / s̄ quando est eadem virtus nume-
ro in recipiente et dante tūc non oportet. **Ad quartuz**

2
29.
dico (vt dicit Scot⁹ li. p̄i. di. viij.) q̄ potētia ḡnandi potest
p̄siderari dupl̄. vno mō s̄udamētali. **Et** isto mō potētia ge-
nerādi ē ip̄a mēoria secūda in deo: q̄ memoria secūda ē (vt
dicit idē Sco.) intellect⁹ h̄is essentiā diuā obiectatā. Alio
modo accipit potētia generādi forl̄iter vt dicit respectum
ad gēituz / z sic accepta est respectiua. **Et** p̄ mō accepta ē
qd̄ absolutū / z p̄sit in filio sic in p̄e. s̄ sc̄do mō nō. **Et** nec
p̄p̄ h̄ fili⁹ d̄: min⁹ oipotēs q̄ p̄ / ex eo qz vt dicit Sco. li. p̄i.
di. ij. potētia ḡnandi nō cadit sub oipotētia / nec potentia
spirādi vt hic sumit oipotētia: q̄ respicit possibile p̄ terio vt
possibile oppōit nēcio q̄ ē p̄tingēs. **Accipiēdo** potētiā ge-
nerādi primo mō nō solū ē in p̄e z in filio / s̄ etiā in spū sc̄o
qz in oib⁹ trib⁹ p̄ois ē eadē mēoria secūda. **Et** q̄ dico de
potentia generādi intelligendū est de potētia spirādi spū sc̄o
sc̄m q̄ est ip̄a volūtas secūda: q̄ est ip̄a volūtas diuina s̄
cum essentiā. **Et** sic dico q̄ equalis virt⁹ generandi est in
patre z in filio. licet filius nō habeat eam sub actu sicut hēt
p̄. **Et** si q̄rat q̄ est cā q̄ p̄ potest generare. z non filius / si
in ambob⁹ est eadem virtus sc̄licet eadem potētia generā-
di que est memoria secunda. **Ad hoc** dicit Petrus de aqua
li. p̄i. di. ij. qz suppositū recipiēs formā p̄ productōz adeq̄-
tam illi forme / non potest p̄ illaz formā producere: fili⁹ aut̄
recipit memoriā secundam p̄ productionem adequatā
ei vt dicit Scotus li. p̄i. di. ij. ideo nō potest ḡnare / cū me-
moria secunda in patre habeat terminum adequatuz. qui
termin⁹ est filius: et hoc est dicendū de spū sancto qui hēt
voluntatē secundam p̄ p̄ductionē adequatā ei. **Et** si argu-
atur contra respōsionem argumēti contra illud quod fuit
dictum in eo sc̄licet q̄ potētia generādi nō cadit sub omni
potētia. etiam vt dicit respectū ad gēitū. nā Augusti. cōtra
Abaximum dixit li. iij. q̄ si pater nō posset ḡnare filium nō
eēt oipotens: z p̄ cōsequēs videt q̄ potentia ḡnandi vt ē
sub actu cadat sub omnipotentia. **Ad hoc** est dicendum q̄
Augusti. arguebat contra Abaximum qui erat de secta ar-
rianorum qui dicebant filium esse creaturam. **Hoc** autem
posito inferebat Augusti. q̄ si pater non potest ḡnare filiū

non esset omnipotens: quasi dicere quod pater non haberet divinam naturam concipibilem et sic non esset deus pro eo quod non haberet in se omnem perfectionem quia comunicabilitas nature de se dicit perfectionem licet diuidi in plura supposita seu singularia dicat imperfectionem sicut in creaturis: et sic pater non esset omnipotens. Et hec de isto capi. (in quo tractatur de omnipotentia trium personarum) dicta sufficiant.

scilicet 97.

Ita deus pater: deus filius: deus spiritus sanctus. Et tamen non tres dii: sed vnus est deus.

Postquam Athana. determinauit de equalitate perfectionum et immensitate et de eternitate et de omnipotentia trium personarum. Consequenter determinat de esse earum scilicet personarum. Consequenter determinat de esse earum scilicet ostendens quid omnes tres persone sunt unde proueniebat eis esse equales in omnibus supradictis. Et hoc declarant quod quasi in principio dixerat scilicet quod pater et filius et spiritus sanctus vna est diuinitas. etc. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum quod secundum Scotum. li. 2. di. 1. iij. cumlibz quo. i. cumlibz nature correspondet suum proprium quod videlicet. i. suum proprium singulare cui primo est concipibilis dico singulare et non suppositum pro eo quod sunt multe nature quarum singularia non sunt supposita sicut sunt multe nature accidentium declarat istud dictum Scoti etiam in repositione. li. 2. di. 1. iij. vbi dicit quod illud singulare cui primo est concipibilis nature de se non dicit rationem inconcipibilitatis que est ratio suppositi et dato quod illud singulare cui primo est concipibilis natura in se sit determinatum singulare quod fuit in esse illius nature dicitur tamen indiuiduum vagum pro eo quod inter singularia eiusdem nature est ordo accidentalis et non essentialis et sic nullum habet de se quod sit primum hoc est de sua ratione. Et sic dato quod adam fuerit primus homo cui primo fuit comunicata natura humana non tamen fuit illud de ratione eius scilicet ad eum. Et si querat quis fuit cui primo fuit comunicata natura humana est respondendum quod fuit homo vel aliquis homo vel hic homo et non est dicendum adam quauis ipse fuerit primus. Et si in diuinis querat cui primo est coi-

cata essentia diuina. respondendum est quod est deus vel hic deus et non debet responderi pater quauis prioritate originis ipse est primo concipata pro eo quod non est de ratione patris ut persona seu suppositum talis nature est quod ipse fuerit primus pro eo quod inter supposita alicuius nature est ordo accidentalis et non essentialis. quauis ut aliqui dicunt quod in quantum sunt relatiua potest dici quod inter illa sit ordo essentialis et hoc idem est dicendum de quocumque alio quo respectu sui quod vel quis.

Secundo est notandum quod aliter essentia diuina est in suis suppositis et aliter eterna creata in suis suppositis seu singularibus. Nam essentia creata non est vna numero in omnibus suis suppositis. sed determinata et indiuiduata pro suas differentias indiuiduales est in quolibet supposito. et illa numero que est in petro non est in iohanne sed alia numero. Et ideo non est verum dicere plures homines sunt vnus homo nec vnus homo plures homines. Essentia autem diuina vna numero et singularis est in suis suppositis et ideo conceditur quod vnus deus est pater et filius et spiritus sanctus et contra scilicet pater et filius et spiritus sanctus sunt vnus deus. Et similiter conceditur ista deitas est pater et filius et spiritus sanctus et contra pater et filius et spiritus sanctus sunt deitas. Et negatur illa humanitas est plures homines et similiter plures homines sunt humanitas. Et si queratur quomodo est vera prima de essentia diuina et non secunda de humanitate cuius in vtraque sit predicatio in ultimate abstracto. Dicendum est quod prima est vera identice que predicatio est quasi alterutrum extremorum est infinitum vel ambo vel saltem transcendens quod non est sic in secunda scilicet de humanitate. Tertio est notandum quod cum dicitur deus est pater et filius et spiritus sanctus ibi deus non supponit pro aliquo supposito sed tantum pro singulari natura diuinitatis non ut suppositata: quia aliter propositio esset falsa: quia deus in quantum stat pro supposito patris non est filius nec spiritus sanctus. Quarto est notandum quod omne predicatum dictum de deo ut patet tribus personis non dicit de deo ut supponit tantum pro vno solo supposito determinate ut cum dicit deus creat deus saluat deus est immensus deus est omni-

potens / et huiusmodi. Hoc enim patet pro tanto quod est commune
tribus personis non supponit solum pro uno quia aliter non
esset vera pro alijs. Quinto est notandum quod omne tale pro-
dicatur pro personis diuinis eque et equaliter ratione eene diue
que est una equaliter in oibus personis. Nam cum dicitur de per-
sona patris quod est immensa vel omnipotens Et similiter de filio et
de spiritu sancto quilibet istorum dicitur de eis ratione eentie ratione
cuius quilibet persona est deus. Istis pre-suppositis pono istam
conclusionem quod sicut pater est deus ita filius est deus et spiritus
sanctus est deus et non sunt omnes tres persone tres dii sed sunt unus
deus ut dicit Athanasius. in sim. ita deus pater deus filius deus
spiritus sanctus non sunt tres dii sed unus deus. Ista conclusio pro-
batur. Et primo per rationes Et primo sic nam pater quando filium
conicit sibi suam eentiam et omnem perfectionem que habet. Et pater et
filius producendo spiritum sanctum conicant sibi eentiam diuinam quare
habent per omne suppositum habent diuinam eentiam et deus / quilibet per-
sona est deus et cum omnes habeant eadem eentiam diuinam unam
numero et indiuisam omnes tres persone sunt unus deus. Secundo
sic. nam pater genuit filium / aut genuit filium deum aut non
si sic habet propositum quod filius est deus sicut pater si non hoc est vel
quia non potuit / et tunc pater (ut dicit Augustinus. contra Arianum)
esset impotens / vel quod noluit / et tunc (ut dicit idem Augu-
stinus. contra eundem Arianum) pater fuit inuidus. Et tunc si pater
non genuit filium deum sequeret quod aliquid est in deo quod non sit de-
us / quod est falsum: et per hunc modum genuit filium deum: et cum non sint
dandi plures dii sequitur quod pater generans et filius genitus sunt
unus deus. Ista ratio potest fieri de spiritu sancto. Secundo
probat conclusio per Augustinum. Et primo in primo libro de trinitate. ca. vlti-
mo. vbi dicitur recte ipse omnis trinitas intelligitur beatus et solus
potens. Secundo in vltimo libro de trinitate. ca. iiii. vbi dicitur non tres deos
dicimus esse ipsam prestantissimam trinitatem. Tertio in libro de
fide ad petrum. vbi dicitur satis est christiano reus creaturam causam
visibilem siue invisibilem non nisi bonitate credere creatoris
quod est deus unus et verus nullamque esse naturam que non aut ipsa sit aut ab
ipso eumque scilicet deum esse trinitatem preem scilicet filium et spiritum sanctum.
Ex istis dicitur Augustinus. satis clare ostendit quod omnes tres persone

27.

2

sunt deus / et quod sunt unus deus. Tertio probatur conclusio per
determinationem ecclesie ut habet de summa tri. et si. catho-
ca. firmiter credimus. vbi dicitur: firmiter credimus et simpliciter
profitemur quod unus est solus verus deus pater et filius et spiritus
sanctus tres quidem persone. sed una eentia simplex omnino. Primum
enim dicit Athanasius. ita deus pater deus filius / deus spiritus sanctus.
Hoc autem dixit contra arianos. qui dicebant quod solus pa-
ter erat deus. et non filius nec spiritus sanctus propter hoc quod di-
cebant eos esse creaturas. Et ne ex isto versu habeatur occa-
sio errandi / scilicet quod aliquis possit cogitare quod sicut omnes tres
personae sunt deus / quod eentia tres dii Secundo dicitur immediate
Athanasius. et tamen non tres dii sed unus est deus. quia sicut non
est in deo aliquid quod realiter distinguit ab eentia diuina (ut di-
xit supra Athanasius. in tertio versu) ita est necesse quod ipse tres per-
sonae sint unus deus. Instat contra istam conclusionem et contra
dictum Athanasius. Et probat primo quod filius et spiritus sanctus non
sunt deus. Et primo sic. nam si filius et spiritus sanctus essent deus
sicut pater sequeret quod deus genuit deum / hoc est falsum. 8. et c.
Consequenter nota est. sed quod sequens sit falsum / probatur
quia si deus genuit deum: aut genuit se deum / aut alium deum
Non se deum quod secundum Augustinum. nichil est quod seipsum genuit.
Nec genuit alium deum: cum non sint plures dii: et per hunc modum
deus non genuit deum. Secundo sic. nam hec est vera deus
non genuit deum: ergo hec est falsa: deus genuit deum: con-
sequenter tenet per legem contradictoriarum et ille propositioes
sunt contradictorie: quia tercio singulari non refert prepone-
re negationem vel postponere secundum logicos: qualis
terminus est huius nomen deus: quod autem sit verum probatur. nam deus
non genuit deum quod est pater: quod pater est ingenitus. nec genuit deum
quod non est pater quod implicat quod deus non est pater quod est falsum.
Et per consequens deus non genuit deum: et sic constat quod fi-
lius non est deus: et si filius non est deus nec per consequens spi-
ritus sanctus. Secundo probatur quod si omnes tres persone
sunt deus: quod sunt plures dii et non unus tantum. Et hoc sic
omne quod melius est ipsum quam non ipsum in deo est ponendum
secundum Anselmum in monologion capitulo xv. sed si sunt plu-
d. iij

res persone que sunt deus est melius esse plures deos quam non esse: ut patet per philosophum scilicet ethicorum. plura bona paucioribus bonis sunt meliora. et patet insuper quod sunt plures dei si plures persone divine sunt que sunt deus. Et respondeo ad ista. Et primo ad duo prima argumenta que probant quod filius et spiritus sanctus non sunt deus. Ad primum dico quod consequentia est vera quia verum est quod deus genuit deum. Et ad illud quod dicitur aut genuit se deum: aut alium deum dicitur. Magister. li. pri. di. iij. quod neutra pars est danda. Et si dicatur contra quia aut genuit eundem aut alium. quia secundum philosophum decimo methaphisice idem et diversum dicitur de omni et reducitur ad contradictoria. Ad hoc dico quod deus scilicet pater genuit alium: scilicet alium personalem distinctum quia pater genuit filium sed non alium in deitate distinctum. Etiam potest concedi (ut dicit Petrus de aquila li. pri. di. iij.) quod genuit eundem deum sed non se deum quia genuit filium qui est idem deus cum patre cum sit una natura divinitatis ambo. Unde committitur fallacia figure dictionis dicendo quod deus genuit eundem deum ergo genuit se deum. ex eo quia mutat quale quid in hoc aliquid. Cum enim dicitur genuit eundem deum nulla est reciprocatio. Cum autem dicitur genuit se deum ibi est reciprocatio. Et si dicatur quod si illa admittitur quod deus genuit eundem deum quod verum dicitur amittitur concedi quod deus genuit se deum ut patet per Augustinum contra Arianum qui dixit quod deus genuit de se alterum se. Etiam super illud dictum mittens per filium suum in mundum dicit Augustinus mittens per filium se alterum misit. Ad ista dicitur Augustinus Land. li. pri. di. iij. quod Augustinus loquitur sic stricte propter errorem arianorum qui illo tempore vigeat qui dicebant filium esse minorem persone et distinctum ab eo in natura. Unde ut illum errorem elideret apponebat illud relativum se reciprocum. non ut denotaret suppositum patris sed ut denotaret unitatem nature patris et filii. Quasi diceret Augustinus quod pater genuit se alterum. id est alterum in persona qui est eiusdem nature cum illo. Unde illud relativum se non stat ibi in accusativo sed in ablativo. et denotat principium productivum. Et si ultra dicatur quod aliquo modo non potest stare nec vere dici. deus genuit deum. ex eo quod cum deus

supponat pro natura. si competere sibi generare sequeretur quod ubicunque esset sibi competere et sic generare competere filio et spiritui sancto quod est falsum. Ad hoc dicit Petrus de aquila libro primo distinctione quarta quod illa deus genuit deum est vera non ex vi terminorum propter rationem factam in obiectione: sed ex vi alicuius exponentis nam illa propositio exponitur sic. deus genuit deum id est habens deitatem genuit habentem deitatem. quia pater habens deitatem genuit filium habentem deitatem. Ad secundum nego quod hec sit vera deus non genuit deum. ex eo ut dicit Bonaventura Et similiter Richardus li. pri. di. iij. quod hoc nomen deus in quantum significat naturam non est pluralificabile. nec secundum rem nec secundum apprehensionem. si tamen vere apprehendatur habere naturam termini singularis cui proponere vel postponere negationem non licet. Et ideo dicens deus non genuit deum negatur generare non tantummodo de filio sed de quolibet supposito divine essentie. Et sic stat quod eius contradictoria est vera. scilicet deus genuit deum. Et ad probationem antecedentis que est quod deus non genuit deum qui est pater. et dico quod relativum refert ad suum sub eodem modo supponendi sub quo antecedens precessit ipsum relativum nisi faciat simplicem relationem. Sed cum dicitur deus genuit deum hoc quod dico deum: stat pro supposito filii. eo modo quo dictum est superius scilicet non ex vi terminorum sed ex vi alicuius exponentis. et ita stat pro deo generato. et ideo hoc relativum: qui refert deum generatum qui non est pater. Unde sensus est quod deus genuit deum generatum: qui deus generatus non est pater et hoc est verum: et nec propter hoc licet inferre quod deus non est pater. Et secundo modo ad aliud argumentum quod probat quod si omnes tres persone sunt deus quod est dicendum quod sunt plures dei. illud nego. Ad illud quod dicitur quod melius est esse plures deos quam unum. et dico (ut dicit Richardus li. pri. di. ij.) quod falsum est quia hoc esset ponere quolibet illorum limitatum et in pluribus bonis limitatis non potest esse tantum de bonitate quantum in uno bono infinito. Et ad dictum philosophi dicitur quod intelligitur de pluribus bonis presupposita equalitate bonitatis in quolibet bonorum plurium: et in quolibet bonorum

pallioz. Petrus ad alii. pri. di. ij. dicit qd illud dictum pbi
intelligit pōra possibilitate eoz: hoc autē est ipōssibile ita
eē in deo. Et hec de isto capi. (in quo tractat de eē persōa
rum. et vnitate ipsaz in esse diuine eēne) dicta sufficiant.

scā. 107. **Ita dominus pater: dominus fili:
dominus spiritus sanctus.**

Postq̄ Athana. determinauit quō qlibet psona est deus.
et oēs tres sūt vnus deus: et sic stat in veritate qd qlibz est im
mēsa/et eterna/et oīpotēs. Cōsequēter determinat quō qlī
bet pōa habz dominiū sup oīs creaturas: et hoc est quia
oīs tres psonē produxerūt mūdum: et non magis vna q̄
alia. C̄pro quo sunt aliqua notāda. Et p̄mo est notādum
qd dominiū ex iure puenit alicui sup aliquā rem h̄re dupl̄r
sc̄yl̄ rōe efficiēte/ v̄l rōe dignitatis. et excellētie seu eminē
tie. Rōe efficiētie sic. nā cū aliq̄s facit aliquā rem p̄p̄ se na
turalit̄ ē dñs illi rei. Rōe v̄o excellētie et eminētie sic. nā
natalit̄ debet dominiū illi qd natura excellētiōr ē. C̄sc̄do ē
notandum qd ex iure cōuenit dō et debet dominiū omnīū
creaturarum. P̄mo ratione creatiōis et p̄ductiōis earū/
qz vt dicit gen. i. deus in principio creauit celum et terram
et oīa que in eis sunt. nō t̄m auctoritate nec ex p̄cepto alte
rius/ sed auctoritate propria et propria et libera voluntate
vt dicitur in psalmo cxiij. qz ipse dixit et facta sunt/ ipse
mandauit et creata sunt. Et secundū qd dicitur puerbioz
xxvj. fecit ea p̄pter semetipsum. et sic ex iure naturali ipse
deus est dñs oīm. C̄sc̄do ratiōe excellentie seu eminentie
nature. quoniā ipse deus est p̄mum efficiēs et primus finis
et v̄ltimus oīm. et est nature ineffectibilis. ratiōe cui⁹ om
nia facta et creata sunt. C̄tertio est notādū qd oēs creatu
re sunt a deo qui ē p̄ma cā p̄ creatiōez: et a nulla alia cā sūt
nec eē possūt. sicut dixit Athaniche⁹ hētic⁹ qd dixit qd erant
due cause p̄me: et duo dij essētiāl̄ distincti: vn⁹ erat cā lucis
et ali⁹ cā tenebrarū. etiā vn⁹ erat cā maloz/ et ali⁹ cā bono
rum. Qd aut̄ oīa sint a deo per creatiōē patet per illud qd
dicit Anselmus in monologion capi. viij. vbi dicit qd crea

2
-29.
tio ē alicui⁹ rei de nichilo productio. facere enim aliquid d
nichilo nulli potētie cōuenit nisi potētie infinite: vt dicit
Richardus li. secundo di. pri. ex eo quia quāto de quo p
ducēdus est effect⁹ magis distat ab actu/ tanto minus pro
porcionat ei et p̄ cōsequēs requirit maior potētia ad illud
ad p̄ducendum s̄ nō aliquid de quo facte sūt create nllaz
habebat proportiōez ad ens: nec propinquitatem: et per
cōsequēs ad productionē rez de nichilo necessario fuit re
quistā potētia infinita/ et talis est potētia dei et non al
terius cuiuscunqz cause. Et ideo dixit Augusti. li. iij. de tri.
ca. vij. qd non erat fas putare angelos nec bonos nec ma
los esse creatores. C̄quarto est notandum. qd false dicūt
illi qui dicunt qd non omnes creature sunt a deo p̄ducte p̄
creatiōez/ p̄pter hoc qz multe creature sunt facte de mate
ria p̄existente/ et generate a causis sc̄cūdis. C̄Ad quod
est dicendum (vt dicit Richardus. li. ij. di. x. qd aliquid esse
creatum potest cōsiderari dupliciter. vel sc̄dm se totum/ v̄l
sc̄cūduz p̄ma principia ex quibus est cōstitutus. P̄mo
omnes angeli et ipsa materia prima (quā p̄sus in primo
de generatiōe noīat yle) et omnes anime intellectiue seu ra
tionales habent esse p̄ creationem sc̄do modo omnia alia
entia producta dicunt̄ esse creata: que licet sc̄dm aliquem
respectum dicant̄ generate: tamen q̄tuz ad principiu⁹ ma
teriale dicunt̄ creata. et siue sint creata p̄mo modo siue di
cantur creata secundo modo: omnes creature sunt produ
cte a deo. Quedam enīz immediate vt omēs angeli: et ani
me intellectiue: et materia prima: et corpora primo produ
cta. Quedaz vero mediate vt sunt creature q̄ ab ipso me
diantibus causis sc̄cūdis producuntur per generatiōez.
C̄quinto est notādum qd illud dictum Anselmi d̄ creatio
ne sc̄licet qd creatio est de nichilo aliqd̄ facere nō ē intelligē
dū vt dicit idē Anselmus in monologion capitulo octauo
qd nihilum sit aliquid existens qd sit materia de quo fiat ali
qd p̄ creatiōez. s̄ est intelligenduz qd creatio est productio
seu factio non tamen de aliquo. C̄Sexto est notanduz. qd
deus qui est causa rerum et productionis earum produ

rit res et pducit p intellectū et volūtatē: ita q intellectus
et volūtas sunt duo principia partialia faciētia vnū princi-
piū totale: quaz potētiaz principali⁹ pncipium ē (vt dicit
Scotus) volūtas q̄ intellect⁹. Prīmū enī p̄ hoc qz de-
us ē causa rez nobilissimo mō pductiuo: et talis modus p-
ducēdi ē p intellectuz et volūtatē. Scōz etiā p̄ p̄zi. qz intel-
lectus ē p̄cipiū representatiuū et volūtas elicitiuū. secundo
qz volūtas ē dñs sui actus et nō intellectus. tertio qz licz d-
us cōtineat res in sua sciētia/ tamē principali⁹ cōtinet eas
per volūtatē q̄ per intellectuz: qz per intellectum cōtinet
representatiue et p volūtatē elicitineet pductiue. quarto
quia licet intellectus dirigat volūtatē p modum consilij
volūtas tamē dirigit intellectū per modū imperij/ que vo-
luntas se ipsam libere determinat ad productionē rerum.
Scōo est notandū. q pater pducendo filiū coicat ei suam
eēnam et oēm pfectiōez quā habet. et sic coicat ei potētā
producendi creaturas. Et pater et filius producendo spūz
sanctum cōicāt ei similiter eēnam quam habent et similiter
oēm perfectionem/ et sic coicant ei potentiam producendi
creaturas ita q sicut in omnibus tribus personis est vna
essentia ita est vna potentia productiōis reruz. Et ideo in
superiorib⁹ dixit Atha. omnipotens pater/ omnipotens filius
omnipotens spūssanctus. et postea subiunxit causam: quia
sicut pater erat deus ita filius erat deus et spūssctūs erat
deus. ostendens q cuilibet p̄sone cōuenit pducere creatu-
ras: cum sint omnes eque omnipotentes/ et habeant vnā
et eādē oipotētiā sic hñt vnā et eādē eēnā. ¶ Istis p̄suppo-
sitis pono istā p̄clusionē q nō solus p̄ iure creatiōis et emi-
nētie ē dñs creataz vt dicebāt arri/ s̄ etiā filius et spūssan-
ctus iure creatiōis et eminētie sunt dñs eaz vt dicit Atha.
in simbolo ita dñs pater dñs filius dñs spūssctūs. ¶ Ista cō-
clusio probat p̄ illud dictū Moysi gene. p̄zi. in p̄cipio cre-
auit deus celum et terram. vbi nos dicimus deus littera he-
braica dicit heolm. Unde est sciendum q hoc nomen he-
loim est plale de hel. hoc nomen hel in hebraico idem ē qd
deus in latino. vbi moyses denotauit pl̄l̄itatem in deo nō

2
30.
essentie. qm̄ ipsemet Moyses dixit deuteronomij. vi. atq̄
israhel quia dñs deus tuus vnus est. Elidetur ergo q de-
notauit pluralitatem personarum. Et sic videtur q om̄es
tres persone creauerūt celuz et terrā/ et cum creare cōpetit
eis ratione essentie diuine/ sequit q̄ domini ū creaturaruz
cōpetit filio et spūssctō iure creatiōis. et iure eminētie na-
ture sicut cōpetit patri. ¶ Secūdo probatur cōclusio p̄ ra-
tiones Et primo sic. nā quicqd de se est p̄cipiuz pducti-
uum in quocunqz ponitur sine imp̄fectione/ si in aliquo nō
habet terminum adequatū est p̄cipiū productiuum
et habens illud per illud p̄cipiuz potest pducere: sed in-
tellectus et voluntas sunt in deo vnū p̄cipiuz producti-
uum de se creaturaruz/ et sunt in om̄ibus personis sine im-
p̄fectione/ et nulla illaz habet terminū adequatū: qz nul-
la creatura potest esse terminus adequatus pductiōis in-
tellectus et voluntatis in deo. ergo in omnibus sunt p̄-
cipiū et vnū p̄cipiū productiuū creataz: et per conse-
quens om̄es persone equaliter producūt creaturas. ¶ Se-
cundo sic. omnipotentia est respectu possibiliū produci. s̄
cum in omnibus p̄sonis sit eadem essentia: et similiter est
eadem omnipotentia: et per cōsequēs omnes tres p̄sone
producunt possibiliā produci/ sed mundus secūdam veri-
tatem catho. fuit qdā possibile pducī per creationē. ergo
omnes tres p̄sone produxerunt mundum/ et per p̄sequēs
iure productiōis quilibet p̄sona est dñs mundi: et cū quilibz p̄-
sona rōe eēne diuine sit emmētissima iure eminētie est s̄
dñs mundi. ¶ Tertio probat cōclusio p̄ determinatiōez ecclē-
sie vt hētur de sum. trini. et si. catho. cap. firmiter credimus
vbi d̄ q vnus ē solus deus p̄ et filius et spūssctūs/ omni-
p̄tes creator oim visibilium et in visibiliū corpaliū et spūaliū
hic p̄pa deteriat duo. Prīmū ē q oēs tres p̄sone sūt vnus
deus et sic oēs tres p̄sone sūt p̄ nazaz eminētissime/ et sic qu-
libet p̄sona iure eminētie ē dñs mundi. Scōm est q om̄es
tres p̄sone creauerunt et produxerunt mundum/ et om̄es
creaturas tā spūales q̄ corpales: et sic quilibet p̄sona iure
creatiōis ē dñs mūdi et oim creataz. Dicit. n. Athanasius

ita dñs pater: dominus filius: dñs spūsanctus. vnde li-
ta ē cōparatiuū eq̄litate sicut est sic/sicut et quēadmodum
et sic hic li ita dicit eq̄litate personarū in creādo ⁊ pducen-
do creaturas hoc enī p̄ per illud q̄ superius dixit Atha.
scilicet q̄ sicut erat oipotēs p̄f erat oīmpotens filius ⁊ oī-
potēs spūsanctus ⁊ hoc erat q̄ sicut pater erat deus ⁊ si-
militer filius erat deus et similiter spūsanctus erat deus. Ex
istis subiunxit q̄ sicut pater erat dñs creaturarū tā iure cre-
ationis ⁊ iure emīnētie nature ita filius erat dñs creaturā
et similiter spūsanctus eisdē iuribus. Hoc autē dixit Atha.
contra Athanicheum qui dixit q̄ sicut mundus superior est
factus a deo bono q̄ ita iste mundus inferior est factus a
deo malo: et sic dixit istum mundum esse malum: et omnia
que in eo sunt: et sic dixit deum malum esse dominum isti-
us mundi. Et similiter Athanasius dixit hoc contra Arria.
qui dicebāt q̄ solus pater erat dominus mūdi et creaturā
et non filius nec spūsanctus: ex eo vt dicebāt quia filius
et spūsanctus erāt creati et per p̄s eis non compete-
bat creare creaturas. Dicebant enī q̄ solus pater creauit mū-
dum ⁊ sic soli patri compete-
bat dominium mundi. ¶ In
statuatur contra istam conclusionem ⁊ contra dictum Atha-
na. ¶ Et primo probatur q̄ nulla persona diuina habeat
dominium supra istum mūdum et creaturas eius. ¶ Et p̄
sic. nam Saluator n̄s Jo. xiiij. dixit loquēs de diabolo ve-
nit princeps mūdi huius: et per cōsequens si diabol⁹ ē p̄n-
ceps huius mundi ⁊ deus non creauit illum nec ē dñs eius
¶ Secūdo sic. omne factus a deo est diligēdum ⁊ hic mun-
dus non est diligēdus vt dicitur prima Johan. capi. secū-
do. nolite diligere mundum nec ea que sunt in mundo ⁊ p̄
p̄s hic mundus non est a deo ⁊ deus non est dñs eius.
¶ Tertio sic. nam deus est ab eterno ⁊ ergo si deus causet
mūdū: mundus esset ab eterno: cōsequens ista p̄batur p̄
cōmētatozem octauo phisicoꝝ vbi dicit q̄ deus est agens
non impeditus. ergo si aliqui creauit mūdum et antea non
erat mūdus de⁹ fuit mutatus ⁊ deteriat⁹ ad agēdū: ⁊ hoc
est falsum: q̄ de⁹ non mutatur ⁊ ergo de⁹ nō p̄duxit mūdū

2
31
in tpe. ¶ Scōdo p̄bat. q̄ dato q̄ p̄f sit dñs et creator creatū-
rū nō tñ filius nec spūsanctus. ¶ Et primo sic. nā x̄ps loq̄ns
de se ip̄o (vt habet Johā. xviij.) dixit Pulato regnū meū nō
ē de hoc mūdo ⁊ videt q̄ x̄ps non erat dñs mūdi. ⁊ p̄ p̄s
videt q̄ hic mūdus nō sit p̄duct⁹ ab illo ⁊ si nō est p̄duct⁹
a filio nec a spūsanctō. ¶ Scōdo sic q̄ accipit virtutē ab alio nō
hēt equalē virtutē cū illo: ⁊ filius ⁊ spūsanctus hēt virtutē a p̄fe
cū ab eo hēant eē q̄ nō hēt eq̄lē virtutē cū illo ⁊ si nō hēt eq̄-
lē virtutē cū p̄fe nō potuerūt creare mūdū: cū hēant virtutē
finitā et creare requirit virtutē infinitā. ¶ Respondeo ad
ista. ¶ Et primo ad prima tria argumēta q̄ p̄bant deū nō
ēē creatorē huius mūdi q̄ argumēta sūt Athanichei hereti-
ci q̄ dixit q̄ iste mūdus erat malus ⁊ oīa q̄ in eo sunt ⁊ sunt
mala: ⁊ per p̄s nō poterāt fieri a deo bono. ¶ Ad primū
dico q̄ mūdus potest accipi q̄drupliciter. ¶ Uno° p̄ vniuer-
sitate creaturā. Et sic accipit Johan. p̄mo vbi d̄f q̄ mūd⁹
p̄ ip̄m factus est scilicet p̄ filium. Et Gene. primo vbi Ahoi-
ses dicit q̄ deus creauit mūdum ⁊ omnia q̄ in eo sunt: ⁊ sic
accipiendo mūdū tā mundus q̄ creature oēs sunt valde
bone. vt dicitur Gene. pri. vidit deus cuncta que fecerat et
erant valde bona. Et sic errauit Athaniche⁹ et in eternum
perijt. ¶ Scōdo modo mundus accipit p̄ statu nostre con-
uersationis s̄m q̄ habet annexā miseriam et sic accipit Jo-
han. xvij. cuz dixit Ihesus discipulis h̄ij in mundo sunt.
¶ Tertio accipit mūdus p̄ vt habet annexā culpam ⁊ sic
accipit p̄ma Johan. ca. v. vbi dicit totus mundus in mali-
gno positus ē. ¶ Quarto accipit mūd⁹ p̄ multitudinem re-
p̄boꝝ. ⁊ sic accipit iohā. xvij. cuz dixit x̄ps ego pro eis rogo
nō p̄ mundo. Dico ad argumētū q̄ diabol⁹ dicit p̄nceps
mundi huius secūdū q̄ mūdus accipit p̄ statu cōuersatio-
nis in peccato quia peccatū non est a deo sed a diabolo/
non q̄ diabolus possit cogere hoīes ad peccandum sed q̄
ipse primo peccauit et suadet hominibus peccare ⁊ sic d̄i-
citur princeps status peccati. et peccatores eum quasi p̄n-
cipem imitant. ¶ Ad secūduz dico. q̄ in dicto illo nolite d̄i-
ligere mūdum. ⁊c. accipitur mūdus p̄ cōuersatiōe in pec-
catis: qui in quātūz talis nō est a deo nec ex hoc sequitur

quin omnia create sint a deo: quod deformitas peccati non est
creata ut dicit Augustinus in quodam sermone martini. Ad terciū
nego prius. quod cum deus agat libere agit quoniam vult / et pro quoniam vult.
Et ad illud quod dicitur quod tunc est mutatus nego quod deus antiqui vo-
litione potest novum effectum producere / sicut et ego volitione
mea hita et continuata possum velle comedere ad animum si velle
meum est ita efficax ad hoc producendum ista volitione antiqui
producere comestione. Et ad illud quod dicitur quod deus est tunc de-
terminatus. dico quod concedo quod deus se determinavit producere mun-
dum / tamen illa deterioratio fuit ab eterno non tamen ad semper / sed pro illo
nunc quo produxit sicut et ego deteriorio modo comedere ad animum
pro illo nunc solo. De hoc autem largus dixit in viii. phi. **Secundo**
respondedo ad alia duo argumenta que probant quod licet potest sit deus
creatur non tamen filius nec spiritus sanctus. **Ad primum** dico quod dictum
christi sic exponi debet (ut dicit Richar. li. ii. di. pri.) regnum me-
um non est de hoc mundo. id est non super rex eo modo quo de rege tu i-
terdis. scilicet habido in hoc mundo possessiones temporales et honores ad
vanam gloriam / et homines ministros ad expugnandum armis corpora
liber inimicos meos quos non posses me vindicare sine illis. sed
regno in hoc mundo per omnipotentiam quam in me non advertis.
Ad secundum concedo quod recipiens virtutem ab alio non equal et
in virtute nec in potest recipit virtutem distinctam a virtute da-
tis sed quoniam est eadem virtus numero in recipiente et dante tunc non
ostendit quod ita est infusa in recipiente sicut in dante. Et hec de isto ca. (i. contra
ctat quod quilibet persona in diuis est deus creatur) dicta sufficiat.

ca. ii.

**Et tamen non tres domini: sed vnus est
deus. Quod sicut sigillatim vnāquāque
personā deū ac dominū cōfiteri chri-
stiana veritate cōpellimur: ita tres
deos ac dominos dicere: catholica
religione prohibemur.**

Postquam Atha. determinavit quod quilibet persona est deus creatur
ture creatiois et eminentie nature. ne error aliquis in audientibus

cordibus oues. scilicet quod ne audientes putarent esse plures creatores
consequenter deteriorat quod omnes sunt persone sunt vnus deus quia non sunt
creatores sed vnus creator. **Pro** quod sunt aliquid notanda. Et prius
est notandum quod in entibus est dare vnus ens simpliciter prius finem efficien-
tiam et inefficabilem quod est causa efficiendi omnium rerum. Hoc enim prius pro-
ponitur vna causa simpliciter prima in ordine eternali causarum: que est
causa et nullo modo causata ex eo quia in ordine eternali non est da-
re processus in infinitum: sed est deueniendum ad vnus primum. ut pro-
bat philosophus secundo metha. Et Avicenna. septimo metha. hoc
etiam patet per rationem: quia certum est quod aliquid est effectus
le / aut est a se / aut a nullo / aut ab aliquo alio. Non a se quod
secundum Augustinum. pri. de trinitate. nihil est quod se ipsum signat. Nec est
a nullo quia secundum philosophum in secundo de anima. quod nihil est nul-
lus est causa ergo est ab alio: tunc querendum est de illo
a quo est. sicut prius / et cum non sit processus in infinitum in
causis efficientibus essentialiter ordinatis / nec etiam est cir-
culus secundum philosophum primo posteriorum: et per consequens est
deuenire ad aliquam vna causam primam que habeat naturam
simpliciter inefficabilem. **Secundo** est notandum quod illa cau-
sa prima (que est secundum naturam simpliciter inefficabilis) est
vna secundum naturam et quod dicitur. ex eo quia talis est ne-
cesse esse et non potest non esse. Et secundum quod probat Avicenna.
pri. metha. sue. ca. pri. non possunt esse plura necesse esse. et per
consequens illud ens simpliciter primum est vnus secundum
naturam et quod dicitur. **Tertio** est notandum quod sicut est da-
re ens primum in entibus quod est simpliciter primum se-
cundum efficientiam / ita est dare aliquid ens simpliciter primum finem
finis. prius hoc quod finem philosophum. ii. metha. quod si est processus in infi-
nitum in finibus tolleret bonum ex eo quia bonum consistit in
ordine: sed processus in infinitum tollit ordinem et per prius tollit
bonum. sed ordo non est sine priori et posteriori: et in processu
infinito non est prius et posteriori: sed est dare aliquod ens primum sim-
pliciter finem finis. **Quarto** est notandum quod sic est aliquid ens pri-
mum finem efficientiam et inefficabilem et sic finem finem finis ita aliquod
est ens simpliciter primum finem eminentiam. hoc patet quia si aliquid est
ens simpliciter primum secundum efficientiam cuius illud non sit

efficiens vniuersum tale efficiens est equiuocum . sed tale
efficiens equuocum est eminentissimum . et p̄p̄s ē aliquod ens
simpliciter primū sc̄dm eminentiā. ¶ Quinto ē notandum
q̄ iste p̄mitates cōpetūt vni et eidez patet eniz hoc qz cum
om̄e agēs agat p̄pter finem seq̄tur qz primū efficiens agit
p̄pter vltimū finem . s̄ nō agit p̄pter aliud a se sicut p̄p̄-
ter finē / et per p̄s primū efficiēs ē primus finis : qz aut̄ pri-
mū efficiēs sit eminentissimum patet ex precedēti notabili.
¶ Istis presuppositis pono istā cōclusionē qz quibus sint tres
plone creatores et producētes mūdūz nō s̄ sunt tres crea-
tores / nec tres dñi sed vnus creator / et vnus dñs . vt dicit
Atha. in sim . non tamen tres dñi sed vnus est dñs . ¶ Ista
cōclusio p̄batur et p̄mo per rōes . ¶ Et p̄mo sic . nā secūdū
Aucē . p̄ sue metha . vnūz solum ē necesse esse absolute . s̄
om̄ia alia sunt ab eo producta productione q̄ non cōpetit
nisi ei . consequētia patet qz si creare nō competit nisi p̄io
efficienti illud est necesse esse et p̄cise om̄ia alia producy .
¶ Sc̄do sic . nā minor connexio est productoz adinuicem
et ad vnū primū q̄ sit illoz q̄ sunt ad finem : sed ista om̄ia
cōnectunt ad vnū finē / s̄ ad vnū primū p̄ducens : minor
est p̄bi . xij . metha . maior vero probatur . nā si est vnus fi-
nis primus est vnūz agens primum cuz actio sit p̄pter fi-
nem Etiam qz causa agens ē h̄is p̄fectionez in ordine vni-
uersi : ideo ad connexiōem vniuersi facit qz om̄ia respiciāt
vnum agēs . ¶ Tertio sic . vnde p̄h̄ . xij . metha . dicit qz pla-
litas p̄ncipatūū non est bona . si p̄les dñi eēt a q̄bus vni-
uersuz h̄eret esse / esset plalitas p̄ncipatūū : quia vnus dñs
non esset sub alio / ergo non possunt esse plures dñi vniuer-
si / nec plures creatores . Unde p̄hus in fine vij . metha .
loquens de principe totius vniuersitatis concludit qz vn̄
est princeps . ¶ Quarto sic . Unde Dionisius libro de diui-
nis nominibus capitulo sexto dicit qz om̄is multitudo ab
vnitate trahit originē s̄ tota multitudo vniuersitatis reruz
vnum habent primū principū tantum : illud aut̄ primum ē
vnus deus . Et hoc est qz dicit Plato in timeo . qz mundus
est vnus quia iuxta vnūz exemplar formatus est . ¶ Sc̄do

2
33
p̄batur p̄clusio p̄ definiatiōez ecclie vt habet d̄ sim . trinit.
et si . catho . ca . firmis credim̄ vbi d̄ . qz p̄f̄ et filī et sp̄s sc̄ct̄s
s̄nt p̄substantiales et coeque vnū vniuersoz p̄ncipiū creator
om̄i visibiliū et inuisibiliū . corpaliū et sp̄ialiū . q̄ sua d̄ipotē-
tia s̄nt ab initio t̄p̄is vtrāqz de nichilo cōdidit creaturā sp̄i-
alem et corpale . Cui dicit Athana . et t̄m̄ nō tres dñi s̄ vn̄ ē
dñs . hoc aut̄ dicit Athana . p̄p̄ h̄ qz ex sup̄iori d̄su in quo
dixit qz p̄f̄ erat dñs et filī erat dñs et sp̄s sc̄ct̄s erat dñs . po-
terat aliqs cogitare qz tres erāt dñi et tres creatores . vt istū
errore excluderet subiūxit statim et tamē nō tres dñi s̄ vnus
est dñs . S̄c̄da istud dictū Athana . in h̄ qz d̄siuz rez debe-
tur p̄f̄ois diuinit̄one creatiōis et creare cōuenit eis ratioe ef-
fentie . et nō ratioe p̄p̄ietatū p̄f̄oaliū . et qz eēna ē vna indi-
uisa in oib̄ p̄f̄ois . ideo omnes tres persone sunt vnus
dñs . ¶ Et si dicatur qz si creare cōuenit personis ratioe ef-
fentie sequeretur qz creare diceretur de essentia . Ad hoc
dicit p̄etr̄ de aquila li . p̄i . d̄i . v . qz licet creare conueniat
personis ratione essentie non tamē dicitur de essentia sed
soluz de personis : ex eo quia actiones sunt suppositozum
et non nature secundūz p̄hm̄ . Et qz om̄s tres persōe sint
vnus dñs / et vn̄ creator / et non tres dñi / nec tres creato-
res patet ex superius dictis / scilicet quia patris et filij et sp̄i-
ritus sancti vna est essentia et sic vt in alio versu continetur
non sunt tres dii / sed vnus deus . Et si vnus deus / sunt vn̄
dominus et non tres domini . Confirmat istud dictū Atha-
nastus vltra in versu immediate sequenti dicēs quia sicut
sigillatim vnamquāqz personam deum ac dominum con-
fiteri veritate christiana cōpellimur / ita tres deos aut do-
minos dicere catholica religione prohibemur . Dicit enim
qz sigillatim vnamquāqz personam deum aut dñm compel-
limur veritate christiana confiteri . quia non solum d̄ neces-
sitate obligamur corde credere vt saluemur sed etiam ore
confiteri : quia hec est veritas christiana secūdum qz dicitur
prima ad corinthios . x . Corde enim creditur ad iusticiāz
ous autem confessio fit ad salutem . hoc dictum pauli pa-
tet eē verum : per dictum saluatoris nostri abathe i . x . qui
e j

confitebitur me coram hominibus / confitebor et ego eum coram
patre meo qui est in celis. Et si dicat quod ore profiteri est pre-
ceptum affirmatiuum: et preceptum affirmatiuum non obligat per se
per se nisi confiteri ore unquamque personam deum ad id non com-
pellimur de necessitate. Ad hoc est dicendum ut dicit sanctus
Thomas secunda secunde questione .iiij. articulo secundo. quod verum est quod preceptum de
confessione fidei cum sit preceptum affirmatiuum non obligat per se
sed per tempus deteriorato quod vigentem inducit necessitatem. scilicet quia per ob-
missionem fidei huius confessionis obmitteret et subtraheretur
honor debitus deo. vel etiam utilitas proximi impendenda
ut puta si aliquis interrogatus de fide taceret crederetur
ex hoc vel quod non haberet fidem ipse tacens: vel quod fides non
est vera. et ex hoc esset causa quod alii propter eius taciturni-
tatem auerterentur a fide. In huiusmodi casibus confessio fidei est
de necessitate salutis. Et sic intellexit Athana. Dicit ultra
ita tres deos aut divinos dicere catholica religio prohibetur
vult dicere / quia sicut confitemur unamquamque personam esse
deum aut divinum: ita per oppositum negamus tres esse deos aut
divinos. et hoc catholica religio id est doctrina catholicorum.
Unde doctrina catholicorum de religio quod vere docet deum cole-
re. In ista est ista conclusio. et contra dictum Athana. Et pro-
batur quod si creare et divinum universi conveniat tribus personis quod
non est tamen unum deum universi: nec tamen unum creator sed tres. Et
primo sic. nam cum actio sit supposita pluribus suppositorum non
est una actio: sed pater et filius et spiritus sanctus sunt distincta
supposita ergo non producant creaturam nec creaturam actione
Nec per se unum principio et sic non producant creaturas in om-
ni unum sed in omni distincti: et sic sunt tres divini et non unum deus
quod sunt tres creatores et non unum creator. Secundo sic. qui-
cumque creant et producant creaturas. sunt creatores et produ-
centes: ergo si omnes persone producant et creant creaturas: omnes sunt
creatores et productores: et si sunt creatores et productores: ergo
sunt creatores: et si sunt creatores non sunt unus creator.
nec unum deus. Et si dicatur quod non sequitur illud quod si persone
sunt plures creatores quod sint plures creatores: quia creans est
participium et creator nomen verbale. Contra. nam partici-

2
32
pium et nomen verbale videntur idem significare. et per
consequens si participium numeratur secundum supposita:
et similiter nomen verbale. Respondeo ad ista. Ad pri-
mum dico quod concedo quod plurimum suppositorum non potest
esse una actio si agunt principis distinctis accipiendo parti-
cipium pro principio quo. Si tamen agunt eodem principio quo
sicut est in proposito tunc talium suppositorum est una actio.
Unde ratio quare personis convenit creare est essentia que
est una indivisa in omnibus personis in quibus est una omni-
potentia et idem intellectus et voluntas que sunt unum parti-
cipium quo productionis rerum. Ad secundum concedo
quod persone sunt tres creantes / sed nego quod sint tres cre-
atores: quia licet creans numeretur ad numerationem sup-
positorum non tamen creator sic numeratur. Ratio est ista
quia creans est adiectivum / et adiectiva quantum ad modum
significandi numerum habent a suis suppositis: substanti-
va vero a se ipsis secundum formam significatam seu formam
sibi innatam. Et sic propter pluralitatem suppositorum pa-
ter et filius et spiritus sanctus sunt tres creantes: sed propter
unitatem entis que est ratio in personis creandi. et propter
unitatem omnipotentie significatam per hoc nomen creator. et propter
unitatem intellectus et voluntatis: que sunt in tribus qua-
eena et qua omnipotentia: et quo intellectu / et qua volunta-
te / persone creant omnes tres persone dicuntur unum creator. Et
ad illud quod dicitur quod participium et nomen verbale videntur idem
significare: dico quod licet idem videantur significare non tamen
omnibus modis significant idem quod nomen verbale cum sit substanti-
vum dicit principium actus per modum habitus et actus: et
ut sic dicit independentiam ab altero. Participium vero
dicit actum ut est in fieri / et significat tempus. et sic dicit
dependentiam et ut dicit dependentiam non potest deter-
minare dependentiam alterius: nomen verbale cum dicat
independentiam potest determinare dependentiam. Et
sic stat quod tres persone sunt tres creantes sed non tres crea-
tores: sed unum creator. Et si dicatur contra istas responsio-
nes quod si omnes tres persone creant ut unum et sunt unus

creator. sequeretur q̄ vna persona non creat mediāte alia
sed hoc est falsum quia creature procedūt a filio mediante
spiritu sancto et a patre mediante filio et spiritu sancto et p̄
p̄ns nō procedūt ab eis vt ab vno nec p̄ vnū principii exi-
stens in eis. Ad hoc dicit Richardus. li. ij. di. f. q̄ licet crea-
te pcedūt a p̄fe mediante filio et sp̄sctō et a filio mediante
sp̄sctō nihilomin⁹ pcedunt ab ip̄o p̄fe immediate qz illa
mediatio nō excludit immediatiōez q̄ potest declarari aliq̄
liter a fili. Vñ sp̄sctūs pcedit a p̄fe et filio in q̄rū fili⁹ hēt
a p̄fe p̄ōz spiratūaz et nihilomin⁹ pcedit a patre imēdiate
Vñ non pcedit immediatius ab vno q̄ ab alio qz cum ab
eisdē pducatur p̄ vnā potentia spiratūā ab eisdem pce-
dit sic ab vno principio. Et hec de isto ca. (in quo tractatur
quō om̄s tres p̄sone sūt vn⁹ d̄s vn̄uersi) dicta sufficiant.

sc̄a. 12.

**Pater a nullo est. nō factus. nec cre-
creatus: nec genitus.**

Postq̄ Atha. deteriauit d̄ vnitate eēne et distinctiōe p̄sona-
rū et de eq̄litate eaz in oib⁹ p̄fectiōib⁹. Lōseq̄nter deter-
minat d̄ Arrianos et similiter cōtra alios grecos d̄ p̄ductio-
ne duaz p̄sonaz. Et ante q̄ deterinaret quō fili⁹ et sp̄sctū-
ctus pcedūt: deteriat de p̄fe quō ē a se et a nullo alio pce-
dens. ¶ Pro quo sunt aliqua notāda. Et primo ē notādū
q̄ in deo p̄ter eēnaz diuinaz q̄ nec ḡnat nec ḡnat: nec pro-
ducit nec pcedit: vt d̄ de sūma trini. et si. catho. ca. damp-
namus. oportet ponere vnā p̄sonā im̄ p̄ductaz et a se. de
qua dicit Athana. in sum. p̄f a nullo ē nō fact⁹ nec creat⁹ nec
genitus. Primo. n. dicit q̄ pater est a nullo vt ostēderet q̄
p̄f ē a se et nō ab alio: qz si eēt ab alio aut eēt factus: et hoc
nō qz q̄ fit ab alio ē effectus eius. et fit de materia aliq̄: q̄
factio est p̄ductō rei de materia exteriori: aut esset ab alio
p̄ creationez: et hoc non: quia creatio est p̄ductio rei de
nihilō: aut est ab alio p̄ productionē aliquā: et hoc non vt
dicit hic Athana. nec genit⁹. hic enī nec genitus: accipitur
pro improducto q̄cunq̄ productione. ¶ Secundo est no-
tandum. (vt dicit Petrus de aquila. li. pri. di. xxviii.) q̄ in-
genitum dicitur tripliciter. Vno modo prout dicit nega-

2
39.
tionē infra generationē id est sc̄ōz q̄ negat vnū modū pdu-
cēdi q̄ dicit generatio: et sic sp̄sctūs potest dici ingenit⁹
q̄a nō generat et isto mō nō intellexit Atha. Alio mō dicit
tur ingenitū. p̄vt dicit negationē productionis in ratione l̄
mini p̄ducti totaliter vt totalitas aspicit suppositū puta i
cōicabilez subsistētiā: et sic essentia potest dici ingenita. q̄a
productum isto modo et supposituz et ingenitū sic accep-
tum vt dicit negationem productionis non est supposituz
nec isto modo intellexit Athanasius. Tertio modo accipi-
tur ingenitum secundum q̄ dicit negatiōem extra genera-
tionē infra q̄cunq̄ p̄ductionē de natura p̄ducētis siue sit
per assilatiōez siue nō. Et isto mō ingenituz cōueit soli p̄fi
qz isto igitū dicit suppositū siue p̄sonā et significat caren-
tiā ḡnatiōis geniti siue p̄ductiōis p̄ducti p̄p̄e sūpti. et no-
tāter dico p̄ducti p̄p̄ie sūpti. qz productū accipitur tripl̄
Vno large p̄ q̄libet p̄ducto. Alio coiter pro termino for-
mali siue p̄ forma hita p̄ productionez. Tertio proprie pro
terio totali p̄ducto sic p̄oit p̄hus vij. meth. vbi dicit q̄ so-
lū p̄oitum p̄ se ḡnat: et sic intellexit Athana. q̄i dixit lo-
quēs d̄ p̄fe q̄ ē prima p̄sona in trinitate nec genitus. ¶ Ter-
cio est notādū q̄ non repugnat in deo cum vnitate essen-
tie stare p̄ductio ad intra p̄ actum intellectus seu memo-
rie secunde: hoc enī patet qz q̄cunq̄ aliquid de sua rōe
est principii productiuū illud in quocūq̄ est sine imp̄fecti-
one et a se si nō hēt terminū adequatū ē principii p̄ductim
tale enim principii est memoria secunda patris: que me-
moriam secunda est intellectus cum obiecto quod est eēna
nam memoria secunda est principii productiuum noticie
genite: et cū in deo sit memoria secunda in deo est princi-
pium productiuū noticie infinite: et cum illa noticia nō sit
accidens sicut in nobis. quia in deo nullum potest esse ac-
cidens oportet q̄ sit per se subsistens et sit p̄sona. ¶ Quar-
to ē notādū (vt dicit sanctus Thomas in pri. pte. q. xxvij
ar. iij.) q̄ processio illa que est in diuinis que attēditur se-
cundum rationem intellectus seu memorie secunde est se-
cunduz ratiōem similitudinis et cum sit sc̄ōm rōem similitu-
e. iij.

diuis habet rationem generationis cum omne generans generat sibi simile et sic productio noticie genite in diuinis dicitur generatio et noticia producta dicitur genita et filius cum producat per modum similitudinis de essentia patris generantis. ¶ Quinto est notandum quod ad hoc quod aliqua productio dicatur per modum nature tria requiruntur. Primo quod principium sit determinatum ad unum. Secundo quod sit assimilatiuum quia natura est vis insita rebus ex similibus filia producens. Tertio quod illud principium in sua operatione non requirat intellectionem dirigentem in operatione sed illud ex se erigit in operationem ista enim facta sunt in memoria patris scilicet in memoria que est in patre et sic noticia genita que dicitur filius dicitur produci per modum nature. ¶ Sexto est notandum quod memoria in deo habet duos actus scilicet intelligere et dicere que actus sunt equaliter ordinati sicut sunt lucere et calefacere respectu corporis luminosi. Nam intelligere est prior et dicere seu gignere est posterior positate naturalis intelligentie et non positate duratiouis. Per primum non gignitur noticia sed per secundum. Nam primus communis est omnibus tribus personis et non secundus sed solus patri conuenit. Nam per primum actum intellectus diuinus intelligit se et lapidem et omnia alia et illa dicitur intellectio essentialis seu noticia essentialis: que noticia non est genita: sed solum dicitur pullulare ex secunditate intellectus. ¶ Istis premissis pono istam conclusionem quod propter personam que est in diuinis improducta (que dicitur pater) est alia persona que procedit per modum nature a patre per eternalem generationem ut dicit Athanasius in simbolo. filius autem a patre solo est non factus nec creatus sed genitus. ¶ Ista conclusio probatur. Et primo per rationem nam memoria secunda est principium productiuum naturaliter seu per modum nature sed noticia genita que dicitur filius producit per memoriam secundam patris / ergo producit a patre per modum nature. minor manifesta est ex eo quia filius in diuinis producit ut verbum: ut dicitur Johan. primo quod in principio erat verbum. et ut dicit Augustinus in sermone sancti Johan. baptiste x

2
bum est quod intra mentem concipimus. maior vero patet ex hoc quia memoria patris est determinatum principium ad unum / et est principium assimilatiuum et non requirit intellectionem intrinsecam dirigentem sicut facit voluntas sed se ipsa erigit immediate in intellectionem. et per consequens est principium productiuum per modum nature. ¶ Secundo probatur conclusio per dictum Augusti. libro xi. de trinitate capitulo. xxiiij. ubi dicit credimus et tenemus et firmiter predicamus quod pater genuit verbum hoc est sapientiam per quam facta sunt omnia unigenitum filium unum / bonus equaliter bonum / eternus coeternum. Ex quo dicto Augusti. patet conclusio scilicet quod filius per modum nature est productus a patre. ¶ Tertio probatur conclusio per deteriorationem ecclesie ut habet de sum. tri. et fi. catho. ca. firmiter credimus. ubi dicitur quod pater est a nullo filius a patre solo absque initio pariter ac fine semper pater generans filium nascens. Hec enim verba sunt que dixit Athanasius in sum: nam primo dixit pater a nullo est nec factus nec creatus nec genitus. Et statim subiunxit filius a patre solo est non factus nec creatus sed genitus. Hic athanasius ostendit primo quod filius procedit a patre. Secundo quomodo procedit: et dicit quod non factus nec creatus quia esse factum et esse creatum creature conuenit / quia factio est productio rei de materia exteriori. et creatio est productio rei de nihilo. filius autem non est creatura et sic non procedit a patre factus nec creatus. hoc autem dixit Athanasius contra arianos qui dicebant filium esse puram creaturam: sed quomodo procedit a patre dicit sed genitus: generatio enim est productio de natura gignentis in similitudinem nature: et sic quia filius producit per modum nature habet esse per generationem et dicitur genitus cum producat per modum similitudinis de essentia patris gignentis. ¶ Instatur contra istam conclusionem / et contra dictum Athanasii. Et probatur quod in deo non potest esse talis productio filii. Et primo sic. nullus productus est ex se necessarius sed quicquid est .e. iiii

in eāna diuina est: ex se necessariū ergo nichil est ibi produ-
ctum. minor nota ē: maior dō pbat tripliciter. Primo sic nichil
est necariū ex se et ab alio. s̄ pductū si ē necariū est necariū
ab alio q̄ nō a se. Sc̄do probat illa maior sic. omne produ-
ctū possibile fuit produci sed possibilitas repugnat necessi-
tati ergo nullū pductum ē necariū. Tertio pbat illa ma-
ior sic. species includit gen̄: s̄ gñatio ē spēs mutatiōis sc̄d̄
p̄hm in post p̄dicamēt̄ q̄ nō est s̄ mutatiōe sed in dō nlla
est mutatio q̄ nec gñatio. Sc̄do p̄ncipalit̄ sic. nā in dō nō
pōt eē alteratio ergo nec gñatio. an̄s pat̄ de se: p̄na dō pro-
bat: nā veri⁹ d̄ negari in deo gñatio q̄ alteratio et loci mu-
tatio ex eo q̄ loci mutatio et alteratio requirūt p̄fecti⁹ sub-
iectū q̄ gñatio cū ille requirāt ens in actu et gñatio ens in
potētia s̄ p̄hm. Tertio sic productio nō ē sine depēdē-
tia. s̄ in diuinis nlla ē depēdētia ergo in diuinis nulla ē p-
ductio. maior enī p̄ q̄ alit̄ nata eēt ex eā in p̄ducēte et p-
ducto et nō p̄xigere in p̄ducēte q̄ ē d̄ rōez p̄ductōis. mi-
nor dō pbat q̄ depēdens ē imperfecti⁹ illo a q̄ dependet.
Quarto sic. nā si t̄lis p̄ductio eēt in diuinis. seq̄ret q̄ fi-
lius gñaret de s̄ba p̄ris: s̄ h̄nō ē d̄m. q̄ nō ē talis gñatio nec
p̄ductio in diuinis: p̄na ē nō d̄ se q̄ gñatio ē p̄ductio alit̄
de s̄ba gignētis s̄ q̄ p̄na sit falsū pbat. nā si fili⁹ in diuinis
est de s̄ba p̄ris: aut l̄ de dicit distinctionē essentie. aut nō. si
dicit distinctionem essentie. ergo essentia est distincta in pa-
tre et in filio: q̄ est falsum. si autem non dicit distinctionem
essentie sequeretur q̄ sicut filius est de substantia patris q̄
ita pater esset de substantia filij q̄ est falsum. Quinto sic
nam si talis productio seu generatio esset in diuinis seque-
retur q̄ esset naturalis: sed in deo non potest esse aliqua p-
ductio naturalis cum omne quod est in deo sit supra om-
nem naturam ergo et cetera. Sexto sic. si talis productio
seu generatio eēt in diuinis esset necessaria. sed productio
talis necessaria non potest esse in deo: ex eo quia si eēt ne-
cessaria non esset voluntaria et si non esset voluntaria eēt
triste: q̄ secundum philosophum v. metaphisice omne
inuoluntarium triste. sed in diuinis nichil est triste: ergo ni-

2
36
chil est ibi inuoluntarium. ergo pater si generat filium ge-
nerat cum voluntate. et per consequens non necessitate q̄
voluntas est libera: sed hoc est falsum q̄ aliquid sit in deo
quod non sit necessarium. ergo in deo non est talis produ-
ctio. Respondeo ad ista. Ad primū nego maiore scilicet
q̄ nullum productum est ex se necessarium quous non sit a
se necesse esse sed ab alio. Unde filius est ex se necesse esse
formaliter sed a patre productiue est necessario esse cum
quo haberet eandem entitatem et necessitatem. Et sic si-
militer nego maiorem prime probationis maioris. Ad se-
cundam probationem alius maioris dico q̄ possibile acci-
pitur tripliciter. Unomodo dicitur possibile quod oppo-
nitur impossibili et isto modo possibile est deum eē. Secū-
do modo dicitur possibile pro vt diuiditur contra necessa-
rium et est contingens et istud possibile non cadit in deo.
Tertio modo dicitur possibile in relatiōe ad agens: et isto
modo omne producibile dicitur possibile. Et sic dico q̄ pos-
sibile v̄dicitur in relatione ad agens non repugnat neces-
sario ex se formaliter. Ad tertiam probationem dico. q̄ mu-
tatio duo dicit scilicet terminum productum et subiectum
mutabile: primum dicit perfectionem. Secundus vero di-
cit imperfectionem. In creaturis generatio includit in se
mutationem q̄tum ad ista duo propter imperfectionem
eius. In deo autem generatio dicit primum quod dicit p-
fectionem et non secundum q̄ dicit imperfectionem. Et sic
dico q̄ in creaturis generatio est species mutationis non
tamen in deo. Ad secundum argumentum principale di-
co (vt dicit Scotus li. p̄zi. di. ij.) q̄ mutationes alie a gene-
ratione ex ratione sua formali sunt imperfectiores genera-
tione: quia termini inducti sunt imperfectiores quam ter-
mini generationis tamen alie mutationes q̄tum ad illud
q̄ presupponunt non requirunt tantam imperfectionem ī
subiecto q̄tam requirit generatio: et hoc vt generatio est
mutatio quia generatio talis requirit subiectum in poten-
tia alie autem mutationes requirunt subiectum in actu.
Ad propositum applicando dico q̄ generatio non trāssert

ad diuina secundum illud quod presupponit generatio patris subiectum mutabile: sed transfertur ad diuina in quantum est productio sub ratione quam productio est alicuius termini substantialis qui terminus est perfectior quam termini aliarum mutationum. Ad tertium nego maiorem quia non sequitur ab alio quod dependet. Et cum probatur per independentiam procedo quod equum independentem est natura in productum et productum. Et cum dicitur quod non est preteritio nature et negotio patris quia dependentia sequitur entitatem formalem et quia in diuis est eadem entitas absoluta ideo nulla est dependentia sed tamen est ibi preteritio originis quia pater habet eentiam a se et filius a patre. Ad quartum dico quod filium produci de substantia patris debet sic intelligi ut licet de non dicat precise originem quia isto modo creature essent de substantia dei nec quod dicat precise substantialitatem quia tunc pater esset de substantia filii: sed debet intelligi per licet de dicitur originem et substantialitatem sicut ut sit talis sensus filius est de substantia patris id est filius originatur a patre ut substantialis ei. Et sic argumentum non procedit quia non sequitur propter hoc quod eentia sit distincta in eis: nec sequitur quod pater sit de substantia filii. Ad quintum dico quod naturale distinguitur uno modo contra violentum, alio modo contra supra naturale, tertio modo contra voluntarium, quarto modo contra artificiale. Et sic dico quod generatio in diuinis non est naturalis secundo modo ut naturale distinguitur contra supra naturale: ex eo quia est summe supra naturalis. sed accipiendo alijs tribus modis productio filii est naturalis quia non est violenta nec libera nec artificialis. Et licet filius dicatur ars patris non tamen producit per modum artis nec proprie dicitur ars sed appropriate dicitur ars quia per ipsum et mediante ipso pater omnia operatur: cum dicatur sapientia genita patris. Ideo dicitur Iohannes primo. omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nichil. et sic dico ad argumentum quod licet illa productio sit super omnem naturam creatam non tamen est supra naturam increatam: et simpliciter illimitata et sic dicitur naturalis. Ad sextum dico quod productio filii est necessaria nec proprie habet sequitur quod sit inuoluntaria. nec tamen sequitur quod si pater non genuit filium inuoluntarie quod propterea sequitur quod genuit eum voluntate. multa enim facimus que non inuoluntarie ymo facimus ea volentes: et tamen voluntas non est principium elicitiuum respectu illorum. Et sic dico (ut

2
37.
dicit Scotus. li. i. di. vij.) quod pater gignit filium volens non quod voluntas sit principium elicitiuum filii sed habet motum quia pater in primo signo originis formaliter intelligit et tunc habet etiam actum volendi. In secundo autem signo originis pater gignit filium et vult illam generationem voluntate habita in primo signo originis. Et hec de isto ca. (in qua tractatur quomodo filius procedit a patre) dicta sufficiant.

15. **Spūſſctūs a patre et filio: non factus: nec creatus: nec genitus: sed procedens.**
Postquam Athana. deteriorauit quomodo filius procedit a patre per naturam generationis: Consequenter deteriorat quomodo spūſſctūs (qui est tertia persona in trinitate) procedit a patre et a filio. Pro quo sunt alia notanda. Et primo est notandum quod sicut cum unitate essentie stat productio ad intra ideo per actum memorie secunde sic potest stare et stat alia productio ad intra per actum voluntatis secunde. Hoc enim patet ex eo quia quicumque aliquid de sua ratione formali est principium productiuum illud in quantum est sine imperfectioe si non habet tertium adequatum est principium productiuum: tale principium est voluntas secunda que est voluntas habens obiectum amabile infinitum que voluntas secunda est principium productiuum amoris infiniti et est in deo. et per se in deo erit principium productiuum amoris infiniti. Et cum in deo amor non sit actus sicut in nobis sequitur quod est amor per se subsistens et sic videtur quod non repugnat in deo cum unitate essentie simul cum productione que est per actum memorie secunde stare aliam productionem per actum voluntatis secunde. Secundo est notandum quod ille due productiones que sunt in diuinis non sunt eiusdem rationis ut patet quia vna est per actum memorie secunde. per modum nature et similitudinis. Et alia per actum voluntatis secunde per modum alii redentis: quia filius producit ut noticia seu verbum spūſſctūs ut amor. Et si dicatur quod principium productiuum in deo respectu abar productionum est eiusdem rationis. Et sicut terminus formalis earum est eiusdem rationis. ut patet quia eterna diuina est principium productiuum et tertius formalis earum. et per se videtur quod ille productiones sint eiusdem rationis. Ad hoc dicitur de. de ad. li. i. di. ij. quod principium productiuum illarum productionum non est eiusdem rationis forma-

lis p̄tato qz in vna p̄ductiōe ē meōzia fecūda vt includit
intellectū et eēnaz z in alia volūtas fecūda vt includit vo
lūtātē z eēnaz z ista nō sunt eiūsdē rōis formalis. Et quā
uis terminus formalis ambaz p̄ductionū sit eadē eēna non
tū p̄pter hoc debēt dici eiūsdē ratiōis ex eo q̄a nō eodem
mō cōmunicat illis p̄sonis per vnā p̄ductiōez et per alias
sicut p̄z in motibus. naz idē termin⁹ ad quē potest acquiri
per motū rectū et per motū circularē et tamen illi motus
sunt diuersaz ratiōnū propter modū diuersuz procedendi
¶ Tertio est notandum q̄ p̄ncipiū producens quod ista
rum productionū siue sit per actū memorie secunde siue
sit per actum voluntatis secunde non est essentia diuina.
vt dicit Magister li. p̄ri. di. v. vt patet. per determinatiōez
ecclesie vt habet de sum. trini. z si. catho. ca. dampnamus.
vbi dicit. Nos autē sacro approbante concilio credimus z
confitemur cuz Petro lōbardo. s. cuz Magistro sententiaz
q̄ vna quidem res ē q̄ est incōprehensibilis z ineffabilis.
Et illa q̄dez res nec est gñans nec genita nec p̄cedens. oz
ergo q̄ p̄ncipiū q̄d haruz p̄ductionum sint persone diui
ne quaz p̄sonarū vna est producens et nō producta. vt ē
persona patris qui (secundum q̄ dicit Augustinus) est p̄n
cipium totius trinitatis. Et alia persona est producens et
producta / producens simul cum patre spiritum sanctum
producta tamen a patre. Et alia persona producta et nul
lo modo producens. ¶ Quarto est notādum q̄ sicut me
moriam habet duos actus essentialiter ordinatos in deo q̄
sunt intelligere et dicere: vt dictum est in precedēti capitu
lo: Ita voluntas in deo habet duos actus essentialiter or
dinatos qui sunt velle et spirare. Velle enim est prior act⁹
q̄ spirare p̄rioritate naturalis intelligentie: z non tamē du
ratiōe. p̄ primuz actuz non producit spiritus sanctus s̄ p̄ h̄m
Primus actus ē cōis om̄ibus tribus p̄sonis: z dicimr act⁹
eēnalis qui pullulat ex fecunditate voluntatis. Secundus
actus solum conuenit duabus p̄sonis scilicet patri et filio.
¶ Istis p̄suppositis pono istā cōclusionē. q̄ p̄pter personam
patris que est improducta: z p̄pter p̄sonā filij que p̄ducit

2
38
p̄ actū memorie fecūde) ē i diuinis alia p̄sona p̄ducta a pa
tre z a filio p̄ actū volūtatis fecūde. vt dicit Atha. iu symbo
lo spūsc̄tus a p̄re z a filio nō fact⁹ nec creat⁹ nec genitus s̄
p̄cedēs. ¶ Ista p̄ctio probat. Et p̄ probat. q̄ in diuinis sit
p̄sona p̄ducta p̄ actū volūtatis fecūde. Et p̄ p̄ August.
¶ Cū Aug. xv. d̄ trini. dicit q̄ spūsc̄tus exiit quodamō da
tus s̄ exire p̄ mōm doni ē exire p̄ actū voluntatis. ergo zc.
¶ Secūdo probat p̄ ratiōem sic. sicut intellectus se h̄t ad
gñatiōem filij ita voluntas ad productionē spūsc̄ti. sed
gñatio filij est p̄ actum intellectus qz producit vt verbum
ergo p̄ductio spūsc̄ti est per actum voluntatis et p̄ducit
vt amor vt dicit Augu. q̄ spūsc̄tus amor est patris z filij.
¶ Tertio probatur. per determinatiōez ecclesie. vt habet
de sum. trini. et. si. catho. ca. firmiter credim⁹. vbi dicit q̄
filius a solo p̄re ē spūsc̄tus pariter ab vtroq̄ absc̄q̄ initio
pariter ac sine pater semp gñans filius nascens et spūsc̄an
ctus procedens. Et notanter dicit procedens q̄d idem est
vt hic accipit q̄ alio modo q̄ natus vel genitus. p̄cedere
enim cōe est ad om̄es origines. Et qm̄ processio spūsc̄an
cti erat innotata vocat noie cōi et dicit processio: z ip̄e sp̄i
ritus sanctus dicit procedens / q̄ processio ad octo ab̄ theo
logis vocat spiratio / q̄ est processio per actuz voluntatis.
Et ideo spūsc̄tus d̄ spūs z d̄ sanctus. Dicit enī spūs ex
eo (vt dicit sc̄tus Tho. in p̄ri. p. q̄. xxvij. ar. iij. qz processio
que attēditur secundum actionem voluntatis cum nō sit
h̄m rōez similitudinis ē h̄m rōem impellentis et mouentis in
aliud: et sic q̄ sic p̄cedit nō p̄cedit vt genitū s̄ procedit vt
spiritus. Dicit etiā sc̄tus ex eo vt dicit Petrus d̄ tharāthā
li. p̄ri. di. x. qz sc̄titas est cōditio volūtatis z nō intellect⁹ / z
sic q̄d p̄cedit p̄ actum rectuz voluntatis sanctum proprie
dicitur. ¶ Secūdo p̄bat p̄clusio q̄stuz ad illud q̄ dicit in ea. s.
q̄ spūsc̄tus p̄cedit a patre z a filio. Et primo sic Unde
Aplūs ad gala. iij. dicit inuit deus spūs filij sui i corda v̄sa
hic Paul⁹ ostendit q̄d spūsc̄tus p̄cedit a p̄re in q̄stuz dicit
inuit deus. s. p̄ Etiam q̄ p̄cedit a filio in q̄stuz dicit sp̄i
ritum filij sui. ¶ Secūdo probatur p̄ ratiōem sic. q̄ncunq̄ est

aliquod suppositū perfectū hīs pncipiū pductū pfectū
an q̄ pductio ponat in eē pōt illā pductioez pncipiare / et
sic necesse esse nccio pncipiat: s̄ fili⁹ ē huiusmōi s̄ filius nccio
pducit sp̄sctūz. maior pz. minor vero probat qz fili⁹ ē sup
positū pueniēs spiratiōi / z hēt volūtate pfectā hntez obie
ctū diligibile p̄sens q̄ ē pncipiū pductiū sp̄sctū / qz sp̄s
ctūs producit in tertio signo / filio aut coicat q̄cquid hēt i
sc̄o signo. et in illo hēt q̄cquid ē nccm pncipio pductiuo:
z p̄ hīs hēt pncipiū q̄ pducatur sp̄sctūs anteq̄ sp̄sctūs
prodncat. z p̄ hīs sp̄sctūs procedit nō solū a p̄fe s̄ etia
a filio. Sc̄tus Tho. in p̄i. par. q̄. xxxvj. ar. ij. probat istam
p̄tē cōclusiōis sic / qz cum p̄sone distinguantur per relatio
nes originis si sp̄sctūs nō procederet a filio sicut a p̄fe
non distingueretur re aliter ab eo q̄d est falsum. Ad hoc dī
cit Sco. et etiaz Landul. et p̄e. de aq̄la q̄ ista ratio nō cō
cludit de necessitate ex eo qz nō ē verū q̄d dato q̄d sp̄sctū
ctūs nō procederet a filio q̄d propter hoc non distinguere
tur ab eo realiter. Cū licet mō p̄sone distinguātur p̄ rela
tiones originis tñ si sic eēt q̄d sp̄sctūs non procederet a
filio non distinguerent per relatiōes originis s̄ per relatio
nes dīspatas. Tercio p̄batur q̄ sp̄sctūs pcedat a
p̄fe z a filio per determinatiōez eccle. et per decretalē p̄al
legatā supius in p̄cedētibz probationibz q̄ p̄bant sp̄s
ctū pcedere p̄ actū voluntatis. ibi papa dicit q̄ sp̄sctū
ctūs pcedit p̄ter ab vtroq̄. Sc̄do p̄batur p̄ decretalem
fidelī de sum. tri. et si. catho. li. vj. vbi dī fidelī ac deuota p̄
fessione fatemur q̄ sp̄sctūs a p̄fe et filio non tanq̄ duo
bus pncipijs s̄ tanq̄ ex vno pncipio nō duabus spira
tionibz s̄ vnica spiratione pcedit. Et hoc est q̄ dicit Atha.
sp̄sctūs a patre z filio hōcaūt dixit s̄ aliquos grecos
q̄ dicebāt sp̄sctū a solo patre pcedere q̄d est contra d̄ter
minatiōez eccle. romane vt allegatū est Dicit vltra quō
pcedit ab eis z dicit non factus nec creat⁹. hoc aut dixit s̄
arria. q̄ dicebāt filium z sp̄sctū eē puras creaturas. Dicit
etia nec genit⁹ sicut filius. i. p̄ actū mēorie fecūde. hoc pa
tet qz sp̄sctūs est a patre et filio simul et nullus potest eē

2
39
filius natus vel genitus duoz nisi p̄ris et matris q̄ in d̄ct
nis non est ponēdum nō ē s̄ a patre z filio nat⁹ vel genit⁹
s̄ pcedens. i. p̄ actum volūtatis vt declaratū ē supius. q̄a i
diuinis nō sunt alij modi pcedēdi q̄ p̄ intellectū z volūta
tē / z ideo si sp̄sctūs pcedit per aliū modū q̄ p̄ intellectū
sedtur q̄ pcedit p̄ actū volūtatis. C̄ Instat cōtra istā p̄clu
sionē et cōtra dictū Atha. Et p̄mo p̄bat q̄ sp̄sctūs nō p
cedat a p̄fe et a filio. Et primo sic: nihil ē ponendū circa ar
ticulos fidei q̄d non est expressus in euāgelio. s̄ spiritūsc̄m
procedere a filio non est expressum in euāgelio. ergo zc.
C̄ Secundo sic. nam sicut est in ymagine creata / ita est in
ymagine increata: sed in ymagine creata scilicet in nobis
amor non procedit a verbo ergo similiter in deo amor nō
procedit a verbo / sed amor dicitur sp̄sctūs / verbū aut
dicitur filius. ergo zc. C̄ Tertio sic. nam spiratio passia ē
propria vni persone: ergo et spiratio / actiua debet esse
propria vni persone. antecedens notum est. consequentia
vero probatur. quia quelibet istarum relationū est eque
perfecta et eque icōmunicabilis. C̄ Quarto sic. nihilomio
simplex est a pluribus eque et immediate / quia aliter eēt
maior simplicitas in pncipio q̄ in pncipio seu in p̄in
cipiante sed sp̄sctūs est omnino simplex. ergo non est
a pluribus suppositis. C̄ Quinto sic. aut pater sufficienter
spirat spiritūsc̄m aut insufficienter. non est dicendū
q̄ insufficienter. ergo sufficienter spirat. z sic non producit
eum filius: quia dicit p̄bus primo p̄biscorum Frustra ē
fieri per plura q̄ potest fieri per pauciora. ergo. C̄ Sexto
sic: non est minoris perfectionis in filio intellectus q̄ volū
tas. sed per intellectum non producit verbum. ergo p̄ vo
luntatem non producit spiritūsc̄m. C̄ Septimo sic.
Unde damascenus li. p̄i. dicit spiritūsc̄m inquit sanctum ex
patre dicimus. ex filio omnino non dicimus. videtur ergo
secundum istud dictūz Dama. q̄ sp̄sctūs solum procedit
a patre et nō a filio. C̄ Secundo probatur q̄ sp̄sctūs nō
pcedit per actum volūtatis. Et p̄mo sic. vnius enim na
ture vnicus est modus cōmunicādi s̄is commentatorem

octavo phisicor: si natura diuina cōicat p actū intellect⁹ ergo nō per actū voluntatis. **S**cdo sic natura est vis insita reb⁹ ex similib⁹ similia pcreās. s̄ spūsc̄tus est filius patri in natura s̄ pducit per modū nature z nō p actū voluntatis. **T**ertio sic nichil ēvolutum per actū voluntatis nisi precognitū. s̄ Augusti. xv. de tri. sed spūsc̄tus nō ē precognitus p̄cognitiōe abstractiua: qz illa ē imperfecta nec intuitiua: qz illa ē obiecti inquātū existēs ē sed spūsc̄tus nō existit anteq̄ pducatur. **Q**uarto sic. nā pductio spūsc̄ti ē ncc̄ia: s̄ si pduceret p actū voluntatis ei⁹ productio nō eēt necessaria. s̄. zc. maior nota ē. minor v̄o pbat: nā pductio q̄ est p actū voluntatis est libera z ē ad opposita. s̄ talis nō est necessaria ex eo: qz necessariū et libez ex oppōito distiguntur. **R**espōdeo ad ista. Et p̄mo ad argumēta p̄ma q̄ pbat spūsc̄tū nō pcedere a filio. **A**d p̄mū nego maiorē. nā xpm descendisse ad inferos est articulus fidei. z tñ ex p̄se nō habet in euāgelio. **U**n̄ multa tradita sūt q̄ nō fuerūt exp̄sa in euāgelio. v̄l p̄ scripturā. vel p̄ s̄uetudinē secundū q̄ necessitas requirebat qñ noue hēses insurgēbāt. **E**tia pōt dici ad miorē q̄ licet exp̄se nō habeat in euāgelio spūsc̄tū pcedere a filio: habet tñ subitellecte. **U**n̄ Johan. xiiij. dicit q̄ dixit xps apostolis. paraclit⁹ aut spiritalis sanct⁹ quē ego mittā vob a p̄e qui a p̄e procedit. **P**er hoc enim q̄ dixit quē ego mittā vob a p̄e. ostēdit spiritū sanctū ab eo pcedere: qz missio est processio t̄p̄alis a persona mittēte p̄supponēs p̄cessiōez eternā. **A**d sc̄dum dico q̄ nō valet similitudo in dō et in creaturis qz in creaturis nō cōicat v̄bo secūditas voluntatis. in diuinis autem sic **A**d terciū nego cōsequētiā. qz natura diuina nō pōt haberi in vna p̄sona plurib⁹ productionib⁹. tñ vna p̄sona pōt plurib⁹ sup̄pōitis cōicare naturā. **E**t plures p̄fōe possunt p̄ vnā productionē cōicare naturā. **E**t ad illud q̄ d̄r qd̄ sicut spiratio passiua conuenit. zc. Dico q̄ nō valet. qz spiratio passiua est cōstitutiuā p̄sone z non spiratio actiua s̄ aduenit p̄fōis iā p̄cōstitutis. **A**d q̄rtum nego maiorē qñ sup̄pōita pducētia pducūt vnico p̄ncipio et vna pductōe

2
20
sicut ē in p̄posito in pductiōe spūsc̄ti q̄na p̄f z filius p̄ducūt spūsc̄tū **U**n̄ licz p̄f z fili⁹ sit duo nō tñ pducūt spūsc̄tū vt duo s̄ vt vnū vt hētur i decretali p̄allegata li. vi. **U**n̄ lz. dicāt duo spirātes nō tñ dicūt duo spiratores z hoc ē qz spirāt ip̄z spūsc̄tū nō inq̄tū duo s̄ inq̄tū vnū. **E**t si q̄rat quō pōt eē cū sit due p̄sone z q̄ spirēt inq̄tū vnū: Dico q̄ lū inq̄tū reduplicat p̄ncipiū formale z q̄a eadē ē volūtas q̄ ē p̄ncipiū formale spūsc̄ti in p̄e z in filio ideo pducūt ip̄z i q̄tū vnū vnica spiratiōe. **E**t si vltra q̄rat quō s̄ dicunt p̄f z fili⁹ duo spirātes z nō dicunt duo spiratores. Dico q̄ spirās ē adiectiuū et spirator substantiuū. adiectia em̄ q̄tū ad mōz significādi h̄nt numez a suis sup̄pōitis. substantiua v̄o a se ip̄is s̄m̄ formā signatā et t̄do p̄pter pl̄alitatē sup̄pōitorū p̄f et fili⁹ dicunt duo spirātes: s̄ p̄pter vnitatem vis spiratiue significare seu signate p̄ hoc nomē spirator q̄ vis spiratiua ē vna p̄ncipiatio q̄ p̄f z filius p̄ncipiāt spūsc̄tū p̄f z filius dicūt vn⁹ spirator z vnū p̄ncipiū spūsc̄ti. **E**t sic dico ad argumētū: **E**t etiā ad illd̄ dictū cōe sc̄licet q̄ cū actio sit sup̄pōiti plurū sup̄pōitorū non est vna actio. Dico q̄ hoc ē intelligēdū si qd̄ libet sup̄pōitus agat suo p̄ncipio quo distincto a p̄ncipio quo alterius: ita q̄ plura sup̄pōita agant distinctis p̄ncipiis sed quando plura sup̄pōita agunt eodē p̄ncipio quo numeroscut est in p̄posito tunc talium plurium sup̄pōitorū est vna actio. **E**t si queratur quare spirator est substantiuum et non spirans: cum videantur dicere eandem rem. **A**d hoc dicit Richar⁹ libro primo distinctione. xij. qd̄ nomē verbale dicit p̄ncipium actus per modū habitus et quietis z vt sic dicit in dependentiam ab altero. **P**articipiū vero dicit actum vt in fieri et consignificat temp̄s: et sic significat dependentiam et vt dicit dependentiam non potest determinare dependentiam alterius. **N**omen vero verbale potest determinare dependentiam alterius cum dicat independentiā. **A**d quintum dico q̄ pater sufficienter producit spiritūsc̄tū et tñ filius etiam producit spūsc̄tū: s̄ nō duab⁹ pductiōib⁹. s̄ vna productionē tñ et vnico p̄ncipio/argumen

tū pcederet si p̄ et fili⁹ p̄ducerēt sp̄m̄ sc̄m̄ d̄iob̄is p̄inci-
 pijs et duab⁹ spiratiōib⁹. Nā eodē mō probaret q̄ filius et
 sp̄s sanctus nō producunt creaturas. Ad sextum dico
 q̄ in filio nō est ita secūsus intellectus sicut volūtas. quia
 intellectus vt cōmunicatur filio habet terminū adequatū
 in patre p̄ducendo filiu⁹. Ad septimū dico q̄ damasce-
 nus erat grecus et sic fuit. de opinione grecoꝝ: q̄ dictus di-
 xit damascenus añq̄ esset determinatū ab ecclesia roma-
 na et anteq̄ factum esset decretale et sic negat hic damas-
 cenus. Secūdo respōdeo ad alia argumēta que probāt
 sp̄m̄ sanctū non procedere per actū voluntatis. Et ad pri-
 mū dico. q̄ non est incōueniēs eandē naturam cōmunica-
 ri duabus productionib⁹ vt dixi in secundo phisicoꝝ et in
 quarto metha. patet hoc a simili q̄ idem vbi acquir̄it per
 motum rectum et per motū circularē secūdū phz. v. phis.
 qui motus tantū distinguūtur q̄ nō sunt adinuicem cōpa-
 rables secūdum phm̄ septimo phisicoꝝ. Ad secundum
 dico. q̄ ex illa diffinitione habetur q̄ sp̄s sanctus ex vi sue
 productionis non est imago patris sicut filius. q̄ concedo
 secundum Augustinū septimo de trinitate. Ad minores di-
 co (vt dicit Richardus libro primo distinctione. xxviii.) q̄
 sp̄s sanctus procedit per modū amoris de cuius processio-
 nis ratione non est similitudo nature ad illum a quo p̄ce-
 dit. Filius autē procedit per modū nature de cuius proces-
 sionis ratione est similitudo nature ad illū a quo procedit
 quia generatio p̄fecta semp̄ requirit similitudinē nature i
 genito ad generantem. ideo sibi cōuenit proprie esse ima-
 ginem. quia ex modo suo procedendi incōntum talis sibi
 conuenit q̄ sit ad exp̄ssam patris imaginem: et sp̄s sancto
 nō conuenit esse imaginem patris et filij ex modo suo p̄ce-
 dendi licet eadem essentia sit in eo. Ad tertiu⁹ dico q̄ ali-
 ud est amorē esse p̄cognitū. et aliud est obiectū esse p̄cog-
 nitum dico enim q̄ ad actū amoris est necē obiectū esse p̄-
 cognitum: sed nō oportet ip̄az dilectionē esse p̄cognitam
 sic in proposito obiectus est p̄cognitū scilicet essentia di-
 uina sed non oportet dilectionez scilicet sp̄m̄ sanctum eē

p̄cognitū. Ad quartum nego minorem Et ad p̄ba-
 tionē cōcedo q̄ p̄ductio sp̄s sancti est libera. Et ad illud q̄ di-
 cit q̄ volūtas ē ad opposita dico quod est verū respectu
 productionis ad extra. non tamen respectu productionis
 ad intra et sic est determinata ad vnum. Et ad illud quod
 dicit q̄ p̄ductio libera nō ē necessaria. nego istud q̄m̄ ip̄e
 sp̄s sanctus libere et necessario p̄ducit. q̄a necessariū et libe-
 rū nō opponunt: s̄ bene necessariū et cōtingēs. Si autē q̄
 ratur quō possunt stare necessitas et libertas. Dicēdū est
 vt dicit Radulphus q̄ volūtas pōt considerari tripliciter.
 Primo s̄m̄ se et sic dicit libera et indifferēs. Secūdo respe-
 ctu s̄be in q̄ est et sic si ē in eēna diuina s̄dametaliter ē ne-
 cessaria et si in eēna creata ē p̄tingēs. Tertio respectu ter-
 mini producti nā si terminus ē infinit⁹ et necessarius ip̄a
 p̄ductio erit necessaria et si finitus ē cōtingēs p̄ducit con-
 tingēter. Et sic dicit Scotus li. pri. di. x. q̄ ibi ē necessitas et
 libertas q̄a sicut natura hēt suā ppriā necessitatē et suā cō-
 tingentiā incōntū pōt deficere ita volūtas habet suaz neces-
 sitatē et suā libertatē mō predicto. Nā necessitas naturalis
 nō stat cū libertate. necessitas vō volūtat̄ bene pōt sta-
 re cū libertate. Et sic sp̄s sanctus licet p̄ducatur necessario di-
 citur tamē produci p̄ modū libertatis q̄a p̄ducitur per p̄n-
 cipiū quod ex se est formaliter liberū. Et si queratur que
 necessitas est illa dico vt dicit Petrus de aquila. li. primo
 di. x. q̄ non est necessitas coactionis: sed ē necessitas natu-
 ralis determinationis: quia voluntas secunda per quaz p̄-
 ducitur spiritus sanctus est determinata ex se ad producen-
 dum amorem sibi adequatum. Aliqui vero dicūt q̄ est ne-
 cessitas requisite p̄fectionis: que ē quando aliquid ex ple-
 nitudine perfectionis sue redundat in aliud. Et sic vt dicūt
 illi certum est q̄ pater et filius producunt sp̄m̄ sanctum
 quia ex plenitudine perfectionis eorū redundat in illum.
 Et si q̄rat quō volūtas diuina est principium comunicā-
 di naturā diuinam cum hoc non competat voluntati crea-
 te coicare naturā creatam. Ad hoc dicit Sco. li. pri. di. x. q̄
 voluntas est principiu⁹ coicādi naturā nō volūtas vnde vo-
 .f.ij.

litas & volūtas vnde infinita. q̄a infinitas ē p̄p̄i^o modus volūtat̄is diuine sicut cuiuslibet alteri^o attributi. Et hec d̄ isto. ca. (in q̄ tractat̄ de p̄ductione sp̄s̄s̄c̄i) dicta sufficiant.

f. ca. 14. v. l.

Unus ergo pater non tres patres: vnus filius non tres filij: vnus spiritus sanctus non tres spiritus sancti.

Postq̄ Agha determinauit de p̄ductionib⁹ p̄sonar⁹. Cōsequenter determinat quō in diuinis nō possunt eē plures patres nec plures filij nec plures sp̄s̄s̄c̄i p̄ducti. ¶ Pro q̄ sunt aliq̄ notāda. Et p^o ē notādū q̄ cū p̄ductiones q̄ sunt i deo ad intra numerent̄ scōm numerū p̄cipioꝝ nō possūt eē pauciores q̄ due: q̄a vna tātū p̄ductio in deo ad intra eē nō potest. hoc p̄z vt dicit Scotus li. p̄i. di. ij. quia pluralitas p̄cipioꝝ quib⁹ debet reduci ad tantam paucitatem ad q̄ntā reduci potest cum scōz p̄m̄ p̄mo p̄h̄s̄c̄oꝝ p̄litas non sit ponēda sine necessitate: tamē p̄cipia p̄ductionū que sunt in deo ad intra nō possunt reduci ad vnitatem propter oppositum siue diuersum modū p̄cipian di: quia vnum inclinā libere: alteruz vero naturaliter nec vnu potest reduci ad aliud quia tūc illud q̄ reduceret eēt imperfectum secundum totum genus suum. et sic sicut sūt duo p̄cipia productiua in deo habētia productiones adēquatas que semper manent et sic oportet q̄ sint due productiones in deo. ¶ Secundo est notandum q̄ sicut productiones que sunt in deo ad intra non possunt esse pauciores q̄ due: ita nec possunt esse plures q̄ due. hoc enī patet: quia si possunt esse plures q̄ due vel essent diuersaruz rationum vel eiusdeꝝ rationis: non diuersarum rationum ex eo quia p̄cipia formaliter sumpta nō sunt nisi duo diuersarum rationum que sunt intellectus et voluntas. Nec possunt esse plures productiones q̄ due eiusdem rationis. hoc enī patet p̄mo quia si in deo possent esse plures p̄ductiones eiusdem rationis possent esse et infinite ex eo quia quecunq̄ causa potest plura eiusdem rationis qua

ratione pōt plura eadē ratioe et infinite vt p̄z de intellectu nostro. ¶ si possunt eē infinite p̄ductiones eiusdeꝝ ratiois necessario sunt. q̄a ibi nō ē pō sine actu: sed hoc ē impossibile in deo. Secūdo p̄z ostensue q̄a q̄b est de se hoc nō est possibile in plura eiusdeꝝ ratiois multiplicari. sed quelibet har⁹ duarū p̄ductionū ē de se hoc: et per p̄s̄ non potest de se multiplicari in plura. Tertio patet q̄a quibet har⁹ p̄ductionuz est necesse esse et secūdū Auicennaz p̄mo siue methaphisice. q̄b est necesse esse nō potest multiplicari in plura eiusdeꝝ ratiois. et per p̄s̄ ille due productiones q̄ sunt in deo nō sunt eiusdem rationis: nec possunt esse plures q̄ ille due. ¶ Tertio ē notandum q̄ non omnes persone in diuinis que habēt potentia generādi possunt generare nec omēs habentes potentiam spirandi possunt spirare. hoc enim patet. quia filius habet potentia generandi et similiter spiritus sanctus: et tamen nec filius nec spiritus sanctus generant. et spiritus sanctus habet potentiam spirandi et tamen per illam non spirat. Nam filius et spiritus sanctus habent illud q̄ est p̄cipiū quo generādi et sic habent potentiam generādi: et spiritus sanctus habet illud q̄b est p̄cipium quo spirandi et sic hēt potentia spirandi. Nam p̄cipium quo generādi est ipsa memoria secunda que non solum est in patre sed etiam in filio et in spiritu sancto. P̄cipiū quo spirandi est voluntas secunda que non solum ē in patre et in filio sed etiam in spiritu sc̄o. ¶ Quarto ē notandum ad declarationē p̄cedentis notabilis. q̄ potētia generandi accipitur dupliciter secundū q̄ dicit Scotus li. b̄zo p̄mo. di. vij. Vno modo fundamētaliter. et sic est q̄d absolutū et isto mō potētia generādi ē ip̄a memoria secunda et isto mō sumpta ē in omib⁹ p̄sonis q̄ sic sumpta dicit p̄fectionez simp̄r. et quicqd p̄fectiois ē in vna p̄sona est in omib⁹. Sc̄do modo accipit̄ p̄a generādi formalit̄ sc̄līz p̄ respectū ad p̄sonā genitā: et isto mō pō ḡrandi sumpta est. q̄d respectiū. et isto mō solum ē in patre potentia generandi. et nec p̄pter hoc aliqua p̄fectio deficit in filio ex eo q̄z relatiōes (scōz q̄b dicit Scot⁹) nec dicunt de se p̄fectioz.

f. iij.

simpliciter nec imperfectionem. et eodem modo potest dici de potentia spiritali spiritus sancti quod absolute supra et fundamentali est ipsa voluntas secunda que est in omnibus personis. Formaliter vero accipitur cum respectu ad spiritum sanctum. et sic est respectiva: et sic sumpta solus est in patre et in filio. **C**ontra istas suppositiones pono istam conclusionem quod in divinis non possunt esse plures persone que tres. una iproducta que dicitur pater. Alia producta per actum intellectus que dicitur filius. Alia producta per actum voluntatis que dicitur spiritus sanctus ut dicit athanasius in simbolo. unde ergo pater et non tres patres. unus filius et non tres filii. unus spiritus sanctus et non tres spiritus sancti. **I**sta conclusio probatur. Et primo sic. nam in divinis est tantum una persona iproducta. et una tantum producta per actum intellectus. et una tantum persona producta per actum voluntatis. que sunt ibi tantum tres persone et non plures. **C**onsequenter patet de se. a se ipso probatur contra istas ad singulas eius partes. Prima enim pars (quod in divinis sit tantum una persona non iproducta) probatur. Et primo sic. quicquid potest esse pluralitatem in pluribus suppositis et non determinatur ad certum numerum suppositorum per aliud a se si potest esse pluralitatem in pluribus suppositis potest esse in infinitis: et si necesse est esse necessario est. sed tale suppositum est suppositum ingeneratum. que si sunt plures persone in divinis non iproducte erunt infinite quod est falsum. **S**ecundo sic. nulla pluralitas est ponenda sine necessitate secundum philosophum primo philosophorum: sed hic nulla est necessitas ad ponendum plures personas non iproductas. que tunc. **T**ertio sic. eadem natura non videtur ex se immediatissime habere plures modos essendi: sed si essent plura supposita non iproducta in eadem natura tunc eadem natura immediatissime ex se haberet plures modos essendi. que tunc. **S**ecundo pars scilicet. quod in divinis est tantum una persona iproducta per actum intellectus probatur sic. intellectus ut est memoria perfecta per aliquem actum suum est iproductus terminus adequatus sed tale iproductum in divinis per memoriam perfectam est filius. ergo filius est terminus adequatus tali iproductioni: et si est terminus adequatus est terminus semper manens illi iproductioni et semper iproducitur. sed si posset esse plures filii sequeretur quod filius iproductus non esset terminus adequatus et semper manens illi iproductioni

2

quod est falsum. Et per consequens in divinis non possunt esse plures persone iproducte per actum memorie perfecte. et sic non possunt esse plures filii. **S**ecundo sic. nam si in divinis possent esse plures filii sequeretur quod filiatio ibi posset multiplicari sed hoc est falsum. que tunc. quod autem consequens sit falsum probatur sic. nam si filiatio in divinis posset multiplicari tunc posset multiplicari ad aliquem certum numerum aut hoc esset ex ratione sua formali. et hoc non: quod qua ratione possent esse due filiationes pari ratione et infinite. aut hoc esset ex parte principii puta memorie: et hoc non: quod qua ratione posset in duos filios eadem ratione posset in infinitos: aut hoc esset ex aliqua alia pluralitate prior: et hoc non quod nulla est prior. que tunc. **H**ic possunt fieri rationes que facte sunt de persona non iproducta. **T**ertio pars que est quod in divinis est tantum una persona iproducta per actum voluntatis secunde probatur per easdem rationes factas de filio. quod sicut concluduntur quod non sunt plures filii ita possunt concludere quod non possunt esse plures spiritus sancti. Pro tanto quod sicut filius est terminus adequatus generationi et memorie secunde et semper manens. Ita spiritus sanctus est terminus adequatus iproductioni voluntatis secunde et semper manens. Et sicut filiatio non potest multiplicari: ita nec spiratio passiva potest multiplicari per easdem rationes. Et sic patet quod non possunt esse plures que tres persone in divinis. **S**anctus Thomas probatur istam conclusionem in primo sententiarum di. vii. sic. quia cum forma non possit multiplicari nisi per materiam: et in deo non ponitur: ergo in deo nec possunt esse plures filiationes nec plures filii. **H**ic in hac ratione sanctus Thomas accipit quoddam falsum per fundamentum scilicet quod multiplicatio individuorum eiusdem rationis fiat per materiam: quod iprobat Avicenna in secundo sue meth. ca. ultio et comentator in secundo de anima. in cometis secundo et tertio. **D**e hoc autem in prioribus philosophorum satis large tractavi. Sunt etiam contra sanctum Thomam iuxta hoc aliqui articuli condemnati in universitate parisiensi. Unus articulus dicit quod quod intelligentie non habent materiam: deus non potest facere plures angelos eiusdem speciei quod est error. Alius articulus dicit. quod deus non potest multiplicare individua sub una specie scilicet. iij.

ne materia q̄ ē error. Ali⁹ articulus ē q̄ forma nō sustinet
distinctionē nisi p̄ materiā q̄ ē error. Hēricus de gāduo p̄
bat istā cōclusionē sic. q̄ secūditas in p̄fe ē totaliter exhausta
in p̄ductione filij. ⁊ p̄ n̄s nec ip̄e p̄f p̄t alios filios ḡnare
nec filius aliū filiū. Sco. n. li. p̄. di. ij. dicit q̄ nō ē bon⁹ mo
dus p̄bandi iste. ex eo q̄ q̄d intelligit̄ p̄ exhaustiri/ seu p̄ li
totalit̄ exhausta: vel q̄ āplus secūditas nō manet sic dici-
mus q̄ aqua exhansta nō manet in fōre: et isto mō falsum
ē q̄ secūditas in p̄f sit exhausta in p̄ductione filij cū semper
maneat. Aut intelligit̄ q̄ nō manet ad alias p̄ductionem.
Et isto mō petit principii. Quicq̄d sit de istis opinionib⁹
cōclusio ē vera vt p̄z p̄ ratios prius factas. **Secūdo** p̄bat
cōclusio p̄ determinatiōz ecclie vt habet de sum. tri. ⁊ fide
catho. ca. damnā⁹ vbi dicit. Nos aut̄ sacro filio appro-
bāte credim⁹ ⁊ cōfitemur q̄ vna q̄dē res ē q̄ veraciter est
p̄f ⁊ filius ⁊ spūssctūs: ⁊ solūmō ē trinitas. Et hoc ē q̄d dicit
Athanasius vnus ergo pater ⁊ non tres patres vnus fili-
us et non tres filij vnus spiritussanctus et non tres spiri-
tussancti. Hic Athanasius ponit vnitatē cuiuslibet persōe
et remouet errorem eorūz qui dixerunt q̄ in deo erāt plu-
res patres ⁊ plures filij et plures spiritussancti. Dicit ergo
non tres patres id est non plures patres. Ponit hic Atha-
nasia numerūz determinatum pro indeterminato sicut ē
in illo dicto saluatoris nostri. **Mat. xvij.** non dico tibi sep-
ties tantū sed etiam septuagies septies. i. quotiens pecca-
uerit. Ita hic cum dicit Athanasius non tres intelligit̄ non
plures. Et hoc dixit cōtra illos qui dicebant q̄ erant duo
patres. nā dicebant q̄ pater erat pater filij ⁊ filius erat pa-
ter spūsscti: q̄d patet esse falsum ex p̄dictis in p̄cedentibus
capitulis q̄ spūssanctus vt dicit August. non p̄cedit quō
natus sed quō datus vel donatus. dicit vltra non tres filij
id est non plures filij vt de patre dictū ē. Et hoc dixit contra
eos qui dicebant q̄ in deo erant plures filij p̄ hoc q̄ filius
erat filius patris ⁊ spiritussanctus erat filius filij vel patris
⁊ filij. Per eandēz ratios ostendit̄ esse falsum. s. q̄ spūssan-
ctus non p̄cedit quō natus vel genu⁹ s̄ quō datus vel do-

2.
nat⁹ vt dictū ē nō tres spūsscti id est nō plures spūsscti vt
de p̄fe dictū ē. Et h̄ fuit dictū s̄ eos q̄ dixerūt q̄ in deo erant
tres spūsscti. Per h̄ q̄ quibet persona dicebat spiritussctūs
Instat cōtra istā cōclusionē. ⁊ s̄ dictū Athanasij. Et pro-
bat q̄ in diuis possūt eē plures filij p̄ducti p̄ actū memorie
et plures spiritusscti p̄ducti p̄ actū volūtatis secūde. Et p̄
mo p̄bat q̄ possunt eē plures filij Et p̄rio sic. nō min⁹ est
potēs de⁹ p̄f q̄ hō/ s̄ hō p̄t plures filios ḡnare s̄z d̄s pat̄.
Secūdo sic. pluralitas pluriū p̄fectoz ē melior paucitate:
cūz s̄ fili⁹ in diuis sit p̄fectissim⁹ plalitas filioz erit melior
vnitatē. **Tertio** sic. Vnū s̄ p̄m q̄to metha. t̄ic vnūq̄q̄z
p̄fectū ē q̄ p̄t ḡnare sibi simile. s̄ fili⁹ ē p̄fectissimus/ s̄ potest
generare sibi simile ⁊ sic non solum in diuinis possunt esse
plures filij/ sed etiam plures patres. **Quarto** sic. nam si
lius est expressa imago p̄ris ergo in oibus debet assimila-
re patri que non repugnant distinctioni sui ipsius a patre:
sed filium generare aliū filium non repugnat distinctioni
qua distinctus est a patre ergo videtur q̄ filius potest ge-
nerare aliū filium. **Quinto** sic. pater spirat et generat
ergo videtur q̄ sicut dedit filio potentiam spirandi quod
ita dedit ei potentiam generandi. ⁊ per consequens filius
potest generare: s̄ potest generat. quia frustra est poten-
tia que non reducitur ad actum. Et philosoph⁹ tertio phi-
sicozum dicit quod in perpetuis non differt esse a posse.
Secundo probatur q̄d sunt plures spiritussancti produ-
cti per actūz voluntatis. Et primo sic. voluntas infinita ha-
bens obiectum amabile infinitum/ est principūz productū
num amoris infiniti qui est spūssctus: sed in primo signo
originis pater anteq̄ producat filium habet voluntatem
infinitam habentem obiectum amabile infinitum: ergo in
illo signo producit amorem infinitum/ sed talis amor pro-
ductus est spūssanct⁹ ⁊ nō ē ille q̄ p̄ducit a p̄fe ⁊ filio s̄ vt
p̄z. q̄ p̄ducens nō ē poster⁹ producēte. s̄ in diuis sūt plu-
res spūssancti producti. **Secundo** sic quicq̄d habet p̄nci-
piūz productiū si h̄t illud sine imp̄fectiōe ⁊ si non impe-
ditur potest producere p̄ tale principii: sed spiritussanct⁹

cum habeat volūtatē secundāz cōicatas sibi a patre et filio
habet principiū spirandi spūsanctū. ergo pōt producere
spūsanctū: sed non se ipm / ergo alium. et per consequēns
sunt plēs spūsancti. Respondeo ad ista. Et primo ad p̄ia
argumēta q̄ pbāt plēs eē filios in diuis et plures p̄fes. Ad
primū concedo maiores. Et ad minores dico q̄ posse gene-
rare non cadit sub omnipotētia vt dixi superius et sic argu-
mentum non valet. Et si queratur causa quare homo po-
test plures filios generare et non deus pater. Dico secun-
dum Sco. qz gñatio hōis ē imperfecta et limitata. et sic nō
potest habere in vno filio terminū adequatū et semp stan-
tem. et sic habet q̄ potest in plures filios. Gñatio autē q̄ est
in deo est p̄fectissima et semp stans et habet terminū ade-
quatum et semp stantē / et sic nō potest in alios filios. Ad
p̄m dico q̄ cōcedo q̄ p̄alitas perfectōz est melior paucita-
te vbi plura bona sunt finita et limitata etiaz si illa bōa p̄la
sunt possibilis. nō tamē pluralitas pluriū perfectōz est me-
lior paucitate vbi illa bona sunt infinita seu illud bonum
est infinitū. Et sic dico ad minores q̄ in diuinis non possunt
esse plures filij cū fili⁹ dei sit infinitus et infinitum bonū idē
non sunt meliores. Ad tertium dico q̄ illa p̄positio p̄bi.
debet intelligi in solis generalibus et corruptalibus vt pa-
tet quia vt videmus multe sunt creature perfecte que nō
possunt generare sibi simile. vt patet de sole. Ad quartū
dico q̄ licet filius sit ymago patris non oportet q̄ assiletur
patri in posse gñare: et cuz d̄ q̄ nō repugnat distinctōi. r̄.
Dico q̄ licet nō repugnet distinctōi qua filius distinctus
ē a p̄fe repugnat tñ filio gñare cū nō habeat potētiā gñan-
di formalr sūptaz. s. vt est respectiua: repugnat etiaz gñati-
oni in p̄fe cuz in eo habeat terminū adequatum et semper
stantem scilicet filij. Ad quintū p̄cedo p̄mā cōsequenti-
am sed tñ nego q̄ p̄pter hoc q̄ fili⁹ possit gñare. Et ad illō
q̄ dicit q̄ frustra est potentia. r̄. dico q̄ illa p̄positio est
vera si potētia in nulla persona est reducibilis ad actum et
sic dico q̄ potentia gñandi q̄ est in filio non est frustra. q̄

2.
29.
licet in filio non reducat ad actū reducitur tñ in p̄fe: et ad
dictum p̄bi. dico q̄ nō est ad p̄positū. ex eo qz licz in filio
sit potētia gñandi eo modo quo dictū est non est tñ posse
generare. Et si queratur causa quare in filio non est posse
generare sicut in patre si in eo est potentia generandi. Ad
h̄ dicitur quidā et cōmuniter omnes antiqui q̄ causa est q̄
in patre potentia gñandi est actiue / qua pater potest gñare.
et in filio potentia gñandi est passiue tantum scilicet q̄
potest gñari. Scotus vero et sui veri sequaces dicūt aliter
et melius quia aliter potētia gñandi est in patre: et aliter in
filio. nam in patre est tā fundamentaliter q̄ formaliter scilicet
respectiue. et in filio est solū fundamentalit̄ scilicet p̄vt est
memoria perfecta. et non formaliter p̄vt est cū respectu qz
sic non cōicauit sibi eam pater cum in eo habeat terminū a-
dequatū. Ad p̄cedo respondeo ad argumenta q̄ pbāt q̄ sunt
plures spūsancti. Ad primum p̄cedo maiore. et ad minores
dico q̄ licet in primo signo originis anteq̄ pater producat
filij s̄volūtas. r̄. non tñ pro illo signo p̄ p̄ducit amorem
adequatū memorie secunde Pro tanto quia vt superi⁹ di-
xi. s. q̄ volūtas habet duplicem actū. s. velle q̄ est actus es-
sentialis et cōis tribus personis. et spirare qui est actus no-
tionalis p̄ueniēs solū patri et filio: et intellect⁹ habet du-
plicem actū vt dictum est superius. s. intelligere q̄ est actus
eēntialis cōis tribus personis. et dicere seu gignere conue-
niens solum patri. Intelligere enim vt est actus eēntialis p̄-
cedit p̄mū velle q̄ velle p̄cedit s̄m actum intellectus qui
est dicere. et dicere p̄cedit p̄m actū voluntatis q̄ est spirare.
Et sic dico q̄ p̄mū velle p̄cedit gñatōez filij et spirare sedē
ip̄az gñatōē filij. et sic nō p̄cedit argum. s̄p. n. inter intelle-
ctū et volūtatē est ordo p̄pter duos. s. p̄ p̄ntiaz obiecti qz
voluntas nō h̄t obiectū nisi p̄ intellectū fiat p̄ns in rōe co-
gniti et p̄pter naturalē colligatiā potētiā. Ad p̄m dico q̄
illa maior tenz q̄ p̄ncipium p̄ductiū nō h̄t iā in alio ter-
minū adq̄tū et semp stātez / sicut h̄t volūtas secūda in p̄fe
et in filio. et sic sit in spūscō / tñ spūscūs nō pōt p̄ducere
aliū spūscūz p̄pter hoc quia ip̄e ē terius adq̄t⁹ spiratōis.

Etia. quia licet in eo sit principium spirandi fundamentali-
ter non tamen est in eo formaliter et respectiue. Et hec de
isto capitulo dicta sufficiant.

Ca. 19.
et 20.

**Et in hac trinitate nichil prius aut
posterius. nichil maius aut minus. sed tote
tres persone coeterne sibi sunt et coequa-
les. Itavt per oia sicut iam supra dictum
est: et trinitas in unitate et unitas in tri-
nitate veneranda sit. Qui vult ergo
saluus esse: ita de trinitate sentiat.**

Postquam Athana. deterioravit de productione personarum et de numero
eorum. Quod si deteriorat quod quis una persona producat ab alia
non tamen propter hoc habet quod persona producat precedat duratione pro-
nam producat. Pro quod sunt alia non danda et pro. est non dandum quod aliquid
potest dici pro alio (quod ad personam spectat) quadruplex. Uno. po-
tate durationis. et de isto. loquitur philosophus. metha. ubi dicit quod si
est prior accente non solum natura sed etiam tempore. Secun-
do modo potestate nature. Prioritas enim nature secundum philosophum. me-
thaphisice. ca. 1. est quod potest esse sine posteriori et non e converso.
Secundum Scotum. li. 2. di. 1. potestas nature est presuppositio
huius ab hoc et hec est melior notificatio. Franciscus enim
in pri. distinctione 111. questione prima. dicit quod duplex
est prioritas nature. prima est quod est inter naturas et natura
scilicet inter substantiam et accidens seu materiam et for-
mam. et sic intelligitur dictum philosophi. Alia est inter for-
malitates et perfectiones in eadem natura et sic intellexit
Scotus. et hec est tertia in diuinis quam in creaturis vt accepit phi-
losophus prioritatem nature excludit in predicamento re-
lationis ab illo modo ipsa relatiua quia unum non prece-
dit altero natura: quia relatiua sunt simul natura vt accipit.

2.
26.
Philosophus ex eo quod unum relatiuum non potest esse sine alio. Tertio po-
tate secundum naturalem intelligentiam et hic accipit naturalis intelligen-
tia (vt dicit Scotus. li. 2. di. 11. et Petrus de aquila. li. 1. di. 11.) non pro-
prietate rationis sed intellectus unum secundum suam rationem quod dicitur est pro natura mani-
festare se intellectui quam aliquid. Quarto. potestate originis: po-
tetas enim originis (vt dicit Scotus. li. 1. di. 1.) est a quod quod natura quod est ab
alio est posterius eo origine (Scotus est non dandum (vt dicit Petrus de
aquila. li. 1. di. 11.) quod cum similitudine unum modi potest stare potestas al-
teri. Nam cum similitudine primi modi stat potestas scilicet modi: vt patet de
subiecto et propria passione. Et in diuinis patet in perfectis attri-
butis. scilicet intellectus et voluntate cum similitudine scilicet modi et scilicet modi
stat potestas quarti modi. quod relatiua sunt illi natura et illi naturali intelligen-
tia et tamen unum precedit aliud originem per filium. Tertio est non dandum
quod primo modo potestas dicitur imperfectionem ex eo quod quod aliquid est
pro alio secundum durationem secundum est temporale et potentiale et omne potenti-
ale includit imperfectionem. Secundum modo (vt accipit eum Philosophus)
sunt includit imperfectionem. ex eo quod quod est pro altero secundum naturalem
existentiā est alter in natura cum illo et secundum precedit de non esse ad esse
secundum modo quod accipit illud modum Scotus non dicit imperfectionem vt dicit
Petrus de aquila. li. 1. di. 11. ex eo quod si c. solum dicit presuppositio huius
ab hoc et sic potest stare cum identitate nature: et potest reperiri inter per-
fectionem simpliciter vt in deo. Tertio autem modo non includit imper-
fectionem vt patet. quod in deo reperit inter perfectionem simpliciter puta in
ter intellectum et voluntatem. Quarto modo similiter non in-
cludit imperfectionem quod reperit inter personas diuinas. Huius
presuppositio pono ista conclusionem quod nec inter personas diuinas
nec inter emanationes earum. Nec inter essentiam et personas et per-
fectionem est potestas durationis ita quod una sit potestas alia duratione
vt dicit Athana. in sim. et in hac trinitate nichil prius aut po-
sterius nichil maius aut minus: sed tote tres persone sibi co-
eterne sunt et coequales. Huius conclusio probatur et primo per rationes
Et primo sic. non est ponendum in deo aliquid quod dicit imperfectionem
sed potestas seu ordo durationis dicit imperfectionem. et cetera. Secundum
sic. nam si in diuis est prioritas durationis hoc esset (vt dicebant
Arriani) inter patrem et filium: sed inter patrem et filium non est talis quod
deus. et cetera. maior manifesta est. minor modo probatur. quod agens ex se

sufficiens in nullo dependens / produces per modum nature et sine
mutatione habet productionem sibi coeuvam. Et tale agens est deus per re-
spectum generationis filii / et hinc illa coeuvam: sed deus per se est eternus / et illa
generatio est eterna. maior ista palogismi patet quia si agens non potest
habere effectum sibi coeuvum habet est. vel quia dependens / vel quia insuffici-
ens / vel quia non agit per modum nature. vel quia agit per motum. omnes
iste circumstantie excluduntur in illa maiori. etiam ad probandum istas
conclusiones possunt adduci probationes quas adducit Augustinus senten-
tia. i. di. ix. Secundo probatur conclusio per doctrinam Augustini et Ambrosii. Et Ar-
ria. qui in sententia sunt ista / quod filius generatus est a patre non tamen per an-
num quod filius: sed coeternus sibi et tres personae. etiam sic splendor qui gignitur
ab igne si ignis est eternus splendor est sibi coeternus. sic filius est pater
coeternus. Tertio probatur conclusio per definitionem ecclesie. vel habet de sum-
ma trinitate. et sic catholice. firmius credimus. ubi dicitur quod unus est solus verus
deus eternus: pater et filius et spiritus sanctus. pater semper generans / filius nascens
spiritus sanctus procedens. hic papa ostendit eternitatem trium personarum
quia si pater semper est generans. filius semper est nascens pater non procedit filium
duracione temporis. Unde dicit Athanasius. et in hac trinitate nihil prius
aut posterius / nihil maius aut minus: sed tunc tres personae coeter-
ne sibi sunt et coequales. Hoc autem dixit Athanasius contra arrianos
qui dicebant filium et spiritum sanctum puras creaturas / et posteriores
personae duracione temporis: Dicit enim Athanasius. et in hac trinitate nihil
prius aut posterius. id est non est aliquid ordo duracionis seu temporis / nihil
maius aut minus: ita quod una persona sit maior alia. sed tunc tres per-
sonae sibi coeternae sunt. id est in duracione / et coequales scilicet in poten-
tia / et in omnibus perfectionibus. Fundat Athanasius dictum
suum in hijs que superius dixit in versibus precedentibus /
vel dicit in versu sequenti. Ita ut per omnia sicut iam supra
dictum est: et quid est quod supra dictum est dicit Athanasius. quod
unitas in trinitate et trinitas in unitate veneranda sit scilicet
corde et ore. Corde enim credenda / et ore confitenda et quod eter-
nus pater / eternus filius / eternus spiritus sanctus et cetera.
Ex istis dictis Athanasius fundat intentionem suam / quod si uni-
tas essentie in trinitate et trinitas in unitate essentie est ve-
neranda et omnes personae sunt eterne / sequitur quod inter ipsas
personas nihil est prius aut posterius nihil maius scilicet in

2.
27.
perfectione aut minus sed sunt sibi coeternae et coequales /
et hoc tam ex parte essentie cum sit una indivisa in omnibus
tribus personis. Et similiter ex parte relationum quia re-
lativa simul esse dicuntur. Ista enim sic credere corde con-
fiteri ore de summa trinitate necessarium est fidelibus vel sal-
uentur: quia aliter nullus potest salvari. Unde dicit Athanasius. vel
tra in alio versu. qui vult ergo saluus esse ita de trinitate
sentiat: quasi dicat quod nullus potest salvari nisi sic credat de
trinitate. Et ideo perierunt miseri Arriani heretici: qui sic
de trinitate credere noluerunt. Instatur contra istam con-
clusionem et contra dictum Athanasius. Et probatur quod in divinis
est prioritas / et per personam quod personae non sunt sibi coeternae et
coequales. Et primo sic. nam in divinis intellectus est pri-
or voluntate quia voluntas presupponit intellectum: et in-
telligere est prius quam velle vel sunt actus essentialis. ergo est
ibi aliquid prius et posterius et si est ibi prius et posterius
non sunt ibi omnia coeterna. Secundo sic. essentia divina est
prior omnibus personis et perfectionibus que sunt in divi-
nis: ergo in divinis est aliquid prius et posterius: et per con-
sequens personae non sunt coeternae cum essentia / nec per-
fectiones. Tertio sic. ubi est dependetia ibi est ordo du-
rationis secundum prius et posterius: sed in divinis est dependetia
quia filius a patre dependet / et spiritus sanctus a pa-
tre et a filio. ergo et maior nota est de se. minor vero pro-
batur. nam in omni ordine posterius dependet a priori. sed in-
ter patrem et filium est ordo prioris et posterioris. ergo filius
dependet a patre. Quarto sic. nam ubi est idem esse et dura-
tio si esse habet principium et duratio habet principium. sed in
filio dei et in spiritu sancto est idem esse et duratio. et esse habet
principium puta quia filius est a patre et spiritus sanctus a patre et filio.
ergo et duratio eorum habet principium. sed duratio que habet
principium non est eterna. ergo generatio filii non est eter-
na nec productio spiritus sancti: et per personae sunt temporales. Quinto
sic. generatio et corruptio sunt mutationes oppositae. sed
corruptioni necesse est precedere esse. ergo ante generationem precedit non esse
sed nullum tale est eternum. sed et. Respondeo ad ista. Ad primum

sufficiēs in nullo depēdens / pducēs p moduz nate z sine
mutatiōe / hēt pductiōez sibi coeuā. s̄ tale agēs ē ds̄ p̄ re-
spectu gñatōis filij / s̄ h̄z illā coeuā: s̄ de⁹ p̄ ē etn⁹ / s̄ et illa
gñatio ē etna. maior ist⁹ palogismi patet qz si agēs nō pōt
hēre effectū sibi coeuū h̄ est. v̄l qz depēdens / v̄l qz insuffici-
ens / v̄l qz nō agit per mōz nature. v̄l qz agit per motū. oēs
iste circūstātie excludūt in illa maiori. etiā ad pbādū istaz
pclusiōez possūt adduci pbatōes q̄s adducit abgr̄ sentē-
li. j. di. ix. **C**scō pbat pclusio p dca Aug. z Ambro. s̄ Ar-
ria. q̄ in serētia sūt ista / qz fili⁹ gēit⁹ est a p̄re nō tñ p̄ an̄ fu-
it q̄s fili⁹: s̄ coetne sibi s̄ tres p̄de. etiā sic splendor q̄ gignit
ab igne si ignis eēt etn⁹ splendor eēt sibi coetn⁹. sic fili⁹ ē p̄ri
coetn⁹. **T**ertio pbat pclu⁹ p dca ecclie. v̄l hēt d̄ lum.
trini. z si. catho. ca. firmit̄ credim⁹. v̄bi d̄z qz vn⁹ est sol⁹ ver⁹
de⁹ etn⁹: p̄ z fili⁹ z sp̄s sanct⁹. p̄ semp gñans. fili⁹ nascēs
sp̄s sanct⁹ pcedēs. hic papa oñdit eternitatē triū psonarū
qz si p̄ semp ē gñans. fili⁹ semp ē nascens p̄ nō p̄cedit filiū
duratiōe t̄pis. **C**ū dicit Athana. z in hac trinitate nihil p̄us
aut posteri⁹ / nihil maius aut min⁹: s̄ tote tres p̄de coeter-
ne / sibi sūt z coeq̄les. hoc asit dixit Athana. p̄tra arrianos
q̄ dicebāt filiū z sp̄m sanctū puras creaturas / z posteriores
p̄re duratiōe t̄pis: **D**icit enī Athana. z in hac trinitate nichil
p̄⁹ aut posteri⁹. i. nō est aliq̄s ordo duratiōis seu t̄pis / nihil
mai⁹ aut min⁹: ita qz vna p̄sōa sit maior alia. s̄ tote tres per-
sone sibi coetne sūt. s̄ in duratiōe / z coeq̄les scilicet in potē-
tia / z in omnibus perfectiōibus. **F**undat Athana. dictum
suum in h̄is que superi⁹ dixit in versibus precedentibus /
vt dicit in versu sequenti. **I**ta vt per omnia sicut iam supra
dictum est: z quid est qd̄ supra dictum est dicit Athana. qz
vnitas in trinitate et trinitas in vnitate veneranda sit scilz
corde z ore. **L**orde enī credēda / et ore cōfitenda et qz eter-
nus pater / eternus filius / eternus spiritus sanctus z cetera.
Ex istis dictis Athana. fundat intentionem suam / qz si vni-
tas essentie in trinitate z trinitas in vnitate essentie est ve-
neranda z omnes persone sunt eterne / sequit̄ qz inter ipas
personas nichil ē prius aut posteri⁹ nichil maius scilicet in

27
2
perfectiōe aut min⁹ sed sunt sibi coetne z coeq̄ales /
et hoc tam ex parte essentie cum sit vna indiuisa in omnib⁹
tribus personis. **E**t similiter ex parte relationum quia re-
latiua simul esse dicuntur. **I**sta enim sic credere corde z cō-
fiteri ore de summa trinitate necessariū est fidelibus vt sal-
uentur: qz aliter nullus potest saluari. **E**t dicit Athana. v̄l
tra in alio versu. qui vult ergo saluus esse ita de trinitate
sentiat: quasi dicat qz nullus potest saluari nisi sic credat de
trinitate. **E**t ideo perierunt miseri Arriani heretici: qui sic
de trinitate credere noluerūt. **I**nstatur cōtra istam con-
clusionēz et contra dictū Athana. **E**t probatur qz in diuis
est prioritas / et per p̄ns qz persone non sunt sibi coetne z
coeq̄ales. **E**t primo sic. nam in diuinis intellectus est pri-
or voluntate quia voluntas presupponit intellectum: z in-
telligere est prius q̄ velle vt sunt actus essentielles. ergo ē
ibi aliquid prius et posterius et si est ibi prius z posterius
non sunt ibi omnia coeterna. **C**scō sic. essentia diuina ē
prior omnibus personis z perfectiōibus que sunt in diui-
nis: ergo in diuinis est aliquid prius et posterius: z p̄ con-
sequens persone non sunt coetne cum essentia / nec per-
fectiōes. **T**ertio sic. v̄bi est dependētia ibi est ordo du-
rationis secundū prius z posteri⁹: s̄ in diuinis est dependē-
tia / quia filius a patre dependet / et spiritus sanctus a pa-
tre et a filio. ergo zc. maior nota est de se. minor vero pro-
batur. nā in omni ordine posterius dependet a priori. s̄ in-
ter patrem z filiū est ordo prioris z posterioris. ergo filius
dependet a p̄re. **Q**uarto sic. naz v̄bi est idem esse / dura-
tio si esse habet principium z duratio habet p̄ncipium. s̄ in
filio dei z in sp̄s sancto est idē esse et duratio. et esse habet
p̄ncipium puta qz fili⁹ est a p̄re z sp̄s sanct⁹ a p̄re z filio.
ergo z duratio eoz habet principium / s̄ duratio que habz
p̄ncipium non est eterna. ergo generatio filij non est eter-
na nec productio sp̄s sancti: z per p̄ns sūt tēporales. **Q**uin-
to sic. generatio z corruptio sūt mutationes opposite. sed
corruptioni nccō p̄cedit eē. ergo aīe gñatiōez p̄cedit nō eē
s̄ nullū tale ē eternū. s̄ zc. **R**espōdeo ad ista. **A**d primūz

dico q̄ p̄ter ordinē duratiōis est ordo nature: z naturalis i
telligentie: z ordo originis. Et sic dico ad argumētuz, q̄ cō
cedo q̄ intellect⁹ sit prior volūtate p̄zitate nature non tñ
prioritate duratiōis. z p̄t eē coeternitas inter intellectuz et
volūtate z cū h̄ intellectū eē p̄zē (p̄zitate nate) ip̄avolū
lūtate. Cū (vt dicit Richard⁹ de sc̄to victore li. v. de tri. ca.
vi. z li. vi. ca. vii.) in diuis p̄t eē p̄zitas z ordo nate cum
vnitate essentie. Cū dicit sic nate illa p̄cessio p̄zē ē que
p̄t s̄sistere in p̄sōaz dualitate sc̄z in p̄fe z filio q̄ illa q̄ nō
p̄t eē sine personaz trinitate s̄ in hac p̄sonaz plalitate ni
hil t̄p̄e p̄z⁹ nichil t̄p̄e posteri⁹. s̄ q̄ nō p̄t eē p̄z⁹ t̄p̄aliter
p̄t esse p̄z⁹ nate z eo ip̄o posteri⁹ nate. Et si dicat cō
tra istā respōsionē q̄ si in diuis nō ē p̄zitas z ordo durati
onis nec tā p̄z debz eē prioritas nate: ex eo qz prioritas
nate dicit ip̄fectiōz. qz dicit plalitatē nate p̄z⁹ z poste
ri⁹. sicut ordo duratiōis dicit plalitatē p̄z⁹ t̄p̄is p̄z⁹ z po
sterius. Ad h̄ dico q̄ ordo nature (vt accipit Sco. ordinem
nature li. j. di. x.) nō dicit imperfectionē. Et ad illud q̄ d̄z q̄
dicit plalitatē naturaz. zc. dico q̄ nō sēper dicit plalitatē
nate. z ad silitudinē dico q̄ nō est sile de prioritate dura
tionis z de prioritate nate vt dicit p̄e. de aq. li. j. di. xij. qz
prioritas nate stat in vna natura simplici z prioritas dura
tionis nō stat in vna p̄te t̄p̄is. Cū in deo nō p̄t ordo na
ture vt accipit p̄s. qz sic dicit ip̄fectiōz: s̄ p̄t vt acci
pit Sco. z h̄ amota oi ip̄fectiōe. Ad p̄z c̄cedo q̄ eēna sit
prior tā p̄sōis q̄ attributis z rlatiōib⁹. s̄ nego q̄ illa p̄zitas
sit p̄zitas duratiōis: s̄ ē p̄zitas nate intelligēte qm̄ illa
nata ē ex sua rōe p̄z⁹ teriare actū intelligēdi q̄ p̄sōe et q̄
attributa z rlatiōes. Et si dicat cōtra istā respōsionem q̄
in deo est vnicus actus intelligēdi simplicissim⁹ z per p̄sōis
nō est ibi ordo prioris z posterioris naturalis intelligēte.
et sic si est aliquis ordo eēt ordo duratiōis. Ad hoc dico q̄
illa vnica intellectio simplicissima q̄ est in deo p̄z⁹s terminat
natur ad essentia: sc̄o v̄o terminat ad q̄ditates. Et ideo nō
valet qz licet act⁹ intelligēdi sit vnicus z simplex q̄ditatiue
tamen potest ibi eē prioritas terminatiue. Et si dicatur q̄

cat. 3. p. de his que p̄t ad fides cath. q̄ ad christi humanatuz. i. qz nō ē ad c. q̄ ad christi humanatuz. i. qz nō ē ad c. q̄ ad christi humanatuz. i. qz nō ē ad c. q̄ ad christi humanatuz. i. qz nō ē ad c.

si terminatiue est prioritas in actu intelligēdi in deo seque
retur q̄ intellectus diuin⁹ intelligit essentiā p̄mo z p̄ t̄c
nō intelligit attributa seu rlatiōes: z sic eēt in potētia ad
intellectionē illaz p̄fectionū z relationū. Ad hoc dico q̄ li
cet intellect⁹ diuin⁹ p̄mo terminet ad essentiaz q̄ ad alia
nō p̄pter hoc est in potētia ad intellectionē illaz qz esse in
potētia dicit ordinē duratiōis solū est ibi ordo naturalis i
tellectiōis. Ad tertū nego minorē. Et ad probationē di
co q̄ de ratiōe posteriora nō est depēdere. Dependētia
eni sequit diuersā entitatē naturaz z vbi in p̄ducente et
p̄ducto est eadē entitas nature numero ibi est prioritas
siue depēdētia posterioris a p̄zō. Cū p̄s diffinites p̄z⁹
quinto metha. nō diffinit ip̄m p̄ depēdere sed p̄ esse p̄zīci
pio p̄p̄inquit. Et si querat que prioritas ē illa qua pater
est prior filio. Dico q̄ prioritas originis q̄ est vt dicit Sco
tus a quo q̄s z similis filius est prior sp̄s̄sancto prioritate
originis. Ad quartū dico q̄ maior est v̄a vbi esse geniti
p̄cedit nō eē ita q̄ ante eē ill⁹ est nō esse. q̄ tñ nō cōcedit
in p̄posito qz nullo mō in filio z in sp̄s̄sc̄o est intelligēdū
nō esse ante eē. Ad quintū dico q̄ argumentuz bñ p̄bat
de gn̄one sūpta sub rōne mutatiōis s̄ nō de gn̄one sumpta
sub rōne p̄ductiōis: nā in deo nō ponit gn̄atio sub rōe mu
tationis sed sub ratiōne p̄ductionis. Quō gn̄atio accipit
sub ratiōne productionis dicitur est sup̄ius. Et hec de isto
capitulo (in quo tractatur de coeternitate p̄sonaz et p̄d
ductione earum) dicta sufficiant.

**Sed necessariū est ad eternam salu
tem: vt incarnationem quoqz domi
ni nostri iesu christi fideliter credat.**

Postq̄ Athana. determinauit de articulis fidei ad trinita
tem p̄sonarum: et vnitatē essentie p̄inentibus: Consequē
ter determinat de articulis fidei ad humanatē chasti p̄i
nentibus. Et facit Athanasius hic tria. p̄mō in p̄mover
so per modum problem̄i exhortatur nos ad habendum fi

2. dem de xpo. Scdo psequitur in sequenti versu. ibi [est er-
 3. go fides recta]. Tertio pcludit in ultimo vsu. ibi [hec est
 fides catho.] Circa primu sunt aliqua notada: z primo
 est notandu qd fuit possibile diuine potetie natura huanaz
 vniri deo seu alicui supposito diuino. hoc. n. patet p illud
 qd dicit luce pmo. no erat impossibile apud deu omne vbu.
 Enia patet p illud qd dicit ad ephesios. iij. de? est qd potest
 facere supabundanter qd petimus aut intelligim? s homo
 potuit petere filiu dei incarnari. vt patet in pphetijs. videt
 qd deus facere illa vnionē potuit. Scdo est notandus qd
 quis quelibet psona poterat sibi vniri natura humanam
 in congruentius facta est illa vnio i psona filij. Prima ratio
 fuit qz psona filij est psona media inter psonas diuinas et
 sic sibi magis pueniebat ee mediatorē inter deu z hoiem
 ppter hoc qz incarnatio est ordinata ad effectū mediatoris
 Scda ratio est qz sicut est fili? patris in diuinis ita ei ma-
 gis coueniebat vt esset fili? matris in huanis ne eet psumo
 in pprietatib? Et sic est dicendum qd non pater assumpsit
 natura humanā nec spū sanct? s solū filius. vt dicit Jo. pmo
 et verbū caro factū est. Tertio est notandus qd sicut fuit
 necessariū vniri naturaz humanā filio dei ita fieri hoibus
 fuit necessariū ppter duo. Primū est vt dicit August. i libro
 de natura z gra? vt totum hoiem in se beatificaret. vt siue
 ingrederet interius siue egrederet exterius creatorē pa-
 scua inueniret: pascua interius in cognitōe diuinitatis per
 intellectū. pascua exterius in visioe carnis saluatoris oculis
 corporalibus. Ex isto dicto Augusti. inferunt. Alexan. de
 ales. in. iij. li. et Sco. z Pe. de aquila li. iij. Scotus di. viij.
 Pe. in di. ij. qd licet adam non peccasset qd adhuc filius dei
 fuisset incarnatus. Et pbant intentionez suaz non soluz in
 dicto Aug. p allegato sed etiaz in quodaz dicto Bernhar.
 sup ca. iij. Bone pphete. sup illud dictū Bone. ppter me hec
 tēpestas orta est. Dicit sic Bernhar. vidit Lucifer creatu-
 ram rationales assumendā in vnitare filij dei. vidit et inui-
 dit. Unde inuidia fuit causa casus dyaboli et mouens ip-
 sum ad tentandum hoiem. vt p peccatū demeretur vni-

cc. p.

Luc. 1.

epht. x.

Luc. 2.

Luc. 9.

Joh. 1.

Luc. 2.

August. de nat. et gra.

Alex. de ales. 7. 3. li.
 Scotus et Pe. de aquila. ibide
 Scotus de q. Pe. di. 2.

Aug?

hec. f. 1. p. 3. p. 2. me
 hec tēpestas orta e.

cod?

2. bilitatē ad deum. Scdm ppter qd fuit necessaria homini-
 bus vnio nature humane filio dei est vt hoiem lapsū re-
 dimeret. vt dicit Ansel. li. de cōceptu virginali. vbi dicit. qz
 ideo fact? est homo vt hoies redimeret. qd nō poterat ho-
 mo nisi de? z hoc est qd dicit apls ad gala. iij. qd misit de?
 filiu suū natū ex virgine factū sub lege. vt om̄s qui sub le-
 ge esset redimeret. Quarto est notandus qd pphete ante
 multa tēpora aductus xpi z vnionis nature humane filio
 dei p̄dixerūt z pphetauerūt illā vnionē esse fiendam. vt
 pater p illud dictū Isay septimo. qui dixit. Ecce virgo cō-
 cipiet z pariet filiu z vocabit nomē ei? hemanuel. qd inter-
 preratur nobiscū de?. hic dicit Isayas xpm esse deum et
 hoiem. et in. ix. ca. dixit. Puer nat? est nobis et filius dat?
 est nobis: cuius imperium sup humerz eius. et vocabitur
 admirabilis p̄siliarius de? fortis pater futuri seculi. Scdo
 per illud dictus pphete Baruth in ca. iij. vbi dixit. qui pre-
 parauit terram z repleuit eam pecudibus et mittit iolez et
 vadit hic est deus noster. z nō estimabit ali? aduersus eū.
 hic adinuenit oēm viam discipline et tradidit illam Jacob
 puero suo: et israel dilecto suo. z post hec in terris visus ē.
 et cū hominibus cōuersatus est. Per multas alias pphe-
 tias potest pbari vnionem nature hūane filio dei esse fi-
 dam. Istis aut p̄suppositis pono istam conclusionem qd
 fuit necessariū omnibus qui p̄cesserunt aduentū xpi. z est
 necessariū omnibus qui sequūtur ipm aduentum christi
 credere incarnatōem dñi nri ihu xpi ad salutem scilicet ad
 saluationem eternam. vt dicit Athanasius in simbolo. sed
 necessarium est ad eternam salutē vt incarnationē quoqz
 domini nostri ihesu christi fideliter credat. Ista conclu-
 sio pbatur primo per rationes. Et primo sic nullus potest
 venire ad gloriā nisi qui sperat venire: et nullus recte spe-
 rat nisi credat puenire ad gloriā p merita: quia spes p̄ce-
 dit ex gratia et meritis. sed non est credendum posse pue-
 nire p merita ppria. quia illa nō sufficiunt: z p consequēs
 est credendum qd qui est venturus ad gloriā puenit per
 merita alterius. sed talia merita non sunt nisi mediatoria.
 S. ij.

gal. 2.

ysa. 7.

ysa. 9.

Baruth. 3.

Ps. 5. 7.

Atha.

1119. 9. 15. 2.

ergo qui sperat saluari oportet q̄ habeat fidē de mediato
re. qz eius merita nō veniūt nisi in eos qui incorpōrantur
in eo p̄ fidē. Et p̄ consequēs tā illis qui p̄cesserunt eius ad
uentū q̄ illis qui secuti sunt ei⁹ aduentū necessarium fuit
et est credere ei⁹ incarnationē. ¶ Scōo sic. nam x̄ps est ca
put toti⁹ ecclesie ergo nullus potest saluari nisi fiat mem
brum eius: sed membrū x̄pi nō potest fieri nisi credat ī ip̄m
et p̄ consequēs sine fide sue incarnatiōis nullus potuit nec
potest saluari. ¶ Scōo p̄batur cōclusio p̄ dictū August. ad
optatū. illa fides sana ē qua credim⁹ nullū hoīem siue ma
ioris siue minoris etatis liberari a cōtagine z obligatione
peccati q̄ prima natiuitate p̄traxit nisi p̄ vnū hoīem me
diatores dei z hominis ihesum x̄pm cuius hominis eiusdē
q̄ dei fide: et illi sunt salui facti qui anteq̄ veniret in carne
crediderunt in carne venturuz. ¶ Tertio p̄bat cōclusio p̄
determinationez eccleie vt habet de sum. trini. z si. catho. ca.
firmiter credim⁹. vbi d̄r firmiter credim⁹ z simpliciter cōfi
temur q̄ vnigenitus dei filius ihesus x̄pus a tota trinitate
cōiter est incarnatus ex maria semp̄ virgine opatiōe sp̄s
sancti conceptus. hoc est q̄ dicit Athana. in simbolo. sed
necessariuz est ad eternā salutē vt incarnationē quoq̄ d̄ni
nostri ihesu x̄pi fideliter credat. Unde hic Athanasius acci
pit incarnationē p̄ humanatione sicut enim caro aliquan
do accipitur pro tota hūanitate vel pro toto hoīe vt acce
pit beatus Johan. qm̄ dixit et verbum caro factum est. id
est verbū factū est homo ī eo q̄ assūpsit hūanitatē quā sibi
in vnitate suppositi vnuit. Dicit vltra d̄ni nostri ihu x̄pi.
hoc autē dicit Athana. p̄pter hoc quia incarnatio licet ef
fectiue facta fuerit a tota trinitate t̄m̄ terminatiue fuit facta
in filio. p̄pter hoc vt ille q̄ erat filius in diuinis dei p̄fis esset
filius matris. ¶ Est sciēdū q̄ vnio illa hūane nate ad dei fi
lium nō in verbo sed in humana natura est fundata quia
in deo nichil potest de nouo fundari: et notanter dixit ibi
ihesu x̄pi ex eo quia saluator noster his duobus nominib⁹
nominabatur. hoc nomen ihesus sibi impositum est ab an
gelo vt habetur Luce primo q̄ idem est q̄ saluator. quod

3
90.
quid em̄ nomē verbo incarnato p̄prie cōueniebat p̄ tāto
qm̄ si cut oia p̄ ip̄m facta sunt. vt d̄r Jo. primo qz pater om̄
nia in sapiētia sua. i. per filiū suū fecit: ita natura humana
p̄ peccatū violata per verbū debuit reparari. hoc nomen
x̄ps grece hebrayce dicitur messias: z latine dicitur vnctus. qd̄
quidē nomē est nomē propriū verbi in deitate simul et hu
manitate subsistens. Dicit. n. athana. quoq̄ ex eo qz quo
q̄ est cōiunctio copulatiua z copulat precedētia cū sequē
tib⁹ quasi dicat nō solū est necessariū ad eternā salutem
habere fidē de trinitate de qua dictū est sed etiā est neces
sariū habere fidē de incarnatiōe d̄ni n̄ri ihu x̄pi de qua di
cere p̄peram⁹. ¶ Instatur cōtra istā cōclusionē. z cōtra di
ctum Athana. Et probatur q̄ non sit necessarium ad salu
tam habere fidez de incarnatione verbi. Et primo sic. nam
incarnatio verbi seu vnio nature humane ad verbum nō
fuit possibilis nec potuit fieri. ergo habere fidez de illa nō
est necessarium. cōsequētia nota est qz de illo quod non
est nec fuit nec erit nec poterit esse non est necessariū ha
bere fidem. sed antecedens probatur multipliciter. Et pri
mo: nam actus purus z infinitus non est alicui p̄ponibilis
nec vnibilis sed verbum diuinum est actus purus z infini
tus. ergo r̄. minor nota est. maior vero probatur. qz com
ponibile caret p̄fectione eius cum quo cōponitur: sed infi
nitum nō caret aliqua p̄fectiōe. q̄ nec est alicui cōponibile
¶ Scōo p̄batur sic. plus distant natura creata z increata
q̄ contraria. sed cōtraria non possunt vniri vt dicit p̄hs
iij. metha. q̄ similiter natura creata et increata nō possunt
vniri. ¶ Tertio sic. incarnare est agere q̄ incarnari est pati
s̄ verbū diuinuz nō pōt pati q̄ nō pōt incarnari. ¶ Quar
to sic. inter vnibilia debet esse p̄portio s̄ finiti ad infinitū
nulla est p̄portio ergo natura hūana q̄ est finita non po
test vniri verbo diuino qd̄ est infinitū. ¶ Quinto p̄batur
idem a scedens sic. ois dependētia terminatur ad aliquod
independens absolutum. sed verbum diuinum non est ab
solutū ergo nō potest terminare dependentiā hūane natu
re ad suppositum: et p̄ p̄is incarnatio verbi non fuit possi
s. iij.

bilis. et sic videt habere fidē de ea nō est necessariū ad salu-
lutem. **C**ōm principale pbat sic. scz q nō sit necessariū
habere fidē de incarnatiōe verbi. Unde ap̄ls ad hebreos
xi. dicit oportet accedētē credere qz est. z qz remuneratoz
est: si ergo ap̄ls determinat sufficiētē illud qd erat fidei o-
portunū videt q hoibus sufficit credere. **T**otū istud credi
potest nihil credēdo de hūanitate xp̄i: q̄ videt q sufficit ad
salutē sola fides de diuinitate. **T**ertio sic. fides q̄ sufficiēt
ter dirigit ad sperandū z amandū sufficit ad salutē: sed fi-
des qua qd credit deū creatorē z remuneratozē suū suffici-
enter dirigit ip̄z ad sperandū z amandū: q̄ fide hūanitatis ex-
clusa fides soli⁹ diuinitatis ad salutē sufficit. **Q**uarto sic
nā multi in lege nature z in lege scripture salui facti sūt si-
ne fide incarnatiōis xp̄i. q̄ videt q illa fides nō sit necessa-
ria nobis ad salutē. nā patet (vt dicit August. ad optatū)
qz illa fides que nos saluat saluos iustos antiqs faciebat.
antecedēs pbat qz pauci erant tā in lege nature q̄ in lege
scripture qui crederēt filiū dei esse incarnatū. **R**espon-
deo ad ista. Ad primū nego antecedēs. Et ad p̄bationem
dico q verū est q actus pur⁹ z infinitus nō est alicui vni-
bilis seu cōponibilis vt dicit petr⁹ de aquila li. iij. di. p̄i. vt
pars p̄ponit vel vnū toti qz caret aliqua p̄fectiōe: s̄ bene
est vnibilis. i. potens terminare dependentiā alteri⁹ ad ip-
sum. Doctor seraphicus Bonauētura in eadē di. dicit ad
istud argumentū sic. q si p̄prie accipiat p̄positio in plus se
habet vnio q̄ p̄positio. **U**nio. n. dicit cōmixtionē duoz i to-
to: siue vniant ad p̄stituēdū tertiū siue nō. **C**ōpositio v̄o di-
cit cōmixtionē aliq̄z ita q veniūt ad p̄stitutionē tertij: et in
om̄i tali p̄positiōe vnū est materiale respectu alterius. Et
ideo p̄positio semp̄ oportat imp̄fectionē in cōponentibus
vnio aut nō. Et ideo nō sequit si verbū diuinū non potest
alteri cōponi q nō possit p̄pter hoc alteri vniri t̄minans
eius dependentiā q̄ terminatio est ratio suppositalis. **E**t
si querat quō intelligit illud scilicet q verbū vnitur nature
hūane terminās eius dependentiā. Dico (vt dicit p̄. de a-
quila vbi supra) q̄ incarnatio nihil aliud est nisi terminatio

3
91
dependentie nature hūane ad suppositū diuinū. Et sic inde
pendēs inq̄tuz independēs potest t̄minare dependentiā
alteri⁹ ad ip̄m qd natū est habere talē terminū. sed suppositū
diuinū est independēs / z dependentia nature huma-
ne est nata habere p̄sonā p̄ termino z nō naturā. z p̄ p̄s
p̄sona diuina independēs potest t̄minare dependentiā na-
ture ad ip̄m / z hec est incarnatio. Et sic verbū diuinū sustē-
tat naturā humanā assumptā sine informatiōe qd nō est sic
de subiecto respectu accidētis / qz subiectū t̄minat depen-
dentiā accidētis p̄ informatiōē. z in tali t̄minatiōe est imp-
fectio / qz informari ab acc̄te est imp̄fectiōis: licet sustēta-
re sit p̄fectio et sic verbū sustētat naturā humanā sine info-
rmatiōe. **A**d sc̄dam p̄bationē antecedētis dico q nō est si-
mile de vnione p̄trarioz z de vnione nature create z increa-
te / qz natura create z increata formali nō repugnāt ideo
possūt vniri. **C**ōtraria v̄o formali repugnāt ideo nō pos-
sunt vniri. **N**ec valet illud q̄ d̄z q pl⁹ distāt natura create et
increata q̄ p̄ria. **H**oc nō valet qz pl⁹ distāt res diuersorum
genez q̄ res eiuldē z t̄n res diuersoz genez possūt vniri.
Res aut̄ eiuldē generis non possunt vniri: sicut albedo
et nigredo. vt dixi. vj. phisicoz. **A**d tertiam p̄bationē di-
cunt quidā q̄ sicut dicit p̄sicianus quedā sunt verba que
in voce passiuā significant actionez vt vniri. et quedā que
in voce actiuā significant passionem vt video. et hoc mo-
do intelligendū est i p̄posito cū d̄z verbum diuinum vniri
nature humane non q̄ verbum diuinum aliqd̄ patiat̄.
sed verbum diuinum vnuit sibi naturam humanam. **A**lij
vero dicunt q̄ nec vniri nec incarnari sunt pati: qz incarna-
re et incarnari se habent sicut amare et amari. s̄ amari nō
est pati ergo nec incarnari. **A**d quartā p̄bationē illi⁹ an-
cedētis dico q maior est vera si intelligatur de p̄portione
que attēditur in cōuenientia ordinis. si aut̄ intelligatur de
p̄portione que est cōmēsuratio quātitatuz non est veruz
Nūc aut̄ inter deuz et creaturaz ratiōalez est cōueniētia or-
dinis: cum creatura rationalis sit in potētia obediētiā ad
deū. ideo p̄ceditur q̄ est p̄portio q̄ sufficit ad hāc vnionē.
s̄. iij.

Ad quintā pbationē dico q̄ dependētia potest t̄minari ad aliq̄ independēs dato q̄ illud nō sit absolutū. z sic est in p̄posito q̄ supposito ubi est independēs. Est sciēdū q̄ hic accipit esse independēs p̄ eē p̄ se q̄d habet suppositū z esse dependēs p̄ esse q̄d habet illud q̄d sustētur ab alio. Ad sc̄m principale dico q̄ aptus ibi nō intēdit de terminare totū q̄d est ad salutez necessariū. s̄ illd sine quo nō potest salu⁹ esse. dicit. n. q̄ hoc est oportunū s̄ nō dicit q̄ hoc sit sufficiēs: tāgit aut̄ illa duo potissime q̄ necessaria erāt om̄i statui nō tm̄ nature lapse s̄ etiā statui innocētie. Ad tertū dico q̄ falsum est q̄ fides creatoris z remuneratoris sufficiēter dirigat ad sperandū z amandū sc̄m statum nature lapse q̄ cū spes p̄cedat ex meritis si q̄s speraret saluari ex meritis p̄p̄is sine meritis mediatoris nō recte speraret: s̄ pot̄ p̄sumeret. ideo spes nō sufficiēter dirigat p̄ fidē creatoris z remuneratoris. Similiter nec caritas q̄ nō tm̄ debem⁹ amare deū q̄ creator z remunerator s̄ magis q̄ redēptor. Ad quartū nego aīcedens. Et ad pbationē dico q̄ duplex est fides scilicet explicita z implicita. si enī loq̄mur de fide explicita verū est q̄ multi fuerunt ante aduentū xp̄i qui salui facti sunt sine tali fide. Si aut̄ loquamur de implicita nō est verū. om̄s enī saluandī expectauerūt redēptorez futurū. Et etiā in suis sacrificijs z oblationibus hoc p̄figurabāt in quib⁹ oibus significabatur xp̄s offerendus p̄ peccatis. Quā quodāmodo p̄fitebantur facto occulte quōuis verbo nō p̄ferrēt manifeste. Et hoc est q̄d dixit Augustin⁹ ad optatū. q̄ illa fides que nos saluat: saluos antiquos iustos faciebat q̄z sicut nos credimus in carne venisse z ita illi venturū: scilicet aliq̄ explicitē z aliq̄ implicitē q̄d est credere explicitē vel ip̄licite dictū est sup̄ius. Et hec de isto capitulo dicta sufficiant.

Est ergo fides recta vt credamus z confiteamur: quia dominus noster iesus xp̄us dei fili⁹ deus z homo est.

ca. 2^m

Postq̄ Athana. deterioravit quō erat necariū ad salutē et nā credē incarnationē dei filij: Lōsequir de fiat quō rōe illius ineffabilis vnionis idē christ⁹ est de⁹ z hō ita q̄ ē verus dicit q̄ d̄s est homo. z homo est d̄s. Pro quo sunt aliqua notanda. Et p̄mo est notandū. (vt dicit doctor seraphicus Bonauētura li. iij. di. vij.) q̄ q̄si due nate sūt iūcte in vna p̄sona seu in vno supposito necessario d̄ se inuicē p̄dicant: si accipiant cōcrete. p̄p̄t illā maximā q̄ d̄: q̄cūq̄ vni z eidem sūt eadē inter se sūt eadē. p̄ quā etiā fundari habet vt silogismi expositōz q̄ p̄bat p̄bs in libro p̄orum. ea que dicuntur de vno et eodem predicari de se inuicem. Secundo ē notandum q̄ in propositione in qua ponitur hoc verbum fieri aliquando li fieri tenetur secundo adiacens aliquādo tertio adiacens. quando tenetur sc̄do adiacens tunc accipit esse subiectum simpliciter. sicut homo accipit esse quando vero tenetur tertio adiacens tunc non accipit esse simpliciter. sed esse tale specificum. Tertio est notandum q̄ doctores theologi li. iij. di. vij. dicunt q̄ propter illaz ineffabilem vnionē verbi ad hūanā naturā deus factus ē homo. Que quidem locutio multipliciter est distinguēda. q̄ illd participium fact⁹ de tertio adiacente aut̄ ponit rem suam super totum. vel circa predicatum absolute. vel circa subiectum incomparatione ad predicatum. si p̄dat rem suam. s. ipsam factionem super totum. vera est locutio quia est sensus. deus factus est homo. id est factum est vt deus eēt homo. et hoc quidem factum fuit in opere incarnationis. Si autem ponat rem suam circa predicatum tunc ē sensus d̄s factus est homo id est deus est homo qui quidez homo factus est siue productus. et hoc quidem est verum. Si autē ponat rem suam circa subiectum in comparatione ad predicatum. sic sensus est. deus factus est homo. id est de⁹ fecit semetipsum hominem per humanitatis assumptionem. sicut homo facit semetipsum doctuz per doctrine acquisitionem. z iste sensus similiter est verus. Namus enim sensus est verus et consuetus secundum sensuz cōmunes. non tamen est verus secundum locutionis virtutem. ex eo q̄ hoc

Note p. b. 2. di. 7.

maxima

p. 2. l. 2. p. 2.

Note 2.

Note m. cōt. doct. 2. 3. di. 7.

ad p. 2. l. 2. p. 2.

ad 2. l. 2. p. 2.

ad 3. l. 2. p. 2.

Ad quintā pbationē dico q̄ dependētia potest t̄minari ad aliq̄d independēs. dato q̄ illud nō sit absolutū. z sic est in p̄posito q̄ suppositū ubi est independēs. Est sciēdū q̄ hic accipit esse independēs p̄ eē p̄ se q̄d habet suppositū z esse dependēs p̄ esse q̄d habet illud q̄d sustētatur ab alio. Ad sc̄dm principale dico q̄ ap̄tus ibi nō int̄dit dēterminare totū q̄d est ad salutēz necessariū. s̄ illō sine quo nō potest salu⁹ esse. dicit. n. q̄ hoc est oportunū s̄ nō dicit q̄ hoc sit sufficiēs: tāgit aut̄ illa duo potissime q̄ necessaria erāt om̄i statui nō tm̄ nature lapse s̄ etiā statui innocētie. Ad tertiu⁹ dico q̄ falsum est q̄ fides creatoris z remuneratoris sufficiēter dirigat ad sperandū z amandū sc̄dm statum nature lapse q̄ cū spes p̄cedat ex meritis si q̄s speraret saluari ex meritis pp̄rijs sine meritis mediatoris nō recte speraret: s̄ poti⁹ p̄sumeret. ideo spes nō sufficiēter dirigat p̄ fidē creatoris z remuneratoris. Similiter nec caritas q̄ nō tm̄ debem⁹ amare deū q̄ creator z remunerator: s̄ magis q̄ redēptor. Ad quartū nego āncedens. Et ad pbationē dico q̄ duplex est fides scilicet explicita z implicita. si enī loq̄mur de fide explicita verū est q̄ multi fuerunt ante aduentū xp̄i qui salui facti sunt sine tali fide. Si aut̄ loquamur de implicita nō est verū. om̄s enī saluandi expectauerūt redēptores futurū. Et etiā in suis sacrificijs z oblationibus hoc p̄figurabāt in quib⁹ oib⁹ significabatur xp̄s offerendus p̄ peccatis. Un̄ quodāmodo p̄fitebantur facto occulte q̄uis verbo nō p̄ferrēt manifeste. Et hoc est q̄d dixit Augustin⁹ ad optatū. q̄ illa fides que nos saluat: saluos antiquos iustos faciebat. q̄z sicut nos credimus in carne venisse z ita illi venturū: scilicet aliq̄ explicitē z aliq̄ implicitē q̄d est credere explicitē vel implicitē dicitū est sup̄ius. Et hec de isto capitulo dicta sufficiant.

fca? 2m
Est ergo fides recta vt credamus z confiteamur: quia dominus noster iesus xp̄us dei fili⁹ deus z homo est.

Eni

3
 Postq̄ Athana. deterioravit quōd erat necariū ad salutē etnā credē incarnationē dei filij. Cōsequit̄ dēfīat quōd rōe illius ineffabilis vnionis idē christ⁹ est de⁹ z hō ita q̄ ē verus dicit q̄ d̄s est homo. z homo est d̄s. C̄ pro quo sunt aliqua notanda. Et p̄mo est notandū. (vt dicit doctor seraphicus Bonauerura li. iij. di. vij.) q̄ q̄n due nafe sūt iūcte in vna p̄sona seu in vno supposito necessario d̄ se inuicē pdicant: si accipiant cōcrete. p̄p̄ illā maximā q̄ d̄: q̄cūq̄ vni z eidem sūt eadē inter se sūt eadē. p̄ quā etiā fundari habet d̄t̄ silogismi expositori q̄ p̄bat p̄bs in libro p̄orum: ea que dicitur de vno et eodem predicari de se inuicem. Secundo ē notandū q̄ in p̄positione in qua ponitur hoc verbum fieri aliquando li fieri tenetur secundo adiacens aliquādo tertio adiacens. quando tenetur sc̄do adiacens tunc accipit esse subiectum simpliciter. sicut homo accipit esse quando vero tenetur tertio adiacens tunc non accipit esse simpliciter sed esse tale specificum. Tertio est notandū q̄ doctores theologi li. iij. di. vij. dicunt q̄ propter illaz ineffabilem vnionē verbi ad hūanā naturā deus factus ē homo. Que quidem locutio multipliciter est distinguēda. q̄ illō participium fact⁹ de tertio adiacente aut̄ ponit rem suam super totum vel circa predicatum absolute vel circa subiectum incomparatione ad predicatum. si p̄bat rem suam. s̄ ipsam factionem super totum vera est locutio quia est sensus. deus factus est homo id est factum est vt deus eēt homo. et hoc quidem factum fuit in opere incarnationis. Si autem ponat rem suam circa predicatum tunc ē sensus d̄s factus est homo id est deus est homo qui quidez homo factus est siue productus et hoc quidem est verum. Si autē ponat rem suam circa subiectum in comparatione ad predicatum sic sensus est. deus factus est homo id est de⁹ fecit semetipsum hominem per humanitatis assumptionem. sicut homo facit semetipsum doctuz per doctrine acquisitionem z iste sensus similiter est verus. p̄imus enim sensus est verus et consuetus secundum sententias cōmunes non tamen est verus secundum locutionis virtutem ex eo q̄ hoc

*Note p̄m
 d̄t̄. 1. 3. di. 7.*

maxima

p̄m? le. poz

Note 2m

Note 2m

cof. d̄t̄. 1. 3. di. 7.

ad p̄m p̄ sup totū

ad 2m cō p̄ d̄m

ad 3m cō subiectū? cōp̄ d̄m

pticipium q̄ est factus cum sit masculini generis et actiuus
 et adiectiue tentum non potest ponere rem suam circa co-
 pulari: necario pot̄ q̄tū ad virtutē fm̄ōis circa subiectū
 vel circa predicatū. Sc̄ōs aut̄ sensus ē ver⁹ et h̄i pot̄ p ser-
 monis virtutē et p̄terat̄ ē tū p̄ter vsū p̄munē. Tū cū dici-
 mus q̄ d̄s sc̄iūs est hō nō volum⁹ dicē q̄ de⁹ sit homo qui
 p̄duct⁹ est: s̄ volum⁹ exprimerē ipsas incarnationē siue vni-
 onē diuine nature ad hūanas. Tertio d̄o sc̄sus habet et sc̄ōz
 cōez vsuz et sc̄ōm locutōis p̄rietatē. Quarto ē notādū
 q̄ h̄ pticipiū fact⁹ de tr̄io adiacētē tria ipozat. s̄. ancessiōez
ex pte subiecti, et ceptōez ex pte predicati, et trāsmutōez ex pte
vtiusq̄. q̄tū. n. ē ex vi fm̄ōis p eo q̄ factū ē implicat fieri. In
 pposito autē cū d̄ de fact⁹ ē hō est reperiri ancessiōez ex
 pte subiecti: et inceptiōez ex parte predicati. s̄ nō est repire
 trāsmutationem in supposito dei. Ideo hic hoc pticipium
 factus cadit a propria significatōe q̄tū ad tertiam cōdi-
 tiōez nec importat trāsmutationem s̄ vniōem. nec signi-
 ficatur q̄ filius dei sit suppositū trāsmutatōis: cuz dicitur
 deus factus est homo: sed significatur q̄ est suppositum na-
 ture facte et sibi vnite. Quinto est notandū q̄ quis oēs
 doctores cōcedāt istam ppositiōez homo est deus propter
 illam ineffabilem vniōē verbi ad naturā humanā: nō ta-
 men omnes concedunt istam homo factus ē deus. Et q̄io
 conceditur debet concedi sub illo sensu s̄ q̄ h̄ participiū
 factus ponit rem suam circa totum scilicet sub isto sensu. s̄.
 homo factus est deus id est factum est vt homo esset deus.
 et hoc quidem verū est non tamen debet concedi sub ali-
 is duobus sensibus sc̄cūdm q̄ hoc participium fact⁹ pot̄
 rem suā circa predicatū et circa subiectū in ordine ad predicatū
 Ex eo q̄ si determinat predicatum est sc̄sus: q̄ homo est d̄s
 q̄ factus est. et hoc quidē est falsum. et si dicat circa subie-
 ctum in ordine ad predicatum tunc est sensus: homo fact⁹
 est deus id est qui prius erat homo factus est de⁹ posteri⁹
 et hoc quidem falsum est. q̄ esse hōiem nullo modo ante-
 cedit in illo supposito esse deuz nec diuinum esse aliquate-
 nus inchoatur. Istis p̄suppositis pono istam cōclusiōē

Note 2
 1
 2
 3

Note 7

1

2

3

nem q̄ ratione illius ineffabilis vniōis verbi diuini et hu-
 mane nature in vnitae suppositi verbi diuini christus est
 verus deus et verus homo. vt dicit Athana. in simbolo. ē
ergo fides recta vt credamus et confiteamur quia domin⁹
nostr⁹ ihesus x̄ps dei filius deus et homo est. Ista con-
clusio probatur et primo per ratios. Et primo sic. quādo
cūq̄ sunt due nature in eodem supposito vna natura po-
test predicari de alia in concreto licet non in abstracto. vt
patet de albo et de musico. sed natura diuina et humana
vniantur in eodem supposito filij ergo vna predicatur de
alia in concreto vt dicat deus est homo. et homo est deus: s̄
hec non posset esse vera nisi x̄ps in quo vnunt ille due na-
ture eēt de⁹ et homo ergo etc. Hec ratio sumitur a Damas.
li. iij. ca. xi. vbi dicit deus est hō et homo est deus propter
eam q̄ est s̄m p̄postasiōem vniōē. Et notanter dixi in argu⁹ (in
concreto) q̄ in abstracto hec nō est bona p̄dicatio nec ve-
ra humanitas est deitas nec et e conuerso. Secundo sic.
medium q̄ optime iungit extrema) ad vtrūq̄ extremū
p̄p̄at sc̄ōz habitudinē subiciendi et predicandi. si q̄ x̄ps per-
fectus mediator ē inter deū et hōiez. q̄ de⁹ et hō item h̄it
itudinē respectu eiusdē s̄ q̄ item h̄it hitudinē respectu eius-
dey n̄c̄io d̄ se iuicē in p̄creto (et d̄ illo respectu cui⁹ h̄it illaz
hitudinē) p̄nt et p̄ his ē x̄m dicere q̄ de⁹ ē homo et q̄ x̄ps
est d̄s et homo. Sc̄ō p̄bat p̄du. p̄ d̄cā sc̄ōz: vñ aug. i. de
tri. dicit talis fuit ista assumptio vt deum faceret hōiez et ho-
mines faceret deū. Et Bernhardus ad Eugeniū tantaz (in
q̄tam exp̄ssam vim vniōis in se p̄sert ea p̄sona q̄ deus
et homo vnus est x̄ps vt si duo de se predices nō erres. Et
Dama. li. iij. ca. xi. dicit vt supra allegatum est de⁹ in d̄ est
homo et homo est deus propter eam q̄ est sc̄ōm p̄postasiōem
vniōem. Tertio p̄batur conclusio p̄ dictum Johannis
in euāgelio. Jo. p̄. et verbum caro factum est. dicit Aug.
exponens illud dictus q̄ caro accipit ibi p̄ hōie. Quarto
p̄bat conclusio per dictum simboli q̄ cantatur in ecclē-
sia vbi dicit de x̄pō q̄ natus est de maria virgine et homo
factus est. si homo factus ē ergo est homo. et cū nō desinit

Atha.

Conclusio
 1. p̄ d̄cā sc̄ōz
 2. p̄ d̄cā sc̄ōz
 3. p̄ d̄cā sc̄ōz

Damas. 7. 3. ca. 11.

2. p̄ d̄cā sc̄ōz
 3. p̄ d̄cā sc̄ōz

1. Aug. 2. p̄ d̄cā sc̄ōz
 2. Bernardus Eug.

3. Damas. li. 3. ca. 11.

3. p̄ d̄cā sc̄ōz
 2. p̄ d̄cā sc̄ōz
 1. p̄ d̄cā sc̄ōz

esse deum est deus / et p[ro]p[ri]us ip[s]e est deus et homo. Quinto probat[ur] cōclu[si]o p[er] deteriorēz eccl[esi]e vt h[ab]et de s[an]c[t]i trini. et si. ca. tho. ca. firmis credim[us] vbi dicit q[uo]d vniūgenit[us] dei fili[us] ih[esu]s xp[istu]s q[uo]d tota trinitate cōter[er] ē incarnat[us] ver[us] h[om]o fact[us] ex aia rōnali et hūana carne p[ro]posit[us] vna in duab[us] naturis p[er]sōa. Et h[ec] est q[uo]d dicit Athana[si]us. est ergo fides recta vt credam[us] et cōfiteamur. Unde si ergo nō ponit[ur] illatiue. sed inchoatiue. q[uo]d non precessit aliud vnde inferri dicatur. Dicit enī q[uo]d fides recta est id est vera: vt credamus et cōfiteamur scilicet vt credamus corde et cōfiteamur ore eo modo quo superius dictu[m] est in secundo capitulo q[uo]d est sup[er] tertium vsus istius simboli. Et quid credere et cōfiteri debem[us]? dicit Athana[si]us. quia d[omi]n[us] noster ih[esu]s xp[istu]s dei filius deus et h[om]o est. Ponit ibi quia non q[uo]d stet causaliter sed cōiunctiōnaliter p[er] q[uo]d. Et dicit postea d[omi]n[us] noster ih[esu]s xp[istu]s et h[om]o ratione redēptiōis quia xp[istu]s redemit nos a pena et a peccato et liberauit nos a diabolo: vt dicunt doctores theologi libro tertio distinctione decima nona. Et dicit vltra dei filius deus et h[om]o est. in hoc enim articulo continent omnes articuli ad humanitatem xp[isti] pertinentes. Ex hoc enim q[uo]d xp[istu]s dei filius deus et h[om]o est. p[ro]cedim[us] p[ri]mo necesse est credere q[uo]d dei filius fuit conceptus de spiritu s[an]c[t]o id est virtute spiritus s[an]c[t]i et q[uo]d fuerit natus ex maria virgine. et omnia ista conueniunt non ratione diuinitatis sed ratione humanitatis. Instat cōtra istam conclusionem et contra dictū Athana[si]i. Et p[ro]batur q[uo]d xp[istu]s non dicatur deus et h[om]o. Et p[ri]mo sic. nam si xp[istu]s esset deus et h[om]o sequeretur q[uo]d deus eēt factus h[om]o. sed p[re]sequens est falsu[m] ergo et antecedens. p[re]sequētia vero nota est de se. q[uo]d deus ab eterno et ratione diuinitatis non est h[om]o. q[uo]d cōsequētia sit falsu[m] probatur. Et p[ri]mo sic. nam si hec est vera deus factus est h[om]o sequitur ergo q[uo]d deus ē fact[us] consequētia p[ro]batur a simili: petrus fact[us] est h[om]o ergo petr[us] ē fact[us]. Sec[un]do probatur q[uo]d p[re]sequētia p[ri]mum sit falsu[m] nam illa p[ro]positiō in qua ponitur hoc verbum si non est vera nisi subiectū seu res significata per subiectu[m] mutetur. sed

3. ca. 21. 98.
in deo q[uo]d est subiectū seu res significata p[er] subiectū nulla cadit mutatio ergo et. Sec[un]do p[ri]ncipaliter arguit sic. nam si xp[istu]s eēt d[omi]n[us] et h[om]o sequeret[ur] q[uo]d de[us] eēt h[om]o: sed est falsu[m] ergo et antecedens. p[re]sequētia nota est. si q[uo]d p[re]sequētia sit falsu[m] p[ro]batur. Et p[ri]mo sic. nā p[ri]ma diuidentia entis sūt maxie diuersa. si finitū et infinitū sunt p[ri]ma diuidentia entis ergo sunt maxie diuersa. sed maxie diuersa non p[ro]dicant de se inuicem. cum ergo deus sit infinitus et h[om]o sit finitus. nō ē benedictum deus est h[om]o. Sec[un]do sic. maior est vnit[as] diuinarum personarum in essentia q[uam] nature diuine et humane in supposito xp[isti] sed p[ro]pter illā vniōnem vna persona nō p[ro]dicat de alia: vt si dicat[ur] p[ater] est fili[us] vel econuerso ergo p[ro]pter naturarum vniōnem in xp[isto] nō ē bene dictū deus est h[om]o et econuerso. Tertio sic. nam cum dicitur deus est h[om]o aut ista p[ro]positiō est vera de per se aut p[er] accidens. non de per se q[uo]d non dicit[ur] de quolibet contento sub deo q[uo]d non de patre nec de sp[iritu] s[an]c[t]o. nec etiam est vera de per accidens quia nihil accidit deo: ergo nullo modo est vera. Quarto sic. magis cōueniunt ea que sunt eiusdem generis et vniuntur in vna persona q[uam] illa que sunt diuersorum generum et vniuntur in vna persona. sed anima et corpus vniuntur in vno hoīe et sunt in genere substantie. diuinitas et humanitas non sunt eiusdem generis nec vniūt[ur] in vnit[ate] nature sicut vniuntur anima et corpus: sed solū vniuntur in vnit[ate] suppositi: ergo cum hec sit falsa anima est corpus et econuerso ergo et hec est falsa deus est h[om]o et h[om]o est deus. Quinto sic. nam cum dicitur deus est h[om]o aut h[om]o p[ro]dicat de deo aut de petro: vniuoce: aut equiuoce. si vniuoce ergo sub eadē ratōe dicitur de deo et de petro q[uo]d falsu[m] est. si equiuoce ergo nō p[ro]tinet xp[istu]s h[om]o ad gen[us] hominum: ex quo h[om]o de ipso et de alijs non dicit[ur] vniuociter. Sexto sic. nam cum dicitur deus ē h[om]o aut h[om]o p[ro]dicatur de deo absolute aut relatiue. si absolute ergo dicitur de tribus personis: quia nomina absolute dicitur de tribus personis sicut vult Augusti. si relatiue omne relatiuū dicit[ur] respectu alicuius: ergo h[om]o dicitur

esse deum est deus / et per hunc spiritum est deus et homo. Quinto probatur conclusio per deteriorationem ecclesie. ut habet de sancti trinitatis. et si. catholice. ca. firmiter credimus ubi dicitur quod unigenitus dei filius ihesus christus a tota trinitate cõiter est incarnatus. verum homo factus ex anima rationali et humana carne propositus una in duabus naturis personis. Et hoc est quod dicit Athanasius. est ergo fides recta ut credamus et cõfiteamur. Unde si ergo non ponitur illatiue. sed inchoatiue. quia non precessit aliud unde inferri dicatur. Dicit enim quod fides recta est id est vera: ut credamus et cõfiteamur scilicet ut credamus corde et cõfiteamur ore eo modo quo superius dictum est in secundo capitulo quod est super tertium versus istius symboli. Et quid credere et cõfiteri debemus? dicit Athanasius. quia dominus noster ihesus christus dei filius deus et homo est. Ponit ibi quia non quod sit causaliter. sed cõiunctiõnaliter. per quod. Et dicit postea dominus noster ihesus christus et hinc ratione redemptiõis quia christus redemit nos a pena et a peccato et liberauit nos a diabolo: ut dicunt doctores theologi libro tertio distinctione decima nona. Et dicit ultra dei filius deus et homo est. in hoc enim articulo continentur omnes articuli ad humanitatem christi pertinentes. Ex hoc enim quod christus dei filius deus et homo est. procedimus primo necesse est credere quod dei filius fuit conceptus de spiritu sancto id est virtute spiritus sancti et quod fuerit natus ex maria virgine. et omnia ista conueniunt non ratione diuinitatis. sed ratione humanitatis. Instatur cõtra istam conclusionem et contra dictum Athanasii. Et probatur quod christus non dicatur deus et homo. Et primo sic. nam si christus esset deus et homo sequeretur quod deus esset factus homo. sed sequens est falsum ergo et antecedens. sequentia vero nota est de se. quod deus ab eterno et ratione diuinitatis non est homo. quod cõsequens sit falsum probatur. Et primo sic. nam si hec est vera deus factus est homo sequitur ergo quod deus est factus. consequentia probatur a simili: petrus factus est homo ergo petrus est factus. Secundo probatur quod sequens primum sit falsum. nam illa propositio in qua ponitur hoc verbum si non est vera nisi subiectum seu res significata per subiectum mutetur. sed

in deo quod est subiectum seu res significata per subiectum nulla cadit mutatio ergo et cetera. Secundo principaliter arguitur sic. nam si christus esset deus et homo sequeretur quod deus esset homo: sed hoc est falsum ergo erantecedens. sequentia nota est. sed quod sequens sit falsum probatur. Et primo sic. nam prima diuidentia entium sunt maxime diuersa. sed maxime diuersa non predicantur de se inuicem. cum ergo deus sit infinitus et homo sit finitus. non est benedictum deus est homo. Secundo sic. maior est unitas diuinarum personarum in essentia: quam nature diuine et humane in supposito christi. sed propter illam unionem una persona non predicatur de alia: ut si dicatur pater est filius. vel econuerso ergo propter naturarum unionem in christo non est bene dictum deus est homo et econuerso. Tertio sic. nam cum dicitur deus est homo aut ista propositio est vera de per se aut per accidens. non de per se quia non dicitur de quolibet contento sub deo: quia non de patre. nec de spiritu sancto. nec etiam est vera de per accidens quia nihil accidit deo: ergo nullo modo est vera. Quarto sic. magis conueniunt ea que sunt eiusdem generis et ununtur in una persona: quam illa que sunt diuersorum generum et ununtur in una persona. sed anima et corpus ununtur in uno homine et sunt in genere substantie. diuinitas et humanitas non sunt eiusdem generis. nec ununtur in unitate nature sicut ununtur anima et corpus: sed solum ununtur in unitate suppositi. ergo cum hec sit falsa anima est corpus et econuerso ergo et hec est falsa deus est homo et homo est deus. Quinto sic. nam cum dicitur deus est homo aut homo predicatur de deo. aut de petro: uniuoce: aut equiuoce. si uniuoce ergo sub eadem ratione dicitur de deo et de petro quod falsum est. si equiuoce ergo non pertinet christus homo ad genus hominum: ex quo homo de ipso et de aliis non dicitur uniformiter. Sexto sic. nam cum dicitur deus est homo aut homo predicatur de deo absolute. aut relatiue. si absolute ergo dicitur de tribus personis: quia nomina absolute dicitur de tribus personis sicut vult Augustinus. si relatiue omne relatiuum dicitur respectu alicuius: ergo homo dicitur

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

3. 4. 5.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

1. 2. 3.

si factus est informacione seu p. inherentiā
2. requirit mutacionē
Ad factus est unione. que est relatio. sicut dicitur
non arguit talē mutacionē

So. ad p.

respectu alicuius. sed hoc est falsum ergo homo alio modo
non predicatur de deo. **Ad** respondeo ad ista. **Ad** primum nego quod
propositio sit falsum. et ad primam probationem nego primam quod ibi illud pro
principium factus solum potest referri suam supra subiectum cum non sit ibi pro
dicatum. scilicet supra deum cui non potest fieri simpliciter. Unde quod
do fieri est secundum adiacens subiectum accipit esse simpliciter. non est
sic quod est tertium adiacens quod tunc subiectum accipit esse tale.
Et sic licet sit vera deus factus est homo secundum quod expositum est in
notabilibus non tamen est vera deus factus est. **Et** ad similitudinem dico quod
non est bona quod est principium factus in creaturis propter accessiones
subiecti duo dicitur scilicet in ceptionem et transmutationem. et in deo non
dicitur in ceptionem nisi in ordine ad creaturam nec dicitur transmu
tationem sed dicitur unionem. quod non ponitur illud quod unitur deo
est principium factus non potest dici de deo. **Ad** secundam vero
probationem dicunt quidam quod maior est vera in agente na
turali quod educit de potentia materie. non autem est vera in age
te supernaturali. Alii vero dicunt et melius quod in factione concu
rit aliqua determinatio que vel est factio per informatio
nem seu per inherentiā vel per unionem que est relatio. acci
piendo autem factioem ut est per informationem vel per inherenti
am illa requirit mutationem. sed illa que est per unionem que est
relatio (sicut est in proposito) non arguit talem mutationem.
Ad secundum principale concedo primam et nego quod conse
quens sit falsum. **Et** ad primam probationem concedo quod
prima diuidentia habent maiorem distantiam non tamen
habent maiorem repugnantiam. illa autem que formaliter non
repugnant possunt uniri in eodem supposito et unum deno
minare alterum et sic se habent deus et homo. **Ad** secundam
vero probationem dico quod non est simile de personis et essentia
et de diuersis naturis in eadem persona quod persona dicitur en
titatem incōdicabilem. natura vero dicitur entitatem cōdicabi
lem. ideo quando diuersę nature sunt in eodem supposito pos
sunt in concreto de se dici. **Ad** tertiam vero probationem
dicunt quidam quod accipiendo logice per se et per accidens. ista
propositio deus est homo est propositio de per accidens quod predi
catum est extra intentionem subiecti et subiectus potest ex

ad p.

ad p.

ad p.

ad p.

si factus est informacione seu p. inherentiā
2. requirit mutacionē
Ad factus est unione. que est relatio. sicut dicitur
non arguit talē mutacionē

stere non existente predicato. Alii vero dicunt quod neutro
modo illorum accipiendo proprie per se et per accidens. Per se in
non predicatur cum non sit essentialis habitudo unius ad alterum. nec per ac
cidens predicatur quod unum non est accidens alterius. sed sicut in christo
est singularis modus unionis nature humane et diuine quod unio
nec est essentialis nec accidentalis. ita cum dicitur deus est homo ibi est singu
laris modus predicandi quod nec est per se nec per accidens. nec est inco
ueniens quod talis modus predicandi sub predicta diuisione
non habeatprehēdi. **Ad** quartam probationem dicunt quidam quod
dam quod non est simile de anima et corpore et de duabus naturis
quia anima et caro significant partes constitutivas in abstractione.
deus autem et homo non in abstractione sed in concretione si
gnificant. et hac de causa possunt de se inuicem dici quam
uis in abstractione non de se inuicem predicantur. hec enim est
falsa deitas est humanitas sicut est falsa caro est anima: ista
tamē est vera caro est animata. Alii vero dicunt similiter quod non
ualet similitudo quod anima et caro concurrunt in unitate ho
minis tanquam partes constitutivę et pars non predicatur de al
tera parte. essentia autem diuina non est in christo tanquam pars. **Ad**
quintam probationem dico quod sicut homo nec predicatur de per
se nec de per accidens proprie ita nec uniuoce nec equiuoce pre
dicatur de deo et de petro. non equiuoce quia non est diuer
sa hominis significatio secundum quod dicitur de deo et de pe
tro. Nec uniuoce quia licet homo retineat eandem signifi
cationem tunc dicitur de deo et de petro: tamen alio modo com
paratur ad petrum alio modo ad deum. ad petrum enim
comparatur predicatione formali et essentiali. ad deum non
sic comparatur sed comparatur in unione personali. sed sicut il
la unio fuit singularis ita est singularis modus predicandi.
qui nec dicitur uniuoce nec equiuoce. **Ad** sextam probati
onem dico ut dicit Petrus de aquila quod homo est predica
tum absolutum. **Et** ad illud quod dicitur si est predicatum absolutum quod
predicatur de tribus personis nego istud. et ad Augustinum dico quod Au
gustinus intellexit de predicato absolutis ad intra. homo autem
est predicatum absolutum ad extra. **Et** hec de isto capi. (in quo
tractat quod christus est deus et homo) dicta sufficiant.

ad p.

ad p.

ad p.

ad p. Petrus de aquila.

si factus est informacione seu p. inherentiā
2. requirit mutacionē
Ad factus est unione. que est relatio. sicut dicitur
non arguit talē mutacionē

ca. 3^m

Deus est ex substantia patris ante secula genitus: et homo est ex substantia matris in seculo natus. Perfectus deus perfectus homo ex anima rationali et humana carne subsistens: **E**qualis patri secundum diuinitatem: minor patre secundum humanitatem.

Postquam Athana. determinauit quomodo christus est deus et homo. Cuius sequitur determinat de emanationibus eius a patre et a matre. quomodo ut est deus est a patre genitus ex substantia patris et equalis patri. Et quomodo ut est homo est de substantia matris genitus consistens ex carne et anima rationali et sic ut est homo est minor patre.

Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum ut dicit Aug. de fide ad petrum quod christus ut est deus et homo natus est ex patre et natus est ex matre. Ex patre semper nascitur et ex matre est natus semel. Natiuitas enim que est ex matre est humana ut dicit idem Aug. in sermone. xj. super iohannem Altera uero que est ex patre est diuina: natiuitas enim que est ex patre est per quam efficimur. et altera que est ex matre est per quam reficimur. Prima est sine tempore. et altera in tempore. prima est sine matre et altera sine patre. De patre sine matre christus natus est tantum deus. Sed deus et homo natus est de matre sine patre. Ambas enim natiuitates fatemur esse admirabiles atque imperceptibiles. sed illam que est de patre sine matre fatemur esse magis admirabilem et imperceptibilem. Nullus enim explicare potest quomodo ex matre natus est: multo minus enarrare possumus quomodo ex patre sine matre natus est. Nostra mens deficit (ut dicit Gregorius) lingua sileat et non tantum hominum sed etiam angelorum.

Secundo est notandum quod penes utramque natiuitatem christus dicitur filius naturalis ex eo quod utraque natiuitas consistit in productione similis ex simili secundum similitudinem et conuenientiam in natura

Nam filiatio est habitudo predicti naturaliter similis producenti in natura intellectuali uel sensitua. Nam secundum naturam eternam generatur filius patris et generatur ex substantia patris. Secundum uero naturam temporalem generatur filius matris et ex substantia matris. Per hoc autem quod dicitur quod filiatio est habitudo producti naturaliter: intelligitur quod spiritus sanctus non dicitur filius quia libere producit. Et per hoc quod dicitur similis in natura producendi datur intelligi quod uermis non dicitur filius hominis uel equi ex cuius substantia generatur. Et per hoc quod additur in natura intellectuali uel sensitua datur intelligi quod planta non dicitur filia plante. Sed cum nichil positum in ista diffinitione respicit primo et per se supposita. sed naturam que communis catur in generatione passiuam et in chusto sunt due generationes passiuas scilicet eterna et temporalis. Sequitur (ut dicunt Scotus et petrus de aquila li. iij. di. viij.) quod in chusto sunt due filiationes reales una per respectum ad patrem et alia per respectum ad matrem. Tertio est notandum quod aliter christus dicitur ex substantia patris ut est deus et aliter ex substantia matris ut est homo. Nam ex substantia patris est ut ex materia presupposita ex qua formatum est eius corpus sacratissimum operatione spiritus sancti. Ex substantia uero patris deus generatur non tamen ut ex materia nec quasi materia presupposita. Et ratio ut dicit Scotus li. j. di. v. quod essentia diuina in generatione eterna se habet tertius formalis. Et si dicatur quod formalis generatio est relatio ex eo quod relatio distinguit et non essentia: et per se essentia est materia uel quasi materia quod ex duobus non fit unum de per se nisi unum sit actus et reliquum potentia. Ad hoc est dicendum ut dicitur De. de aq. li. p. di. v. quod relatio uerax est quod distinguit et determinat personam non tamen essentiam et sic dicitur actus personalis non tamen est actus essentie et sic non est terminus formalis generatiois. Et ad illud quod dicitur quod ex duobus in actu. etc. Dicit idem De. de aquila quod est uerax in oppositis secundum philosophum metha. ca. ultimo. non tamen tenet uerum in simplicibus sicut est persona diuina in qua concurreunt essentia et relatio formaliter distincta: que nec est composita nec quasi composita imo est ita simplex sicut eterna.

Ad istis presuppositis pono istam conclusionem quod chusto ut est deus est genitus ex substantia seu ex essentia patris. Et ut

b j

est homo est genitus ex substantia matris. Ut dicit Athanasius in simbolo. deus est ex substantia patris ante secula genitus: et homo est ex substantia matris in seculo natus. **C**onclusio probatur. et primo quod christus ut est deus sit ex substantia patris. Et primo sic. Augusti. n. xv. de trini. capi. xix. dixit quod filius caritatis eius nullus alius est quam deus deus est genitus. et christus est filius caritatis patris ergo etc. **S**ecundo sic Damas. eni li. i. ca. viij. dicit quod generatio est de substantia generantis. et christus est genitus a patre vere et vere est ex substantia patris. **T**ertio sic. patris genuit filium et non ex nihilo: quia sic esset creatura et genuit eum ex alio et non ex alio alio quam de sua essentia et christus ut est genitus a patre est de substantia patris. **S**ecundo probatur sic. quod christus ut est homo est ex substantia matris. Et primo sic. non nascitur homo ex homine nisi ex carne: et christus ut est homo est natus et conceptus ex maria virgine ergo veraz ex ea traxit carnem et per consequens christus ut est homo est ex substantia virginis marie. **S**ecundo sic. Anselmus li. de conceptu virginali ca. xvij. dixit quod deus pater disposuit dare virgini marie filium suum eternaliter genitum ut esset naturaliter idem dei patris et marie filius: sed ut est filius naturalis dei patris est ex substantia patris ergo ut est filius naturalis virginis est ex substantia matris. **T**ertio probatur conclusio quo ad ambas partes per determinationem ecclesie ut habet de sum. tri. et si. catho. ca. firmiter credimus ubi dicitur unigenitus dei filius ihesus christus ex maria semper virgine spiritu sancto cooperante est conceptus verus homo est factus ex anima rationali et humana carne compositus. In illo enim quod dicitur unigenitus dei filius ihesus christus papa determinavit christum esse filium dei patris ex substantia patris. Et in illo quod sequitur ex maria semper virgine. etc. determinavit esse filium virginis marie ex substantia eius: ut expresse dicit Athanasius. in simo suple. christus deus est ex substantia patris a secula genitus: et homo est ex substantia matris in seculo natus. In hoc. n. visu Athanasius manifestat duos articulos. Unus est de generatione christi eterna a patre. Et alius est de conceptione et natiuitate eius ipsa a matre. **P**rimo. n. dicit quod christus est deus ex substantia patris. **P**ro quod

3.
est sciendum quod licet in hoc passu dicitur duo scilicet originationem et substantiam ut sit talis sensus: christus ut est deus est ex substantia patris id est christus originatur a patre ut consubstantialis est. **N**on est intelligendum quod originatur a substantia patris sed a patre. quia essentia nec generatur nec generatur. **N**ec est intelligendum quod christus ut est dei filius de substantia patris habeat partem nisi essentie patris: sed est intelligendum quod habet totam essentiam quam habet pater. **U**nde dicit sanctus Thomas. li. i. pa. di. v. q. ij. ar. pri. **E**tiam in pri. p. q. xij. ar. iij. quod pater minus indivisibilis existens generando filium non transmisit partem sui sed totam substantiam concabilem ei remanente distinctione solum secundum originem vel secundum proprietatem relativam. **E**t sequitur ultra in dicto Athanasio. ante secula genitus id est ab eterno. **U**bi Athanasius dicit a secula pro eternitate ut planius explicaret. dicit ultra Athanasius. quod est homo ex substantia matris scilicet a matre preparata ad illam generationem: que substantia matris (ut dicit Anselmus) erant sanguines purissimi marie per purissimos sanguines intelligit Anselmus. ut dicit Bonaventura. li. iij. di. iij. in dubiis litteralibus humorem qui proprius est ad corporis formationem ex quo caro christi formata fuit. **I**lle autem humor aliquando vocatur caro aliquando vocatur sanguis aliquando semen: et hoc secundum diversam comparisonem. **S**anguis enim dicitur in comparatione ad illud unde processit. **C**aro in comparatione ad illud quod ex ipsa fit. **S**emen vero dicitur propter hoc quia semen est substantia corruptibilis medians inter generans et generatum quod est via ad compositum vivum generandum ex quo fuit formatum corpus sanctissimum christi operatione non solum spiritus sancti sed etiam totius sanctissime trinitatis ut habetur ex determinatione ecclesie ut habetur de sum. tri. et si. catho. ca. firmiter ubi dicitur quod unigenitus dei filius ihesus christus a tota trinitate communiter est incarnatus ex maria semper virgine spiritu sancto cooperante conceptus et in seculo natus id est in hoc mundo temporaliter natus. **U**nde christus dicitur natus in hoc seculo quando fuit conceptus in utero virginis: de qua natiuitate dicitur.

Athana. p. qd in ea natum est de spiritu sancto est. Etiam dicitur natus in hoc seculo quando egressus est de utero virginis et mundo se manifestavit in ciuitate Bethleem d qua natiuitate dicitur Athana. ii. et similiter Luc. ii. vt est ex substantia patris genitus dicit ultra Athana. est perfectus deus. Ratio est ista nam gnans gnatur sibi simile scilicet homo hominē leo leonez; pater enī est perfectus deus qz dō nō potest eē imperfectus et gnatur filiū sibi simile/ ergo filius ē perfectus deus sicut pater: quia sicut homo generat filiū hominem/ ita deus pater generat filium deum: et sicut pater est perfectus deus/ ita filius est perfectus deus: Ut autē est ex substantia matris genitus est perfectus homo: vt dicit Athana. vltra. scilicet ex anima rationali et humana carne subsistens Nam perfectio eēntialis hōis (scilicet p. hōm secūdo de anima.) est ex anima rationali et corpore. Dicit Athana. subsistens id est existēs qz substantia in psona christi nō est ex anima et carne sicut in ceteris hominibus in quibus est substantia que est ratio suppositalis. qz quilibet homo compositus ex corpore et anima rationali est persona et suppositum/ in christo non ē sic. quia natura assumpta a verbo non ē persona nec suppositum: et sic non est subsistens qz supposita in verbo diuino Ideo in hoc loco Athana. im pprie accepit et dixit subsistens qz nōiauit substantiam pro existentia. Considerandum est qz xps in hoc ostendit vt est homo habere veram carnem et veram animam rōnalez vt dicit Athana. li. iij. di. xv. qz assūpsit et habebat defectus naturales et communes nature humane scilicet defectus pene sed non culpe: nec omnes pene sed quos ei accipere expediebat et sue dignitati nō derogabat. Dicit vltra Athana. qz xps in quōtum est genitus ex substantia patris est equalis patri secundum diuinitatem vt superius pbatum est: sed in quōtum est homo ex substantia matris est minor patre/ secundū humanitatem. Instatur contra istam pclusionē. Et contra dictum Athana. Et pbatur qz christus nō ē deus genitus ex substantia patris Et pmo sic nā si xps vt ē dō gnatur ex substantia patris aut li ex: dicit distinctōez eēntiez aut nō/ si pmo mō ē eēna ē distincta in pfe

et filio qz est falsus: si scdo mō sicut filius ex essentia patris ita pater est ex eēntia filij. Secūdo sic. Cū Anselm. li. de pfectione spūsancti ca. p. dicit nec natura pmittit nec intellectus capit existentē de aliq eē illud de q existit. s. xps vt ē deus est substantia patris q nō ē de substantia patris. Secūdo pbatur cōtra cōclusionē qz xps nō sit ex substantia virginis Athana. Et pmo sic. nā si xps vt ē hō eēt ex substantia virginis sequeret qd dō Athana eēt mater dei. sed hōis ē falsus qz et anis. Lōsequētia nota ē ex eo qz si xps eēt genitus ex substantia virginis: dō Athana eēt mater xpi et sic cū xps sit deus p pns virgo Athana eēt mater dei q aut pns sit falsū pbatur Et pmo sic. nā mat ē pbalis christo s. hūana natura: q nō ē dei genitrix. Secūdo sic. ppter assūptionē enī hūane nature a filio deus p nō dicit hōis genitor nec similiter virgo maria dicitur est dei genitrix. Secūdo sic. nam si virgo maria eēt realiter mater xpi sequeret qz i xpo essent due filiationes realiter distincte s. istud pns est falsum qz et anis. Lōsequētia nota est de se p tātō qz vbi sūt duo sūdamēta realia et duo termini reales ibi sunt due relationes reales: sed si xps ē filius virginis realiter in eo sunt duo sūdamēta realia scilicet natura hūana et diuina et sūt duo termini realiter distincti. s. pater et mater. qz aut pns si falsū pbatur Et primo sic. nā filiatio cōstituit filiū ergo vbi sūt due filiationes sunt ibi duo filij: s. xps nō est duo filij. et. Secūdo sic. nā sancti ponunt qz pater non est incarnatus. nec spūsanctus sed solus filius ne esset confusio in proprietatibus sed si in xpo essent due filiationes reales non videtur vitari confusio in proprietatibus ergo et. Tertio sic. filiatio enim est suppositi et non nature quia licet natura sit nata non tamen conceditur filia sed in christo est vnū suppositū ergo et vna filiatio tantum Quarto sic. si in christo eēt due filiationes reales vna ad pfer et alia ad matrem paratōe et in quolibet filio essent due relationes reales qz videtur incōueniens ex eo qz tunc sequeret qz duo accidētia eiusdem spūi possunt esse in eodem subiecto qz est maxime falsum. Respondeo ad ista Ad primum dico qz li ex non semper dicit distinctiōē respectu casus cui immediate adiu

gitur Et sic dico q̄ respectu substantie patris z filij nō dicitur
 distinctionem reales. Et ad illud q̄ dicitur q̄ tūc p̄f esset de
 substantia filij zc. dico q̄ illa propositio ex hic accipitur cō
 substāntialiter z originaliter s̄. dico aut̄ simul qz non dicit p̄
 cise originem nec precise cōsbalitatē sed dicit vtrūq; sub h̄
 sensu filius est ex substantia patris id est filius originatur a
 patre p̄balis ei z sic per li ex denotatur origo filij a patre
 et ipsum accepisse eandem essentiam quam habet pater. z
 sic non sequit̄ q̄ si filius dicat̄ esse ex substantia patris q̄ p̄
 pter hoc pater dicatur ex substantia filij. Ad secundum
 dico q̄ Anselmus in auctoritate preallegata loquitur secun
 dum q̄ hec prepositio ex vel de accipitur originaliter tantū
 volens dicere q̄ nec natura permittit nec intellectus capit
 q̄ ille qui oritur ab aliquo sit ille a quo oritur. Secundo
 Respondeo ad argumenta que probant christuz non esse
 realiter filium virginis genitum ex substantia eius. Ad pri
 mum concedo consequentiam: z nego q̄ consequēs sit fal
 sum. Et ad primaz probatiōez dico vt dicit Bonaventura
 li. iij. di. iij. q̄ beata virgo dicitur mater dei: non propter h̄
 q̄ genuerit christum secundum naturam diuinam sed pro
 pter cōicatiōez ydiomatū z misterij incarnatōi s̄ exp̄ssio
 nē. Quā illa rō non valet beata virgo non est mater dei s̄
 diuinam naturam q̄ nō est mater dei: cuz sit mater illius q̄
 est deus z consubstāntialis ei secundum hūanā naturā. Ad
 secundam pbationem dico vt dicit Bonaventura. q̄ de p̄
 ter potest dici genitor hominis licet non consueuimus ita
 vti illo vocabulo qz illa appellatio nō sic facit ad exp̄ssio
 pie fidei sicut illa q̄ appellam̄ virginēz matrē dei. Ad t̄
 pcedo p̄nam et nego q̄ p̄ns sit s̄m. z ad p̄mam pbationem
 nego q̄ vbi sūt mltē filiatōes q̄ ibi sint mlti filij nec vbi sūt
 mltē p̄nitates q̄ ibi sint multi p̄fes. qz p̄creta (vt dicit Sco.
 z etiā oēs veri sui seq̄ces) nō multiplicant nisi multiplicata
 tam forma q̄ supposita sicut etiam patet qz in christo po
 nuntur due volūtates nō t̄m d̄z q̄ x̄ps sit duo volētes. Ad
 scōdam vero probatiōē dico q̄ si pater fuisset incarnat̄ su
 isset confusio in p̄prietatibus qz idem fuisset pater z filius

si quis in x̄po ponatur due filiatōes reales non sequit̄ p̄
 pter hoc confusio i p̄prietatib; qz idem est filius vtrac; fi
 liatione. Ad tertiā aut̄ pbationē dico vt dicit Scotus et
 sui sequaces li. iij. di. viij. q̄ illa maior nō bene accipit̄ cum
 dicitur q̄ filiatio est suppositi qz filiatio est habitudo pro
 ducti naturaliter similis p̄ducenti in natura intellectuali v̄
 sensitiua: z cū in christo sint due nature scilicet diuina z hu
 mana licet nō sit nisi vnum suppositum sunt tamen ibi due
 habitudines vna respectu patris cui christus est similis in
 natura diuina. et alia respectu matris cui est similis in na
 tura humana. hoc enim patet nam si natura assumpta di
 mitteretur a verbo statim esset persona et suppositum si
 ne aliquo absoluto adueniēte et ille homo eēt v̄ filius vir
 ginis matris et non per aliquam filiationem de nouo ad
 uenientem ex eo quia nulla relatio realis potest alicui ad
 uenire nisi per aduentum alicuius absoluti in aliquo extre
 morum z per consequens in christo sunt due filiationes re
 ales. Ad quartam probatiōem dicunt quidam q̄ non
 est simile de christo et de alijs filijs quia in christo sunt due
 nature et due generationes passiuē: in alijs autem filijs nō
 est sic. Alij vero dicunt ad istam rationem q̄ non habent p̄
 inconuenienti consequens positum quia in quolibet filio
 est vna filiatio ad patrem et alia ad matrem q̄ patet quia
 mortua matre alicuius remanente patre corrumpitur filia
 tio que est ad matrem: ergo hec et illa non sunt vna filia
 tio. Et ad illud q̄ dicitur q̄ tunc sequeretur q̄ plura accidē
 tia eiusdem speciei essent in eodem. Dico secundum q̄ di
 cit Scotus in questionibus metha. q̄ concedo q̄ plura acci
 dentia eiusdem rationis relatiua possunt eē simul in eodē
 subiecto: licet non absoluta nisi sint accidentia intensiona
 lia. Et p̄pter istud dictum non est intelligendum q̄ ille due
 filiationes que sunt in x̄po sint eiusdem rationis specificē
 qz vt dicit Pet. de aqua. li. iij. di. viij. differunt plusq; gene
 re nec est intelligendum q̄ relatio filij qua refertur ad pa
 trem sit accidens. Et hec de isto ca. (in quo tractatur de p̄
 ductionibus x̄pi q̄stum ad vtrac; naturā) dicta sufficiant.
 h̄ uij

Qui licet deus sit et homo non duo
tamē: sed vnus est xps. Vnus autē non
cōuersione diuinitatis in carnē: sed
assumptione humanitatis in deus.
Vnus omnino non confusione sub
stantie: sed vnitate persone. Nam si
cut anima rōnalis et caro vnus est
homo: ita deus et homo vnus est christus.

Postq̄ Atha. deteriorauit de emanatiōib⁹ xpi ex pfe/z ma
tre: et quōd vt ē a pfe ex lba ei⁹ est perfect⁹ ds eq̄lis pfi scōm
diuinitatē: et vt est a matrē pfect⁹ et ver⁹ hō/ minor patrē
scōz hūanitatē: Lōsequit̄ determinat de veritate q̄nū ad vni
tatem psonae. Et pmo p ratiōem: et secūdo p exemplum. vt
patet in illo versu. Nam sicut anima rationalis. etc. Pro q̄
sunt aliqua notanda. et pmo est notādū q̄ inter personam
et suppositū et singulare est differentia: q̄ se habent tanq̄
superius et inferius. Vn psona quattuor requirit. pmo q̄ sit
singularis. secūdo q̄ se existens. tertio q̄ sit rationalis nate.
quarto q̄ adhuc nō sit perfectiua seu cōicabilis nec p ifor
mationē nec p idētatē: sicut est cōicatio q̄ cōicatur natu
ra supposito. Et sic est dicendū q̄ tria supposita in diuis
sunt psonae: et omnes angeli/ et omnes hoīes existentes in
actuali existētia p se existentes. Anima vero sepata nō ē
psona: q̄ nō habet vltimaz cōditionē. nec nāsa hūana assū
pta a verbo diuino est persona. ppter hoc q̄ nō est p se ex
istens cum sit assumpta a verbo diuino. Suppositum requi
rit tres cōditiones scz p̄mam/ secūdam/ et q̄rtam. Singulare ve
ro cum scōa illarū cōditionū contentat. Nam ad esse sin
gularis sufficit q̄ habeat esse existens in actuali existētia.
que existētia in aliquibus est cum subsistentia propria vt
est in suppositis que habent esse per se. et in aliquibus est

transf.

7. n. k

sona

1
2
3

positū

ngulare

cum subsistentia alterius scilicet quando supposita in alio
et sustentatur ab illo sicut existētia accidentiū. et subsistē
tia nature humane assumpte a verbo diuino. Secundo
est notandum q̄ verbum diuinum assumens naturam hu
manā: nō assūpsit psonā hūane nature. Hoc. n. p. 3. q. 2. pso
nā vt dictū est in pcedenti notabili dicit̄ quatuor. et nāsa hūa
na assūpta a xpo diuino nō est p se existēs: cū sustentetur a
xpo. Unde circa istud errauit Entites nesciēs distinguere
inter psonā et naturā. p eo q̄ vidit i xpo eē duplicē naturā
intellexit in xpo esse duplicē psonam. Etiam circa istud er
rauit Nesconus nesciēs similiter distinguere inter naturā
et personam: p eo. n. q̄ vidit q̄ in xpo non poterat esse nisi
vna psona dixit q̄ in xpo non erat nisi vna natura. Unde
sicut duo fuerunt errores in diuinis. s. Arrii/ et Sabellii p
eo q̄ nescierunt distinguere inter naturā et psonā: sic duo
fuerunt errores circa incarnationē xpi videlicet Entites et
Nesconii/ Catholica do ecclia p mediū istoz errorū ptran
sit dicēs in diuinitate plures esse psonas et vnā naturā. et
in xpo esse vnā psonam et plures naturas. Et si dicat q̄ ad
dignitatem singularis rationalis nature spectat vt illud sin
gulare sit psona. sed natura assumpta in xpo est magis no
bilis q̄ si esset in aliquo alio hōie: s̄ si in alio non amitteret
rationem persone videtur q̄ in christo habeat eam potissi
me. Ad hoc est dicendū q̄ natura assumpta in christo eo
ipso est nobilior quā in nobiliori supposito stabilitur. Un
de ordinatio ad dignius quāuis auferat rationem super
positionis non auferat dignitatis proprietatem. Unde da
to q̄ deus aliquem assumeret qui iam est persona ille desi
neret esse persona: et nihil tamē dignitatis amitteret: esset
enim persona secundum naturam assumptam quāuis nō
secundum naturam assumptam. Tertio est notandum
q̄ sicut est dicendū q̄ verbum diuinum assumens natu
ram humanam non assumpsit personam: ita est dicendū
q̄ non assumpsit hominem. Hoc enim patet: quia homo si
gnificat humanam naturam in concretionē ad suppositū
de quo supposito vere predicatur scōm quandam idemp

2. n. k

Entites

Nesconus

Catholica

ob.

So.

3. n. k

titatē. vt dicēdo iste est homo. verbū autem assumēdi dno
importat de sua ratiōe videlicet distinctionē assumētis ad
assumptū. et ipostat ordinē quēdam respectu ei⁹ qd natura
liter antecedit ipam assumptionē. et respectu ei⁹ qd sequit̄
Nā res assūpta naturaliter ipam assumptionē antecedit. q̄
uis posset dici simul ipse. Cōiunctio dō et vnio assumētis
ad assumptū sequit̄ ipam assumptionē. ideo dupl̄ ē falsa
filius dei assūpsit hoīem. Primo ppter defectū distinctōis
qz hō pdicatur de filio dei. et qd assumit nō predicat de as
sumēte ppter distinctionē realē. Scōdo ppter defectum ordi
nis qz pparatio hūanitatē ad psonā vel ppositam sequit̄
tur ipam assumptionē et nō antecedit. res autē assūpta an
cedit. Et si autē dicat q̄ Augu. in expositiōe symboli. et An
sel. in li. de incarnatione dicit̄ exp̄sse q̄ fili⁹ dei assūpsit hoīez.
Dicendū est vt dicit Bonauē. li. iij. di. v. q̄ sancti illi ali
quādo loquūt̄ multū exp̄sse: et accipiūt hoīem in dictis
suis abstractiue p nāta hūana que est pposita ex corpore
et aīa rationali. et nō cōcretiue p re nature. Et si q̄rat̄ ex q̄
filius dei non assumpsit hoīem. nec p̄souam. qd q̄ assūpsit.
Est dicēduz q̄ assūpsit hūanitatez. Cū est sciēduz q̄ no
men hūanitatē p̄sueuit tripliciter accipi. Cūo p hūanita
tez p̄nt̄ intelligi principia cōstitūtūa hoīem. Alio p hūa
nitatez potest intelligi forma toti⁹ p̄nt̄ totuz ppositū. Ter
tio modo p hūanitatē potest intelligi proprietatē conse
quēs ipm hoīem in quātuz est homo. Omnibus autē istis
modis dicendum et concedendū est. filium dei assumpsisse
humanitatem. Si enīz nomine hūanitatē intelligatur ipa
principia constituentia hoīem scilicet anima et caro absq̄
dubio est verum q̄ filius dei assumpsit hūanitatez. id est
animam et carnem. Etiaz si nomine humanitatē intelliga
tur forma totius adhuc habet veritatem q̄ filius dei assū
psit humanitatem. id est formam humanam. secundum il
lud q̄ dicit̄ ad philippēses secundo. humiliāuit semetipm
formam serui accipiens. Etiam si nomine hūanitatē intel
ligatur ipa p̄pria p̄prietatē cōsequens adhuc habet veri
tatem q̄ filius dei assumpsit hūanam naturam. quia nō so

3.
tam nostram hūanam naturam assumpsit. sed etiam pro
prietates consequentes sicut dicit Johannes Damascen⁹.
Et si dicatur. q̄ non videt̄ istud dictū eē v̄x de scōdo et t̄tio
modis accipiēdo hūanitatē. ex eo q̄ scōm q̄ dicit Dama
scen⁹ qd semel assūpsit nūq̄ dimisit. et t̄m in triduo sue mor
tis nec erat forma toti⁹. nec erant proprietates. Ad h̄ ē di
cendū vt dicit Bonentura li. iij. di. v. q̄ dictum Damasceni
est intelligendum quantum ad principia nature que prius
fuerūt assūpta scilicet aīa et caro. q̄tum vero ad coassump
tū veritatē non habet. sicut sunt illa que in secundo modo
et tertio dicuntur. nūq̄ enim dimisit corpus et animam. li
cet alia deposuerit. Et si dicatur q̄ si in triduo non dimisit
corpus et animam. ergo in triduo fuit homo. Dicendum ē
q̄ illud non sequitur. ex eo quia principia hominis non fa
ciunt hominem nisi in quātum ad inuicem vniantur in vni
tate persone. q̄ tamen in triduo non erant sic: quia non e
rant vnita. Et quia corpus et anima non erant vnita in
triduo: christus non habuit ipsam formam totius conse
quentē ipam vnionē partū. nec p̄prietates nature hūane.
Et si dicatur q̄ si sic esset q̄ in triduo verbum esset vnitum
corporei et anime separatis sequeretur q̄ esset vnitum du
plici vnione. Ad hoc dicit Bonauētura libro tertio distin
ctione vicesima primā q̄ vnio verbi ad naturam humanā
dicitur tribus modis. Cūo modo dicitur vnio actio vni
tis. Et isto modo non est ibi nisi vnica vnio. quia vnica v
nionē actiua vniuit sibi verbum carnem et animam. Alio
modo dicitur vnio passio vnibilis. et isto modo similis non
est ibi nisi vnica vnio: quia nō fuit ibi nisi vnica passio. qz
caro et anima non fuerunt vnita ipsi verbo in vnionis p̄i
mordio vt diuisa. sed vt p̄iuncta in vnā substantiaz et na
turam. Tertio modo dicitur vnio relatio vnitoruz. et isto
modo est dicendum. q̄ cum relatio habeat plurificari ad
plurificationez extremoz. et extremuz illius vnionis erat
humana natura constans ex corpore et anima. que concur
rebant in vnum secundum actum. et poterant esse distincta.
Dic est q̄ q̄diu corp⁹ et anima fuerūt p̄iuncta vniebantur

verbo vnica vnione in actu et duplici vnioe in potētia, et
dū fuerūt separate aīa et caro vnuebātur duabus vnioni-
bus in actu relatiuo q̄ prius erāt plures in potētia: qz rela-
tio ex parte carnis z aīe erat alia z alia quando erāt sepa-
rate. Quarto est notandū. q̄ ppter vnionē verbi diuini
seu nature diuine ad naturā humanā nō est intelligenduz
q̄ xps sit cōpositus ex illis nec q̄ in xpo natura diuina et
hūana faciāt cōpositionē. Ex eo qz vbi est cōpositio ibi est
mutatio in vtroqz extremoz et similiter impfectio sed in
xpo ex pte diuinitatis nulla fuit mutatio nec aliqua impfe-
ctio nec p̄ p̄s in xpo est p̄positio. Et si dicat q̄ damascen⁹
li. iij. dicit oppositū vbi dicit q̄ i dño ihu xpo duas naturas
cognoscimus vnam ypostasim ex vtriqz compositam.

Ad hoc est dicendum vt dicit Bonauē. li. iij. di. vi. q̄ com-
positio dupliciter potest dici. **Uno modo** proprie dicitur
compositio aliquoz duoz habentium mutuam inclinatio-
nem ad constitutionem tertij: et hoc modo p̄sona xpi non
potest dici composita. **Alio modo** dicitur cōpositio large
que est quedam positio vnus cum alio que proprie dicit
vnio: et sic vnio verbi siue nature diuine et hūane isto mo-
do dicitur largo modo cōpositio: et sic Damalce. loquens
de xpo accepit largo mō z iproprie cōpositionem. **Istis**
presuppositis pono istam cōclusionem q̄ quīs in xpo sint
due nature. s. diuina et humana nō tamē xps est duo sup-
posita nec due p̄sone sed vnū supposituz et vna p̄sona tm̄.
Et dicit Atha. in simbolo. Qui licet ds sit z homo nō duo
tamen sed vnus est xps. **Ista** p̄clusio p̄batur et primo p̄
dicta sanctorū. Unde Damalce. in libro. iij. de diuina nafa
dicit q̄ diuina natura humanaz sibi vnuit in vnā suam y-
postasim: nominat ibi ypostasim suppositum. Etiam hyla-
rius de trinita. ca. ix. dicit cum non sit aliud filius dei et ali-
ud filius hominis requiri oportet quis sit clarificatus. Ex
istis dictis videt q̄ nō est duo supposita. qz nō est aliud et
aliud nec per cōsequens alius et alius. **Secundo** proba-
tur conclusio per rationes. Et primo sic. Unde secundum
Boetiū in li. de vnitate z vno. omne qd̄ est deo est qz vnus

3.
numero est. s. xps est q̄ necesse est esse vnū simplr z in actu
z per p̄s nō duo. **Secundo** sic. indiuiduū cōstat ex pprieta-
tibus quaz collectionē impossibile est i altero reperiri s̄m
Dorpi. in p̄dicabilib⁹: s. quicqd̄ dicit de filio dei dicit de
filio hoīs et ecōuerſo: s. filius dei z fili⁹ hoīs in xpo nō dif-
ferūt numero sicut duo indiuidua. Et p̄ p̄sequēs xps non
potest dici duo indiuidua siue duo supposita licet i eo sint
due nature qz quelibet est indiuidua: nec ppter hoc dicit
xps due nature. s. bene dicit in eo sunt due nature. **Ter-
tio** p̄bat p̄clusio p̄ determinationē ecclie. vt habet de sum.
trini. et si. catho. ca. firmiter credim⁹. vbi dicit vnigenitus
dei fili⁹ s̄s xps ex maria semp virgine ver⁹ homo fact⁹ ex
aīa rōnali et hūana carne cōpositus vna i duab⁹ naturis
p̄sona viā uite manifest⁹ demonstrauit. Et h̄ dicit Athana.
Qui licet supple xps deus sit z homo scilicet propter vni-
onem diuine nature et humane: non duo tamen. id est. nō
est duo supposita. nec due persone. hoc autem dicit contra
Entitem hereticum. qui dicebat q̄ in xpo erant due p̄sone
Et sequit̄ vltra in dicto Athana. sed vnus est xps: est enīz
xps vnus masculine et feminine s̄r est vna p̄sona. non tm̄
est vna natura. nec plures nature nisi intelligat cōiunctim
et non diuisim. sicut dicimus q̄ idem homo est corpus et
anima cōiunctim. licet non diuisim. Deinde Athan. osten-
dit q̄ xpus est vnus et dicit q̄ non est vnus p̄ uersionem
nature in naturam in versu sequēti. in quo dicit Athana.
Vnus aut̄ nō conuersione diuinitatis in carne: sed assum-
ptione hūanitat̄ in deo. Vnus omnino nō p̄fusionē sub-
stantie sed vnitate p̄sone. Dicit primo q̄ xps est vnus. nō
tm̄ per cōuersionē diuinitatis in carnē. i. in hūanitatē sicut
alimētum efficitur vnum cum eo qd̄ nutrit. Non enīz erat
hoc possibile. ex eo qz deus est purus actus et omnino in-
transmutabilis sed est vnus per assumptionē hūanitat̄
in deum. id est in diuinam personam. scilicet vt esset vnum
in persona cum deitate. Per hoc enī factū est vt christus
qui est deus et homo esset vnus. id est. vna persona. Est
vnus omnino vt dicit vltra Athana. i. est omnino vna per-

sona: nō tamen cōfusione substātie id est essentie sicut ele-
menta dicuntur esse vnū in mixto: scōm illos qui ponūt ele-
mēta eē formālī in mixto. **¶ vnus omnino vnitāte p̄sone** qz
in christo nō sunt due p̄sone sed vna p̄sona. **¶ Manifestat** et
declarat Athana. dictū suū p̄ exēplum in sequēti versu di-
cens. **¶ Nā sicut aīa ratiōalis et caro vnus est homo: ita de⁹**
et homo vnus est christus. quasi dicat qz sicut ex aīa ratiōa-
li et corpore in reliquis hoīb⁹ vnus est homo. i. vna ē ho-
minis p̄sona: ita de⁹ et homo vn⁹ est christ⁹. i. vna est dei et
hoīs p̄sona q̄ est christus. **¶ Et si dicat q̄ istud dictū Athan.**
videt̄ tradicere quarto notabili: in quo fuit dictū q̄ chri-
stus nō erat cōpositus ex diuinitate et hūanitate. Sic atha-
na. videtur dicere q̄ qz dicit qz sicut aīa rationalis et caro
vn⁹ est homo: ita deus et hō vn⁹ est christus. **¶ sic est q̄ hō**
est cōpositus ex carne et aīa rationali: q̄ et christus est cō-
positus ex deitate et hūanitate. Aliter enī esset falsa similitudo.
¶ Ad hoc est dicendū q̄ nō est omnimoda similitudo
inter aīam et carnē: et inter diuinitatē et humanitatē. nō enī
est similitudo q̄tuz ad extremoz cōpositionē: s̄ q̄tum ad
hoc q̄ sicut aīa et caro cōcurrūt ad vnitatē p̄sone: sic etiam
diuinitas et hūanitas in xp̄o in vnitāte p̄sone p̄currūt quā
uis hoc fiat alio et alio modo: quia in nobis caro et anima
concurrunt ad vnitatem persone per compositionem. que
est vnio partium ad constitutionem tertij: et in christo con-
currunt diuinitas et humanitas solum per vnionem. que
vnio est prioz compositione. vt dicit Petrus de aquila li-
bro primo distinctione. xxxiij. et potest stare sine compo-
sitione. cum omne prius potest esse sine posteriore. Unde
quadruplex dissimilitudo est inter corpus et animam in cō-
stitutiōe hominis: et inter diuinitatem et humanitates que
vnuntur in persona christi. Primo in hoc quia ex anima
et corpore resultat aliqua vna natura que prius non erat
et non est sic in xp̄o. Secundo modo in hoc q̄ ex vnione
anime et corporis in ceteris hominibus resultat persona.
que prius non erat. quod non est sic in christo: quia illa p̄-
sona que prius erat ante vnionem est post vnionem. Ter-

sc̄. 2.

1

ob.

50.

simil.

1.

2.

3.

tio in hoc quia nec corpus nec anima est natura completa
et in christo non est sic. Quarto in hoc quia nec corp⁹ nec
anima est aliquid subsistens. et in christo verbum est perso-
na subsistens. Est autē similitudo de qua intellexit Atha-
nāsius quam superius dixi. **¶ Instatur contra istam con-**
clusionem. et contra dictum Athanasij. Et probatur q̄ xp̄s
est duo supposita et due persone. et non vnum suppositū
nec vna persona tantum. Et primo sic. nam anima rationa-
lis vnita carni facit personam sed verbum diuinum assūp-
sit animam coniunctam carni. ergo assumpsit personam.
minoz nota est. maior potest p̄bari p̄ diffinitionez Boetij
qui diffiniens p̄sonam dicit q̄ p̄sona est indiuidua substan-
tia rationalis nature. Talis enī est natura assumpta a ver-
bo vt dicit Damascē. q̄ assumpsit naturā in athomo. C Se-
cūdo sic. nam p̄sona non gignit nisi personaz. sed filius dei
assumpsit qd̄ virgo genuit. s̄ sicut virgo erat p̄sona videt̄
q̄ deus ex ea p̄sonaz et supposituz assumpsit. et sic patet q̄
in xp̄o sunt due p̄sone et duo supposita. Hoc enim potest
probari per dicta Augustini et Hylarij. Unde Augustin⁹
ad Felicianuz dixit aliud est filius dei et aliud filius homi-
nis: sed qd̄ est aliud et aliud est duo. ergo r̄. Etiam Hyla-
rius in. ix. de trinitate dicit. christus homo Ihesus cum sit
aliud et aliud est duo. ergo r̄. C Tertio sic. xp̄s secundum
q̄ deus est vnum vnitāte increata secundum q̄ homo est
vnum vnitāte creata: si ergo vnitas creata et increata est
alia et alia ergo christus est duo. C Quarto sic. vna na-
tura in pluribus personis facit illas personas esse vnum.
sicut pater et filius et spiritus sanctus in trinitate sunt vnū
in essentia ergo pari ratione plures nature in vna p̄sona
facient illam personam esse duo sed christus est vna per-
sona in duab⁹ naturis ergo christus est duo. C Respon-
deo ad ista. Ad primū dico ad maiorem q̄ illud est verum
quando anima et caro nō coniunguntur digniozi sicut est
in nobis. Caro enim et anima hūanitatis xp̄i fuerunt con-
iuncte verbo diuino. Et ad diffinitionez Boetij dico q̄ est
insufficiens quia deficiūt sibi due particule. scilicet q̄ talis

ob.

1.

2.

3.

2.

R.

AD. 1.

individa substantia sit per se subsistens et ulterius non sit per se
creata et humanitas assumpta a verbo non est per se existens. Ad
scdm concedo quod beata virgo genuit personam. scilicet filium dei non secundum
divinam naturam sed secundum humanam. Et ad auctoritates Augustini
et Iulianum dico quod ille predicaciones sunt improprie. et debent
sic exponi. Christus est aliud et aliud id est alterius et alterius
nature. et ex hoc non sequitur quod Christus sit duo supposita nec
due persone. sed solum quod in Christo sunt plura. scilicet plures na-
ture. et ratione illarum naturarum sunt plura esse. et non plura esse
subsistentie. sed plura esse existentie. quia cum unitate subsistentie
in Christo stant duo esse existentie. sicut stant due nature secundum
Scotum et omnes eius veros sequaces. Ad patet quod esse est
formalis terminus generis secundum philosophum quinto physicorum. et in
Christo est duplex generis et persequens duplex esse non esse sub-
sistentie sed existentie. Etiam quia in Christo est verum esse ver-
bi incarnati: et anima informando corpus dat sibi verum
esse existentie quod esse existentie non est esse verbi divini. id est
est aliud. et per consequens sunt in eo plura esse existentie.
Hoc enim patet quia cum relatio presupponat fundamen-
tum. et unio nature humane ad divinam sit relatio: cuius
fundamentum sit natura humana per consequens videtur
quod natura humana habet proprium esse existentie aliud ab esse
existentie divine nature. Patet etiam quod si deus dimitteret
illam naturam assumptam ipsa non acquireret aliquod no-
vum esse seu aliquam entitatem licet acquireret alium modum esse
dicitur quod sequeretur quod esset perfectior in seipso quam in supposito divi-
no. si natura sic divisa haberet novum esse ergo similiter
existens in supposito divino habet proprium esse sed illud
non est esse verbi incarnati: ergo est aliud: non aliud esse sub-
sistentie sed esse existentie. Quidam arguunt contra istam respon-
sionem et dicunt quod ista responsio non est bona nec est vera
Et dicunt quod videtur contradicere conclusioni ex eo quod si in Christo
sunt plura esse existentie in Christo essent plura esse subsistentie
et sic Christus esset duo: quod est contra conclusionem et contra
dictum Athana. Et probant primo sic. natura humana per
se existit in supposito divino quam in supposito huma-

no: sed si natura humana esset in supposito humano haberet tamen unum esse
et non haberet aliud esse ab esse suppositi. et existens in supposito di-
vino non haberet aliud esse ab esse suppositi divini. Secundo sic. di-
vina persona sicut concipit nature humane subsistentiam ita concipit
existentiam: sed persona divina sic concipit nature humane subsisten-
tiam quod non est ibi nisi unum esse subsistentie ergo similiter
non est ibi nisi unum esse existentie. Tertio sic. nam esse
non est sine ente et ubi sunt plura esse ibi sunt plura entia: sed Christus
non est plura entia quia tunc esset unum per accidens ergo in Christo non
sunt plura esse. Respondeo ad ista secundum Scotum et se-
cundum omnes eius veros sequaces Ad primum concedo quod
sicut natura humana existens in supposito proprio non ha-
bet aliud esse subsistentie ab esse subsistentie suppositi proprii ita eti-
am existens in supposito divino non habet aliud esse sub-
sistentie ab esse subsistentie suppositi divini: sed hoc non ob-
stante habet aliud esse existentie ab esse existentie verbi di-
vini incarnati. Etiam potest dici quod similitudo non valet quia
natura humana identificatur realiter cum supposito proprio
quod tamen non est sic cum supposito divino. Ad secun-
dum nego maiorem quia non est simile de subsistentiarum de
existentia quia subsistentia nature humane suppletur per sub-
sistentiam extrinsecam id est per suppositum divinum quod
est independens sed existentia nature humane ibi non sup-
pletur sed quemadmodum ponitur ibi formaliter natura
humana ita ponitur ibi formaliter eius existentia. Ad ter-
cium nego consequentiam quia concretum non numera-
tur absque numeratione suppositi: sicut patet de homine ha-
bente duas scientias qui non dicitur duo scientes ita in pro-
posito non sequitur sunt duo esse ergo duo entia. Sicut di-
cimus quod in Christo sunt due voluntates et tamen non sequitur
quod Christus sit duo volentes. Ad tertium argumentum
principale factum contra conclusionem dico quod equivoce
ibi de esse unum quia si accipiatur esse unum secundum quod
deus pro esse existentie concedo quod in Christo sunt duo esse
et quod Christus est unum unitate increata secundum quod deus:
et secundum quod homo id est secundum humanitatem est

3. 77
ca. 77
vnum vnitare creata. Si autem accipiatur in argumen-
to esse vnum secundum q̄ deus pro esse substantie non est
verum q̄ christus sit vnum secundum q̄ deus vnitare in-
creata / et vnum secundum q̄ homo vnitare creata quia
in christo est solum vnum esse subsistentie quia vt dixi sub-
sistentia nature humane supletur per subsistentiam extrin-
secā verbi diuini. Ad q̄rtum dico. q̄ nō ē simile qz nasa
diuina sic ē in plurib⁹ psonis q̄ de quibet p̄dicat nō solū in-
cretōe s̄ in abstractōe: Et ideo cū ipa sit vna necesse est il-
las tres ypostaticas eē vnū scz in eētia tñ due nase ita con-
currunt in vnā personā christi q̄ natura humana non va-
let predicari in abstractione de persona christi sed soluz in
concretionē. Ideo eē subsistentie non numeratur in christo
ad nūerationē naturaz. Et hec de isto capi. dicta sufficiāt.

ca. 77
Qui passus est pro salute nostra.

Postq̄ Athana. deteriauit de vnitare p̄sone xpi. Cōsequir
deteriat de alijs q̄ncq̄ articulis ad hūanitatē p̄tinentib⁹. Et
p̄mo deteriat in hoc versu de trib⁹ articulis. s. de passiōe ei⁹
z de descēsu ei⁹ ad inferos z de ei⁹ resurrectione De p̄. s. d
passiōe xpi sūt aliq̄ notāda. Et p̄mo ē notādū q̄ scōz q̄ di-
cit Anselm⁹ in libro cur de⁹ z homo: necesse fuit hōiez redi-
mi hoc enim pbat Ansel. sic. si non fuit necesse hōiez redi-
mi ergo fuit factus frustra: hoc eniz patet qz homo creat⁹
est ad diligendum deū er fruendum ipso: aut ergo deus de-
ducat homines ad hūc finē aut nō. si non / ergo frustra fuit
creatus. si sic / cum iam lapsus eēt per peccatum necesse fu-
it ipsum redimi. Secundo est notandum secundum idēz
Anselmum ibidem q̄ necesse fuit hominē redimi per satif-
factionem. hoc enim probat Ansel. sic iniust⁹ est omnis ho-
mo q̄ nō reddit deo q̄ debet / sed null⁹ iniust⁹ admittit ad
beatitudinē ergo qui non reddit deo q̄ debet non salua-
bitur. sed homo non reddit deo q̄ debet nisi satisfaciendo
pro offēsa / ergo debuit natura humana redimi per satisfac-
tionem. Tertio est notandū. secundum qd̄ dicit idēz
Anselmus ibidem q̄ illa satisfactio non potuit fieri per pu-

3. 77
ca. 77
69
ram hominem seu per puram creaturam. hoc enim Ansel.
pbat sic. nullus satisfacit pro peccato hominis nisi reddat
deo aliquid maius omni eo pro quo homo nō debuit pec-
care: sed pro omni eo quod esse potest homo non debuit
peccare ergo nullus satisfacit pro peccato hominis nisi red-
dat deo aliquid maius quod est et esse potest / sed nullus
purus homo nec pura creatura hoc potest reddere ergo
purus homo nō potuit satisfacere p̄ peccato. Etiam h̄ pa-
tet qz q̄ debuit satisfacē p̄ pctō hōis debuit restituere hōi
que per peccatum perdidit que sunt gratia et gloria: s̄ nul-
lus purus homo / seu pura creatura potuit ista duo restitu-
ere homini / ergo nulla creatura pura potuit satisfacere p̄
peccato. Quarto est notandum secundum q̄ dicit idēz
Anselm. ibidem q̄ fuit necessarium istam satisfactionem fi-
eri per christum qui est deus et homo hoc enim probat An-
sel. sic ille potuit satisfacere pro peccato hominis qui habz
in se aliquid maius omni eo quod est sub deo et qui spon-
te se offerret deo et qui potuit vincere diabolū per aspe-
ritates: sicut primus homo submisit se diabolo per persua-
siones. sed hec omnia fuerunt in christo quia nichil ē aspe-
rius morte christi. et in christo est aliquid maius omni eo
qd̄ est sub deo / qui etiam se sponte obrulit deo: ergo necesse
fuit per mortem xpi hominem redimi et diabolū p̄cul-
cari. Et si dicat q̄ non fuit de necessitate hominē sic p̄ xpi
redimi secundum qd̄ dicūt Augu. et Leo papa z Gregori.
Unde Augu. ix. de trini. ca. iij. dicit q̄ alius modus redi-
mendi hōies q̄ per mortem xpi deo non defuit. Leo enim
papa in sermone de ramis palmarū dicit q̄ omnipotentia
filij dei in qua est equalis patri potuisset liberare gen⁹ hu-
manū solo impio voluntatis sue. Gregorius in moralib⁹
dicit qui nos fecit existere ex nichilo ipse reuocare etiam
sine morte et passione sua potuit. Ad hoc est dicendum vt
dicit Petrus de aquila li. iij. di. xix. q̄ necessitas est duplex
scilicet absoluta et ordinata. Si loq̄mur de necessitate ab-
soluta sic est dicendum q̄ non fuit necessarium genus hu-
manum redimi per passionem christi sicut patet p̄ dicta sā-
ctoꝝ immediate allegata. Si autē loquimur de necessitate
i ij

vnun vnitate creata. Si autem accipiatur in argumen-
to esse vnun secundum q̄ deus pro esse substantie non est
verum q̄ christus sit vnun secundum q̄ deus vnitate in-
creata / et vnun secundum q̄ homo vnitate creata quia
in christo est solum vnun esse subsistentie quia vt dixi sub-
sistentia nature humane supletur per subsistentiam extrin-
secā verbi diuini. Ad q̄rtum dico. q̄ nō ē simile q̄ nasa
diuina sic ē in plurib⁹ psonis q̄ de q̄libet p̄dicat nō solū in-
cretōe s̄ in abstractōe: Et ideo cū ip̄a sit vna necesse est il-
las tres ypostases eē vnū scz in eētia t̄i due nase ita con-
currunt in vnā personā christi q̄ natura humana non va-
let predicari in abstractione de persona christi sed soluz in
concretionē. Ideo eē subsistentie non numeratur in christo
ad nūerationē naturaz. Et hec de isto capi. dictā sufficiat.

ad 2

ca. 47

Qui passus est pro salute nostra.

Postq̄ Athana. deteriauit de vnitate p̄sone x̄pi. Cōsequit̄
definiat de alijs d̄nq̄z articulis ad hūanitatē p̄tinentib⁹. Et
p̄mo deteriat in hoc versu de trib⁹ articulis. s. de passiōe ei⁹
z de descēsu ei⁹ ad inferos z de ei⁹ resurrectiōe De p̄. s. d̄
passiōe x̄pi sūt aliq̄ notāda. Et p̄mo ē notādū q̄ sc̄bz q̄ di-
cit Anselm⁹ in libro cur de⁹ z homo: necesse fuit hōiez redi-
mi hoc enim p̄bat Ansel. sic. si non fuit necesse hōiez redi-
mi ergo fuit factus frustra: hoc eniz patet q̄ homo creat⁹
est ad diligendum deū er fruendum ipso: aut ergo deus de-
ducat homines ad hūc finē aut nō. si non ergo frustra fuit
creatus. si sic cum iam lapsus eēt per peccatum necesse fu-
it ipsum redimi. Secundo est notandum secundum idez
Anselmum ibidem q̄ necesse fuit hominē redimi per satis-
factionem. hoc enim probat Ansel. sic iniust⁹ est omnis ho-
mo q̄ nō reddit deo q̄ debet sed null⁹ iniust⁹ admittit ad
beatitudinē ergo qui non reddit deo q̄ debet non salua-
bitur. sed homo non reddit deo q̄ debet nisi satisfaciendo
pro offēsa ergo debuit natura humana redimi per satisfa-
ctionem. Tertio est notandum. secundum q̄d dicit idem
Anselmus ibidem q̄ illa satisfactio non potuit fieri per pu-

rūm hominem seu per p̄ram creaturam. hoc enim Ansel.
p̄bat sic. nullus satisfacit pro peccato hominis nisi reddat
deo aliquid maius omni eo pro quo homo nō debuit pec-
care: sed pro omni eo quod esse potest homo non debuit
peccare ergo nullus satisfacit pro peccato hominis nisi red-
dat deo aliquid maius quod est et esse potest / sed nullus
purus homo nec pura creatura hoc potest reddere ergo
purus homo nō potuit satisfacere p̄ peccato. Etiam h̄ pa-
tet q̄ q̄ debuit satisfacē p̄ pctō hōis debuit restituere hōi
que per peccatum perdidit que sunt gratia et gloria: s̄ nul-
lus purus homo / seu pura creatura potuit ista duo restitu-
ere homini ergo nulla creatura pura potuit satisfacere p̄
peccato. Quarto est notandum secundum q̄ dicit idem
Anselm. ibidem q̄ fuit necessarium istam satisfactionem fi-
eri per christum qui est deus et homo hoc enim probat An-
sel. sic ille potuit satisfacere pro peccato hominis qui habz
in se aliquid maius omni eo quod est sub deo et qui spon-
te se offerret deo et qui potuit vincere diabolū per aspe-
ritates: sicut primus homo submisit se diabolo per persua-
siones. sed hec omnia fuerunt in christo quia nichil ē aspe-
rius morte christi. et in christo est aliquid maius omni eo
q̄d est sub deo / qui etiam se sponte obtulit deo: ergo neces-
se fuit per mortem x̄pi hominem redimi et diabolū p̄cul-
cari. Et si dicat q̄ non fuit de necessitate hominez sic p̄ x̄p̄z
redimi secundum q̄d dicit Augu. et Leo papa z Gregori.
Unde Augu. ix. de trini. ca. iij. dicit q̄ alius modus redi-
mendi hōiez q̄ per mortem x̄pi deo non defuit. Leo enim
papa in sermone de ramis palmarū dicit q̄ omnipotentia
filij dei in qua est equalis patri potuiss̄ et liberare gen⁹ hu-
manuz solo impio voluntatis sue. Gregorius in moralib⁹
dicit qui nos fecit existere ex nichilo ipse reuocare etiam
sine morte et passione sua potuit. Ad hoc est dicendum vt
dicit Petrus de aquila li. iij. di. xix. q̄ necessitas est duplex
scilicet absoluta et ordinata. Si loqm̄r de necessitate ab-
soluta sic est dicendum q̄ non fuit necessarium genus hu-
manum redimi per passionem christi sicut patet p̄ dicta s̄a-
ctoꝝ immediate allegata. Si aut̄ loquimur de necessitate

ordinata que dicitur necessitas consequentie ex eo quia presupponit ordinationem diuinam. sic est dicendum quod necessarium fuit genus humanum redimi per mortem christi secundum quod dicit Anselmus. Et si gratia que ordinatio diuina fuit ista presupposita redeptione nature humane faciente per mortem christi. Dico ut dicit Petrus de aquila ubi supra quod deus ab eterno vidit ista quoniam In primo signo intellexit se tanquam summum bonum. in secundo signo intellexit omnes creaturas. in tertio signo aliquos homines predestinauit et circa aliquos habuit actum negatum. in quarto signo vidit homines casuros in adam. et in quinto signo prouidit de remedio eorum quomodo debebant redimi per passionem filii sui tanquam per meritum. Quinto est notandum quod passio christi fuit tantum satisfactoria et tantum toti sanctissime trinitati accepta quod per eam meruit christus omnibus quantum ad sufficientiam peccati remissionem. gratie infusionem. pene eterne liberationem. et pene temporalis diminutionem. diabolice potestatis. et ianue celestis aperitionem. Assignant quidam causam et rationem istam nam persona infinita potest sufficienter satisfacere per infinitis habendo meritum infinitum. sed persona christi est infinita ergo potuit sufficienter satisfacere pro infinitis habendo meritum infinitum. Alii vero dicunt quod hec ratio non est sufficiens. ex eo quia presupponit falsum scilicet quod meritum christi fuerit infinitum. Et quod illud sit falsum probant sic. nulla forma est perfectior in agendo quam sit in essendo: quia agere nunquam excedit esse. sed esse in natura in qua christus merebatur est finitum ergo non habuit meritum infinitum. Etiam actiones mensurantur secundum rationes agendi: non secundum rationem agentis ergo illa operatio est finita que est a ratione agendi finita. sed meritum christi secundum naturam creatam est a ratione agendi finita et per consequens meritum non fuit infinitum. Declaratur hec ratio per exemplum. quia licet videre in christo esset a persona infinita non tamen erat infinitum quia erat a ratione agendi finita. Et si queratur quomodo ergo christus meruit omnibus omnia supradicta si meritum eius erat finitum. Dicunt isti

quod propter hoc quia omne creatum in tantum est bonum in quantum est volitum a deo ideo tantum est meritum quantum acceptatur a deo. meritum autem christi licet sit finitum acceptatur tamen a deo tanquam infinitum ideo sufficit per infinitis extensue. Et sic meruit omnibus supradicta quantum ad precij sufficientiam. Sexto est notandum quod quis christus meruit omnibus supradicta quantum ad precij sufficientiam non tamen omnibus meruit illa quantum ad efficientiam et efficaciam. Ratio siue causa est ista quod agens non agit nisi in passum dispositum quia secundum philosophum in. ij. de anima: actus actiuorum sunt in paciente dispositi. sed non omnes sunt dispositi ad habendam gratiam per quam fit remissio peccatorum mortalium: nec sunt dispositi ad habendam gloriam: ergo christus non meruit ista omnibus quantum ad efficientiam. Et hoc expresse dicit Augustinus li. iij. di. xx. christus sacerdos et precium nostre reconciliationis qui se in ara crucis obtulit deo patri pro omnibus quantum ad precij sufficientiam. sed pro electis tantum quantum ad efficientiam quod predestinatis tantum salutem efficit. Istis presuppositis pono istam conclusionem. quod christus ut nos redimeret a potestate diaboli et a peccatis et a pena eterna debita nobis pro peccatis passus est mortem crudelem. ut dicit Athanasius in sum. qui passus est pro nostra salute. Ista conclusio probatur. Et primo quod christus passus est mortem ut nos liberaret a potestate diaboli. Unde Iohannis duodecimo dicitur nunc iudicium est mundi nunc princeps huius mundi eicietur foras. si ergo diabolus foras per christum est eiectus: videtur quod a potestate eius per christum liberati sumus. Etiam apoc. xx. vidi angelum descendente de celo et apprehendit draconem qui est diabolus sed per istum angelum sicut sancti exponunt intelligitur christus. si ergo ab isto angelo diabolus est religatus in eius passione videtur quod amiserit super nos posse. Secundo probatur conclusio quantum ad aliam partem scilicet quod christus per suam mortem nos redemit a peccatis. hoc patet per illud quod dicitur ysaye liij. generationem eius quis enarrabit qui abscisus est de terra uiuentium omnes nos declinauimus uniuersique in viam suam. et dominus posuit in eo iniquitatem

tatem omnium nostrum vulnerat⁹ ē propter iniquitates nostras / attrit⁹ est propter scelera nostra: et liuore eius .i. sanguine eius asperso sanati sumus. Hic ysayas prophetizauit quod christus erat passurus turpissimam mortem ut nos redimeret a peccatis. Etiam Apocali. primo dicitur quod christus lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. etiam ad hebre. ix. dicitur quod sanguis christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum: emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis. sed opera mortua sunt peccata ergo per passionem christi fuit emundatio a peccatis.

Tertio probatur conclusio quantum ad aliam partem scilicet quod christus per suam mortem liberauit nos a pena eterna. Unde dicit ambrosius saluari non possumus nisi unigenitus dei filius moreretur pro nobis debitoribus mortis. i. pene eterne. Etiam prima Petri secundo dicitur. peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum. Istud dictum exponit Augustinus libro tertio distinctione. xix. ubi dicit quod portare peccata nostra supra lignum est portare penam peccatorum nostrorum. Etiam zacharie nono dicitur de christo tu autem in sanguine testamenti tui eduxisti uinctos de lacu in quo non erat aqua. scilicet refrigerium. Etiam ad coloss. ii. quod christus est delens quod aduersum nos erat cirographum decreti quod erat prius nobis hoc cirographum decreti erat obligatio nostra ad penam eternam.

Quarto probatur conclusio quantum ad omnes partes per delaminationem ecclesie ut habetur de sum. trini. et si. catho. capit. firmiter credimus ubi dicitur quod christus secundum diuinitatem est immortalis et impassibilis: idem ipse secundum humanitatem factus est passibilis et mortalis qui etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus et mortuus est. Et ideo dixit Athana. in simbo. qui passus est pro salute nostra.

Ubi sciendum est quod passio christi fuit causa nostre salutis multum pliciter. Primo per modum meriti. fuit enim data gratia christo homini non solum sicut singulari persone sed sicut capiti totius ecclesie. scilicet ut ab ipso rediret ad membra. et sic opera eius erant meritoria pro alijs. Secundo passio christi fuit causa nostre salutis per modum satisfactionis. fuit enim sufficiens imo super habundans recondensatio pro peccato. i. pro offensa primi ho-

minis et totius generis humani. Tertio passio christi fuit causa nostre salutis per modum sacrificii. nam in cruce christus oblat⁹ ē ut deum nobis pacificaret iuxta illud ad ephes. v. tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis. Et ad Romanos v. dicitur quod reconciliati sumus deo pro morte filii eius.

Quarto passio christi fuit causa nostre salutis per modum redemptionis. quia ille dicitur redimere qui precio oblato liberat aliquem a seruitute. Christus autem oblato precio sue uite corporalis liberauit nos a seruitute peccati pene et diaboli.

Quinto passio christi fuit causa nostre salutis per modum cause efficiens non principalis sed instrumentalis. Operabatur enim uerbum diuinum per humanitatem quasi per instrumentum.

Instatatur contra istam conclusionem. Et contra dictum Athanasij. Et probatur quod christus non nos redemit per passionem suam ab omnibus illis et sic uidetur quod non fuit causa nostre salutis. Et primo sic maxime enim crudelitatis est hominem iustissimum morti tradere pro quacumque causa. sed christus fuit iustissimus ergo crudelissimum fuit ex quacumque causa tradere ipsum morti. ergo talis modus satisfaciendi nullatenus debuit a deo acceptari: et si non debuit acceptari a deo: uidetur quod per illam mortem non liberauit nos a diabolo nec a peccato nec a pena eterna.

Secundo sic maxime peruersitatis est et iniusticie damnare innocentem ut absoluat nocens: sed nos omnes sicut oues errauimus ut dicitur ysayas. liij. et ipse christus peccatum non fecit: ut dicitur ibidem ergo uidetur quod iniuste fecit deus pater si in eo posuit iniquitates omnium nostrum.

Tertio sic. Unde ad ephes. vj. dicitur non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum: ergo adhuc demones nos impugnant et huic mundo principantur: et per consequens non sumus liberati a potestate diaboli.

Quarto sic. adhuc sunt aliqua peccata per que diabolus detinet homines hic et in futuro abluenda supplicia: ergo si detinerentur propter alicuius peccati memoriam uidetur quod per passionem christi non sunt deleta omnia peccata.

Quinto sic. christus per

passionem suam aut liberavit homines a pena eterna aut a pena temporali. non a pena temporali quia eisdem penis temporalibus subiaceamus nunc quibus subiacebant illi qui erant ante passionem. nec a pena eterna quia nullus qui erat in inferno dampnatus: fuit per passionem xpi liberatus et multi nunc vadunt ad infernum ergo videtur qd per passionem christi non sumus ab aliqua pena liberati. **¶** Respondeo ad ista. Ad primum dico. qd deus eum non tradidit infligendo mortem et precipiendo alijs qd ipsi eum traderent sed permittendo et voluntatem eius acceptando: et ideo nulla fuit in deo crudelitas. Unde dicit Anselmus in libro cur deus et homo Unde si dicatur illum pater tradidisse morti vel voluntate patris passus est et aliud consimile intelligendum est non quia pater eum coegerit inuitum sed quia suscepit voluntatem eius.

¶ Ad secundum dico qd verum est si innocens dampnatur inuitus tamen si innocens velit se offerre et exponere pro salute nocentis nihil prohibet quin obligatio eius debeat acceptari. Et isto modo in proposito est intelligendum fuisse qd xps non coacte sed voluntarie pro salute nostra sustinuit passionem. **¶** Ad tertium dico qd ante passionem christi diabolus habebat duplicem potestatem ut dicit Bonaventura. li. iij. di. xix. Una erat qua attrahebat omnes ad se et etiam quantumcumque essent iusti attrahebat eos ad limbum. Alia potestas erat qua impellebat homines ad malum. Prima potestas eius fuit per passionem christi totaliter amputata. ita qd nullum potest trahere ad infernum nisi illum qui mortuus in peccato mortali. Nullum enim iustum potest ad limbum trahere. Secunda vero potestas fuit debilitata per passionem christi. ita qd quantumvis nobis incumbat pugna non tamen elongatur a victoria nisi interueniat nostra negligentia. Secundum quod dicitur prima ad Corinthios decimo fidelis est deus qui non permittit nos tetari ultra quam possumus sed facit cum tetatione puentum. **¶** Ad quartum dico qd dupliciter est loquendum de effectu passionis christi scilicet aut quantum ad sufficientiam aut quantum ad efficaciam. Quantum ad sufficientiam se extendit ad omnes

Si vero quantum ad efficaciam sic se extendit solummodo a reatu originalis peccati quod per baptismum deletur. et actualis quod per penitentiam deletur. illi enim per peccata actualia tenentur a dyabolo qui voluntarie se subiiciunt ei. **¶** Ad quantum dico qd quis christus per passionem suam non liberat a pena eterna eos qui sunt in malo obstinati tamen liberat eos qui volunt ad ipsum conuerti quantum possunt. liberat etiam ab aliquibus penis temporalibus ad quas essemus obligati merito peccatorum nostrorum nisi interueniret passio christi. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur quomodo christus mortuus est pro redemptione et salute nostra) dicta sufficiant.

Ca. 6. Descendit ad inferos.

Postquam Athana. determinauit quomodo christus nos redemit per passionem et mortem suam. Consequenter determinat quomodo descendit eius sanctissima anima coniuncta et vnita diuinitati ad inferos scilicet ad limbum ubi erant sancti patres ut eos iam redemptos per passionem suam liberaret et extraheret ut secum eos duceret in gloriam. **¶** Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum qd infernum dupliciter accipitur. Aliquam infernum accipitur pro pena. aliquam pro loco pene. Etiam descendere ad inferos dicitur dupliciter. Uno modo aliquis potest dici descendere ad inferos quod descendit ad penam. Alio modo quod descendit ad locum pene. De christo enim dicimus qd descendit ad inferos non tamen ad penam quod hoc non conueniebat ei: sed ad locum. scilicet ad illam partem inferni in qua erant iusti qui detinebantur merito peccati primi parentis: qui quidem pars consuevit limbum appellari: ad illam inquam descendit non compulsus necessitate sed sua voluntate et potestate. **¶** Secundo est notandum qd causa quare christus voluit descendere ad inferos fuit ad eripiendum illos qui detinebantur illic compediti et quis hoc posset facere non descendendo voluit tamen ad eos descendere propter duo. Primum est propter consolationem victorum: nam maior fuit eis consolatio de presentia ipsius anime Ihesu christi et maior fuit dignationis ostensio in hoc qd ipse personaliter voluit descendere ad eos. Secundum est propter confusione aduersariorum scilicet ut ipsi demones confunderentur ex sua

presentia et sicut vicerat eos in terra in natura assumpta
 sic aia eius de eisdē triumpharet apud inferos ipsos victos
 expoliado. ¶ Tertio est notandū. q̄ de inferno nō libera-
 uit om̄s aias existētes in eo. s̄ soluz liberauit aias electoz
 suoz scilicet eoz qui erāt mēbra ipsius. Quāuis enim pas-
 sio xpi oibus suffecerit: nō tamē influit nisi in ei⁹ mēbra: et
 ideo soli p̄ passionē xpi salui facti sunt qui vel erāt ei⁹ mē-
 bra q̄n passus est vel futuri erant p̄ conuersionē ad ipsum.
 Quoniā ergo multi erant in inferno qui nec membra chri-
 sti erāt nec membra futuri erant / quia nō erāt in statu me-
 rendi ideo non omnes xps eripuit de inferno / sed tantum
 eripuit electos qui eius membra erant et in eius fide salui
 facti sunt et liberati a profundo inferni id est a loco dam-
 natorum. Dicit enim Gregorius in quadam omelia infra
 octauas pasche q̄ ante passionem chustus dixit in resurre-
 ctione sua dñs adimpleuit si exaltatus fuero a terra omnia
 traham ad me: omnia enī trahit qui de electis suis apud
 inferos nullum reliquit: omnia abstulit vtiq; electa. Et si
 aut̄ dicatur q̄ etiam liberauit animas damnatorum qui
 erant in profundo inferni: quod patet quia liberauit ani-
 mā Job qui erat ibi vt ip̄emet dixit vt habetur Job. xvij.
 in pfūdū inferni descēdit aia mea. Ad hoc est dicendum.
 q̄ dictū Job intelligit̄ de loco vbi erant anime scōz patrū
 q̄ est pfunditas inferni: qz in inferno est locus vbi est pena
 damni et pena sensus: et iste est locus profundissimus / et
 iste locus est damnatorum. Est alius locus qui deputatus
 est his qui soluz sunt puniendi ad tempus pena damni et
 pena sensus: et iste est purgatorius. Est alius qui deputa-
 tus est his qui puniendi sunt perpetuo pena damni tantū
 et iste est locus vbi sunt pueri qui mortui sunt ante annos
 discretionis sine baptismo. Et de istis tribus locis non in-
 tellexit Job. Est alius locus in inferno vbi erant sancti pa-
 tres qui puniebantur solum pena damni ad tēpus. s. vsq;
 ad passionē xpi et de isto intellexit Job. ¶ Quarto est no-
 tandū q̄ nō statim quo xps descendit ad inferos aias scō-
 rum patrū liberauit s̄ expectauit vsq; in diem tertiu. s. vsq;

dū resurrexit vt dicit Augustin⁹ de fide ad petrū q̄ aia xpi
 die tertio reuertēte ab inferis idem deus scōm carnem qui
 ī sepulchro latuit resurrexit. Et in decimo octauo libro de
 ciui. ca. xiiij. dicit idem Augu. q̄ tādū debuit corpus xpi
 in sepulchro recludi q̄dū eius aia fuit in inferno cū factis
 patrib⁹ et hoc vt simul aia eius educeret de inferno et cor-
 pus de sepulchro. Et si dicatur q̄ oppositum videtur dici
 luce vicesimo vbi dicit q̄ xpus dixit latroni hodie eris me-
 cum in paradiso. Ad hoc dicit August. q̄ in illo verbo no-
 mine paradisi non intelligitur locus celi empirei: nec loc⁹
 paradisi terrestris. s̄ ipsa clara et aperta dei visio / quā ip̄e
 latro de habuit in inferno vbi erāt sc̄i patres. Nam tunc
 habuerunt omnes sancti patres p̄fectam visionē et p̄fectā
 fruitionē de diuinitate q̄ cōiuncta erat anime xpi secūdū
 quā aia descēdit ad infernū. Vbi dicit Damas. si mortu⁹ est
 xps vt homo et sancta aia ab eius corpore diuisa est diui-
 nitas tamen inseparabilis ab vtroq; p̄mansit. cuz corpore
 erat in cruce et cum anima in inferno. ¶ Istis presupposi-
 tis pono istam conclusionem q̄ xpus secundum animam
 vnitam diuinitati descēdit ad inferos vt sanctos patres li-
 beraret id est animas sanctorū patrum qui erant ibi. Et
 dicit Athanasius descendit ad inferos. ¶ Ista conclusio p̄-
 batur. Et primo sic. Unde dicit Damascenus ad inferna
 anima deificata descendit vt quemadmodum his que in
 terra sunt: ita et his que in inferno sunt: et in tenebris et in
 ymbra mortis sedent superlucescat. ¶ Secundo sic. sicut
 chustus nos docuit per aduentum suum in carne: ita etiā
 detentos in inferno liberauit per egressum suum a carne -
 sed adueniendo in terris vt nos doceret nobiscum conuer-
 satus est et vixit ergo moriēdo ad inferna descēdit. ¶ Ter-
 tio probatur conclusio per determinationem ecclesie. vt
 habetur de summa trinitate et fide catholica capitulo fir-
 miter credimus. vbi postq; papa dixit q̄ chustus pro salu-
 te generis humani passus et mortuus subiunxit vltra. de-
 scendit ad inferos. hoc enim dictū est Athanasij. similiter
 non secundum corpus sed secundum animam cōiunctā

diuinitati. Corp⁹ enī remāsit in cruce ⁊ postea fuit ī sepul-
chro simīl^r vniū diuinitati. Ille enī descēsus nō d^r: de diui-
nitate sed de aīa xpī ex eo qz diuinitas est imutabilis ⁊ est
vbīqz. Et si aliquādo de ea dicatur descēdere vel ascēdere
hoc est dictū impropriū scōm qz dicit Alexāder de ales lib.
iij. in summa. l. per nouam operationē factam vel nouum
effectum factum. Et sic dicitur descēdisse in ytero virginis
quā ibi naturam humanam sibi vniuit.

Instat cōtra istā p̄clusionē. Et p̄bat qz xp̄us seu aīa xpī
nō descēdit ad inferos. Et p̄tio sic. vñ Aug. ad Dardanuz
Et etiam sup̄ Benef. ad litteraz dixit. non facile in scrip-
turis nomē inferni in bono inuenit. s̄ in xp̄o nihil malī at-
tribuendū est q̄ videt qz nō descendit ad inferna. **S**ecū-
do sic. optimo debet optim⁹ locus sed anima xpī erat op-
tima et infernus erat locus vilissimus. ergo nunq̄ videtur
fuisse p̄ueniēs qz anima xpī descēderet ad inferna. **T**er-
tio sic. maioris potestatis est liberare subditos de manu
aduersarij sola voluntate et virtute q̄ presentia corporali
ergo si christus iam triumphauerat in cruce de dyabolo/
videtur qz non oportebat ipsum ad infernum descendere
ad liberandum suos. **Q**uarto sic. per mortem christi illi
qui prius descenderant ad infernum merebantur ascende-
re in celum ergo si idem non est causa oppositorum vide-
tur qz christus moriendo non descenderit ad inferos.

Quinto sic. nam si christus descendit ad inferos descen-
dit ad liberandas animas detentas: in inferno vel ergo li-
berauit omnes animas ibi detentas: vel liberauit aliquas
et non omnes. nō est dicendum qz omnes liberauit: vt pa-
tet per illud quod dicitur isaye vltimo. de damnatis qz ver-
mis eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur
Nec est dicendum qz aliquas liberauit ⁊ non omnes. quia
si sic. sequeretur qz christus non obtinuit plenam victoriz
sed semiplenaz de dyabolo. Etiam qz in cruce p̄ omnibus
passus est: ⁊ per cōsequēs si descēdit ad inferos omnes de-
buit liberare. **R**espōdeo ad ista. Ad primum dico ad il-
lud dictū Augu. qz est vey qz ad infernū nullus descendit

3
preter solū xp̄m nisi ad penā damni vel ad penam sensus:
ideo dici ip̄m nō de facili inueniri in bono qz hoc cōuenit
soli xp̄o. **A**d scōm dico qz vey est de loco qz debet alicui
p̄ remuneratiōe. xp̄s aut nō descēdit ad infernū tanq̄ ad
locū remuneratiōis sibi debitū: s̄ pot⁹ descēdit ad ip̄m frā-
gendū ⁊ expoliandū. **A**d tertiu dico. qz triūphare in pre-
sentia licet nō sit ostensiuū tāte virtutis. tñ est ostensiuum
maioris dignatiōis. xp̄s aut in liberatiōe nra pot⁹ intēde-
bat nob ostēdere dignatiōis affectū q̄ virtutis imperium
Abalebat enī qz haberem⁹ sp̄m dilectiōis ⁊ amoris q̄ sp̄m
seruitutis ⁊ timoris. **A**d quartū dico qz est descēsus or-
dinat⁹ ad ascensum ⁊ hoc modo descendit xp̄s: qz descen-
dit vt faceret alios ascendere. Et iste descensus non est cō-
trarius ascensui nec est ex causa contraria. Est alius descē-
sus qui venit ex impotentia ascendendi ⁊ hic descensus re-
pugnat ascensui et de isto descensu concedo qz xp̄s non de-
scendit ad inferos sed bene primo modo. **A**d quintum
dico qz concedo qz non liberauit christus omnes animas
detentas in inferno sed solū illas que erāt in limbo. Et ad
illud qd dicitur qz tunc nō habuit plenā victoriam de dy-
abolo. dico qz falsum est: mali enim p̄ peccatum quasi nichil
facti sunt et ad non esse tendunt. et ideo ip̄oz defectus in
nihilum cōputatur. Et ip̄a in nullo minuit plenitudo victo-
rie si ip̄i nō liberant: sicut in nullo est diminuta plenitudo ci-
uitatis sup̄ne p̄ absentia maloz. Et ad aliud qd d^r qz p̄ oī-
bus in cruce passus est ⁊c. Dico qz vey est qz p̄ oībus pas-
sus est q̄tuz ad sufficientiaz sed solū p̄ electis q̄tum ad ef-
ficientiam. Et sic non liberauit existentes in p̄fundo loco
inferni nec puulos qui erant in limbo: ex eo quia ip̄i ideo
non fuerunt liberati qz non erant in statu in quo essent ca-
paces gratie xp̄i: nec merita xp̄i nō poterant eis suffraga-
ri nec satisfactio eius pro peccato ade ad eos habebat ex-
tendi. Ad illos enim se extendit qui membra eius efficiū-
tur per fidem vel per aliquod sacramentum fidei. Unde si-
cut puuli decedentes in originali carent in p̄petuū beata
vita sic et illi qui iam in infernū descenderunt per peccatū

mortale. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur de descē
su christi ad inferos) dicta sufficiant.

Ca. 7.

Tertia die resurrexit a mortuis

Postq̄ Athana. deteriorauit de morte xpi ⁊ de descensu aie
ei⁹ ad inferos. Cōsequit̄ deteriorat de ei⁹ resurrectionē sc̄tā ter
tia die post passionē. C̄ Pro q̄ sūt aliq̄ notāda Et p̄mo ē no
randū. q̄ xps sicut mortu⁹ ē p̄ salute nra ita debuit resur
gere p̄t̄ iustificationē nostraz. vt dicit̄ ad Roma. quarto
traditus est propter peccata nostra et resurrexit p̄t̄ iu
stificationē nostrā. Unde si non resurrexisset fides fidelīū
fuisset in eis deperdita. Crediderant enim eum esse homi
nem purum et non deum ⁊ hominem. Etiam debuit resur
gere propter iustificationem nostraz: quia erat opinio mul
torum antiquorum q̄ nulla erat resurrectio futura fienda.
et in hoc christus dedit nobis certitudinem d̄ nostra resur
rectione quia ipse prius resurrexit. C̄ Secūdo est notādū
q̄ non statim nec in eodem die debuit christus resurgere:
et hoc similiter propter fidei nostre confirmationem. Nam
si statim quando fuit mortuus vel in eodem die fuerat res
suscitat⁹ dixissent iudei eum non fuisse vere mortuum. ⁊ sic
in nobis fuerat perdita fides de eius morte pro salute no
stra. Et sicut nō debuit statim resurgere ita nec pueniebat
eius resurrectio differri vsq̄ ad generalem resurrectionē
omnium. Ratio est ista qz nostre fidei certitudo qua credi
mus nos resurrecturos fundata est supra veram resurre
ctionē xpi. C̄ Ad hoc aut̄ q̄ p̄stet nobis de veritate resurre
ctionis duo cōcurrunt. Primum est q̄ oportet q̄ constet d̄
veritate mortis. Secundū est q̄ oportet q̄ cōstet de veri
tate cōiunctōis iterate anime ⁊ carnis. Veritas mortis xpi
nō constitisset nobis si christus statim resurrexisset ⁊ potu
isset suspicari ipsum finxisse se mortuum. Veritas enim ite
rate coniunctionis anime ⁊ corporis non cōstitisset si xps
adhuc non resurrexisset imo potius posset quis desperare
q̄ spectare. C̄ Et si dicatur vt dicitur ad hebreos secundo.
q̄ debuit per omnia fratribus similari. et per consequens

vt eēt illis nob̄ debuit dilatare ei⁹ resurrectionē vsq̄ in diē
iudicij. Ad hoc est dicēdū vt dicit Alexand. de ales li. iij. q̄
illud dictū Pauli intelligit̄ in hīs q̄ erāt necessaria ad no
strā redēptionē ⁊ q̄ pueniebāt sue dignitati: q̄ aut̄ differre
tur sua resurrectio nō erat necessariū nostre redemptioni/
imo noceret nec etiā cōueniebat sue dignitati: qz sua cōdi
tio nō ē illis nostre cōditioni: qz sua ē a principio celesti vt
dicit̄ prima ad corint. xv. quia non ritu humano: sed nutu
diuino conceptus est. Nostra vero conditio est de princī
pio terreno: ideo non debuit diu stare sub terra sicut ⁊ nos
Et ideo David. loquens de christo in psalmo. xv. dixit. nō
dabis sanctuz tuū videre corruptionē. C̄ Tertio est notan
dum q̄ christus distulit resurrectionem suam vsq̄ ad terti
am diem et non amplius. qz p̄ tēp⁹ illud vere poterat ma
nifestare fuisse mortuū. recevit igit̄ (sicut dicit fides nra) p̄
triduū in sepulchro non tñ p̄ tres dies integros ⁊ p̄pletos
sed per vltimam partem diei vener̄ et per primam partē
dominici diei et per totam sabbati diē ita q̄ requietio illa
intelligenda est per triduū vt dicit Augustinus per sinech
dochen. C̄ Quarto est notandum. q̄ de hora qua christus
resurrexit inter doctores est controuersia. Nam quidā vi
dentur dicere q̄ resurrexit in media nocte: quidā dō q̄ re
surrexit in auroza. Ratio hui⁹ diuersitatis est p̄ eo q̄ cōsi
derāt diuersimode in illa dilatiōe p̄gruētiā q̄tū ad nūeruz
horaz. Nā aliqui incipiūt cōputare tempus ab hora sexta
q̄ crucifixus est christus et tenebre facte sunt sup̄ vniuersā
terram: ⁊ isti protendunt tempus vsq̄ ad mediam noctem
inter diem sabbati ⁊ diem dominicum et sic computant trī
ginta et sex horas. quia tunc erat equinoctiuz vernale qm̄
christus dñs passus est. Aliqui inceperunt computare a se
ro in quo positus fuit in sepulchro: et protendunt tempus
vsq̄ ad diluculum dñici diei. ⁊ tam isti q̄ illi eandē p̄siderāt
congruentiam tante dilationis. Ideo enim christus distu
lit per triginta et sex horas vt in hoc significatur liberatio
et victoria perfecta. Ille enim numerus est ex senario
numero in se directo qui quidem numerus est primus

numerus perfectissimus secundum arithmeticum. ut dicit sanctus Bonaventura.
 li. ii. di. xxij. pro eo quod componitur ex duobus ternariis tanquam
 ex partibus aliquis quod numerus ternarius est primus numerus per-
 fectus ut dicit idem doctor in di. ij. pa. li. pro eo quod est primus nu-
 merus qui componitur directe ex omnibus partibus. scilicet ex parte
 aliqua et ex parte non aliqua: que sunt unus et duo. et nu-
 merus senarius componitur ex tribus his superioribus tanquam ex partibus
 aliquis directe. et ex duobus ter et ex uno multiplicato sex
 vicibus tanquam ex partibus aliquis. et sic est primus numerus per-
 fectissimus: cum componatur non solum ex numero primo perfecto quod
 est ternarius sed ex partibus ternarii tanquam ex partibus aliquis
 que sunt duo et unus. Est alia congruentia quia in triginta et
 sex horis sunt due noctes et unus dies ita quod salua est ibi
 proportio a simplici ad duplicem. ut dicit Augustinus in quo significat
 quod Christus una sua simplici morte abstulit duas nostras vetusta-
 tes: que quidem intelliguntur per duas noctes. Et hanc rationem
 assignat Augustinus et habet in glosa super illud luce. xxiiij. oportuit
 pati Christum. Dicit glosa merito una die et duabus noctibus
 in sepulchro iacuit: quod per lucem. id est gratiam sue mortis quam
 tamen in carne erat tenebris nostre duplicis mortis que in carne
 et anima erant opposita. Hinc presuppositis pono istam con-
 clusionem quod Christus tertia die a die mortis sue resurrexit. Ut
 dicit Athanasius in simbolo. Postquam enim dixit quod passus est pro
 salute nostra: subiunxit tertia die resurrexit a mortuis. Ista con-
 clusio probatur. Et primo sic. Unde ut habetur Matthaei du-
 odecimo dixit Christus sicut ionas fuit tribus diebus et tribus no-
 ctibus in ventre ceti sic filius hominis erit in corde terre. Et per
 dies si tribus diebus fuit corpus Christi in sepulchro sequitur
 quod die tertio resurrexit. Secundo sic. Unde iohannis secundo dicit quod
 Christus dixit soluite templum hoc et in tribus diebus excitabo il-
 lud. Et subiungit euangelista quod hoc intellexit de templo corpo-
 ris sui. Tertio probatur per communem ecclesie obseruantiam que
 mortem eius in die veneris celebrat: et resurrectionem in die
 tertia scilicet in die dominico. Quarto probatur conclusio per de-
 terminationem ecclesie. ut habetur de summa trinitatis et sancti et catho-
 ca. firmiter credimus ubi dicitur quod postquam papa dixit quod descendit

ad inferos subiunxit resurrexit a mortuis descendit in anima et
 resurrexit in carne. Et hoc est quod dixit Athanasius quod tertia die resur-
 rexit. Unde est sciendum ut dicitur prima ad corinthios. xv. Christus fuit pri-
 mus qui resurrexit ad vitam immortalis. Ipse enim fuit qui resurrexit
 primitie dormientium. Causa est ut dicitur ibidem. Quoniam
 quidem per homines mors. scilicet per Adam et per homines resurrectio mortuo-
 rum scilicet per Christum. Instat contra istam conclusionem et dicitur Atha-
 nasius. Et primo sic. Unde actum secundo dicit de Christo. quem deus susci-
 tauit a mortuis quod impossibile erat detinere eum si non po-
 tuisset detineri: sed videtur quod statim resurrexit alioquin detentus fuit.
 Secundo sic. Operum nostre redemptionis statim post mortem con-
 summatum fuit sed glorificatio corporis Christi iam non debuit
 amplius differri. Et ita corpus Christi non debuit in sepul-
 chro per triduum relinqui. Tertio sic. si Christus distulit
 resurrectionem suam usque in diem tertium: aut anima Christi in illo tri-
 duo appetebat uniri suo corpori aut non. Si non appete-
 bat: ergo non habuit naturam aliarum animarum. si vero
 appetebat ergo retardabatur a contemplatione perfecta si corpus
 eius non reddebat ei. sed hoc est inconueniens: ergo videtur quod sta-
 tim corpus eius debuit suscitari. Respondeo ad ista. Ad pri-
 mum dico quod detentio dicitur violentia Christus autem distulit resur-
 gere ad tertiam diem non propter violentiam sed propter meram voluntatem. et
 ideo non erat detentio sed rationalis expectatio. Ad se-
 cundum dico quod licet opus nostre redemptionis esset consum-
 matum non tamen innotuerat nobis: ad hoc autem quod no-
 bis valeret necesse erat ut nobis innotesceret. Et ad hoc
 quod nobis certitudinaliter innotesceret necesse erat resurre-
 ctionem differri. ideo non absque causa sed propter salutem no-
 stram resurrectionem suam distulit in diem tertiam. Ad ter-
 tium dico quod anima Christi appetebat uniri corpori. Et ad
 illud quod dicitur quod tunc retardabatur a contemplatione.
 Dico quod non retardabatur propter hoc a contemplationis
 perfectione: propter unionem ipsius ad verbum et tantam
 plenitudinem gratie que in ipso erat ut non solum separata a cor-
 pore verum etiam existens in corpore passibili non retar-
 daretur a contemplatione diuina: non sic est in aliis anima

bus reperiri. Nec est mirandū si illa sanctissima anima inter omnes animas habuit priuilegium singulare. Et hec de isto capitulo dicta sufficiant.

ca. 8. **Ascendit ad celos sedet ad dexteraz dei patris omnipotentis.**

Postq̄ athana. in versu precedēti deteriauit de tribus articulis scilicet de passiōe / et de descensu ad inferos / et de resurrectione xpi. Cōsequir in p̄nti vsu deteriat d̄ alijs duo bus articulis. s. de ei⁹ ascēsiōe ad dexterā dei patris: et de eius aduētū in fine mūdi ad iudicandū mūdū. Circa primū. s. de ascēsiōe xpi in celū sūt aliq̄ notāda. Et p̄mo est nōndū. q̄ ē differētia int̄ ascēsiōē et assūptōē et euolatiōē. Quoniam ascēsiō ē pp̄ria virtute ascendere et hoc fuit pp̄rium christo. Assumptio vero est ascendere virtute alterius assumptis: sicut fuit assumptio b̄tē virginis Marie in celū q̄ ascendit virtute xpi assumpti q̄ fili⁹ specialiter obsequiū matri. Elevation autē est ascēdere in celū ministerio angelorum: sicut ē ascēsiō aiay beatay in celū. Secūdo ē notāduz q̄ ianua paradisi fuit aperta tam per passiōē q̄ per resurrectionem q̄ per ascensionem christi. Sed aliter per ascensionem / et aliter per resurrectionem / et aliter per passiōē. Nam in morte christi statim fuit aperta q̄rtum ad meritū. Sed in resurrectione q̄rtum ad egressum sc̄ōz patrum de limbo. In ascensione vero q̄rtum ad ascensum in celū. Nā sicut ip̄e fuit qui descendit de celo p̄ carnis assumptionem ip̄e debuit esse primus qui erat ascensurus in celum primo et virtute pp̄ria: alij virtute eius. Tertio ē notandum q̄ xps non debuit statim post suam resurrectionem ascendere in celum sed per aliquos dies debuit ascensionem suam differre. Et hoc propter nostre fidei confirmationem vt per multa argumenta ostenderet se vere resuscitatum. Nam difficilius erat probare euidenter eius resurrectōē q̄ eius mortem. Quoniam mori assuetus est resurgere vero a mortuis est contra cursum siue preter concursum nature. Ideo maiora signa requirebantur que euidenter ostē-

derent eum resuscitatus q̄ illa q̄ ostenderunt ei⁹ esse mortuū. Et ideo vt dicit b̄tus Luc. actuū p̄. p̄buit seipsum viuū post passiōē suā p̄ mltā argumēta p̄ q̄draginta dies loquēs de regno dei. Sup̄ qd̄ dictū dicit Leo papa q̄dragenari⁹ hodie diez expletus est numer⁹ ad vtilitatē nostre eruditōis impēsus vt dū a d̄no in h̄ spatio mora corporalis extēdit fides resurrectōis documētis necessarijs munret. Istis presuppositis pono istam conclusionem q̄ sicut decuit xpm̄ resurgere a mortuis / ita debuit ascendere in celū post resurrectionē et sedere ad dexteram dei patris. Ut dicit Athanasius in simbolo. ascendit in celum et sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Ista conclusio probatur. Et primo probatur q̄ debuit xps ascendere in celū ex pte sui. Nam locus debet p̄portionari locato sic scilicet q̄ quale sit locatum talis sit locus: sed xps post suam resurrectionem (vt dicitur ad Roma. vi.) vitam immortalem et absq̄ miseria inchoauit et mundus iste est locus miserie et corruptionis: ergo christus post suam resurrectionem debuit in celum ascēdere q̄ est locus delectationis et beatitudinis. Et ideo dixit ip̄e vt habet Johan. xvi. exiui a patre et veni in mundum et iterum relinquo mundum et vado ad patrem. Super quod dicit Augustinus exiui a patre. qz de patre est in mundum venit / quia in mundo suum corpus assumptum ostendit. relinquit mundum corporali distensione / perrexit ad patrem hominis ascensione / nec mundū relinquit presentie gubernatione: quia in mundū venit exiens a patre vt non deserēt patrem. Secundo probatur conclusio ex patre sanctorum patrum. Unde quauis ianua paradisi esset aperta quartum ad meritum: et facti patres essent liberati a limbo / tamen nullus potuit ascēdere in celū nisi xps ascēderet prius / qz sicut xpus fuit resurgēs p̄micie dormitiū / ita debuit esse primus omnium in celum ascendentū. Et persequēs vt anime sc̄ōrum patrū in celū ascēderent debuit xps ascendere in celū. Vbi ad ephe. iij. dicit ascendens xps in altum captiuam duxit captiuitatem. i. sc̄ōz duxit sc̄ōs p̄ses q̄ p̄us erāt captiui. Tertio p

battu' p'ca' ex pte aploz et ex pte nostra. Ex parte aposto-
 lozum vt apostolis mitteret spiritum sanctum vt dixit ipse
 Et habetur Johan. xvj. expedit vobis vt ego vadam qa
 si non abiero paraditus non veniet ad vos z si autē abie-
 ro mittam eum ad vos. Ex parte vero nostra vt apud pa-
 trem intercederet pro nob' vt dicitur p'ma Johannis scōo/
 aduocatum habemus apud dñm nrm iesum xpm z ipe est
 propitiatio pro peccatis nostris. Quarto probatur con-
 cluso p' determinationē ecclesie. q' sicut debuit ita ascendit.
 vt habetur de sum. trini. z si. catho. ca. firmiter credim' vbi
 dicitur q' christus resurrexit a mortuis et ascendit in celū/
 sed descendit in anima scilicet ad inferos. Et resurrexit in
 carne ascenditq' pariter in vtroq'. z hoc est qd dicit Atha-
 na. ascendit ad celos sedet a dexterā dei patris omnipotētis
 p'io. n. dicit Athan. ascendit ppter hoc quia nō eleuabat
 in virtute alterius sicut alij sancti eleuātur in celum sed vir-
 tute propria ascendit. Et si dicatur vt dicitur actuum p'ri-
 mo q' nubes suscepit euz. Ad hoc est dicēduz vt dicit Ale-
 xander d' ales in scio. q' hoc fecit christus nō vt ministerio
 nubis indigeret s' vt ostenderet apostolis q' ois creatura
 erat parata obseq' creatori suo. Dicit vltra: Ad celos id est
 super omnes celos vt dicitur ad ephe. iij. Unde ascendit
 christus vsq' ad conuexum sup'emi celi. vt dicit Richard' p'
 li. iij. di. xx. ita q' nichil de celis est supra ipsum. Et hoc est
 q' dicit David in ps. xvij. a summo celo egressio eius z oc-
 curfus eius vsq' ad summū eius. Et dicit vltra Athanas.
 et sedet ad dexteram dei patris hic dextera accipit q' simi-
 dinem et nō p' proprietatez qz in deo patre nec est dextera
 nec sinistra. Dextera eniz potioz partem corporis habet
 ita per similitudinez qui potiozibus bonis alicuius fruitur
 dicitur sedere ad eius dexteram. Et qz christo ratione hu-
 manitatis cōuenit ex tempore et ratione diuinitatis ab et
 no q' fruatur potiozibus bonis patris p'ceter' beatis. ideo
 dicitur sedere ad dexteram dei patris. Et hoc est q' dicitur
 ad ephe. primo benedictus deus et pater dñi nostri Ihe-
 su christi qui suscitauit illum a mortuis et constituit euz ad

dexteram suam in celestibus super omnem pncipatum et
 potestatem et virtutem z dñationem. Alio mō accipit dex-
 tera dei p'ris similitudinarie pro potestate iudiciaria quaz
 deus pater dedit christo: vt idem christus dixit vt habetur
 Mat. vltimo. data est michi ois potestas in celo z in ter-
 ra. Et Johan. quinto ca. dicit q' dixit xp'us p' non iudicat
 quēquam sed omne iudicium dedit z filio. Alio. accipitur
 similitudinarie p' participatiōe honoris dei quem honores
 deus pater cōcauit humanitati xp'i ratione vnionis cū di-
 uinitate. nā hūanitas xp'i est adorāda adoratiōe latric qua
 adorat deus vt dicit theolo. li. iij. di. ix. nō ppter se vt dicit
 Petr. de ad. in ea. di. f. ppter diuinitatez cui est vnita: omni-
 bus istis mōis xp'us dicit sedere ad dexterā dei p'ris vt dicit
 Atha. Et si dicatur q' oppositū est illud q' dicit b'us Luc.
 in actibus Apostolor' de beato Stephano. vt habet actu-
 um septimo vbi dicitur q' dixit beatus stephanus ecce vi-
 deo celos apertos et iherusalem stantem a dextris virtutis dei
 ergo si b'us Stephanus vidit xpm stantē: videt q' ipse nō
 sedet ad dexteram. Ad hoc est dicendum vt dicit Gregori.
 sedere iudicātis est stare pugnantis vel adiuuantis. Ste-
 phanus vero in laborum certamine postus stantem vidit
 quem adiurozem habuit. sed hunc post ascensionē Ahar-
 cus sedere ascribit quia post assumptionis sue gloriā in si-
 ne iudicabit. Dicit vltra Athanasius omnipotentis. Dicit
 pater omnipotens propter appropriationem: ex eo quia li-
 cet omnes tres persone sint eque omnipotentes appropri-
 atur patri omnipotentia propter hoc quia alie persone ab
 eo recipiūt oipotētiā z omnē pfectionē sicut filio appropri-
 atur sapiētia p' h' qz ē noticia pducta a p're p' intellectū: z
 bonitas attribuit spulctō p' h' qz ē amor pductus p' volū-
 tatez. Aliq' vero dicit q' pater d' omnipotens p' appropria-
 tiōne ne forte pute' ex antiq'tate z senio esse debiliozem fi-
 lio et spiritu sancto. Instatur contra istam conclusionē
 et contra dictum Athanasii. Et probatur q' christus nō de-
 buit post resurrectionē ascendere in celū sed debuit specta-
 re vsq' in finē mūdi. Et p'mo sic. Nā xp'us naturā hūanā assū-
 k iij

psit ppter salutē hominū / r p ascensionē nichil acq̄sūt nec ex parte corpis cū h̄et post resurrectionē iam glorificatus nec ex parte anime cum ab instanti sue cōceptionis haberet eā beatā in visōe r fruitōe diuinitatis. s̄ magis fuerat salutare hominibus stare cum eis vsq̄ ad consummationē seculi: ergo non debuit post resurrectionem celū ascendere. **¶** Secundo sic. Unde Athan. ultimo dicit q̄ dixit christus ego vobiscum sum vsq̄ ad consummationē seculi. r per cōsequens vt adimpleret qd̄ nobis promisit nō debuit ascendere in celum ante diem iudicij. **¶** Ad ista Repondeo. Ad primum dico q̄ concedo q̄ christus assumpsit hūanam naturam ppter salutē nature hūane. s̄ ppter salutē nr̄am. Et ad illud q̄ d̄r q̄ in ascendēdo in celuz nichil acq̄sūt. Dicit sc̄tus Tho. in vlti. pte q̄. vij. ar. p̄. q̄ aliqd̄ de nouo christū acq̄rere stat dupliciter v̄l q̄tū ad ea q̄ sūt ad decētiāz loci qd̄ est ad b̄n̄ esse gl̄ie: v̄l q̄tū ad ea q̄ sūt ad cēntiāz gl̄ie siue f̄m corp̄ siue f̄m aiām. isto° x̄ps celuz ascēdēs nichil acq̄sūt. sed p̄mo modo sic. etiam fuit sibi quoddā nouuz gaudium non q̄ tunc inciperet gaudere / sed habuit tunc nouum modum gaudendi qz tūc gauisus est de re impleta. Et ad illō quod dicitur q̄ fuerat magis salutare stare cum hominib⁹ et cetera. Dico q̄ magis salutare fuit hominibus celū ascendere q̄ stare p̄ presentia corporalez cuz hominibus vsq̄ ad diem iudicij et hoc propter tria. Primum est propter fidei meritum r augmentū q̄ est de non visis. Sc̄dm̄ est propter spei subleuationem. Unde in hoc q̄ naturam suam humanam in celo collocavit dedit nobis spem illuc pueniēdi vt ipse dixit vt habet Johā. xiiij. expedit vobis vt ego vadā vado vobis parare locū vt vbi ego suz r vos sitis. Tercium est ad dirigendum caritatis affectuz in celestia. Un̄ ad Locen. iij. dicit que sursum sunt sapite non q̄ sūt super terraz Et si dicatur contra illud q̄ dictū est in responsione. s̄ q̄ acq̄sūt nouū modū gaudendi. r̄. Cōtra si sic esset sequeret q̄ statim post resurrectionē debuit ascendere. sed nō statim ascendit. s̄ nichil acq̄sūt. Consequentia patet ppter h̄ qz nulla anima beata est purior q̄ anima x̄pi. s̄ anime sc̄to

rum qui modo moriuntur statim euolant vt omnia que habitare sunt acquirant. et per sequens / et x̄ps statim post resurrectionē debuit ascendere si nouuz modū gaudendi decreuit ei quando ascēdit vt nichil q̄ habitus erat sibi deficeret. Ad hoc dico q̄ sequētia illa non valet Et ad p̄bationem dico q̄ non est simile de x̄po r de alijs animab⁹ beatis quia causa quare anime beatorum statim euolāt in celum est qz caput eoz est supra / et nec est aliud ex pte ipoz nec ex parte nostra q̄ eis debeat retardare: q̄ nō fuit sic in x̄po. quia vt dictū est super⁹ ex pte nostra erit aliud ppter qd̄ debuit retardare ei⁹ ascensionē. s̄ ppter iustificatōez nostram ne in nobis deperderet fides. Et etiā vt dicunt aliqui propter cōsolationē apostolorum: et sic non est simile. **¶** Ad secunduz principale dico. q̄ promisit semp̄ tenuit / et tenebit vt dicit Augusti. super illud dictum x̄pi Johā. xvj. exiui a patre. r̄. Dicit Augusti. reliquit mundum corporali distensione. perrexit ad patrem hominis ascensione. nec mūdum reliquit presentie gubernatione: qz in mūdū venit exiens a patre vt non desereret patrem. Et hec de isto capitulo (in quo tractat de ascēsiōe x̄pi) dicta sufficiant.

ca. 9. **Unde venturus est iudicare viuos et mortuos.**

Postq̄ Athanasius determinauit de ascensione christi ad dexteram dei patris. Consequenter in eodem versu determinat de ultimo christi aduentu ad iudicandum mundum cum potestate magnaz maiestate. **¶** Pro q̄ sunt aliqua notanda. Et p̄mo est notandum q̄ ad hoc vt omnibus dare manifestetur diuine iusticie p̄fectio / ordinauit diuina p̄uidētia esse futuruz vniuersale iudicij. Qd̄ erit omnib⁹ manifestum. In quo electi sui p̄mij / r reprob̄i sui supplitiij recipient complementuz. Tunc eniz augebit̄ supplitiū reprob̄orum r gaudium electoz. **¶** Secundo est notandū q̄ propter tres causas diuina p̄uidētia ordinauit illō iudicij vniuersale. **¶** Prima. q̄gruū ē. n. finalit̄ separi oēs malos ab oib⁹ b̄oīs. **¶** Non. mal⁹ viuit cū bono: f̄m q̄ dicit Augu. nisi vel vt mal⁹ cor-

rigat ut ut bono p[ro]p[ri]e exerceat. Sed ista separatione congrua
est finalit[er] fieri p[ro] g[ra]t[ia]le sententia[m] et p[ro] his e[st] congrua fieri p[ro] g[ra]t[ia]le
iudicium. Scda causa e[st] p[ro]p[ri]e h[oc] q[uo]d in secretis iudicijs q[ui] fiunt
circa singulas personas licet sit iustitia no[n] t[ame]n est oib[us] ma-
nifesta: et sic est rationabile q[uo]d de[us] habeat aliq[uo]d iudiciu[m] g[ra]t[ia]le
i[n] q[uo] manifeste sententia[m] iustitiale[m] q[ui] in iudicijs p[ro]curandis
Tertia causa e[st] p[ro]p[ri]e h[oc] q[uo]d unusquisq[ue] ascribat[ur] regno vel car-
ceri tota multitudo nisi ad regnu[m] debet aliq[ui]s tertiari ad possi-
dendu[m] illud. et tota alia multitudo debet carceri vindica-
ri ut sit sequestratio duar[um] civitatu[m] et familiar[um] ut dicit augu-
stinus sed illud debet fieri p[ro] quada[m] sententia[m] g[ra]t[ia]le[m]. Tertio est no-
tandu[m] q[uo]d iudiciu[m] illud g[ra]t[ia]le exsecutiv[us] fiet per xpm deum et
h[um]anum (licet auctoritativ[us] fiet a tota trinitate) qui non tan-
tum iudicabit in n[ost]ra divina s[ed] qua[m] e[st] creator s[ed] etia[m] s[ed] hu-
manam s[ed] q[ui] e[st] redemptor. q[uo]d ad h[oc] iudicabit[ur] electi admittan-
tur ad regnum eternum ad q[uo]d no[n] sufficeret dona creatio[n]is
et reprobi ab illo regno imperpetuu[m] excludant[ur]. quia no[n] re-
ceperunt efficaciam in hac vita beneficij redemptio[n]is. s[ed] non
eodem modo iudicabit enim scdm naturam divinam p[ro]n-
cipali auctoritate vel potestate ordinaria. secundum vo-
luntatem naturam potestate delegata. Quarto est notan-
dum. ad maiorem declaratione[m] precedentis notabilis q[uo]d ad
hoc q[uo]d iudicium sit firmum duo concurrunt scilicet. auctori-
tas et potestas. Auctoritas enim insententiando. Et po-
testas in retribuendo premium secundum meritum. si alte-
rum istorum deficiat non est firmum iudicium. hec duo p[ro]n-
cipaliter sunt in christo ut est deus: Nam in ipso est au-
toritas ad sentiendiandum quia d[omi]n[us] omnium est et nos
omnes servi eius sumus. est etiam potestas ad retribuend-
um quia potentissimus est: et non est qui contra eum se
valeat erigere vel eius sententiam irritare. hec duo coi[n]-
cavit tota trinitas christo homini auctoritatem dando et
dominiu[m] sicut dicitur. actu[m] tertio. dominu[m] fecit deus. Ihesu-
sum potestatem etiam cunctam sibi subiciendo. ut dicitur.
Mathei ultimo. data est michi omnis potestas. Et ideo
ipse est qui constitutus est iudex vivorum et mortuorum

sicut de actu decimo. q[ui]s igitur iudiciaria potestas resp[icit]
cit illa duo iam dicta et illa sunt in deo p[ro] natura[m] et in xpo ho-
mine p[ro] gratia[m]: ideo iudiciaria potestas est xpi scdm divini-
tate[m] p[ro] natura[m]: et scdm humanitate[m] collata p[ro] g[ra]t[ia]m. unde se-
cundu[m] vtraq[ue] natura[m] habet auctoritate[m]. s[ed] scdm divinitate[m]
principale[m] et naturale[m] et scdm humanitatem commissam
Quinto est notandu[m] q[uo]d cu[m] potestas p[ro]maria iudicandi sit
in deo et potestas comissa in xpo ho[m]i[n]e latio sententie debet
fieri a xpo ho[m]i[n]e s[ed] humanitate[m] ex eo q[uo]d si fieret s[ed] pote-
stas p[ro]maria cu[m] scda nichil det no[n] esset ver[us] iudex scdm
humanitate[m]: s[ed] q[ui] scda opat[ur] cu[m] recipiat a p[ro]ma ratio iudi-
candi residet penes vtraq[ue]. scda enim recipit a p[ro]ma ideo la-
tio sententie fiet a xpo s[ed] humanitate[m] s[ed] q[uo]d xpus de[us] et ho-
mo est sententia et no[n] esset tanq[ua]m iudicis delegati s[ed] tanq[ua]m p[ro]n-
cipalis. et ideo ab illa sententia p[ro]pter vtraq[ue] potestate[m] eius
nullus poterit appellare. His suppositis pono istam
conclusionem. q[uo]d in fine scdi veniet xps cu[m] potestate magna iu-
dicare om[n]es ho[m]i[n]es ta[m] bonos q[ua]m malos. Ut dicit Athanasius in
symbolo. Cui postq[ua]m Athanasius dixit q[uo]d xps ascendit in celum etc.
Statim subiungit in eodem versu. inde venturus est iudi-
care vivos et mortuos. Ista conclusio p[ro]bat[ur] p[ro] Aug. xx. li.
de civi. ca. i. vbi dicit tenet ois ecc[lesi]a d[omi]ni veri xpi de celo esse
vetur[us] ad vivos et mortuos iudicandos. Secundo p[ro]bat[ur] per
dictu[m] xpi. Mat. xxvi. vbi dicit q[uo]d dixit amodo videbitis fili-
u[m] ho[m]i[n]is venientem cu[m] p[ro]tate magna et maiestate. et hoc idem
dixit math. xv. vbi exp[re]sse ponit iudiciu[m] p[ro] e[ss]e fiendu[m]. Tertio
p[ro]bat[ur] ista conclusio p[ro] determinat[ur] ecc[lesi]e ut habet de s[an]c-
ta trini. et si. cath. ca. firmiter credimus vbi d[icit] q[uo]d christ[us]
est venturus in fine seculi iudicaturus vivos et mortuos
et redditurus singulis secundum opera sua tam reprobis
q[ua]m electis. Dicit enim Athanasius primo. inde venturus
est id est a summo celo et a suprema parte eius iudicare.
Sicut dixit angelus discipulis xpi. ut habet actu[m] primo
viri galilei q[ui]d statis aspicientes in celum. hic Ihesus qui
assumptus est a vobis in celum sic veniet. s. iudicare quodad-
modu[m] vidistis enim euntem in celum. Est enim veturus iu-

dicare quantum ad premium et ad penam et quantum ad corpora et quantum ad animas. Dicit ultra Athana. viuos et mortuos quidam exponit istud sic. i. bonos et malos. nam per viuos intelligitur qui deputati erunt ad vitam eternam. Et per mortuos qui deputati erunt ad supplicium eternum. Alii vero exponunt istud dicitur sic quod per viuos intelligitur illi qui nondum mortui sunt sed ante iudicium tunc morientur quia illi raptim morientur et statim resurgent. Aduent. n. quod omnibus hominibus statutum est mori ut habetur genese. iij. et secundum quod dicitur ad romam. vi. et cum statim resurgent reputabunt quasi sepe viuere et non esse mortuos. Instat contra ista rationes. Et probat quod christus non veniet iudicare homines in fine mundi. Et per sic. unde Iohannes. xij. dicit quod dixit christus nunc iudicium est mundi. ergo iudicium non est futurum quia mundus non debet iudicari bis. Secundo sic. Tunc nunc per dicitur non iudicabit deus bis in idipsum secundum aliam translationem: in nostra est non resurget duplex tribulatio. sed nunc iudicat deus de singulis operibus hominum: cum cuiuslibet post mortem retribuit penam vel gloriam. ergo eos iterum non iudicabit. Tertio sic. nam rei non adducuntur ad iudicium nisi ad hoc ut iudex certificet de causa. sed omnia certa sunt christo: ergo nullum est futurum iudicium vniuersale sciendum per christum. Respondeo ad ista. Ad primum dico quod secundum quod exponit Augustinus in omelia iij. super Iohannem. illud verbum intelligitur de iudicio quod fecit christus quasi per suam mortem iuste liberauit de fuitute dyaboli genus humanum quod probat per hoc quod immediate post verbum predictum subiungitur nunc princeps huius mundi eicietur foras. Ad secundum dico quod non iudicabit deus bis in idipsum. quia iudicium quo iudicat modo est cuiuslibet persone singularis per se nec est omnibus manifestum nec retribuit totum premium nec totum supplicium quia punit animas et non in corporibus et similiter premit de lege communi. Illud autem iudicium erit omnibus simul et omnibus manifestum: et reddet cuiuslibet sui premij et sui supplicij complementum: et totum compositum ex corpore et anima iudicabitur. Sic ergo patet quod non iudicabit bis in idipsum quia penas quas animabus antea infligerat iterum non infliget sed quod de erat superaddet. Ad tertium dico quod maior est falsa imo etiam in iudicio humano iudice existente

certo de causis vocant homines ad iudicium ut assistentibus et reus manifestet causa per quam sententia est preferenda. Et hec de isto capitulo. (in quo tractatur quod erit iudicium vniuersale sciendum per christum) dicta sufficiant.

ca. 10.

Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis: et reddentur sunt de factis propriis rationem: et qui bona egerunt ibunt in vitam eternam: qui vero mala in ignem eternum.

Postquam Athana. deficiat quod christus in fine mundi est venturus iudicare bonos et malos. Locus sequitur determinat quod omnes homines habent resurgere et se representare in illo iudicio in respectu christi: et sibi coram omnibus reddere rationes de omnibus que fecerunt. Pro quo sunt aliquid notanda. Et primo est notandum quod recta fides dicit corporum hominum resurrectionem futuram esse sciendam ut patet per illud quod dicitur Iohannes. xix. in nouissimo die de terra surrecturus sum. Et per illud quod dicitur Iohannes. xi. scio. n. quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Hoc enim exigit primo remuneratio diuine iusticie que homini retribuit sicut et meruit: et cum anima meruit in corpore debet remunerari in ipso et si demeruit debet puniri in ipso. Secundo hoc exigit confirmatio glorie que omnem appetitum anime complebit vel quietabit. anima enim habet appetitum naturalem ad corpus quod patet quia etiam non vult se parari a corpore etiam existente misero: sed cuius beatitudo sit quies omnium desideriorum: sequitur quod ad hoc quod perfecte beatificetur quod anima redeat ad corpus. Tertio hoc exigit perfectio nature que consistit in toto composito non in altera eius parte et cum perfectio glorie presupponit perfectionem nature est necesse totum hominem et non tantum animam glorificari. Secundo est notandum quod hec resurrectio futura erit omnium hominum tam bonorum quam malorum. Hoc etiam patet per illud quod dicitur Iohannes. quinto

veniet hora in qua omnes qui in montemēis sunt audient
 vocē filij dei et qui audierit vivet. Etia patet p̄ illud qd̄ dicitur
 ma ad corinth. xv. om̄s quidē resurgem⁹ / s̄ nō om̄s imuta-
 bimur. **T**ertio est notandū. q̄ post resurrectionē statim
 om̄s p̄sonaliter apparebūt in iudicio corā xp̄o vt̄ p̄sciētie
 singulorū in p̄sentia iudicis singulis pateāt: p̄mo ad divi-
 ne iusticie manifestationē. Sc̄do vt̄ vnusquisq̄ recipiat se-
 cū dū meritis siue bonū siue malū vt̄ dicit Paulus. Tertio
 vt̄ singlī iudicē quoad humanā naturā videāt ad solatio-
 nē electorū et reprobōrū ampliorē afflictionē. Nam tūc t̄m̄
 reprobī affligent̄ aspectu iudicis. vt̄ dicit apoca. vi. q̄ dicent
 motib⁹ et petris cadite sup nos et abscondite nos a facie se-
 detis sup thronū et ab ira agni. **Q**uarto est notandū vt̄
 dicit Augu. li. p̄ri. de tri. ca. penultimo q̄ boni et mali vide-
 bunt̄ iudicē s̄ p̄culdubio eū mali nō poterūt videre nisi s̄m
 formā qua fili⁹ hoīs est / gloriā t̄m̄ ei⁹ nō videbūt nec oculo
 corporali nec intellectuali / nisi in quibusdā effectib⁹ de quibus
 dolebūt / s̄ eā boni videbūt et quantū ad gloriā corpo-
 ris oculo corporali. et videbūt gl̄iam aie ei⁹ oculo mētali
 quo et diuinā eius naturā dare videbūt. **Q**uinto est no-
 tandū. q̄ cū om̄s fuerint in iudicio corā iudice iudex disce-
 ptabit cū illis vt̄ dicit Joelis quarto. que disceptatio non
 t̄m̄ erit mentalis vt̄ aliqui dixerunt sed etiā erit vocalis vt̄
 dicit Richar. li. iij. di. xlvij. ex eo q̄ xp̄s qui iudicabit de⁹
 est et homo: et ideo iudicabit modo diuino et hūano et ex
 hoc erit mai⁹ gaudium sensibile bonorū / et maior dolor sen-
 sibilis reprobōrū. mētalis et vocalis etiā erit citatio oim̄ q̄
 et mētali ad iudiciū vocabūtur. et vocalit̄ p̄ mysteriū an-
 gelorum. sc̄dm̄ illud qd̄ dicit Matthei. xxiiij. mittet angelos
 suos et congregabit electos suos a quatuor ventis qd̄ fa-
 cient angeli cum tuba vt̄ dicitur ibidem / et exponit Augu-
 li. iij. di. xlvij. Etia mentalis et vocalis erit reprobōrum ac-
 cusatio. Accusabunt enī eos cōscientie eorū sc̄dm̄ quod
 vt̄ dicit Ap̄tus ad Roma. ij. et eorū iniquitas que erit om-
 nibus manifesta. Xp̄us v̄o accusabit eos vocaliter et dicet
 eis vt̄ dicit Matthei. xxv. esurivi et non dedistis michi mādu-

care et. Et nec hoc erit cōtra formā recti iudicij et iudex p̄-
 ponet cōtra eos q̄ ip̄e p̄cedet ex officio suo. Etia testifica-
 tio erit mētalis et vocalis / ita q̄ om̄s videbūt p̄scientiā cui-
 iuslibet / et in p̄sciētijs p̄p̄rijs testificabit̄ quilibet esse verus
 illud de q̄ p̄sciētia cuiuslibet reprobī accusabit̄ ip̄m. Angeli
 etiā illi qui fuerūt custodes eorū specialit̄ testificabūtur con-
 tra eos. Etia sentētia diffinitiva nō t̄m̄ mētali sed etiam
 vocalit̄ p̄feret. vt̄ videt̄ sonare dictum sacre scripture. vt̄
 habet Matthei. xxv. vbi dicit q̄ dicit xp̄s his q̄ erūt a dextris
 venite. **S**exto est notandū q̄ illa disceptatio et totū iudicij
 fiet in breui t̄p̄e. q̄ vt̄ dicit Richar. li. iij. di. xlvij. p̄babile
 est q̄ nō tendet̄ p̄ horā multā p̄lixā: sc̄dm̄ q̄ videt̄ Augu-
 sentire li. xx. de ciuit. ca. xxvj. vbi dicit q̄ iudex p̄vincet p̄sciē-
 tias reprobōrū sine vlla s̄monis p̄lixitate. **C**ū illa vocalis
 disceptatio nō est cū quolibet singulari noiatim / nec de quolibet
 opere singulari: s̄ sicut saluator narrat in euangelio.
Septimo est notandū q̄ in illo iudicio erit de meritis et de
 demeritis disceptatio: et p̄ meritis et demeritis retributio.
 Quantum enim ad retributionē om̄s iudicabūtur: q̄ au-
 gebit̄ supplicij malorū tā hoīm̄ q̄ angelorū: et gaudium bo-
 norū tā hoīm̄ q̄ angelorū: boni enī angeli quibus tā habeant
 suā retributionē essentialē / t̄m̄ p̄ mysterio qd̄ nobis exhibēt
 recipiēt aliqd̄ accidētale gaudij. Et mali angeli p̄ ma-
 lis que nobis p̄curabāt graue recipiēt supplicij. Post re-
 surrectionē etiā corporū / reprobōrū hoīs augebit̄ supplicij
 et electorū augebit̄ premiū. **Q**uod ad discussionē nō om̄s
 iudicabūtur: q̄ sc̄dm̄ Grego. li. xxvj. moralij vltra mediū
 Et etiā sc̄dm̄ Augu. li. iij. di. xlvij. ca. iij. Alij iudicabunt̄
 et p̄ibūt: vt̄ illi q̄ aliqua bona habuerūt p̄mixta suis malis
 s̄ mala finaliter ponderauerūt. Alij v̄o nō iudicabūtur et
 peribūt vt̄ illi q̄ mala fuerūt imp̄mixta bonis vt̄ illi q̄ fun-
 damētō fidei caruerūt. Alij iudicabūtur et saluabūtur vt̄ il-
 li q̄ bona fuerūt p̄mixta malis s̄ bona p̄p̄oderauerunt
 et p̄ualuerunt. Alij non iudicabuntur et saluabuntur vt̄ il-
 li quorū merita fuerunt ita p̄fecta q̄ nullis malis aut passi-
 cassimis fuerunt p̄mixta / vt̄ viri p̄fecti / et etiam paruuli

plurimati ab originali peccato / q̄ decesserūt ante vsuz libert
arbitri / etiā sc̄i āgeli. ¶ Istis presuppositis pono istā cō-
ditiōnē q̄ oēs hoies tā boni q̄ mali resurgēt in corpib⁹.
pprijs et p̄s̄tabūtur in iudicio finali vt recipiāt sententiā fi-
nalē s̄m eoz opa vt dicit Atha. in simbolo. ad cui⁹ aduētū
oēs hoies habēt resurgere cū corporib⁹ suis: et reddituri
sūt de factis pprijs rationē. z q̄ bona egerūt ibūt in vitam
eternā / z q̄ vero mala in ignē eternū. ¶ Ista p̄do p̄bat p̄
dictū xp̄i math. xxv. vbi d̄r cū venerit fili⁹ hois in maie-
state sua z oēs āgeli cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis
sue z p̄gregabūtur āte eū oēs gētes z sepabit eos adinuī
cē. s. bonos a dextris z malos a sinistris: z tūc dicit his qui
a dextris erūt. venite b̄ndicti p̄s̄ mei p̄cipite regnū qd̄ vo-
bis paratū est a p̄stitutōe mūdi. Et his q̄ a sinistris erūt d̄-
cet ite maledicti in ignē eternū qd̄ vob parat⁹ est cū dyabo-
lo z āgelis ei⁹ a p̄stitutōe mūdi. ¶ Sc̄do p̄bat p̄do p̄ dictū
pauli vt habet. ij. ad corinth. v. vbi d̄r oēs nos manifesta-
ri oportet āte tribunal xp̄i: vt recipiat vnusquisq̄ p̄p̄a cor-
poris put gessit siue bonū siue malū. ¶ Tertio p̄bat p̄do
p̄ dictū grego. qd̄ dixit sup matheū. xxv. in extremo iudicij
die cū aptis celis z ministratib⁹ āgelis z xp̄s in sede maie-
statis sue apparuerit / oēs electi paritq̄ reprobi corā ip̄o
stabūt / vt iusti dei munere sine fine gaudeāt. Et iniusti in
p̄petuū gemāt de vltione supplicij. ¶ Quarto p̄bat p̄do
p̄ dictū Jobelis ca. xx. vbi d̄r magn⁹ erit dies aduēt⁹ d̄ni
z terribilis valde / et q̄s sustinebit illū: turbent⁹ oēs habi-
tatores terre qz dies d̄ni est dies tenebrarū z caliginis dies
nubis z turbinis similis ei nō fuit a p̄cipio z post eū non
erit / ante faciē ei⁹ ignis vorans / z post eū exurēs flāma / z
nō est qd̄ effugiat eū / viri in v̄ijs suis gradiētur z nō decina-
būt a semitis suis. ¶ Quinto p̄bat p̄do p̄ determinationē
eccleie vt habet de sūma trini. et si. catho. ca. firmū credim⁹
vbi d̄r qd̄ xp̄s est v̄etur⁹ in fine sc̄li iudicatur⁹ viuos z mor-
tuos z redditur⁹ singlis sc̄dm opa sua: taz reprobis q̄s ele-
ctis / qui omnes cuz suis pprijs resurgent corporibus que
nunc gestant vt recipiant secundum opera sua siue bona

3. ca. 107. 79.
fuerint siue mala. illi cū dyabolo penam perpetuam: et isti
cū xp̄o gl̄iam sempiternā. Et hoc est qd̄ dicit Atha. ad cui⁹
aduentū oēs hoies resurgere habēt cū corporib⁹ suis .i.
i cui⁹ aduētū. s̄l. n. xp̄s veniet ad iudiciū: z nos resurgem⁹
ad vitā corporalē s̄ nō oēs ad vitā eternā resurgem⁹. qz
quidā resurgēt ad gloriā. z quidā ad penā eternā. Et oēs
vt dicit Atha. resurgēt cū corporib⁹ suis. s. cū corporibus
pprijs q̄ hic in mūdo habuerūt. Adultis enī nichil addet
ad supplementū debite quātitatis qz vt dicit Augu. xx. de
cui. ca. xv. vnusquisq̄ suā recipiet mensurā quā habuit si
senex ē mortu⁹ vel fuerat habitur⁹ si senex fuerat mortu⁹
Et ideo in paruulis adūciēt aliqd̄ de materia extranea ad
supplementū debite quātitatis viri p̄fecti. Boni resurgēt cū
oibus q̄ habuerūt q̄ erāt ad decorē nature z nō cū supfluis
nate / nec cū deformitatib⁹ q̄s habuerūt in hac vita. Mali
resurgēt cū oib⁹ deformitatib⁹ q̄s habuerūt in hac vita et
cū oib⁹ defectib⁹. Dicit vltra Atha. z reddituri sunt de fa-
ctis pprijs rationē. Reddere aut̄ rationē de factis pprijs
nō est aliud q̄ p̄ singulis bonis vel malis factis dare deo
p̄p̄tū corā oibus p̄ quib⁹ p̄miabūtur vel puniētur. Red-
det enī de⁹ vnusquisq̄ sc̄dm opa sua vt patet p̄ illud qd̄ dicit
vltra Atha. Et qd̄ bona egerūt ibunt in vitā eternā: qd̄ vero
mala in ignē eternū. Dicit enī p̄mo et qd̄ bona egerūt ibūt
in vitam eternam intelligendum est de illis qui in bono p̄-
seuerauerunt vsq̄ in finem: vt dixit ch̄istus Matth. x.
qz qui incipit bona agere si non p̄seuerat vsq̄ in finem nō
ibit in vitā eternā. Unde dicit xp̄s vt habet Lu. ix. nemo
mittens manum ad aratrū et aspiciēs retro aptus est reg-
no dei. Dicit enim Athana. in vitā eternā id est in vitā
sine fine que vita est gloriā celestis. et qui vero mala in ig-
nem eternū id est in penā et supplicij ignis q̄ nūq̄ finiet
sicut dictum est de vita eterna. Ille ignis vt dicunt omni-
ter doctores li. iij. di. xliij. est eiusdem speciei cum isto ig-
ne quē nos videm⁹. Et potest cruciare corpora dānatoz
actiōe reali affligendo nō aut̄ consumendo. Animas vero
damnatoz et sp̄s malignos cruciat actione intentionis.

li. Nam spūs patit̄ ab igne passione que est tristitia. in quā
tum apprehendit ignem sub ratione discōuenientis. Et b̄
dupliciter primo vt detinens ipsum inuoluntarie. Secun-
do vt immutans obiectiue. ¶ Unde est sciendum. q̄ intel-
lectus spiritus siue angeli siue anime. primo determinatur
perpetuo ad intense p̄siderandū ignē sub ratione obiecti.
Secūdo apprehēdit istā determinationē ad talem cōside-
rationem. Tertio odit et istud odiū oritur ex affectione cō-
modi ei q̄ vult quodcunq; obiectuz pro vt sibi delectabile
fuerit cōsiderare nec hoc nec illud. Quarto seq̄tur appre-
hensio nō tantū nuda istius cōsiderationis s̄ etiā certa ap-
prehensio de euentu sepatōis intense et p̄petuo gl̄ie. Qui
to ex hoc seq̄tur tristitia et sic paciunt̄ spūs passiōe q̄ est tri-
stitia: nō s̄m paciunt̄ dolores vt aliq̄ dixerunt. ex eo qz talis
passio sequit̄ appetituz sensitiuū qui non est in spū. Et si q̄
ratur q̄ est d̄ra inter actionē realez et intentionale. Dicendū
f̄ Sco. et oēs ei⁹ seq̄tes q̄ q̄ ignis agit actione reali. agit
vniuocē et q̄ agit actione intēctionali agit equoocē immu-
tando potētiaz. actio realis pōt eē sine intentionali. vt q̄
ignis cōburit lignū et tūc nō causat dolozē. Actio v̄o intē-
ctionalis que est p̄ imutationē potētie potest esse sine actio-
ne reali vt est in demonibus et in aiabus separatis dāna-
tis et tūc causat tristitiā et nō dolozē sensibilē. Aliquando
sunt simul iste due actiōes vt in aiabilib⁹ brutis. et tūc cau-
sant dolozē sensibilē. Et aliquādo causant tristitiā et dolo-
rem simul vt in hoibus. et post diē iudicij sic esse poterit in
dānatis. ¶ Et si dicatur quomō erit q̄ ignis in corpori-
bus dānatorum aget actione reali et non comburet et con-
summet ea: dicendum est quia ideo ignis non consummet
corpora dānator. qz deus nō coaget cū illo ad talem con-
sumptionē. ¶ Un̄ est scienduz q̄ vt dicit Petr⁹ de aquila
li. iij. di. xliij. q̄ causa secūda naturalis nō agit nisi prima
causa coagēte: sed in igne ponūtur inter alias due actiōes
quarū vna est ad calefactionē et incendiū et alia est ad cō-
sumptionē. deus aut̄ potest coagere. ad primā esto q̄ non
coagit ad secundā et sic ille ignis inferni potest agere ad

incendium esto et q̄ non coaget ad consumptionem. Et si
dicatur etiam q̄ in demonibus et in animabus nō est sen-
sus qui possit immutari intentionaliter cum non habeant
organa sensuum. Dicendum est. (vt dicit Landulphus in
distinctione supradicta) q̄ licet in demonibus nō sit sensus
qui possit immutari intentionaliter est tamē aliquid equi-
pollens. Ex quo enim non repugnat potentiam spiritua-
lem immutari intentionaliter sicut potentia sensitua tam
demonēs quam anime dampnate possunt immutari secun-
dum aliquam potentiam spiritualem. ¶ Instatur contra
istam conclusionem. Et contra dictum Athanasij. Et pro-
batur q̄ non omnes homines resurgent nec omnes in cor-
pore et in anima venient ad iudicium. Et p̄mo sic. Unde
dicit David in psalmo primo non resurgunt impij in iudi-
cio. ergo non resurgent om̄s hoies qz impij nō resurgent.
¶ Secūdo sic. aia hūana nūq; fuisse sepatā a corpore nisi p̄
fuisse sepatā a deo/exceptis aia xp̄i et aia b̄e virginis er-
go a simili nō debēt aie separe reuniri corporib⁹ nisi prius
vniant̄ deo: sed aie dampnatorū nūq; vniant̄ deo s̄ nec cor-
porib⁹ suis. ¶ Tertio sic. nā mors vt dicit Augu. xiiij. de tri-
nita. ca. xvi. debet homini p̄p̄ pctū originale. s̄ in puulis
decedētib⁹ cuz pctō originali semp manebit ip̄m originale
pctūz s̄ ip̄a mors. et p̄ p̄s nō resurgēt oēs hoies. ¶ Quar-
to sic. nam resurrectio erit p̄p̄ plenā retributiōez merito-
riz sed paruuli taz purgati a peccato originali q̄ illi qui in
peccato originali moriuntur non meruerunt nec demeru-
erunt. ergo nec illi nec isti resurgent. ¶ Quinto sic. Unde
Dan̄. xij. dicitur multi s̄ h̄is qui dormiūt in puluere euig-
ilabunt. ergo cum hoc nomen multi sit partitiuum. si mul-
ti euigilabunt videtur quod non omnes et per consequēs
non omnes resurgent. ¶ Sexto sic non debet participare
in premio quod prestat impedimentum merito sed corpus
prestat impedimentum merito vt patet per illud quod di-
citur ad Salathas quinto. caro concupiscit aduersus spiri-
tum. ergo non debet participare cuz anima in premio. par-
ticiparet autem si iterum vniiretur anima ipsi. ergo videtur

q nec omnes boni resurgent. **R**espondeo ad ista. Ad p^mum dico vt dicit Richardus li. iiii. di. xliii. q illud verbu intelligitur vel de resurrectione spuali finali in presenti iudicio misericordie: vel intelligitur de resurrectione gloriosa in qua resurgent iusti in iudicio et iste sensus est melior q^m primus. **A**d secundum dico q non est simile quia si anime non fuissent separate a deo puniri non deberent et ex consequenti nec a suis corporibus separari cum ea natura liter appetant: anime autem reproborum suis corporibus reunirentur non propter eorum consolationem sed sue da nationis criminum. **A**d tertium dico q quis originale peccatum sit causa mortis meritoe non tamen est causa permansionis in morte corporali. **A**d quartam dico q quauis in paruulis non sit actus merendi vel demerendi: in illis tamen in quibus remissum est peccatum originale gratia gratum faciens est radix merendi. In illis autem in quibus non est remissum peccatum originale radix demerendi est habitualis concupiscentia. Et ideo resurgent tam isti qua illi. resurgent enim illi qui decesserunt sine peccato originali vt plenam habeant beatitudinem q^m tum ad corpus et animam. Alij vero qui in originali peccato decesserunt resurgent propter istam causam. quia p peccato originali obligatur homo ad penam dampni. Peccatum originale ptrahit aiam p sui vnione cu carne infecta. et ideo conueniens est vt anime paruuloy deccentiu in originali carentiam visionis dei ppetuo paciant suis corporibus vnite: p quoy contagione incurrerut obligatoez ad talem penam. **A**d quintum dico vt dicit August. li. xx. d ciuitate q multi in dicto danielis intelliguntur id est omnes nam talis modus loquendi frequenter inuenitur in scriptura. Aliqui vero dicunt q dictum danielis intelligitur de illis qui resurgent ad gloriam optinendam: quonia non omnes sic resurgent sed multi scilicet electi. reprobi vero resurgent ad mortem eternam: electi vero ad vitam eternam. **A**d sextum dico q in corpore nostro duo sunt scilicet natura et viciostitas corporis. Natura enim no prestat impedimentum merito. sed viciostitas corporis. Et ideo in electi

non resurget viciostitas corporis. sed natura. Et hec de isto capitulo (in q tractatur quomodo omnes homines resurgent et resuscitati ibunt in iudicium) dicta sufficiant.

Hec est fides catholica: quas nisi quis fideliter/firmiterq3 crediderit saluus esse non poterit.

Postea Athana. determinauit de articulis fidei quos fideles habent credere. Consequenter determinat illud q in principio per modu pbemij dixit. Nam in principio dixit q ad salutem eternam erat necessaria fides catholica. In isto versu dicit q absq dubio peribit ille qui no crediderit ea q in isto simbolo posita sut: in quibus fides catholica. i. vniuersalis consistit. **P**ro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum q illud pprie et p se ptinet ad obiectu fidei: q homo beatitudinem consequitur. **C**etera autem hominibus veniendi ad beatitudinem est misteriu incarnationis et passionis xpi. Ideo misteriu incarnationis aequaliter oportuit omni tempore esse creditum apud omnes: tamen diuersimode vt in principio huius symboli dixi i pri capite. scilicet secundu diuersitatem temporu et personarum. Nam ante statum peccati homo scilicet adam habuit explicitam fidem vt dicit sanctus Thomas. in scda scde. q. ii. arti. vii. de christi incarnatione scdm q ordinabatur ad consumatione glorie: non autem scdm q ordinabatur ad liberatione a pcto p passionem et resurrectionem q homo non fuit presci peccati futuri. Post pctum autem fuit explicita creditu misteriu xpi: no solu qtu ad incarnatione etia qtu ad passionem et resurrectionem q b huanu gen a pcto et morte liberat. aliter. n. no pfigurasset xpi passionem qbusda sacrificijs et an lege et sub lege qz qde sacrificioy significatu seu signatu explicite maiores agnoscebant. miores aut subvelamine illoz sacrificioy credetes ea diuinit eē disposita de xpo vto q sacrificia q ad misteria xpi ptinebant rito difficil cognouerunt qto xpo ppinqores fuerut. post tepus autē gfe reuella

ca. ii. et vi.

Infino.

Note p.

i. f.

ii. q.

7 hoc simbolo. ca. 7.

9. 3. lege mat.

2. ho. 22. q. 2. art. 7.

1. f.

2. f.

2. 7. lege mat.

3. 7. lege mat.

14

te tam maiores q̄ minores tenentur habere fidem explici-
tam de mysterijs christi, et precipue q̄tum ad ea que in ec-
clesia solennizantur cōmuniter et publice proponuntur. vt
dixi in primo capitulo huius symboli. **S**ecundo est notā-
dum. q̄ mysterium christi explicite credi nō potest sine fide
trinitatis quia in mysterio christi hec continentur. q̄ filius
dei carnem assumpserit, et q̄ per gratiam spiritus sancti mū-
dum renouauerit, et q̄ de spiritu sancto conceptus fuerit.
Et ideo eodem modo quo mysterium christi ante christum
fuit quōdam explicite creditum a maioribus. Et implici-
te et quasi obumbrate a minoribus. ita et etiam mysterium
trinitatis. Et ideo post tempus gratie diuulgate etiam te-
nentur omnes explicite credere mysterium trinitatis vt sal-
ui fiant. et omnes qui renascuntur in christo hoc adipiscū-
tur per inuocationem trinitatis. Secundum illud quod di-
citur Athana. ultimo: euntes docete omnes gentes baptiza-
tes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti. **T**ertio ē
notandum vt dicit sanctus Thomas secūda secunde que.
v. ar. iij. q̄ hereticus est qui discreditynum articulum fidei.
et si plures articulos discreditymagis est hereticus: et si om-
nes discredity infidelis. **Q**uarto est notandum q̄ here-
ticus nec habitum fidei formate habet. nec informis. Cuius
ratio est quia species cuiuslibet habitus rerum dependet
ex formali ratione obiecti qua sublata species habitus re-
manere potest. Formale autem obiectum fidei est veritas
prima secundum quod manifestatur in scripturis sacris et
doctrina ecclesie. Unde quicumq̄ non inheret sicut infal-
libili et diuine regule doctrine ecclesie que procedit ex ve-
ritate prima in scripturis sacris manifesta ille nō habet ha-
bitum fidei. sed ea que sunt fidei alio modo tenet q̄ per fi-
dem. sicut si aliquis teneat immediate aliquam conclusio-
nem non cognoscens medium illius demonstrationis: ma-
nifestum est q̄ non habet eius scientiam. sed opinionem so-
lum. sic manifestum est q̄ ille qui inheret doctrine ecclesie
tanquā infallibili regule omnibus assentit que ecclesia do-
cet. alioquin si de his que ecclesia docet que vult tenet et

Note 2

Note 3
Tho. 22. q. 4. ar. 3.

Note 2

Note 2

q̄ vult nō tenet nō iā ihēt ecclesie doctrine sic infallibili regule
p̄p̄volūtati. et sic manifestū ē q̄ hereticus q̄ prinacit̄ discredity
vnū vl̄ plures articulos fidei nō est parat̄ sequi in oib̄ do-
ctrinam ecclesie: et talis hereticus circa vnū articulū fidē
non hēt de alijs articulis opinionē quādam secūdu ppriā
volūtate. Et talis nō potest saluari sicut fuerūt Athanichei
et Arriani et plures alij in diuersis erroribus circa articu-
los fidei catholice positi. Et si q̄ratur si nō dissentit prin-
citer: Dicēdū est q̄ nō est hereticus et erras. **I**stis p̄suppo-
sitis pono istā conclusionē q̄ necesse est oib̄ vt saluetur tene-
re fidē nō solū implicitā sed etiā explicitā de mysterijs xpi. s. d.
incarnatione et de natiuitate et passiōe et de resurrectione et
scēsiōe et de aduētū ad iudiciū: et etiā de mysterio sc̄issime
trinitatis. vt dicit Athana. in simbō. hec est fides catholica
(.i. quā supra p̄ totū symbolū dixim̄) quā nisi quis fideliter
firmiq̄ crediderit salu⁹ eē nō poterit. **I**sta p̄du⁹ p̄bat. Et
p̄mo de mysterijs christi p̄ Augu. ad op̄ratū q̄ dixit q̄ illa fi-
des sana est: qua credimus nullū hoiez siue maioris siue p-
uile etatis liberari a cōtagione mortis et obligatione pec-
cati nisi p̄ vnū mediatorē dei et hominū. Ihs xpm. **S**e-
cundo p̄bat conclusio de mysterio trinitatis. Nam illud te-
net homo de necessitate explicite credere sine cuius inuo-
catiōe homo nō potest regnari. sed mysterium trinitatis est
huiusmōi ergo rē. maior nota est. minor vero patet p̄ illud
q̄ dixit xps apostolis vt habetur Athana. ultimo: ite bapti-
zantes om̄s gētes in nōie p̄ris et filij et sp̄s sancti. **T**ertio
p̄batur conclusio. tam quo ad mysterium trinitatis q̄ ad
mysterium xpi p̄ determinationē ecclesie. vt habet d̄ summa
trini. et si. catho. ca. firmiter credim⁹. vbi dicitur firmiter cre-
dim⁹ et simpliciter cōfitemur q̄ vnus est verus deus eter-
nus immensus oipotēs pater et filius et sp̄s sanct⁹ tres qui
dem plone. sed vna essentia simplex omnino. Et sequit̄ vl-
tra q̄ vnigenit⁹ dei fili⁹ Ihs xps a tota trinitate cōiter est
incarnatus ex maria semper virgine verus homo sc̄tus ex
anima rationali et hūana carne p̄positus qui p̄ salute hūa-
ni generis in ligno crucis passus et mortu⁹ est et resurrexit

et

et

et

et

conclusiones p. 3. f. 1.
de mysterijs xpi
August. ad op̄ratū

2. de mysterio trinitatis

et

et
de summa f. et si. ca.
ca. firmiter credim⁹
credenda firmiter
et cōfitemur

et ascendit in celum venturus in fine scilicet iudicaturus vivos et
 mortuos / et redditurus singulis secundum opera sua. Et subdit ultra
 papa ibidem, una vero est fidelium universalis ecclesia
 extra quam nullus omnino salvatur, quasi dicatur extra fidei quam
 tenet universalis ecclesia. scilicet de summa tri. et de mysteriis christi nul-
 lus potest salvari. Et hoc est quod dicit Athanasius. hec est fides ca-
 tholica. hic Athanasius. concludit in principio per modum pro-
 hemij propositum. Et dicit primo. hec est fides catholica id est
 hec supradicte sunt res pertinentes ad fidei catholicas. quaz
 nisi quisque fideliter / firmiterque crediderit / salu esse non poterit
 Dicit notanter fideliter: id est non aliter quam fidelium ecclesia
 credit tenet et servat. Dicit ultra firmiter. i. indubie. quod du-
 bium in fide infidelis est. ut dicitur de hereticis capi. primo.
 Nam quod in principio Athanasius dixit integras inviolatasque
 servaverit hic dicit firmiterque crediderit, credere servare
 tenere pro eodem in hoc simbolo. habent seu accipiuntur. Dicit
 ultra saluus esse non poterit. id est non poterit salvari seu con-
 sequi vitam eternam. Instatur contra istam conclusio-
 nem et contra dictum Athanasii. Et probatur quod non sit de ne-
 cessitate credere explicite mysteria christi nec mysterium tri-
 nitatis. Et primo sic. nam non tenemur nos explicite crede-
 re quod angeli ignorant: quia explicatio fidei sit per revelatio-
 nem divinam que provenit ad homines mediante angelis / sed angeli
 mysterium incarnationis ignoraverunt. Unde querebant angeli (ut habetur in psalmo xxxiii). quis est
 iste rex glorie. Et psalme. iiii. quis est iste qui venit de edom. etc.
 Et per consequens nos non tenemur explicite credere myste-
 rium incarnationis nec antiqui tenebantur. Secundo sic. con-
 stat beatum Johannem baptistam de maioribus fuisse et pro-
 pinquissimum christo de quo dixit christus abath. xi. inter natos
 mulierum nullus eo surrexit maior. sed beatus Johannem baptistam
 non videtur christi mysterium incarnationis explicite cognovisse
 cum a christo quesiverit tu es qui venturus es an alium expectamus
 ut habetur abath. xi. ergo et nos qui sumus inferioris
 resequor de necessitate non tenemur habere fidei explicitam de
 christo. Tertio sic. multi gentilium salutem adepti sunt per

fideliter
 firmiter
 advere
 servare
 tenere
 fideliter
 et psal. x.
 33.
 dicitur in de celesti hierarchia. c. 9.

mysterium angelorum. ut dicit dionysius de celesti hierarchia.
 capi. ix. sed gentiles non habuerunt fidei de christo nec explici-
 taz nec implicita ut videtur. quia nulla eis revelatio facta est. sed
 videtur quod credere explicite mysterium christi non fuit: nec est homi-
 bus necessarium ad salutem. Quarto sic. de mysterio trinita-
 tis. Unde apostolus ad hebreos. xi. dicit credere oportet acceden-
 tem ad deum quia est inquirere se remuneratores. hoc potest
 credi absque fide trinitatis. sed non oportet habere fidei explici-
 tam de trinitate. Quinto sic. illud solum tenemur explicite
 credere in deo quod est beatitudinis obiectum. hoc obiectum
 beatitudinis est summa bonitas que potest intelligi sine personarum
 distinctioe. et per se non est necessarium credere explicite trini-
 tatem. Respōdeo ad ista. Ad primum dico quod angelos non
 omnino latuit mysterium regni dei. sicut dicit Augustinus. quanto
 super geuesi ad litteram. quaedam tamen rationes huius mysterij
 perfectius cognoverunt christo revelate. Ad secundum dico quod
 iohannes baptista non quasi de adventu christi in carne quasi hoc
 ignoraret. cum ipse expresse confessus est dicens. ut habetur Job.
 p. ego vidi et testimonium perhibui. quia hic est filius dei. Unde
 non dicit tu es qui venisti sed tu es qui venturus es: querens
 de futuro. Similiter non est credendum quod ignoraverit eum ad
 passionem venturam. Ipse enim dixerat. ut habetur Johan. p.
 ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. pronuncians eius
 immolationem futuram. et tamen hoc alij prophete ante predixe-
 runt precipue Isayas. ut patet Isaye. liii. potest ergo dici
 ut dicit Gregorius in inquisuit ignorans an ad infernum esset
 in propria persona descendurus. Sciebat autem quod virtus passionis
 extendenda erat usque ad eos qui in limbo detinebantur secundum
 illud quod dicit zacharie ix. tu quoque in sanguine testamenti
 tui emisisti vincos de lacu in quo non erat aqua. Nec hoc
 tenebatur credere explicite antequam esset impletum quod per se-
 ipsum deberet descendere. Vel potest dici sicut dicit Crisostomus.
 quia non quesiverit quia ipse ignoraret. sed ut per christum satisfaceret
 eius discipulis. Unde et christus ad discipulorum instructionem
 respondit ostendens signa operum. ut dicit abath. xi. Ad tertiam
 dico quod multis gentilium facta fuit revelatio de christo ut patet

hebr. 11.
 Aug. 1. q. 1. ad hunc
 50.
 43.
 51.
 11.
 33.
 dicitur in de celesti hierarchia. c. 9.

Job. 19.
Sibilla.
Aug. v. 14.

pea que predixerunt. Nam Job. xix. dixit scio q redemptor meus vivit. Sibilla etiam prenunciavit quedam de xpo. ut dicit Augu. Invenitur etiam in hystorijs romanor q tpe Constantini Augusti: z helene matris eius inuentu est qd dam sepulchru in quo iacebat homo aurea laminā habes in pectore in qua scriptu erat: Christus nascetur ex virgine et credo in eu. o sol sub helene z constantini tēpōibus iteruz mevidebis. Si qui tamē saluati fuerunt quib⁹ reuelatio nō fuit facta nō fuerūt saluati absq̄ fide mediatoris quia et si nō habuerūt fidē explicitā habuerūt tamē fidez implicitā in diuina pudentia credētes deū esse liberatorē hominū scōm modos sibi placitos et scōm q̄ aliquib⁹ virtutem cognoscentibus ipse reuelasset. Ad quartum dico q̄ illa duo explicitē credere de deo omni tpe etia quo ad om̄s necessariū fuit. nō tū est sufficiens omni tpe quo ad om̄s q̄ nō in tpe gratie reuelate in quo om̄s hoies tenentur credere misteriu trinitatis. Ad quintū dico q̄ sūma bonitas dei scōm modum quo nūc intelligi pfecte potest intelligi absq̄ trinitate psonarū sed scōm q̄ intelligitur in seipso prout videtur a beatis nō potest intelligi sine trinitate personaz. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur q̄ modo fides misterioz xp̄i et misterij trinitatis est necessaria. z de toto psalmo quicūq̄ vult in quo tractatur de articulis fidei tā ad diuinitatē et distinctionē z perfectionez earum q̄ ad xp̄m hominez pertinentibus dicta sufficiant. Ad honorem dei et vtilitatem illorum qui ad facultatem theologiam et cognitionem diuinorum insudare volūt. vt per ea (que hic scripta sunt) diuina misteria contemplātes eternam beatitudinem consequantur. Amen

Ad 2.

Ad 7. et 8.

1. a.
2. a.

1. ep̄. d.
et tunc
p̄m̄b̄.

ca. 2.

Tractatus super psalmum Quicūq̄ vult per reuerendum in xpo Seraphici ordinis fratrem Petruz de Castro uol in sacra pagina magistrum compilatus. Rursus Tholose reuisus diligenter fideliterq̄ examinatus: Pāpione impressus fuit.
B. duo gratias. Amen.
B. Semper.

Se tabula
hinc Finis.
3. tunc. 1.
1. q̄ ad p̄m̄ p̄m̄ p̄m̄.
2. q̄ ad 2. p̄m̄ p̄m̄. 2. 14. ut p̄m̄ p̄m̄.
3. q̄ ad 3. p̄m̄ p̄m̄. 2. q̄m̄ p̄m̄ p̄m̄ p̄m̄.

Sequitur Tabula sed presentis tractatus capitulor intimationes. ut exinde queritantes ad suum propositum materiam quancp̄ suis in locis et facilius inueniant et expeditius.

- 1. In primo De veritate fidei quo ad effectum ipsius. ibi. Quicūq̄ vult saluus esse ante omnia opus est. zc.
- 2. De fide q̄tum ad illa que creduntur. ibi. Fides autem catholica hec est. zc. a. f. 9. b.
- 3. De distinctione personarum. ibi. Alia est enim persona patris alia filij. zc. a. f. 7. b.
- 4. De unitate essentie diuine. ibi. Sed patris et filij. zc. a. f. 10. b.
- 5. De perfectionibus attributibus diuinarum personarū. ibi. Qualis pater talis filius. zc. a. f. 13. b.
- 6. Quomodo nulla persona est creata in diuinis. ibi. Increatus pater increatus filius. zc. a. f. 16. a.
- 7. De immensitate perfectionum diuinarum. ibi. Immensus pater immensus filius. zc. a. f. 17. b.
- 8. De eternitate trium personarum. ibi. Eternus pater. zc. a. f. 19. b.
- 9. De omnipotentia trium personarum. ibi. Similiter omnipotens pater omnipotens filius. zc. a. f. 23. a.
- 10. De esse personarum et unitate ipsarū in esse diuine essentie. ibi. Ita deus pater. zc. a. f. 26. a.
- 11. Quomodo quelibet persona est dominus creaturarū. ibi. Ita dominus pater. zc. a. f. 29. a.
- 12. Quomodo omnes tres persone sunt vnus dominus vnus uers. ibi. Et tamen non. zc. a. f. 32. a.
- 13. Quomodo pater est a se et quomodo filij z genit⁹ a patre. ibi. Pater a nullo est factus. zc. a. f. 34. a.
- 14. De productione spiritus sancti. ibi. Spiritus sanctus a patre et filio. zc. a. f. 37. b.
- 15. Quomodo in diuinis nō possunt esse plures patres nec plures filij nec plures spiritus sancti. ibi. Unus ergo pater non tres patres. zc. a. f. 42. a.
- 16. De coeternitate personarum et productionum earū. ibi. Et in hac trinitate. zc. a. f. 46. a.

^{11.} ^{13.} ^{17.}
Sequitur nunc capitula secunde partis huius tractatus
In quibus de articulis fidei christi ad humanitatem christi tractatur. ^{17.}

- ^{17.} ^{13.} ^{17.}
In primo capitulo huius secunde partis tractatur quomodo
fuit necessarium omnibus qui precesserunt aduentum
christi et qui sequuntur credere incarnationem christi ad habendam
vitam eternam. ibi. Sed necessarium est. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
2. Quomodo christus est deus et homo. ibi. Est ergo fides. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
3. De productionibus christi secundum ad utramque naturam. ibi.
Deus est ex substantia patris. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
4. De unitate persone christi. ibi. Qui licet deus. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
5. Quomodo christus mortuus est pro redemptione nostra
ibi. Qui passus est. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
6. De descensu christi ad inferos. ibi. Descendit ad inferos. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
7. De resurrectione christi. ibi. Tertia die. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
8. De ascensione christi. ibi. Ascendit. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
9. Quomodo erit iudicium vniuersale fiendum per christum
ibi. Unde venturus est. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
10. Quomodo omnes homines resurgent et resuscitati ibunt
ad iudicium. ibi. Ad cuius aduentum. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}
11. Quomodo fides misteriorum christi et misterij trinitatis
est necessaria. ibi. Hec est fides catholica. ^{17.} ^{17.} ^{17.} ^{17.}

¶ X. deo gratias Amen
¶ Re. Semper Amen

